Håndbogsreol 2

Betænkning vedrørende samarbejdet mellem retterne og pressen

DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET
ex. 2

JUSTITSMINISTERIET, 1997

BETÆNKNING NR. 1330

Publikationen kan købes i boghandelen eller hos
Statens Publikation
Telefon 33 37 92 28
Telefax 33 37 92 80

Betænkning nr. 1330
Tryk: Schultz Grafisk A/S
Grafisk tilrettelæggelse: Merete Allen Jensen
ISBN: 87-601-1384-7

Indholdsfortegnelse

I. Udvalgets kommissorium og sammensætning 9

1. Udvalgets kommissorium 11
2. Udvalgets sammensætning 14

II. Sammenfatning 19

III. Udkast til lov om ændring af retsplejeloven 25

1. Udvalgets lovudkast 27
2. Bemærkninger til udvalgets lovudkast 34

IV. Indledning og definition af den del af medierne, som i lovudkastet tillægges særlige rettigheder 51

1. Indledning 53
2. Definition af den del af medierne, som foreslås tillagt særlige rettigheder 54

V. Retslister og aktindsigt 57

1. Retslister - gældende bestemmelse 59
1.2. Retsplejelovens tidligere bestemmelse om retslister 59
1.3. Gældende praksis 60
1.3.1. S ærligt om navneforbud 61
1.4. Udvalgets overvejelser om udarbejdelse og offentliggørelse af retslister 62
1.4.1. Udvalgets forslag 63
2. Aktindsigt 65
2.1. Gældende bestemmelser 65
2.1.1. Tilblivelsen af retsplejelovens § 41 og konkurslovens § 9 66
2.2. Lov om offentlighed i forvaltningen og forvaltningsloven 67
2.3. Fortolkning af de gældende bestemmelser 69

2.3.1. Sagens parter 69
2.3.2. Medierne og andre 70
2.3.3. Aktindsigtens form 74
2.3.4. Specielt om aktindsigt i anklageskrifter 74
2.3.5. Spørgeskema 75
2.3.6. Almindelige retningslinjer for journalisters aktindsigt 76
2.3.7. Kæreadgang 78
2.3.8. Retsafgift 78
2.4. Udvalgets overvejelser om udvidet adgang for medierne til aktindsigt 79
2.4.1. Aktindsigt i straffesager 80
2.4.2. Aktindsigt i civile sager 86
2.4.3. Aktindsigt i foged- og skiftesager 89
2.4.4. Aktindsigt i civile sager, hvor det offentlige er part 89
2.4.5. Gebyrspørgsmål 92
2.4.6. Fotokopiering 92
2.4.7. Pressemeddelelse o.lign. 92

VI. Dørlukning, referat- og navneforbud 93

1. Gældende bestemmelser 95
1.1. Retsplejelovens §§ 29 og 30 (dørlukning) 95
1.1.1. Tilblivelsen af retsplejelovens §§ 29 og 30 96
1.2. Retsplejelovens § 31 (referat- og navneforbud) 98
1.2.1. Tilblivelsen af retsplejelovens § 31 99
1.3. Forslag til folketingsbeslutning om ophævelse af navneforbud i straffesager imod finansielle virksomheder 100
2. Undersøgelse af omfanget af dørlukning m.v. 101
2.1. 1990-undersøgelsen 101
2.2. 1994-undersøgelsen 103
2.3. En af medierepræsentanterne forestået undersøgelse om anvendelse af dørlukning, referat- og navneforbud i 4. kvartal 1994 104
3. Retspraksis 106
3.1. Dørlukning 106

3.2. Referatforbud 107
3.3. Navneforbud 108
• 4. Den tidsmæssige udstrækning af forbudet mod offentlig gengivelse af det passerede i lukket retsmøde samt af referat- og navneforbud 109
• 5. Udvalgets overvejelser 110
5.1. Dørlukning og referatforbud 110
5.2. Navneforbud 113
6. Mediernes adgang til at udtale sig og mediernes kæreadgang 116
6.1. Gældende bestemmelser 116
6.2. Udvalgets overvejelser 118

VII. Billed- og lydoptagelse samt tegning 123
• 1. Gældende ret 125
1.1. Retsplejelovens §31, stk. 4 125
1.2. Lydoptagelse under retsmøder 125
1.3. Fotografering 126
1.3.1. Fotografering i retsbygningen 126
1.3.2. Offentlig gengivelse af et fotografi optaget i et retsmøde 127
1.4. Tegning 127
2. Justitsministeriets notat af 1989 om eventuel ændring af retsplejelovens § 31, stk. 4 127
3. Udvalgets overvejelser 129
3.1. Billed- og lydoptagelse under retsmøder 131
3.1.1. Billed-og lydoptagelse i rettens bygninger 134
3.2. Medbringelse i retten af udstyr til billed- og lydoptagelse 135
3.3. Tegning 135
4. Udvalgets overvejelser om brug af referatbåndoptager 136
4.1. Journalisters brug af referatbåndoptager 137
4.1.2. Regler for brug af referatbåndoptager 138
4.1.3. Tilfælde hvor brug af referatbåndoptager vil være udelukket 141
4.1.4. Referatforbuds betydning for brug af referatbåndoptager 142

VIII. Forslagets forhold til EU-retten og menneskerettighederne 143

1. EU-retten 145
1.1. Den EU-retlige regulering 145
1.2. Det foreliggende forslag 145
1.2.1. Brug af referatbåndoptager 145
1.2.2. Aktindsigt 147
1.2.3. Adgang til at udtale sig og til at kære 148
• 2. Menneskerettighederne 148
2.1. Dørlukning 148
2.2. Referat- og navneforbud 150
2.3. Dokumentoffentlighed 152
2.4. Vurdering af det foreliggende forslag 153

IX. Massemediernes kildebeskyttelse 155
(Udvalgets supplerende kommissorium af 21. marts 1995)

• 1. Indledning 157
• 2. Retsplejelovens § 172 157
2.1. Retsplejelovens § 172's tilblivelseshistorie 158
2.2. Ransagning/beslaglæggelse og edition 161
3. Fremmed ret 163
• 4. EU-retten og menneskerettighederne 168
4.1. EU-retten 168
4.2. Menneskerettighederne 169
4.3. Vurdering af det foreliggende forslag 171
• 5. Retspraksis 171
• 6. International journalistkodeks 173
• 7. Udvalgets overvejelser 174

Bilag **181**

Bilag 1 Fremmed ret 183

Bilag 2 Spørgeskema vedrørende retslister 200

Bilag 3 Retsliste for Højesteret 206

Bilag 4 Retsliste for Retten i Køge 208

Bilag 5 Retsliste for Retten i Århus 213

Bilag 6 Justitsministeriets cirkulære nr. 196 af 11. juli 1941 "Cirkulære til Præsidenterne for de kollegiale retter, samtlige Underretsdommere, Politidirektøren i København og samtlige Politimestre angaaende Meddelelse af Udskrifter i Straffesager" 215

Bilag 7 Cirkulære nr. 102 af 7. april 1942, "Cirkulære til Præsidenten for Københavns Byret, Notaren i København og samtlige Underretsdommere om privates Adgang til at erholde Oplysninger om Retsbøgernes indhold m.v." 216

Bilag 8 Skrivelse nr. 119 af 8. april 1942 fra Justitsministeriet til X.Avis 218

Bilag 9 Spørgeskema vedrørende aktindsigt 219

Bilag 10 Notat om elektroniske hjælpemidler 220

Bilag 11 Ekstrakt af "Betænkning om behandling af borgerlige sager", nr. 698/1973 223

Bilag 12 1994-undersøgelse af omfanget af dørlukning m.v. 226

Bilag 13 Medierepræsentanternes undersøgelse af retssager med dørlukning og navneforbud, der har været refereret i dagbladene 236

Bilag 14 "Navneforbud" af Rigsadvokat Asbjørn Jensen og politifuldmægtig Bitte Dyrberg. Anklagemyndighedens årsberetning 1989, s. 88 ff. 242

Bilag 15 Mindretallets (Gunilla Roijer og Martin Melchior) udtalelse om lyd- og billedoptagelse/transmission 254

Bilag 16 Henvendelse af 12. marts 1993 fra Danske Dagblades Forening, Dansk Journalistforbund, TV2/DANMARK og Danmarks Radio. 259

Bilag 17 Uddrag af betænkningen "Medieansvar" nr. 1205/1990 s. 239-261 vedrørende retsplejelovens § 172's tilblivelseshistorie. 263

I.

Udvalgets kommissorium og sammensætning

1. Udvalgets kommissorium

Justitsministeriets udvalg vedrørende samarbejdet mellem retterne og pressen blev nedsat den 28. april 1993.

Udvalgets opgaver er beskrevet således i kommissoriet af 14. januar 1993:

"Ved skrivelse af 7. maj 1986 anmodede Justitsministeriet Retsplejerådet om at foretage en nærmere gennemgang af domstolssystemets opbygning i civile sager m.v. og herunder overveje bl.a. instansfølgen og anvendelsen af sagkyndige dommere.

I skrivelsen anmodede Justitsministeriet endvidere Retsplejerådet om at overveje spørgsmålet om offentlighedens adgang til at skaffe sig aktindsigt med hensyn til retssager ved domstolene.

Skrivelsen har bl.a. givet anledning til betænkning nr. 1130/1988 om retternes saglige kompetence i civile sager, afgivet af Retsplejerådet.

Retsplejerådet har i øvrigt siden skrivelsen efter Justitsministeriets anmodning afgivet betænkningerne nr. 1107/1987 om arrest og forbud, nr. 1170/1989 om tvangsfuldbyrdelse af andre krav end pengekrav, nr. 1194/1990 om anklagemyndighedens struktur, nr. 1201/1990 om modernisering og forenkling af tvangsfuldbyrdelsen, nr. 1222/1991 om 3. instansbevillinger og andre procesbevillinger og nr. 1239/1992 om lønindeholdelse for private krav.

Justitsministeriet finder fortsat, at spørgsmålet om aktindsigt i retsplejen bør overvejes. Ministeriet finder imidlertid herudover, at hensynet til offentlighedens indsigt i retssagers behandling og til pressens muligheder for at kunne give retsstoffet en forsvarlig pressedækning taler for, at også en række yderligere spørgsmål i tilknytning til samarbejdet mellem retterne og pressen overvejes under et udvalgsarbejde. Heri kan indgå muligheden for i et omfang, der er foreneligt med rettens arbejde og hensynet til sagens parter, vidner m.v., at kunne betjene sig af visse tekniske hjælpemidler i forbindelse med reportagen.

Justitsministeriet finder det rigtigst, at disse spørgsmål overvejes af et særligt udvalg, hvor også pressen er repræsenteret, og hvis betænkning forelægges Retsplejerådet til udtalelse.

Justitsministeriet skal således anmode udvalget om at foretage en gennemgang af reglerne i retsplejelovens §§ 29-31 og 41.

Udvalget anmodes herunder om at overveje, om det generelt bør tillades, at pressemedarbejdere med henblik på udarbejdelse af referater af retshandlinger - men ikke med henblik på direkte transmission af retshandlingen - får adgang til at anvende båndoptagere under retsmøder. I

forbindelse hermed skal udvalget tillige vurdere, om der herudover bør åbnes adgang til, at journalister under et retsmøde kan:

- tegne i retssalen
- fotografere i retssalen
- foretage lydtransmission fra retshandlinger
- foretage billedtransmissioner fra retshandlinger.

Reglerne om navne- og referatforbud samt dørlukning har givet anledning til en del offentlig debat og er efter Justitsministeriets opfattelse et væsentligt spørgsmål i forbindelse med pressens muligheder for på tilfredstillende måde at dække retshandlinger.

For så vidt angår spørgsmålet om dørlukning anmodes udvalget om at overveje, om der kan etableres en ordning, hvor rettens afgørelse om dørlukning af repræsentanter for pressen eller af tilhørere til retshandlingen kan appelleres til en højere ret. I forbindelse med et eventuelt forslag om en sådan ordning kan det overvejes at foreskrive en ganske kort appelfrist, og om der er behov for at begrænse kredsen af appelberettigede f.eks. således, at alene de medier, der omfattes af medieansvarsloven, kan indbringe beslutningen om dørlukning for højere ret. Udvalget anmodes videre om at vurdere, om appel af dørlukningsbeslutninger bør tillægges opsættende virkning. Udvalget kan endelig overveje, om der som led i en sådan ordning eller som en selvstændig ordning bør tillægges de personer, som er til stede under et retsmøde, adgang til at ytre sig vedrørende spørgsmålet om dørlukning, inden retten træffer afgørelse herom.

Hvad angår reglerne om referat- og navneforbud anmodes udvalget om at overveje, om der på tilsvarende måde som beskrevet ovenfor kan indrømmes pressen en appeladgang vedrørende disse beslutninger. Endvidere skal udvalget overveje, om der i forbindelse med en appeladgang for medierne er grund til at tillade, at også sagens parter eller andre kan appellere rettens beslutning om nedlæggelse af referat- eller navneforbud.

Udvalget anmodes desuden om i tilknytning til disse spørgsmål at overveje og give anvisninger med hensyn til, på hvilken måde retslisterne bør udformes for at give pressen fyldestgørende oplysninger om de retshandlinger, der foregår, og dermed lette pressens dækning af retsmøderne.

Udvalget bedes endvidere vurdere og beskrive mulighederne for, at beslutninger om dørlukning og navneforbud i højere grad end i dag nuanceres, f.eks. således at den eksisterende hjemmel i retsplejelovens § 31, stk. 2, til, at personer med særlig tilladelse kan overvære et retsmøde, der

foregår for lukkede døre, udnyttes i videre omfang, eller at navneforbud begrænses, således at nærmere angivne oplysninger om den pågældende (f.eks. stilling, alder m.v.) kan videregives.

I forbindelse med udvalgets overvejelser med hensyn til spørgsmålet om offentlighedens adgang til at skaffe sig aktindsigt i retssager ved domstolene bør det efter Justitsministeriets opfattelse bl.a. indgå, hvorledes pressens adgang til domsudskrifter m.v. bør ordnes. Herunder kan det undersøges, om pressens adgang til domsudskrifter m.v. eventuelt i hastende tilfælde kan etableres ved, at dommen fremlægges til eftersyn for den journalist, der har anmodet herom, men således at journalisten eventuelt ved hjælp af eget, bærbart udstyr kan kopiere dommen eller indtale den på båndoptager. Også spørgsmålet om aktindsigt i straffesager, herunder særligt i anklageskrifter, bør overvejes. I forbindelse med overvejelserne om aktindsigt i retsplejen bør udvalget være opmærksom på såvel de hensyn, der taler for, at pressen, advokater og andre kan få aktindsigt i dokumenter med tilknytning til retssager, men også de modhensyn, der gør sig gældende med hensyn til aktindsigt dels i bestemte sagstyper, f.eks. faderskabssager og ægteskabssager, dels med hensyn til visse dokumenter og visse oplysninger i sagerne.

På de områder, hvor udvalget foreslår nyordninger, anmodes udvalget endvidere om at udarbejde udkast til nye regler.

Når udvalgets betænkning foreligger, vil den som ovenfor nævnt blive forelagt Retsplejerådet til udtalelse."

Ved skrivelse af 21. marts 1995 fra Justitsministeriet har udvalget fået følgende supplerende kommissorium:

"Ved medieansvarsloven, lov nr. 348 af 6. juni 1991, ændredes blandt andet bestemmelsen i retsplejelovens § 172 om vidnefritagelse for redaktøren og redaktionelle medarbejdere ved et skrift eller ved et radio- eller fjernsynsforetagende, omfattet af medieansvarsloven.

Ændringen indebar en udvidelse af journalisters adgang til kildebeskyttelse.

I medieansvarsudvalgets betænkning, der lå til grund for lovforslaget, drøftede udvalget spørgsmålet om journalisters kildebeskyttelse. Blandt andet spørgsmålet om, hvorvidt kildebeskyttelsen alene skulle omfatte oplysninger om kildens identitet eller herudover også skulle dække indholdet af kildens oplysninger, var genstand for uenighed i udvalget. På tilsvarende måde delte udvalget sig i spørgsmålet om, hvorvidt kildebeskyttelsen alene skulle omfatte kilden til offentliggjort materiale eller om

kildebeskyttelse også skulle indrømmes i tilfælde, hvor offentliggørelse (endnu) ikke har fundet sted.

I lovforslaget til medieansvarsloven omfattede kildebeskyttelsen efter den foreslåede affattelse af § 172 alene kildens identitet, når den pågældende artikel eller udsendelse er offentliggjort.

Også under lovforslagets behandling blev der stillet spørgsmål om disse forhold. Der kan bl.a. henvises til besvarelsen af retsudvalgets spørgsmål nr. 11, 17 og 24 vedrørende lovforslaget.

Folketingets behandling af lovforslaget medførte alene ændring af de foreslåede betingelser for, at retten uanset vidnefritagelsen kan pålægge vedkommende journalist m.v. at afgive forklaring.

Medieansvarsloven og herunder ændringen af retsplejelovens § 172 blev under 3. behandlingen vedtaget med tilslutning fra samtlige Folketingets partier bortset fra CD, der hverken stemte for eller imod lovforslaget.

Dansk Journalistforbund, Danske Dagblades Forening, Danmarks Radio og TV2 har efterfølgende rettet henvendelse til blandt andet Justitsministeriet med anmodning om, at retsplejelovens § 172 revideres. Man finder således, at kildebeskyttelsen bør udvides til at omfatte alle oplysninger og ikke kun kildens identitet, samt at beskyttelsen bør gælde for såvel offentliggjort som ikke offentliggjort materiale.

Justitsministeriet skal på denne baggrund anmode udvalget om som en del af udvalgets kommissorium at overveje spørgsmålet om vidnebeskyttelse for redaktøren og redaktionelle medarbejdere ved de trykte og elektroniske medier. Udvalget bør i den forbindelse blandt andet behandle de to ovennævnte spørgsmål om vidnebeskyttelsens omfang. Udvalget kan imidlertid også drøfte andre spørgsmål, som bestemmelsen giver anledning til.

Udvalget bør i forbindelse med sin gennemgang af disse spørgsmål i givet fald udarbejde udkast til nye regler.

Det forudsættes, at udvalget i øvrigt fortsætter behandlingen af de andre spørgsmål, som udvalget er anmodet om at overveje."

2. Udvalgets sammensætning

Udvalget om samarbejdet mellem retterne og pressen har ved betænkningens afgivelse følgende sammensætning:

Formand:
Retspræsident K. Arildsen, Retten i Aalborg

Medlemmer:
Chefredaktør Agner Ahm, Politiken A/S (efter indstilling af Danske Dagblades Forening).
Journalist Kate Bluhme (efter indstilling af Dansk Journalistforbund).
Adm. direktør Ebbe Dal (efter indstilling af Danske Dagblades Forening).
Cand.jur. Elise Hammer Kristensen (efter indstilling af Dansk Journalistforbund).
Politimester Finn Larsen (efter indstilling af Politimesterforeningen).
Kommitteret Henning Lund-Sørensen (efter indstilling af Statsministeriet).
Kontorchef Martin Melchior (efter indstilling af Danmarks Radio).
Lektor Peter Møgelvang-Hansen.
Afdelingschef Johan Reimann (efter indstilling af Justitsministeriet).
Journalist Gunilla Roijer (efter indstilling af TV 2/Danmark).
Dommer Holger Skovsborg (efter indstilling af Dommerforeningen).
Advokat Merethe Stagetorn (efter indstilling af Advokatrådet).
Statsadvokat Birgitte Vestberg (efter indstilling af Anklagemyndigheden).

Under cand.jur. Elise Hammer Kristensens barselsorlov i december 1994 - september 1995 indtrådte i hendes sted cand.jur. Linda Garlov.

Kommitteret Henning Lund-Sørensen indtrådte som medlem i februar 1994 i stedet for kommitteret Asger Lund-Sørensen.

Som stedfortræder for chefredaktør Agner Ahm har i 1995 været udpeget chefredaktør, adm. direktør Uffe Riis Sørensen, Ritzaus Bureau I/S.

Udvalget har afholdt 24 møder.

Udvalgets sekretariat bestod ved betænkningens afgivelse af retsassessor Pernille Kjærulff, Retten i Korsør, og fuldmægtig Lene Thorsen Jensen, Justitsministeriet.

Indtil 1. september 1996 fungerede fuldmægtig Bertil Frosell som sekretær for udvalget. Bertil Frosell blev pr. 1. september 1996 konstitueret som landsdommer, på hvilket tidspunkt Lene Thorsen Jensen tiltrådte som sekretær.

Arbejdet med at renskrive betænkningen er udført af kontorfuldmægtig Bente Saxkjær.

København, den 15. januar 1997

K. Arildsen	Agner Ahm	Kate Bluhme
(formand)		
Ebbe Dal	Elise Hammer Kristensen	Finn Larsen
Henning Lund-Sørensen		Martin Melchior

Peter Møgelvang-Hansen

Johan Reimann

Gunilla Roijer

Holger Skovsborg

Merethe Stagetorn

Birgitte Vestberg

Lene Thorsen Jensen

Pernille Kjærulff

II.

Sammenfatning

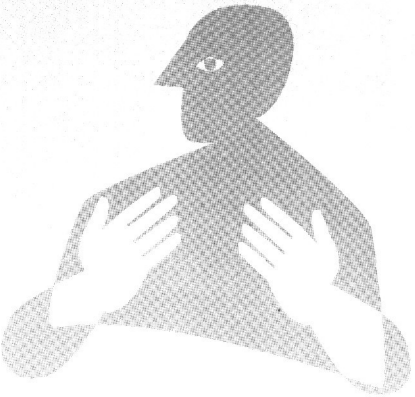

Efter grundlovens § 65 skal offentlighed og mundtlighed gennemføres i retsplejen i videst mulig omfang, og efter retsplejelovens § 29 er retsmøder som hovedregel offentlige. Det følger af offentlighedsprincippet og reglerne i retsplejeloven, at retsmøder i almindelighed kan refereres offentligt. Kun de færreste kan udnytte den adgang, de har til at overvære retsmøder. Mediernes medvirken ved udbredelse af kendskab til retssager er derfor en forudsætning for gennemførelse af offentlighedsprincippet i praksis. Udvalget foreslår på denne baggrund, at der udarbejdes særlige regler, der letter mediernes mulighed for at bringe korrekte og udførlige referater af retssagerne.

De foreslåede ændringer gennemføres for personer, der er omfattet af retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4, om vidnefritagelse for redaktører og redaktionelle medarbejdere. Denne personkreds benævnes i det følgende som journalister. I kap. VIII konkluderes bl.a., at udvalgets forslag ikke vil være uforeneligt med de EU-retlige regler om ligebehandling af EU-borgere eller med Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Offentligheden bør efter udvalgets opfattelse orienteres om de verserende sager gennem *retslisterne.* Da udarbejdelsen af retslister i dag ikke er nærmere reguleret, er retslisternes informative værdi meget forskellig fra embede til embede, og embedernes praksis for udsendelse af retslisterne eller udlevering på anmodning er meget varieret. Udvalget foreslår, at justitsministeren bemyndiges til at fastsætte regler om udarbejdelse og bekendtgørelse af retslister, herunder adgangen til mod betaling at modtage eksemplarer af retslisterne. Retslisterne bør efter udvalgets opfattelse indeholde en kort beskrivelse af, hvad sagerne angår.

Efter den gældende retsplejelov er adgang til aktindsigt betinget af, at der kan dokumenteres en retlig interesse. Det er fast antaget i retspraksis, at medierne som udgangspunkt ikke har en sådan retlig interesse.

Udvalget har drøftet, hvilke dokumenter der særligt har betydning for, at retsstoffet kan formidles fyldestgørende i medierne. Udvalget foreslår herefter, at journalister kan gennemse anklageskrift og retsmødebegæring, samt få udleveret en kopi. Det forudsættes, at der inden gennemsyn og kopiering sker anonymisering af de personer, der er forurettede ved forbrydelsen. Justitsministeren foreslås bemyndiget til at fastsætte regler om, på hvilket tidspunkt gennemsyn eller udlevering kan ske. Endvidere foreslås det, at journalister under domsforhandlingen eller et retsmøde i medfør af retsplejelovens § 925 kan låne de hjælpebilag, som anklagemyndigheden og forsvaret eventuelt har udarbejdet. Endelig foreslås det, at journalisterne skal have adgang til at gennemse dombøger og retsbøger, medmindre retsmødet er holdt for lukkede døre, og til mod betaling at få udleveret en udskrift. De nævnte dokumenter må efter forslaget kun være tilgængelige for journalister og redaktionsmedarbejdere, og en anmodning om adgang til dokumenterne vil kunne afslås, hvis hensynet til statens sikkerhed eller forhold til fremmede magter eller særlige hensyn til disse

gør det betænkeligt at imødekomme anmodningen. Retten vil endvidere kunne nægte at udlåne de omtalte hjælpebilag, hvis dokumentets karakter eller afgørende hensyn til sigtede, tiltalte eller vidner taler for det. I civile sager foreslås det, at et eller flere af sagens dokumenter kan udlånes under retsmøder, hvis parterne samtykker, og at journalister skal have adgang til rets- og dombogsudskrifter i samme omfang som i straffesager. Endvidere skal de pågældende have adgang til den redegørelse, som udarbejdes af dommeren, hvis en dom, der er skrevet i kort form, ankes. Visse familieretlige sager undtages helt i forslaget. Justitsministeren foreslås bemyndiget til at fastsætte regler for opbevaring af de dokumenter og udskrifter, der udleveres til medierne.

Udvalget foreslår kun mindre ændringer i de materielle regler om *dørlukning, referat- og navneforbud.* Da de gældende regler om dørlukning og referat- og navneforbud imidlertid bærer præg af mange detailændringer, har udvalget valgt at fremsætte et samlet ændringsforslag.

Udvalget foreslår, at journalister, der er til stede i et retsmøde, får ret til at udtale sig, forinden afgørelse om dørlukning og referat- og navneforbud træffes, ligesom det foreslås, at de får en selvstændig adgang til at indbringe spørgsmål om ophævelse af referat- og navneforbud for retten. De gældende begrænsninger i kæreadgangen ophæves. Medierne tillægges adgang til at kære rettens afgørelser om dørlukning, referat- og navneforbud, for så vidt angår dørlukning dog kun, hvis de har været repræsenteret på det møde, hvor retten behandlede spørgsmålet.

Efter den gældende bestemmelse skal *navneforbud* nedlægges, hvis der anmodes om det, og ingen offentlig interesse taler imod. Bestemmelsen, der efter udvalgets forslag fortsat opretholdes som et egentligt identifikationsforbud, foreslås ændret, bl.a. således at forbud kun kan nedlægges, hvis offentlig gengivelse vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelse. Et flertal af udvalgets medlemmer har foreslået, at der også gives adgang til at nedlægge navneforbud vedrørende juridiske personer, idet navneforbudet i disse tilfælde dog foreslås begrænset til offentlig gengivelse af navn, herunder binavn eller kaldenavn, og adresse. Et mindretal mener ikke, at navneforbudsbestemmelsen i nogen form bør udvides til også at gælde juridiske personer.

Da overtrædelse af et navneforbud er forbundet med strafansvar, har udvalget drøftet, hvorledes medierne kan holde sig orienteret om, at navneforbud er nedlagt. Et mindretal i udvalget finder, at det er krænkende for retsbevidstheden, at nedlagte forbud tillægges retsvirkning i form af strafansvar over for personer, der hverken har fået afgørelsen kundgjort fra retten eller har haft mulighed for at gøre sig bekendt med den. Mindretallet foreslår derfor en bemyndigelsesregel, hvorefter Justitsministeren kan oprette et centralt register, hvor der kan fås oplysninger om nedlagte navneforbud. Flertallet af udvalgets medlemmer mener, at det vil være uforeneligt med navneforbudets formål, hvis der oprettes et centralt register over navneforbud. Medierne må - som hidtil - selv

undersøge spørgsmålet og ved henvendelse til anklagemyndigheden, politiet eller retten kunne identificere den sag, der ønskes oplysninger om. Det bør være en selvfølge, at såvel politiet og anklagemyndigheden som retten oplyser om forbud, der er nedlagt i en konkret sag.

Brugen af *billeder og lyd i medierne* har været i kraftig udvikling. Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 31, stk. 4, er det forbudt at fotografere eller tegne i retssalen under et retsmøde, medmindre dommeren i det enkelte tilfælde giver sin tilladelse. Bestemmelsen omfatter efter ordlyden kun still-foto, billedoptagelse og -transmission, men efter praksis er også lydoptagelse og -transmission forbudt.

Udvalget foreslår, at det bør være tilladt at tegne under retsmøder, dog således at tegning eller offentliggørelsen af tegninger fra et retsmøde under særlige omstændigheder kan forbydes af retten.

Udvalgets flertal foreslår, at billed- og lydoptagelse under retsmøder fortsat skal være forbudt, medmindre retten tillader det. Flertallet finder det tvivlsomt, om billeder og lydoptagelser fra retssalen er nødvendige for at tilgodese offentligheden i retsplejen. Man finder endvidere, at det må frygtes, at en øget adgang til billed- og lydoptagelser under retsmøder vil kunne medføre en ukontrollabel udvikling med en dårligere presseetik og med en skadelig indflydelse på afviklingen af retsmøderne som følge. Flertallet mener imidlertid også, at der er tilfælde, hvor det vil være rimeligt og forsvarligt at foretage billed- og lydoptagelse af retsmøder. Det kunne være i sager af historisk eller principiel betydning, hvor der ikke gør sig særlige hensyn til parter og vidner gældende. Endvidere er flertallet enig i, at det under alle omstændigheder vil være af betydning for den daglige nyhedsformidling, hvis det tillades at optage "genrebilleder" og gengive dem i medierne. Sådanne "genrebilleder" kunne tænkes optaget inden retsmødets start og eventuelt også under domsafsigelsen. Lydoptagelser bør muligvis tillades i videre omfang. Den gældende bestemmelse om, at rettens afgørelse ikke kan kæres, foreslås ophævet.

Et mindretal mener, at fotografering og lydoptagelse samt offentliggørelse heraf som udgangspunkt bør være tilladt, dog således at retten under særlige omstændigheder skal kunne forbyde såvel offentliggørelse som direkte eller forskudt transmission. Mindretallet har anført, at der er flere mennesker, der dagligt ser TV og hører radio, end folk, der læser avis. Sammenholdt med de elektroniske mediers særlige mulighed for at gøre vanskelige emner forståelige for en bred kreds, finder mindretallet, at grundlovens krav om offentlighed i retsplejen i dag må betyde, at de elektroniske medier på lige fod med de trykte skal kunne afspejle, hvad der foregår i forbindelse med afviklingen af en retssag, og at dette stofområde derfor skal kunne formidles på de elektroniske mediers egen måde.

Mange dommere har i deres egenskab af administratorer forbudt fotografering i rettens bygninger. Flertallet af udvalgets medlemmer har foreslået, at der

indføres en lovregel herom, således at også billedoptagelse i rettens bygninger skal være forbudt, medmindre dommeren giver sin tilladelse. De hensyn, der begrunder forbud mod billedoptagelse i retssalen, kan også anføres mod sådanne optagelser i retsbygningen. Et mindretal mener, at dette forslag indebærer en klar forringelse af mediernes arbejdsvilkår og dermed ligger uden for udvalgets kommissorium, der netop opregner de områder, som udvalget skal beskæftige sig med for at forbedre betingelserne for retsreportagen. Dette mindretal mener endvidere, at forslaget er i strid med ønsket om en retsplejelov, der imødekommer behovet for en tidssvarende informationsformidling. Et medlem foreslår, at billedoptagelse af en sigtet, tiltalt, domfældt eller af et vidne i en straffesag bør være forbudt, hvis disse er på vej til eller fra et retsmøde eller opholder sig i retsbygningen.

Efter gældende ret er det forbudt journalister at anvende båndoptager i retten til brug for udarbejdelse af referat *(referatbåndoptager).* Referatbåndoptageren er imidlertid i journalistens øvrige arbejde blevet et almindeligt arbejdsredskab, svarende til notesblok og papir. Det foreslås derfor, at journalisterne får adgang til at benytte referatbåndoptager under retsmøder, men kun i internt nødvendigt redaktionelt øjemed og til støtte for journalistens hukommelse. Efter forslaget vil rettens formand kunne forbyde brugen af referatbåndoptager, og det fremgår, at rettens formand og personer, der afgiver forklaring i retten, skal gøres bekendt med brugen af referatbåndoptager. Det foreslås endvidere, at justitsministeren fastsætter regler om opbevaring af båndoptagelserne. Flertallet foreslår endelig en strafsanktioneret regel om sletning inden en måned efter optagelsen for at mindske risikoen for efterfølgende misbrug af båndoptagelserne. For at undgå, at politiet under efterforskningen af en sag om undladelse af sletning af båndoptagelser, krænker journalistens kildebeskyttelse, foreslår flertallet, at ransagning forbydes. Mindretallet mener, at båndoptagelsen ligesom journalistens notesblok og stof i massemediernes informationsdatabaser bør kunne opbevares tidsubegrænset, da det ikke er muligt at fastsætte et bestemt tidspunkt for, hvornår en båndoptagelse er uden redaktionel interesse.

Justitsministeriet har ved supplerende kommissorium af 21. marts 1995 anmodet udvalget om at behandle spørgsmålet om vidnefritagelse for redaktøren og redaktionelle medarbejdere ved de trykte og elektroniske medier. I den forbindelse blev udvalget navnlig anmodet om at overveje, hvorvidt *kildebeskyttelsen* alene skal omfatte kilden til offentliggjort materiale eller om beskyttelsen bør udvides til også at omfatte tilfælde, hvor offentliggørelse (endnu) ikke har fundet sted. Udvalget blev endvidere anmodet om at overveje, om der er et behov for at beskytte researchmateriale, der ikke hidrører fra en kilde, eller som ikke indeholder oplysninger, der kan røbe kildens identitet. Et enigt udvalg har foreslået at rykke tidspunktet for kildebeskyttelsen frem til det tidspunkt, hvor journalisten modtager oplysninger, billeder m.v. fra kilden. En kilde, forfatter eller fotograf m.fl., der henvender sig til redaktionen i tillid til at

kunne bevare sin anonymitet, kan således efter forslaget forvente, at der ikke pålægges redaktøren eller de redaktionelle medarbejdere pligt til at vidne om den pågældendes identitet. Tilsvarende forslås det, at personer, der er afbilledet eller omtalt i det trykte medie, og medvirkende i det elektroniske medie omfattes af reglerne om vidnefritagelse for redaktører og redaktionelle medarbejdere, blot de har fået tilsagn om anonymitet. Sker der offentliggørelse af en oplysning, et værk, af billeder m.m. er det en forudsætning for vidnefritagelsen, at kilden, forfatteren, fotografen m.fl. ikke er navngiven i teksten eller udsendelsen. I overensstemmelse med den gældende bestemmelse er det endvidere for så vidt angår medvirkende i en elektronisk udsendelse en forudsætning, at der er truffet rimelige forholdsregler til at skjule identiteten. Et flertal i udvalget har ikke fundet grundlag for at beskytte researchmateriale og journalisters egne iagttagelser, når der ikke er risiko for at afsløre kildens identitet, mens et mindretal har ment, at der er behov for en beskyttelse af disse oplysninger og dette materiale på linie med bestemmelserne om kildebeskyttelse. Udvalget har således ikke kunnet nå til nogen fælles konklusion om behovet for en sådan udvidelse af adgangen til vidnefritagelse for redaktører og redaktionelle medarbejdere, og der er derfor enighed om ikke at fremsætte forslag herom.

III.

Udkast til
Lov om ændring af retsplejeloven

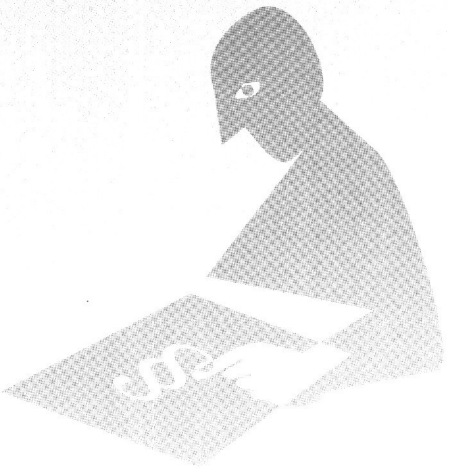

1. Udvalgets lovudkast

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 752 af 15. august 1996, foretages følgende ændringer:

1. Kapitel 2 affattes således:

"Kapitel 2

Retsmøder

§ **28.** Justitsministeren fastsætter og bekendtgør tiden for de ordinære retsmøder til domssagers behandling ved byretterne, bortset fra Københavns Byret og retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde.

Stk. 2. I andre tilfælde træffer retterne selv bestemmelse om tiden for retternes møder.

Stk. 3. Justitsministeren fastsætter regler om udarbejdelse og bekendtgørelse af retslister, herunder om adgangen til mod betaling at modtage eksemplarer af retslisterne.

§ 28 a. Retsmøder er offentlige, medmindre andet er bestemt ved lov eller i medfør af lov.

Stk. 2. Domme afsiges altid i offentligt retsmøde, medmindre de afsiges i medfør af § 354, stk. 6.

§ 28 b. (Regel svarende til bestemmelsen i retsplejelovens § 32, der bør opdateres).

§ 29. Retten kan bestemme, at et retsmøde skal holdes for lukkede døre (dørlukning),

1) når hensynet til ro og orden i retslokalet kræver det,
2) når statens forhold til fremmede magter kræver det, eller
3) når sagens behandling i et offentligt retsmøde vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelse, herunder når der skal afgives forklaring om erhvervshemmeligheder.

Stk. 2. I straffesager kan der endvidere træffes bestemmelse om dørlukning.

1) når en sigtet (tiltalt) er under 18 år,
2) når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages at bringe nogens sikkerhed i fare, eller
3) når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages på afgørende måde at hindre sagens oplysning.

Stk. 3. Under domsforhandlingen kan dørlukning i medfør af stk. 2, nr. 3,

kun ske i 1. instans, og kun når det må forventes, at der senere rejses tiltale for samme forhold mod andre end de under sagen tiltalte, og ganske særlige hensyn gør det påkrævet, at dørene lukkes. Domsforhandlingen gengives så udførligt i retsbogen, at offentligheden ved domsafsigelsen kan orienteres om domsforhandlingens forløb, i det omfang formålet med dørlukning tillader det.

Stk. 4. Der kan ikke træffes bestemmelse om dørlukning, hvis det er tilstrækkeligt at anvende reglerne om referat- eller navneforbud, jf. § 30 og § 31, eller udelukkelse af enkeltpersoner, jf. § 28 b.

§ 29 a. I sager om overtrædelse af straffelovens §210, §§216 og 217,§ 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led, eller § 223, stk. 1, lukkes dørene under den forurettedes forklaring, når den pågældende anmoder om det. Det samme gælder i sager om overtrædelse af straffelovens § 224 eller § 225, jf. §§ 216 og 217, § 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led, eller § 223, stk. 1.

§ 29 b. Retten træffer afgørelse om dørlukning efter anmodning eller af egen drift.

Stk. 2. Dørlukning af hensyn til en sigtet (tiltalt) på 18 år eller derover, der er til stede, kan kun bestemmes efter anmodning fra den pågældende selv.

§ 29 c. Afgørelse om dørlukning efter § 29 træffes ved kendelse, efter at parterne og tilstedeværende personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, har haft lejlighed til at udtale sig. Retten kan, især hvis afgørende hensyn til statens forhold til fremmede magter eller til sagens oplysning kræver det, ved kendelse bestemme, at også forhandling om, hvorvidt dørene skal lukkes, skal foregå for lukkede døre.

Stk. 2. Kendelse om dørlukning efter stk. 1 kan afsiges i begyndelsen af retsmødet eller i løbet af dette og kan straks eller senere indskrænkes til en del af retsmødet. Kendelse afsiges altid i et offentligt retsmøde.

§ 29 **d.** Offentlig gengivelse af, hvad der forhandles i retsmøder, der holdes for lukkede døre, er forbudt, medmindre dørlukning alene er sket af hensyn til ro og orden i retslokalet.

§ 29 e. Rettens formand kan, når særlige grunde taler for det, give andre end dem, der har med sagen at gøre, tilladelse til at overvære et retsmøde, der afholdes for lukkede døre. De pågældende må ikke give meddelelse om forhandlingen til nogen, der ikke har haft adgang til mødet, medmindre dørlukning alene er sket af hensyn til ro og orden i retslokalet.

§ 30. Retten kan i straffesager forbyde offentlig gengivelse af forhandlingen (referatforbud),

1) når en sigtet (tiltalt) er under 18 år,
2) når offentlig gengivelse må antages at bringe nogens sikkerhed i fare,
3) når offentlig gengivelse kan skade sagens oplysning, eller
4) når offentlig gengivelse vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelse.

§ 30 a. Retten træffer afgørelse om referatforbud efter anmodning eller af egen drift.

Stk. 2. Referatforbud af hensyn til en sigtet (tiltalt) på 18 år eller derover, der er til stede, kan kun bestemmes efter anmodning fra den pågældende selv.

§ 30 b. Afgørelse om referatforbud træffes ved kendelse, efter at parterne og tilstedeværende personer, der er omfattet af retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4, har haft lejlighed til at udtale sig. Kendelse kan afsiges i begyndelsen af retsmødet eller i løbet af dette og kan straks eller senere indskrænkes til en del af retsmødet.

Stk. 2. Retten kan efter anmodning, herunder fra personer omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, eller af egen drift i en senere kendelse ophæve referatforbudet.

§ **31. Fælles forslag.**
Retten kan i straffesager forbyde, at der sker offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl for sigtede (tiltalte) eller andre under sagen nævnte personer, eller at den pågældendes identitet på anden måde offentliggøres, hvis offentlig gengivelse vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelse (navneforbud).

Forslag 1: (formanden og 6 medlemmer):

Stk. 2. Retten kan under samme betingelse som i stk. 1 forbyde offentlig gengivelse af en juridisk persons navn, herunder binavn eller kaldenavn, og adresse.

Forslag 2: (7 medlemmer):
Den foreslåede § 31, stk. 2, udgår.

Fælles forslag.

Stk. 3. Retten skal ved afgørelsen om navneforbud tage hensyn til lovovertrædelsens grovhed og samfundsmæssige betydning, samt om sigtede (tiltalte) har indtaget en i forhold til offentligheden særligt betroet stilling.

Stk. 4. Navneforbudet kan udstrækkes til at gælde også under en eventuel anke af sagen, hvis anken omfatter bedømmelse af beviserne for tiltaltes skyld.

§ 31 a. Afgørelse om navneforbud træffes efter anmodning. Afgørelsen træffes ved kendelse, efter at parterne og tilstedeværende personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, har haft lejlighed til at udtale sig.

Stk. 2. Retten kan efter anmodning, herunder fra personer omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, eller af egen drift i en senere kendelse ophæve navneforbudet.

Stk. 3. Navneforbudet bortfalder senest ved afsigelsen af endelig dom.

Mindretalsforslag (6 medlemmer).

Stk. 4. Justitsministeren fastsætter regler om et centralt register, hvor bl.a. personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, kan få oplysninger om nedlagte navneforbud.

§ 31 b. Anvendes der i en sag skriftlig forelæggelse eller skriftlig procedure, jf. §§ 927 b og 928 a, stk. 2 og 3, finder de i medfør af denne lovs §§ 29, 30 og 31 trufne afgørelser tilsvarende anvendelse.

§ 32. Personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, kan efter forudgående meddelelse til rettens formand under retsmøder anvende båndoptager til brug ved udarbejdelse af referat fra retsmødet (referatbåndoptager). Retten kan tillade andre at anvende referatbåndoptager.

Stk. 2. Holdes retsmødet for lukkede døre, må referatbåndoptager kun anvendes, hvis dørlukning alene er bestemt af hensyn til ro og orden i retslokalet.

Stk. 3. Personer, der afgiver forklaring under retsmøder, skal gøres bekendt med, at der anvendes referatbåndoptagere.

§ 32 a. Retten kan efter anmodning eller af egen drift forbyde anvendelse af referatbåndoptagere, hvis særlige omstændigheder, herunder hensynet til parter og vidner eller retshandlingen, tilsiger det. Afgørelsen træffes ved kendelse.

§ 32 b. Referatbåndoptagelserne må kun være tilgængelige for massemediets journalister og redaktionsmedarbejdere og må alene anvendes i forbindelse med omtale af retsmøder. Optagelserne skal slettes inden en måned efter optagelsen.

Stk. 2. Justitsministeren fastsætter regler om opbevaring af referatbåndoptagelser fra retsmøder.

Forslag 2: (7 medlemmer):

Den foreslåede § 32 b, stk. 1, 2. pkt., udgår.

§ 32 c. Flertalsforslag (12 medlemmer).

Billed- og lydoptagelse under retsmøder er forbudt, medmindre retten tillader dette. Offentliggørelse af billed- og lydoptagelser, der er optaget i strid med 1. pkt., er forbudt. Retten kan i øvrigt på ethvert tidspunkt af sagen forbyde offentlig gengivelse af billed- og lydoptagelser fra et retsmøde. Rettens afgørelse træffes ved kendelse.

Stk. 2. Personer, der afgiver forklaring under retsmødet, skal gøres bekendt med, at der foretages billed- og lydoptagelse.

Forslag 1: (formanden og 6 medlemmer).

Stk. 3. Billedoptagelse i rettens bygninger er forbudt, medmindre retten giver tilladelse dertil. Stk. 1, 2. til 4. pkt. finder tilsvarende anvendelse.

Forslag 2: Mindretalsforslag (6 medlemmer).

Den af flertallet foreslåede § 32 c, stk. 3, udgår.

Forslag 3: Mindretalsforslag (1 medlem).

Billedoptagelse af en sigtet, tiltalt, domfældt eller af et vidne i en straffesag på vej til eller fra et retsmøde eller under ophold i retsbygningen er forbudt, medmindre den pågældende har samtykket i optagelsen.

Mindretallets forslag: (2 medlemmer).

§ **32 c.** Personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, kan foretage billed- og lydoptagelser under et retsmøde.

Stk. 2. Retten kan under særlige omstændigheder forbyde billedoptagelser under retsmøder og den direkte eller forskudte offentliggørelse af en billed- eller TV-optagelse.

Stk. 3. Retten kan under særlige omstændigheder forbyde lydoptagelse og den direkte eller forskudte offentliggørelse af en lydoptagelse.

Stk. 4. Afgørelse efter stk. 2 og 3 træffes ved kendelse.

Stk. 5. Justitsministeriet fastsætter nærmere regler for fremgangsmåden ved gennemførelse af billed- og lydoptagelse.

§ 32 d. Retten kan under særlige omstændigheder forbyde tegning under retsmøder eller offentliggørelsen af tegninger fra et retsmøde. Afgørelsen træffes ved kendelse.

§ 32 e. Overtrædelse af § 29 d, § 29 e, 2. pkt., § 32, stk. 2, § 32 b, stk. 1 og § 32 c, stk. 1, 1. og 2. pkt., og stk. 3, eller rettens forbud efter § 30, § 31, § 32 a, § 32 c, stk. 1, 3. pkt., og § 32 d straffes med bøde.

Stk. 2. Anvendelse af referatbåndoptager uden forudgående meddelelse efter § 32, stk. 1, straffes med bøde.

Stk. 3. I forskrifter, der udfærdiges i medfør af § 32 b, stk. 2, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne. Der kan tillige fastsættes bestemmelser om bødeansvar for juridiske personer."

2. Efter § 41 indsættes en ny paragraf § 41 a. Den gældende § 41 a bliver herefter § 41 b.

"§ 41 a. Personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2, og 4, kan i straffesager gennemse anklageskrift eller retsmødebegæring på rettens kontor. Efter anmodning kan de samme personer endvidere på rettens kontor få udleveret kopi af et anklageskrift eller en retsmødebegæring. Dokumenterne skal inden gennemsynet eller kopieringen anonymiseres, således at forurettedes identitet ikke fremgår heraf. Justitsministeren fastsætter regler om, på hvilket tidspunkt gennemsyn eller udlevering kan ske.

Stk. 2. De af anklagemyndigheden og forsvaret udarbejdede hjælpebilag samt rids over gerningsstedet kan udlånes til de i stk. 1 nævnte personer under domsforhandlingen eller et retsmøde i medfør af retsplejelovens § 925.

Stk. 3. I civile sager kan et eller flere af sagens dokumenter med parternes samtykke udlånes under retsmøder. Udlån kan ikke ske i de af kapitlerne 42, 42 a, 43, 43 a og 43 b omfattede sager.

Stk. 4. De i stk. 1 nævnte personer kan på rettens kontor gennemse retsbogen, herunder dombogen, og redegørelse i medfør af retsplejelovens § 366 a, stk. 3, når de er renskrevet. Er retsmødet holdt eller forklaring afgivet helt eller delvis for lukkede døre, kan gennemsyn af retsbogen ikke ske, medmindre dørlukning alene er bestemt af hensyn til ro og orden i retslokalet. Der gives udskrift efter anmodning. Bestemmelsen finder ikke anvendelse i de i kapitlerne 42, 42 a, 43, 43 a og 43 b nævnte sager.

Stk. 5. Såfremt der foreligger forhold som nævnt i retsplejelovens § 41, stk. 2, kan dommeren (justitssekretæren) efter anmodning fra anklagemyndigheden eller forsvareren eller af egen drift nægte gennemsyn eller udlevering efter stk. 1 og 4. Under domsforhandlingen træffes afgørelsen af retten, der endvidere kan nægte udlån efter stk. 2, såfremt dokumentets karakter, afgørende hensyn til sigtede, tiltalte eller vidner eller hensyn som omfattet af retsplejelovens § 41, stk. 2, taler for det. Afgørelserne træffes ved kendelse.

Stk. 6. De i stk. 1, 2, 3 og 4, nævnte dokumenter og udskrifter må ikke være tilgængelige for andre end massemediets journalister og redaktionsmedarbejdere og må kun bruges til støtte for journalistisk og redaktionelt arbejde.

Stk. 7. Justitsministeren fastsætter regler om massemediers opbevaring af anklageskrifter, retsmødebegæringer og retsbogsudskrifter.

Stk. 8. Overtrædelse af stk. 6 straffes med bøde. I forskrifter, der udfærdiges i medfør af stk. 7, kan fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne, ligesom der kan fastsættes bestemmelser om bødeansvar for juridiske personer."

3. § 172 affattes således:

"§ 172. Redaktører og redaktionelle medarbejdere ved et skrift, der er omfattet af § 1, nr. 1, i medieansvarsloven, har ikke pligt til at afgive vidneforklaring om:

1. hvem der er kilde til en oplysning eller forfatter til en artikel, eller hvem der har optaget et fotografi eller frembragt en anden billedlig fremstilling. Sker der offentliggørelse, er det en forudsætning for vidnefritagelsen, at kilden, forfatteren, fotografen eller fremstilleren ikke er navngiven i det trykte skrift.
2. hvem et billede forestiller, eller hvem der er genstand for omtale, når de pågældende har fået tilsagn om anonymitet. Sker der offentliggørelse, er der vidnefritagelse, blot identiteten ikke fremgår af teksten.

Stk. 2. Redaktører og redaktionelle medarbejdere ved et radio- eller fjernsynsforetagende, der er omfattet af § 1, nr. 2, i medieansvarsloven, har ikke pligt til at afgive vidneforklaring om:

1. hvem der er kilde til en oplysning eller forfatter til et værk, eller hvem der har optaget et fotografi eller frembragt en anden billedlig fremstilling. Udsendes oplysningen, værket m.v. er det en forudsætning for vidnefritagelsen, at kilden eller forfatteren m.fl. ikke er navngiven i udsendelsen.
2. identiteten af medvirkende, som har fået tilsagn om at medvirke uden at kunne identificeres. Udsendes en optagelse, er det en forudsætning for vidnefritagelsen, at de pågældende ikke er navngivne og, at der er truffet rimelig forholdsregler til at skjule identiteten."

Stk. 3, 4, 5 og 6, foreslås ikke ændret.

4.1 § 354, stk. 6, 3. pkt. udgår: "§ 29, stk. 7, og".

5.1 § 393 indsættes som nyt stk. 2:

"Stk. 2. Kendelser om dørlukning kan tillige kæres af personer, der

1) er omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, og
2) har været til stede eller repræsenteret ved en person som nævnt i nr. 1 fra samme medie i det retsmøde, hvor retten behandlede spørgsmålet."

Stk. 2-4 bliver herefter stk. 3-5.

6. § 398 a. Omgørelse af en kendelse om dørlukning, der er kæret efter § 393, stk. 2, er uden retsvirkning for det retsmøde, der er afholdt i den ret, hvis afgørelse er kæret.

7. Efter § 796 indsættes:

Forslag 1: (formanden og 6 medlemmer).

"§ **796 a.** Ransagning må ikke finde sted som led i efterforskningen af over-

trædelse af § 32 b, stk. 1, 2. pkt., hos personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, eller på disses redaktioner."

Forslag 2: (7 medlemmer):

Den foreslåede § 796 a, udgår.

8.1 § 968, stk. 1, indsættes efter 1. pkt.:

"Herudover kan personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, med de i 1. pkt. angivne indskrænkninger kære kendelser om dørlukning, referat- og navneforbud. Kendelser om dørlukning kan dog kun kæres, hvis den kærende har været til stede eller repræsenteret ved en person som nævnt i 2. pkt. fra samme medie i det retsmøde, hvor retten behandlede spørgsmålet."

9.1 § 968, stk. 2, indsættes efter "ransagning eller lignende": ", angår dørlukning, referat- eller navneforbud, billed- eller lydoptagelse eller tegning".

10. § 973 a. Omgørelse af en kendelse om dørlukning, der er kæret efter § 968, stk. 1, 2. pkt., er uden retsvirkning for det retsmøde, der er afholdt i den ret, hvis afgørelse er kæret.

2. Bemærkninger til lovudkastet

Til nr. 1

Til § 28

Stk. 1. er identisk med den gældende bestemmelse i § 28.

Stk. 2. Den nuværende bestemmelse i retsplejelovens § 28, stk. 2, foreslås ændret, således at ordene "og om bekendtgørelsen heraf udgår.

Stk. 3. er ny. Det forudsættes, at der udarbejdes retslister i alle sager bortset fra foged- og skiftesager, og at der oplyses om tid og sted for rettens møder. Udvalget foreslår, at yderligere oplysninger af informerende karakter optages i retslisten, bl.a. oplysninger om sagens parter og deres advokater (forsvarere), om et eventuelt allerede nedlagt navneforbud, om sagens genstand, hvilke processuelle regler sagen behandles efter, sagens dommer samt relevante journalnumre.

Udvalget forudsætter, at der vil kunne indhentes telefonisk oplysning ved retterne og politi- og anklagemyndighed om et eventuelt navneforbud.

Det foreslås, at Justitsministeren bemyndiges til at fastsætte de nærmere regler for udformning og bekendtgørelse af retslister. Det forudsættes, at bemyndigelsen udnyttes efter forudgående høring af de berørte myndigheder og

organisationer. Som nærmere omtalt i kapitel V, afsnit 1.4. foreslås det, at medierne mod betaling kan få udleveret eksemplarer af retslisterne.

Til §§ 28 a - 31 b

De gældende regler om dørlukning og referat- og navneforbud bærer præg af at være ændret mange gange i årenes løb. Udvalget har derfor valgt at fremsætte et samlet forslag til ændring af bestemmelserne. I forhold til de gældende bestemmelser i retsplejeloven er det nyt, at medierne, såfremt repræsentanter for disse er til stede under retsmødet, får adgang til at udtale sig om dørlukning, referat- og navneforbud, og at medierne får en selvstændig adgang til at indbringe spørgsmål om ophævelse af referat- og navneforbud for retten. Reglerne om navneforbud ændres, bl.a. således at navneforbud kun kan nedlægges, såfremt offentlig gengivelse vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelse. Begrænsningerne i kæreadgangen efter de gældende bestemmelser er udgået, og medierne får adgang til at kære rettens afgørelser.

Til § 28 a

Stk. 1 svarer til gældende lovs § 29, stk. 1.

Stk. 2 svarer til gældende lovs § 29, stk. 7, dog er det præciseret, at udeblivelsesdomme, der afsiges under den skriftlige forberedelse af en sag, ikke afsiges i et offentligt retsmøde. Dette fremgår i dag af § 354, stk. 6, hvor det derfor bør udgå. Den redaktionelle ændring af § 29, stk. 7, har ikke til hensigt at ændre den praksis, der har udviklet sig ved domstolene, hvorefter domsafsigelsen kun formelt afsiges i et åbent retsmøde, hvis parter eller andre er mødt op for at høre dommen afsagt. I andre tilfælde gives meddelelse om dommen til parterne telefonisk eller eventuelt ved telefax.

Til § 29

Stk. 1 samler de bestemmelser om dørlukning, der er fælles for civile sager og straffesager, og svarer til den gældende retsplejelovs § 29, stk. 2, og delvis tillige stk. 3 og 4. Ordlyden i bestemmelserne er ændret, idet ordene "undtagelsesvis" og "særegne omstændigheder" er udeladt. Disse ord har næppe en selvstændig betydning for praksis. Er de materielle betingelser for dørlukning opfyldt, kan dørene lukkes. Der er således ikke ved udeladelsen tilsigtet nogen lempelse af betingelserne for dørlukning.

Muligheden for dørlukning af hensyn til sædeligheden er udeladt som overflødig. Hensynet til sædeligheden findes tilstrækkeligt varetaget ved bestemmelsen i samme stykke om, at dørene kan lukkes, hvis nogen krænkes unødvendigt, idet denne bestemmelse må fortolkes således, at også offentligheden i

bred forstand beskyttes mod krænkelse, og forslagets § 29 a, der giver de forurettede i forbrydelser mod kønssædeligheden et ubetinget krav på dørlukning. Bestemmelsen om, at dørlukning kan ske, fordi særlige hensyn til fremmede magter kræver det, blev indført i 1939 umiddelbart før 2. verdenskrig. Bestemmelsen har været uden praktisk betydning. De internationale relationer må anses for tilstrækkeligt beskyttet ved bestemmelsen om dørlukning af hensyn til statens forhold til fremmede magter.

Stk. 2 svarer til gældende lovs § 29, stk. 4, nr. 1 (delvis) og nr. 2, 1. pkt.

Stk. 3 svarer til gældende lovs § 29, stk. 4, nr. 2, 2.-4. pkt.

Stk. 4 svarer til gældende lovs § 29, stk. 5. Det er dog præciseret, at også udelukkelse af enkelte bestemte personer kan medføre, at det ikke er nødvendigt at lukke dørene.

Til § 29 a

Bestemmelsen svarer - med redaktionelle ændringer - til gældende lovs § 29, stk. 6.

Til § 29 b

Stk. 1 svarer til gældende lovs § 29, stk. 2, 1. led.

Stk. 2 svarer til gældende lovs § 29, stk. 4, nr. 1, sidste pkt.

Til § 29 c

Afgørelser om dørlukning skal efter forslaget træffes ved kendelse, undtagen ved dørlukning efter § 29 a, hvor der består et ubetinget krav om dørlukning. Parterne og tilstedeværende personer, der er omfattet af retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4, skal have lejlighed til at udtale sig, inden afgørelse træffes. Afgrænsningen af sidstnævnte personkreds svarer til den, som er anvendt i medieansvarsloven. Det er ikke en betingelse for, at medierne kan kære rettens afgørelse, at den pågældende har udtalt sig i retsmødet. Mediernes selvstændige ret til at udtale sig og selvstændige adgang til kære efter forslagets §§ 393, stk. 2, og 968, stk. 1, 2. pkt., skal sikre, at offentlighed i retsplejen tilgodeses, selvom forsvareren og anklagemyndigheden måtte have en fælles interesse i at begrænse offentligheden. Tillægges mediernes repræsentanter en udtaleret og en kæreadgang, må domstolenes praksis på området forventes at opnå en høj grad af ensartethed.

Den gældende bestemmelse i § 30 om, at kendelse om dørlukning i borgerlige sager ikke kan kæres, foreslås ophævet.

Der skal fortsat kunne ske dørlukning under forhandlingerne om, hvorvidt retsmødet skal ske for lukkede døre. Det er i visse - relativt fåtallige - sager

nødvendigt, at der kan ske en fuldstændig hemmeligholdelse af retssagens behandling. Kompetencen til at træffe afgørelse om "dobbeltlukkede døre", er tillagt retten i stedet for retsformanden, og afgørelse herom træffes ved kendelse. Det er en konsekvens af ændringen i § 29, hvor alene hensynet til statens forhold til fremmede magter kan begrunde dørlukning, at der i forslagets § 29 c nævnes hensynet til statens forhold til fremmede magter, i stedet for det mere generelle hensyn til fremmede magter, som anføres i gældende lovs § 30.

Stk. 2 svarer til gældende lovs § 30, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2. Dog skal en afgørelse, hvor dørene nægtes lukket, efter den foreslåede bestemmelse også træffes ved kendelse. Ændringen er i øvrigt alene redaktionel. Der er således bevaret en vid mulighed for at begrænse en afgørelse om dørlukning til en del af retsmødet.

Til § 29 d

Bestemmelsen svarer sammen med § 29 e til gældende lovs § 31, stk. 2.

Til § 29 e

Bestemmelsen svarer sammen med § 29 d til gældende lovs § 31, stk. 1 og 2.

Til § 30

Bestemmelsen vedrører referatforbud, jf. den gældende § 31, stk. 3., 1. og 2. pkt. Det foreslås præciseret, at ikke blot sigtede, men også tiltalte under 18 år kan beskyttes med referatforbud.

Til § 30 a

I *stk. 1* præciseres, at afgørelse om referatforbud kan træffes på anmodning eller af egen drift. Dette svarer til, hvad der gælder ved dørlukning, som er mere indgribende over for offentligheden end referatforbudet.

Stk. 2 svarer til den gældende § 31, stk. 3, 3. pkt., dog er retten efter stk. 1 tillagt kompetence til af egen drift at træffe afgørelse om referatforbud af hensyn til mindreårige.

Til § 30 b.

Stk. 1 bestemmer i lighed med, hvad der foreslås at gælde for afgørelser om dørlukning, at såvel parterne som tilstedeværende repræsentanter fra medierne skal have lejlighed til at udtale sig, inden retten træffer afgørelse.

I stk. 2 foreslås en udtrykkelig hjemmel til på anmodning af parterne eller

mediernes repræsentanter at ophæve et nedlagt referatforbud. Tidligere nedlagte forbud bliver ofte på grund af efterfølgende omstændigheder betydningsløse. Det kræves ikke, at mediernes repræsentanter for at kunne fremsætte en sådan begæring var til stede, da forbudet blev nedlagt. Det kan derfor ikke udelukkes, at medierne vil begære ophævelse af et referatforbud, som medierne er blevet bekendt med gennem aktindsigt.

Adgangen til senere at indbringe et referatforbud for retten vil medføre, at en usikkerhed vedrørende et referatforbuds bestånen vil kunne afklares. Anmodning indgives til den ret, der har truffet afgørelsen.

Det forudsættes, at spørgsmålet om ophævelse af forbudet, hvis domsforhandlingen er afsluttet, træffes af dommeren alene.

I bestemmelsen er i øvrigt tilstræbt en parallelitet til bestemmelserne om dørlukning og navneforbud.

Til § 31

Stk. 1. Navneforbudet foreslås opretholdt som et egentligt identifikationsforbud. Adgangen til nedlæggelse af navneforbud er indskrænket i forhold til gældende lovs § 31, stk. 3, 4. pkt., idet det er en betingelse for at nedlægge navneforbud, at nogen udsættes for en unødvendig krænkelse ved offentlig gengivelse.

Om omtale af et navn vil tilføje nogen en unødvendig krænkelse vil afhænge af personlige omstændigheder og sagens karakter. Har et navn i længere tid ved forudgående omtale i medierne været kædet sammen med en strafbar handling, vil en fortsat omtale næppe være så krankende, som hvis den pågældende ikke tidligere har været sat i forbindelse med et strafbart forhold. Endvidere bør den omstændighed, at den pågældende selv står frem i medierne eller i dele af disse, udelukke, at der nedlægges navneforbud. Omtale af et navn under den tidlige efterforskning af en sag, hvor der endnu ikke er taget stilling til tiltalespørgsmålet, vil efter omstændighederne kunne være en unødvendig krænkelse. Ved bedømmelsen skal i øvrigt indgå de overvejelser, som er anført i stk. 3.

Forslag 1:

Stk. 2. Da der kan være tvivl om, hvorvidt den gældende bestemmelse om navneforbud også finder anvendelse på juridiske personer, foreslås en udtrykkelig og mindre vidtgående regel vedrørende juridiske personer. Det er formålet med bestemmelsen på den ene side at undgå, at et navn fæstner sig i offentlighedens erindring i relation til en straffesag, og på den anden side at sikre, at der vil kunne udarbejdes meningsfulde retsreferater, selv om der er nedlagt navneforbud, hvilket ofte vil være vanskeligt, hvis der nedlægges et identifikationsforbud svarende til det, der gælder for fysiske personer.

Forslag 2:
Navneforbudsbestemmelsen bør ikke i nogen form udvides til også at gælde juridiske personer, da navneforbud knytter sig til privatlivets fred og ikke til forretningsmæssige interesser.

Fælles forslag:

Stk. 3 opregner de hensyn, der skal indgå i rettens overvejelser ved afgørelsen om navneforbud. Offentligheden har ofte en rimelig interesse i at få at vide, hvem der er sigtet eller tiltalt i en sag. Som eksempler kan nævnes de alvorlige forbrydelser, der behandles ved nævningeting, andre straffesager, der set i et samfundsmæssigt lys er særlig betydningsfulde, eksempelvis visse skatte- og miljøstraffesager, eller sager, hvor der rejses tiltale mod et bestyrelsesmedlem eller en direktør i et børsnoteret aktieselskab, en offentligt ansat eller en person i offentligt tillidshverv for strafbart forhold begået i forbindelse med hvervet eller stillingen.

Stk. 4 svarer til gældende lovs § 31, stk. 3, 5. pkt.

Til § 31 a

Stk. 1. Bestemmelsen tilstræber en parallelitet til reglerne om dørlukning og referatforbud. Det er næppe nogen ændring af praksis, at parterne skal have lejlighed til at udtale sig, før afgørelse træffes. Som ved afgørelser om dørlukning og referatforbud bestemmes det, at også tilstedeværende repræsentanter for medierne skal have lejlighed til at udtale sig. Begrundelsen er som nævnt vedrørende dørlukning og referatforbud, at offentligheden i retsplejen bør sikres i videst muligt omfang. Efter gældende lovs § 31, stk. 3, 6. og 7. pkt. kan et navneforbud ikke kæres. De gældende indskrænkninger i kæreadgangen findes uhensigtsmæssige af hensyn til udviklingen af retspraksis og foreslås derfor ophævet.

Stk. 2. Ligesom ved referatforbud skal det efter forslaget være muligt at få et nedlagt navneforbud ophævet ved at fremsætte anmodning om det.

Det er ikke en ændring af gældende ret i relation til parterne, men en nyskabelse i forhold til medierne. Det er ikke en betingelse, at en repræsentant for medierne har været til stede, da kendelse om navneforbud blev afsagt. Medierne vil således kunne anmode om ophævelse af et navneforbud, som de først er blevet bekendt med gennem aktindsigt.

I *stk. 3* præciseres, at navneforbudet senest bortfalder ved afsigelsen af endelig dom.

Mindretallet foreslår i *stk. 4,* at justitsministeren bemyndiges til at udforme regler om et centralt register, hvor journalister og andre med retlig interesse heri f.eks. politiet kan få oplysninger om navneforbud. Det forudsættes, at ministeren inddrager relevante interesseorganisationer i arbejdet.

Til § 31 b

Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 31 a. Ændringerne er alene redaktionelle.

Til § 32

Efter *stk. 1* kan personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, anvende referatbåndoptager under retsmøder.

Den eneste betingelse er, at der gives meddelelse til retsformanden. Meddelelse kan gives i det enkelte retsmøde eller ved, at den ansvarshavende redaktør generelt orienterer retten om, at mediets redaktionelle medarbejdere ved arbejde som retsreferenter kan forventes at anvende referatbåndoptager.

Retten kan give andre personer end dem, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, særlig tilladelse til at anvende referatbåndoptager.

Det foreslås i *stk. 2*, at dørlukning af hensyn til ro og orden ikke skal være til hinder for anvendelse af referatbåndoptager. Har en journalist undtagelsesvis fået adgang til et lukket retsmøde, hvor dørene er lukket af anden årsag, må referatbåndoptager ikke anvendes.

I *stk. 3* fastslås det, at afhørte skal gøres bekendt med, at der anvendes båndoptagere. Denne pligt til orientering er i overensstemmelse med den hidtil eneste gældende bestemmelse om fonetisk optagelse i retsplejelovens § 754, jf. § 751, stk. 3.

Det må antages, at journalisters adgang til båndoptagelse under offentlige retsmøder hurtigt vil blive almindeligt kendt, da tilladelsen efter stk. 2 er generel og formentlig hyppigt vil blive brugt af retsreferenter. I disse tilfælde vil en orientering ved opslag i forbindelse med den enkelte retssag med tiden kunne opfylde kravet om meddelelse til afhørte.

Til § 32 a

I bestemmelsen fastslås, at retten kan forbyde anvendelse af referatbåndoptager, hvis særlige omstændigheder tilsiger det. Nogle hensyn opregnes i bestemmelsen, men opremsningen er ikke udtømmende.

Forbud kan således bl.a. nedlægges af hensyn til parter og vidner, der er stærkt psykisk berørt. Et almindeligt holdt forbehold fra en part eller et vidne om ikke at ville udtale sig, hvis der anvendes båndoptager, nødvendiggør ikke i sig selv et forbud, og vidnet kan pålægges at udtale sig efter de almindelige regler om vidnepligt, ligesom parten omfattes af de sædvanlige retsvirkninger af at undlade at udtale sig. De pågældende vidner vil således bl.a. kunne blive pålagt en bøde eller blive taget i forvaring i indtil 6 måneder. En part i en civil

sag kan blive udsat for processuel skadevirkning, hvis han ikke ønsker at udtale sig.

Rettens afgørelse skal træffes ved kendelse. Det gælder såvel i tilfælde, hvor retten tager en anmodning om at nedlægge forbud mod anvendelse af referatbåndoptager til følge som i tilfælde, hvor retten meddeler afslag på en sådan anmodning.

Det forudsættes, at retten ophæver forbudet, når de hensyn, der ligger bag det konkrete forbud mod brug af referatbåndoptager, ikke længere gør sig gældende. Det følger af de almindelige kæreregler, at rettens afgørelse vil kunne kæres af journalister, parter og vidner. De pågældende er dog undergivet de almindelige begrænsninger i kæreadgangen.

Til § 32 b

Referatbåndoptagelser må efter forslagets *stk. 1* alene anvendes i forbindelse med omtale af retsmødet. De må kun være tilgængelige for massemediets journalister og redaktionsmedarbejdere. Al anden anvendelse af disse båndoptagelser er forbudt. Ordret gengivelse må således ikke forekomme i lange sammenhængende passager, men må begrænses til korte udsagn og citater. Forehold under interviews og offentlig gengivelse - såsom illustration/dokumentation i medierne eller oplæsning i radio/TV - må ikke finde sted.

Formanden og 6 medlemmer har foreslået, at båndoptagelserne skal slettes inden en måned efter optagelsen. Udvalgets øvrige medlemmer har taget afstand fra dette forslag, jf. nedenfor under forslag 2.

Samtlige udvalgets medlemmer har i *stk. 2* foreslået en bestemmelse om opbevaring af referatbåndoptagelser for at undgå, at uvedkommende får adgang til referatbåndoptagelser af retsmøder. Det foreslås, at justitsministeren bemyndiges til at fastsætte de nærmere regler. Det forudsættes, at reglerne fastsættes efter drøftelse med de relevante interesseorganisationer.

Forslag 2:
Referatbåndoptagelsen bør ligesom journalistens notesblok og stof i massemediernes informationsdatabaser kunne opbevares tidsubegrænset, da det ikke er muligt at fastsætte et bestemt tidspunkt for, hvornår en båndoptagelse er uden redaktionel interesse.

Til § 32 c

Flertallets forslag.
Efter bestemmelsen i *stk. 1, 1. pkt.,* er billed- og lydoptagelser under retsmøder forbudt, medmindre retten giver tilladelse dertil. Gældende lov (§31, stk. 4) forbyder kun fotografering, men bestemmelsen anvendes i praksis analogt på

lydoptagelser. Forslaget omfatter ligesom den gældende bestemmelse retsmøder, der afholdes uden for retslokalet. Som nærmere omtalt i kapitel VII er det udvalgets opfattelse, at domstolene bør give tilladelse til såvel billed- som lydoptagelser i videre omfang, end det sker i dag.

2. og 3. pkt. om forbud mod offentliggørelse af billed- og lydoptagelse svarer til gældende ret.

Rettens afgørelse skal træffes ved kendelse. Det gælder såvel i tilfælde, hvor retten nedlægger forbud mod billed- og lydoptagelse som i tilfælde, hvor retten giver afslag på anmodning om en optagelse. Den indskrænkning i kæreadgangen, der fremgår af gældende lovs § 31, stk. 4, foreslås ikke opretholdt. Det er således de almindelige kæreregler, der finder anvendelse. Det følger af disse, at journalister, fotografer, parter og eventuelle vidner vil kunne kære afgørelsen. De pågældende er dog undergivet almindelige begrænsninger i kæreadgangen.

Ved optagelser til fjernsyn og radio vil det ofte være praktisk inden retsmødet at have en afklaring af, om det vil blive tilladt at optage lyd eller billeder, idet sådanne optagelser undertiden kræver større tekniske forberedelser. Udvalget forudsætter, at retten, hvis anmodning fremsættes i god tid inden retsmødet, giver parterne og det pågældende medie lejlighed til at udtale sig og træffer afgørelse snarest muligt. Det overlades til retten at afgøre, om der er behov for afholdelse af et særskilt retsmøde vedrørende anmodningen.

I *stk. 2* foreslås, at afhørte skal gøres bekendt med, at der er givet tilladelse til billed- og/eller lydoptagelse.

Forslag 1:

Stk. 3. Gældende lov forbyder kun fotografering under et retsmøde. I kraft af stillingen som administrator har nogle dommere hidtil forbudt fotografering i rettens bygninger ved en generel "ordensforskrift". Da fotografering kan være fuldt så belastende for personer, der befinder sig i retsbygningen, fordi de skal deltage i en retssag, som fotografering under selve retsmødet foreslås i *stk. 3*, at billedoptagelse i retsbygningen skal være forbudt, medmindre retten har givet sin tilladelse.

Forslag 2:

Det foreslås, at *stk. 3* skal udgå, da en ny bestemmelse, der forbyder fotografering i retsbygningen, indebærer en klar forringelse af mediernes arbejdsvilkår og dermed ligger uden for udvalgets kommissorium, der netop opregner de områder, som udvalget skal beskæftige sig med for at forbedre betingelserne for retsreportagen. Mindretallet mener endvidere, at flertallets forslag er i strid med ønsket om en retsplejelov, der imødekommer behovet for tidssvarende informationsformidling.

De personer, der kommer til og går fra retsbygningen med tilknytning til den verserende sag, vil kunne fotograferes uden for retsbygningen, f.eks. i

døren til retsbygningen, på parkeringspladsen m.v. Der er således alene tale om, at flertallets forslag flytter grænsen for fotograferingen af personerne fra retssalen til retsbygningen.

Endelig kan det nævnes, at personerne under alle omstændigheder må tåle, at medierne bringer arkivbilleder i forbindelse med dækning af retssagen.

Forslag 3:
Et forbud mod billedoptagelse i retsbygningen må navnlig begrundes i hensynet til de direkte implicerede - sigtede, tiltalte, domfældte eller vidnet i en straffesag. Den vægt, der lægges på hensynet til disse, bør ikke afhænge af, om de fotograferes før eller efter, de har passeret indgangsdøren til retsbygningen. Den foreslåede regel svarer til den, der gælder i Norge, hvor den dog er begrænset til at gælde sigtede/domfældte.

Mindretallets forslag:

Stk. 1. Mindretallet mener, at billed- og lydoptagelse samt offentliggørelse heraf som udgangspunkt bør være tilladt, dog således at retten under særlige omstændigheder skal kunne forbyde såvel offentliggørelse som direkte eller forskudt transmission. Mindretallet mener, at grundlovens krav om offentlighed i retsplejen i dag må betyde, at de elektroniske medier på lige fod med de trykte skal kunne afspejle, hvad der foregår i forbindelse med afviklingen af en retssag, og at dette stofområde derfor skal kunne formidles på de elektroniske mediers egen måde.

Stk. 2 omhandler billedoptagelser af enhver art samt offentliggørelse heraf - uanset medie.

Stk. 3 drejer sig om lydoptagelse af enhver art, dvs. fra direkte radiotransmission over optagelser i udsendelseskvalitet til udsendelsesbrug til optagelser på referatbåndoptager (i typisk ret ringe lydkvalitet) til anvendelse i forbindelse med omtale af retsmøder.

For lydoptagelsers vedkommende kan retten under særlige omstændigheder nedlægge forbud mod enten enhver form for optagelse eller mod enkelte former herfor.

Efter *stk. 2 og 3* kan retten under særlige omstændigheder nedlægge forbud mod hele eller dele af lyd-/billedoptagelsen. Retten kan endvidere forbyde offentliggørelse.

Såvel enkeltmomenter som en samlet vurdering kan begrunde, at billed- og/eller lydoptagelse forbydes. Vurderingen kan dog falde forskelligt ud. Hvis således risikoen for at kunne identificere en person, der er omfattet af navneforbud, består i det forhold, at en ægtefælle er til stede i retssalen, kan der foreligge "særlige omstændigheder" i relation til billedoptagelser/gengivelser, medens dette ikke er tilfældet i relation til lydoptagelser/gengivelser. Der vil lige-

ledes kunne forekomme situationer, hvor lydoptagelser/udsendelser vil have mere indgribende karakter end de tilsvarende billedoptagelser/udsendelser.

De omtalte "særlige omstændigheder" vil kun rent undtagelsesvis være så tungtvejende, at en redaktionel medarbejder kan forbydes at anvende referatbåndoptager, hvor optagelserne jo alene anvendes som "notesblok" i forbindelse med omtale af retssager, jf. forslaget til §§ 32, 32a, og 32 b.

Stk. 4. Retten træffer afgørelse efter stk. 2 og 3 ved kendelse.

Stk. 5. Mindretallet foreslår, at Justitsministeriet efter forhandlinger med repræsentanter fra de berørte medier, berørte myndigheder og organisationer og domstolene fastsætter nærmere regler for fremgangsmåden ved gennemførelsen af lyd- og billedoptagelse - f.eks. placering af optageudstyr, betjening heraf, fælles adgang til at benytte optagelserne, anonymisering i tilfælde af navneforbud m.v.

Efter mindretallets forslag vil bestemmelserne i lovudkastets §§ 32, 32 a og 32 b om anvendelse af referatbåndoptagere være overflødige.

Til § 32 d

Gældende rets generelle forbud mod tegning under retsmøder, jf. retsplejelovens 31, stk. 4, foreslås ophævet. Retten kan dog efter forslaget under særlige omstændigheder forbyde tegning. Bestemmelsen giver mulighed for at forbyde offentliggørelse af tegninger, når der efterfølgende indtræffer omstændigheder, der, hvis de havde været kendt ved retsmødets start, ville have medført et forbud mod tegning. Afgørelsen træffes ved kendelse, såvel i tilfælde af, at retten forbyder tegning eller offentliggørelse af en tegning som i tilfælde, hvor retten afslår at følge en anmodning om forbud. Det følger af de almindelige kæreregler, at tegneren, det medie, der har antaget tegneren, parter og eventuelle vidner har kæreadgang. De pågældende er dog undergivet lovens almindelige begrænsninger i kæreadgangen.

Til § 32 e

Bestemmelsen regulerer sanktionsspørgsmålet.

Der åbnes i *stk. 3* mulighed for, at der i bekendtgørelsen om opbevaring af referatbåndoptagelser, jf. § 32 b, stk. 2, kan fastsættes bestemmelser om bødeansvar for juridiske personer. En juridisk person kan omfatte enkeltmandsvirksomheder, jf. straffelovens § 26, stk. 2.

Til nr. 2 (§ 41 a)

Formålet med de foreslåede regler i § 41 a er at lette journalisters arbejde med at referere en domsforhandling eller et retsmøde, der typisk vil ende med dom,

lette forståelsen af, hvad der foregår under retsmødet, samt sikre et korrekt referat af den endeligt afsagte dom. Journalister defineres som den personkreds, der omfattes af retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4. Der henvises til betænkningens kapitel IV, afsnit 2.

Udvalget forudsætter, at de almindelige kæreregler finder anvendelse.

Stk. 1. Udvalget finder, at journalister som hovedregel bør have mulighed for aktindsigt i anklageskrifter og retsmødebegæringer inden domsforhandlingen. En sådan regel findes ubetænkelig under hensyn til, at disse dokumenter senere oplæses ved retsmødets begyndelse. Det må dog være en forudsætning, at anklageskrift eller retsmødebegæring forinden er forkyndt for tiltalte eller sigtede, eller at denne efter tilsigelse ved almindeligt brev er gjort bekendt med anklageskrift eller sigtelse, at der er taget stilling til spørgsmålet om forsvarerbeskikkelse, og at sigtede/tiltalte har haft tid til at tale med sin forsvarer.

Et anklageskrift indeholder en beskrivelse af forbrydelsen, hvilket i forbindelse med omtalen af en forurettet ved navn i visse sager kan være krænkende for denne. Af denne grund og for at undgå, at medierne på baggrund af oplysningerne i et anklageskrift retter henvendelse til en forurettet, foreslås, at forurettedes identitet skal anonymiseres. Henvendelse om udlevering af retsmødebegæring eller anklageskrift skal ske til retten. Det foreslås, at justitsministeren bemyndiges til at fastsætte tidsfrister vedrørende begæringer m.v. Det forudsættes, at reglerne fastsættes efter drøftelse med de relevante interesseorganisationer.

Stk. 2. Navnlig i komplicerede sager kan det være vanskeligt at følge med i, hvad der foregår under retsmødet, fordi sagens parter henviser til hjælpebilag eller diskuterer sagen ud fra rids.

Det foreslås derfor vedrørende straffesager, at rids og hjælpebilag på anmodning kan udlånes til journalister under domsforhandlingen og retsmøder i medfør af retsplejelovens § 925, og vedrørende civile sager (stk. 3), at sagens dokumenter som hovedregel kan udlånes under domsforhandlingen og forberedende retsmøder med parternes samtykke.

Udlånte dokumenter tilbageleveres ved retsmødets slutning eller afleveres af journalisten, når denne forlader retsmødet. Alene anklageskrift og retsmødebegæring i anonymiseret form, som beskrevet i stk. 1, vil kunne beholdes.

Henvendelse til retten om udlån, således at de pågældende dokumenter er til rådighed i de fornødne eksemplarer, bør ske i god tid. Der må herved tages hensyn til kopieringsopgavens omfang i den konkrete sag. Derfor er der ikke foreslået en bestemt frist.

Det forudsættes, at kopier af hjælpebilag fremstilles af anklagemyndigheden eller forsvareren.

I *stk. 4* fastslås, at journalister som udgangspunkt får adgang til domme, udskrifter af retsmøder, der er afholdt for åbne døre, og til forklaringer, som dommeren redegør for i medfør af retsplejelovens § 366 a, stk. 3, såfremt forkla-

ring er afgivet for åbne døre. Aktindsigt kan fås ved gennemsyn på dommerkontoret eller ved udskrift.

Stk. 5. Efter de nugældende regler skal journalisters anmodning om aktindsigt i straffesager i tilfælde, som kan være omfattet af retsplejelovens § 41, stk. 2, forelægges politimesteren (retsplejelovens § 41, stk. 4, jf. cirkulære nr. 196 af 11. juli 1941). Da det kan være en tung ordning, foreslås reglen ikke opretholdt. I stedet foreslås det, at dommeren (justitssekretæren) på anklagemyndighedens eller forsvarerens begæring eller af egen drift kan nægte aktindsigt efter stk. 1 og stk. 4, såfremt der foreligger forhold, som er omfattet af retsplejelovens § 41, stk. 2, (hensynet til statens sikkerhed eller forhold til fremmede magter, eller at det må befrygtes, at udskriften anvendes på retsstridig måde).

I de tilfælde, hvor afgørelsen som første instans træffes af en justitssekretær, forudsættes det, at der kun afsiges kendelse, hvis der klages til retten (i København: retspræsidenten), jf. ordningen i retsplejelovens § 41, stk. 6.

Det er vanskeligt at forudse karakteren af de hjælpebilag og rids, det kan være nødvendigt at fremstille i en sag. Det foreslås derfor, at retten i de i dette stykke nærmere opregnede tilfælde kan nægte udlån af rids og hjælpebilag efter stk. 2. Dokumentets karakter henviser til såvel de tilfælde, hvor dokumentet indeholder strengt personlige oplysninger, som medierne ikke normalt ville have adgang til, som til tilfælde, hvor det er praktisk umuligt at fremstille hjælpebilaget i flere eksemplarer. Det foreslås endvidere, at retten og ikke retsformanden alene træffer afgørelse, såfremt der rejses spørgsmål om aktindsigt efter stk. 1 eller stk. 4 under domsforhandlingen.

I *stk. 6* fastslås, at retsbogsudskrifter kun må anvendes til støtte for journalistisk og redaktionelt arbejde. Det vil sige, at al anden anvendelse af retsbogsudskrifterne og anførte dokumenter er forbudt. Ordret gengivelse må således ikke forekomme i lange sammenhængende passager, men må begrænses til korte udsagn og citater. Forehold under interviews og offentlig gengivelse - såsom illustration/dokumentation i medierne eller som oplæsning i radio/TV må ikke finde sted. Det er navnlig væsentligt, at princippet i retsplejelovens § 182 om, at vidner ikke må påhøre andres forklaring, ikke gøres illusorisk ved ordret gengivelse af retsbogsudskrifter i medierne.

Stk. 7 er indsat for at undgå, at uvedkommende får adgang til retsbogsudskrifter m.m. Det foreslås overladt til justitsministeren at fastsætte de nærmere regler. Det forudsættes, at dette sker efter drøftelse med de relevante interesseorganisationer.

Stk. 8 er en bestemmelse om strafansvar. En juridisk person kan omfatte enkeltmandsvirksomheder, jf. straffelovens § 26, stk. 2.

Til nr. 3

Efter forslaget er den personkreds, der er omfattet af vidnefritagelsesreglerne,

den samme som efter de gældende regler. Det er endvidere fortsat kildens identitet, der er beskyttet. Vidnefritagelsen omfatter foruden den direkte oplysning om identiteten også oplysninger, der indirekte afslører den. Som eksempel herpå kan nævnes den pågældendes telefonnummer, fax.nr. eller E-mail adresse. Oplysning om visse genstande, såsom kildens bil, f.eks. med angivelse af registreringsnummer, kan ligeledes indirekte identificere kilden. Der vil også kunne findes eksempler, hvor det må bero på en retlig vurdering, om en oplysning vil afsløre identiteten.

Hvis kildens identitet afsløres ved forklaringen, kan såvel journalistens egne iagttagelser, researchmateriale som andre oplysninger være omfattet af vidnefritagelsesreglen.

Som følge af, at §§ 298 og 827 (om edition) henviser til § 172, er journalister i samme omfang fritaget for at fremlægge dokumenter eller dele af dokumenter.

Ligesom efter de gældende regler er der almindelig vidnepligt med hensyn til materiale, der er uden forbindelse til det redaktionelle arbejde. Det gælder f.eks. annoncer.

Stk. 1, nr. 1. De gældende regler om redaktører og redaktionelle medarbejderes fritagelse for at afgive forklaring om identiteten af en kilde til en oplysning, forfatteren til en artikel eller fotografen kræver, at oplysningen, artiklen eller fotografiet er offentliggjort. Efter forslaget rykkes tidspunktet for kildebeskyttelsens indtræden frem til det tidspunkt, hvor journalisten modtager oplysningerne fra kilden, hvor forfatteren afleverer sin artikel, eller hvor fotografen afleverer sit billede m.v. En kilde, forfatter eller fotograf, der henvender sig til redaktionen i tillid til at kunne bevare sin anonymitet, kan således forvente, at der ikke pålægges redaktøren eller de redaktionelle medarbejdere pligt til at vidne om den pågældendes identitet. Baggrunden herfor er, at kilden m.fl. ikke kan vide og ikke har indflydelse på, om informationen vil blive offentliggjort.

Sker der offentliggørelse, er det i overensstemmelse med den gældende bestemmelse en forudsætning for vidnefritagelse, at de pågældende er unavngivne.

Nr. 2. Efter de gældende regler er personer, der er genstand for omtale i en tekst, og personer, der er afbilledet, kun omfattet af vidnefritagelsesreglerne, hvis teksten eller billedet er offentliggjort. Det foreslås, at tidspunktet for vidnefritagelse i disse tilfælde rykkes frem til det tidspunkt, hvor der er givet tilsagn om, at de pågældendes identitet ikke vil blive offentliggjort. Formålet med bestemmelsen er navnlig at beskytte personer, der under tilsagn om anonymitet indvilger i at optræde som eksempel eller model til en tekst eller foto. Det er dog ikke udelukket, at også andre nyder beskyttelse efter bestemmelsen, men det må i alle tilfælde forudsætte, at der er givet konkret tilsagn om anonymitet. Et generelt tilsagn over for en repræsentant for en gruppe f.eks. en arran-

gør af en demonstration har ikke en sådan konkret karakter, at alle deltagere er omfattet af vidnefritagelsesreglen.

De pågældendes identitet vil i overensstemmelse med de gældende regler under alle omstændigheder kunne hemmeligholdes, hvis den ikke er oplyst ved offentliggørelsen i mediet.

Stk. 2, nr. 1 og 2. Den gældende bestemmelse i stk. 2 foreslås ændret i overensstemmelse med den foreslåede ændring i stk. 1.

Hvis en optagelse er udsendt, er det som efter den gældende bestemmelse en forudsætning for vidnefritagelse, at forfatteren og kilden m.fl. er unavngivne, og for så vidt angår medvirkende, at der er truffet rimelig forholdsregler til at skjule deres identitet.

Stk. 3 og 4. De gældende bestemmelser henviser til stk. 1 og 2, således at vidnefritagelsesreglerne for de i stk. 3 og 4, nævnte personer udvides i samme omfang, som er anført i stk. 1 og 2.

Stk. 5 og 6. De gældende begrænsninger i vidnefritagelsen foreslås ikke ændret.

Til nr. 4 (§ **354, stk.** 6, 3. **pkt.)**

Der henvises til bemærkningerne til § 28 a, stk. 2.

Til nr. 5 (§ **393)**

Der foreslås en bestemmelse, hvorefter medierne får adgang til at kære afgørelser om dørlukning.

Det er ikke fundet hensigtsmæssigt at give medierne adgang til at kære afgørelser, truffet i retsmøder, hvor de ikke har været repræsenteret. Det er derfor et krav, at den kærende eller en person fra samme arbejdsplads, som er omfattet af § 172, stk. 1, 2 og 4, har været til stede i retsmødet, hvor spørgsmålet blev behandlet. Bestemmelsen åbner mulighed for, at mediets redaktør kærer afgørelsen, uanset at det var mediets journalister, der var til stede i retsmødet og kunne benytte sig af adgangen til at udtale sig. Der stilles i øvrigt ikke krav om, at den pågældende har benyttet sig af denne adgang eller i retsmødet er kommet med tilkendegivelse om kære. Det er mediet, der må godtgøre, at en repræsentant var til stede under retsmødet.

Det forudsættes, at en journalist, der har været til stede under et retsmøde, forinden der bliver truffet afgørelse om "dobbeltlukkede døre", vil kunne kære begge dørlukningsafgørelser. Derimod følger det af den første afgørelse om dørlukning, at journalisten ikke får lejlighed til at udtale sig om den anden dørlukningsafgørelse.

Til nr. 6 (§ 398 a)

Journalisterne er i § 393, stk. 2, tillagt adgang til at kære afgørelser om dørlukning. Journalisters interesse i at kunne kære disse afgørelser er af generel og overordnet karakter. Kæreadgangen er således ikke betinget af, at der består en retlig interesse i sædvanlig forstand. Det er således heller ikke et krav, at en omgørelse kan få betydning i den konkrete sag, der er kæret. Det er væsentligt, at de afhørte fortsat kan afgive forklaring i tillid til en dørlukningsafgørelse, selvom afgørelsen er kæret af journalister. Det foreslås derfor, at en omgørelse af en kendelse om dørlukning kun får betydning for eventuelle efterfølgende retsmøder og således ikke for mediernes adgang til aktindsigt i retsbogen for det afholdte møde eller for adgangen til at referere fra dette retsmøde. Appelinstansens afgørelse om, at dørene burde have været åbne, udelukker ikke, at den ret, hvis afgørelse er blevet kæret, hvis der foreligger nye grunde efter den foreslåede § 29, påny lukker dørene.

Til nr. 7 (§ 796 a)

Forslag 1:
Bestemmelsen er indsat for at undgå, at politiet under efterforskningen af en sag om undladelse af sletning af referatbåndoptagelser ved ransagning vil kunne krænke journalistens kildebeskyttelse.

Forslag 2: Der stilles ikke forslag om, at referatbåndoptagelser skal slettes. Der bliver derfor ikke behov for bestemmelsen.

Til nr. 8 og 9 (§ 968)

Til nr. 8

Ved bestemmelsen foreslås en udtrykkelig hjemmel for journalister til at kære rettens afgørelser om dørlukning, referat- og navneforbud. Rettens afgørelse om referat- og navneforbud kan kæres af den omhandlede personkreds, selvom der ikke har været nogen af disse til stede på det tidspunkt, hvor spørgsmålet blev behandlet eller afgørelsen truffet. For så vidt angår kære af dørlukningsafgørelser henvises til bemærkningerne til nr. 5 og 6.

Til nr. 9

Af den gældende § 968, stk. 2, fremgår, at parterne ikke kan kære beslutninger og kendelser truffet under domsforhandlingen, medmindre de vedrører de undtagelser, der opremses i bestemmelsen, eller har særlig hjemmel. Det antages,

at kære af dørlukningsafgørelser i straffesager har særlig hjemmel, jf. § 30, stk. 1, 2. pkt., modsætningsvis. Endvidere er der i § 31, stk. 3, hjemmel til at kære rettens nægtelse af at nedlægge referat- og navneforbud. Som en følge af, at alle særlige bestemmelser om kære af dørlukning, referat- og navneforbud foreslås ophævet, indsættes dørlukning, referat- og navneforbud blandt undtagelserne fra hovedreglen om, at parterne er udelukket fra at kære afgørelser truffet under domsforhandlingen eller under dennes forberedelse. Efter den gældende bestemmelse er kære af rettens afgørelse om tegning, billed- og/eller lydoptagelse udelukket. Som følge af, at kendelser om lyd- og billedoptagelse og tegning efter de foreslåede bestemmelser vil kunne kæres af enhver, der har retlig interesse i et kæremål, indsættes endvidere lyd- og billedoptagelse og tegning blandt undtagelserne. Lydoptagelse omfatter også referatbåndoptagelse.

Til nr. 10

Der henvises til bemærkningerne til nr. 6.

IV.

Indledning og definition af den del af medierne, som i lovudkastet tillægges særlige rettigheder

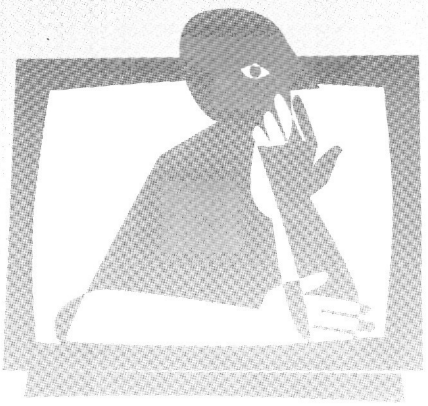

1. Indledning

Efter grundlovens § 65 skal offentlighed og mundtlighed gennemføres i retsplejen i videst muligt omfang, og ifølge retsplejelovens § 29 er retsmøder med visse begrænsninger offentlige. Alle har således i princippet adgang til at overvære retsmøderne (umiddelbar offentlighed).

Det følger af offentlighedsprincippet og reglerne i retsplejeloven, at retsmøder som hovedregel kan refereres offentligt, herunder i den skrevne presse, radio og fjernsyn (middelbar offentlighed).

Offentlighed i retsplejen, herunder såvel retten til at overvære og referere fra retsmøder som kendskab til de af retten trufne afgørelser, giver indsigt i retssystemets funktion og mulighed for at vurdere, om det fungerer forsvarligt. Offentlighed er endvidere en garanti for - og også grundlaget for befolkningens tillid til - at retssystemet fungerer forsvarligt. Offentlighed har størst betydning inden for strafferetsplejen, hvor den kan ses som led i en beskyttelse af den tiltalte mod vilkårlige overgreb. Offentlighed er imidlertid også en nødvendig forudsætning for en offentlig debat om retssystemet bl.a. retshåndhævelsen, herunder niveauet for strafudmålingen. Offentlighed kan muligvis også have en vis kriminalitetsforebyggende effekt.

Kun de færreste har i praksis mulighed for at udnytte adgangen til at overvære retsmøder. Retsmøder afholdes i dagtimerne, og de fleste bor i områder, der ligger langt fra de steder, hvor i hvert fald landsretterne og Højesteret holder møde. Uden omtale i dagspressen, radio og TV vil offentligheden kun i meget begrænset omfang få information om, hvad der passerer i retssalene, og hvilke afgørelser der træffes. Det må derfor erkendes, at mediernes medvirken er en forudsætning for gennemførelsen af offentlighedsprincippet.

Udvalget har i overensstemmelse med sit kommissorium set på en række forhold, der har betydning for mediernes dækning af retsstoffet. Det gælder lyd- og billedoptagelser, der på grund af den teknologiske udvikling, medierne har oplevet i de sidste tiår, har fået en stadig større betydning for mediernes nyhedsdækning inden for stort set alle andre områder end retsstoffet. Det gælder mediernes mulighed for aktindsigt. Retspraksis har på dette område udvist en vis tilbageholdenhed samtidig med, at udviklingen inden for den offentlige forvaltning er gået i retning af fuld offentlighed. Endvidere gælder det bestemmelserne om dørlukning, referat- og navneforbud, som i nogle tilfælde begrænser mediernes mulighed for en fuldstændig dækning af retsstoffet, samt spørgsmålet om mediernes adgang til anvendelse af teknologiske hjælpemidler, der er almindelige arbejdsredskaber for journalisten.

Der er enighed i udvalget om, at der på baggrund af de samfundsmæssige interesser, som medierne varetager, bør udarbejdes særlige regler for medierne, som giver disse bedre muligheder for et udførligt referat af retssagerne. Rets-

plejeloven bør moderniseres, således at den lever op til de øgede krav til den information, der formidles gennem medierne.

Offentlighedsprincippet kan dog ikke gennemføres fuldt ud, men må begrænses af hensyn til beskyttelse af parter og vidner, sagens oplysning og en forsvarlig afvikling af retsmøderne.

Det kan af principielle grunde forekomme betænkeligt at tillægge medierepræsentanter beføjelser i retsplejen, som ikke tilkommer andre borgere. Andre tilhørere end medierepræsentanter kan have en anerkendelsesværdig interesse i at følge en retssag, f.eks. personer, som repræsenterer faglige organisationer, interesseorganisationer eller lignende, og der kan muligvis heller ikke anføres argumenter, der fuldt ud retfærdiggør en særstatus for medierne.

Udvalget er imidlertid nedsat for at behandle mediernes mulighed for en forsvarlig dækning af retsstoffet. Som det fremgår af indledningen til udvalgets kommissorium er Retsplejerådet på et tidligere tidspunkt anmodet om generelt at overveje spørgsmålet om offentlighedens adgang til aktindsigt med hensyn til retssager ved domstolene. Under hensyn hertil og til udvalgets sammensætning er spørgsmålet om en udvidet adgang til offentlighed for andre end pressens repræsentanter ikke gjort til genstand for nærmere overvejelse.

Det er udvalgets opfattelse, at der på grundlag af betænkningen kan gennemføres regler, der sikrer mediernes legitime og ønskelige adgang til at informere fra offentlige retsmøder, samtidig med at grundlæggende hensyn til retsplejen ikke tilsidesættes.

Udvalgets betænkning vil efter afgivelsen blive forelagt Retsplejerådet.

2. Definition af den del af medierne, som foreslås tillagt særlige rettigheder

Udvalget foreslår, at der tillægges journalister ret til anvendelse af referatbåndoptager, særlige rettigheder med hensyn til aktindsigt samt udtaleret og kæreadgang vedrørende dørlukning, referat- og navneforbud. Det har derfor været nødvendigt at definere den personkreds, som tillægges disse rettigheder.

Forskellige muligheder for en afgrænsning har været drøftet. Udvalget har herefter valgt at anbefale, at alene journalister, der arbejder for et massemedium omfattet af medieansvarsloven, får tillagt de nævnte rettigheder. De massemedier, som er omfattet af medieansvarsloven nævnes i lovens § 1. Personkredsen er den samme, som omfattes af vidnefritagelsesreglerne i retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4, nemlig "redaktører og redaktionelle medarbejdere". Ifølge Medieansvarsudvalgets betænkning 1205/1990, s. 278, omfatter denne beskrivelse først og fremmest de fastansatte personer på redaktionen som chefredaktører, redaktionschefer, redaktionssekretærer, journalister og fotografer, men også freelance journalister og fotografer, der leverer stof til forskellige blade, samt deltidsbeskæftigede lokalmedarbejdere.

Det har ikke været muligt at finde en tilstrækkelig præcis afgrænsning, som omfatter udenlandske journalister og alle freelance journalister. Disse har dog, som det fremgår af det ovenfor anførte, de samme rettigheder, når de i det enkelte tilfælde kan dokumentere, at arbejdet udføres for et medie omfattet af medieansvarslovens § 1, således at der er en ansvarshavende redaktør for arbejdet. Det fremgår af medieansvarslovens § 3, stk. 2, og § 5, stk. 2, hvem der er ansvarshavende redaktør for et indenlandsk medie.

I andre tilfælde vil for udenlandske journalister og freelance journalister gælde, at de vil kunne bruge referatbåndoptager efter retsformandens tilladelse i det enkelte tilfælde. De vil også kunne opnå aktindsigt efter hovedreglen i § 41, men det forudsætter en retlig interesse. De vil ikke have adgang til at udtale sig om dørlukning, navne- og referatforbud, inden retten træffer afgørelsen, og vil ikke kunne kære rettens kendelse. Endelig vil de ikke kunne få ophævet nedlagte navne- og referatforbud.

Disse begrænsninger i udenlandske journalisters rettigheder i forhold til den personkreds, der omfattes af § 172, stk. 1, 2 og 4, har givet anledning til overvejelse om, hvorvidt den valgte afgrænsning er forenelig med EF-traktatens artikel 59 ff om den fri udveksling af tjenesteydelser. Spørgsmålet drøftes i relation til udvalgets lovforslag i kapitel VIII, afsnit 1.2. Det konkluderes, at forslaget næppe vil give anledning til betænkelighed i forhold til EF-traktatens art. 59.

Det har været afgørende for medierepræsentanterne at fastholde, at journalister ikke bør registreres, hvilket udvalget har accepteret.

Det må imidlertid kræves, at den personkreds, som bestemmelsen omfatter, kan legitimere sig. Det er efterhånden almindeligt, at massemedier udsteder arbejdsplads-identitetskort. Hvis et sådant kort ikke fremvises, må de pågældende på anden måde godtgøre at tilhøre den omfattede personkreds.

V.

Retslister og aktindsigt

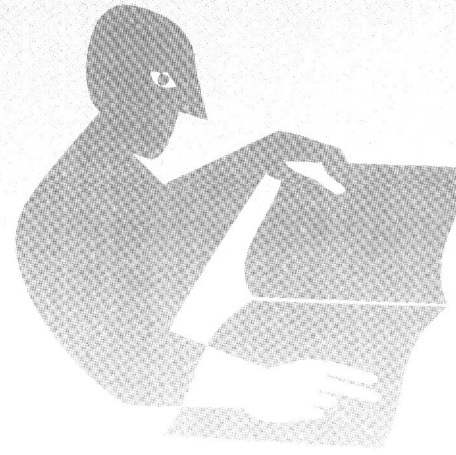

1. Retslister - gældende bestemmelse

Retsplejeloven indeholder i dag følgende regler om fastsættelse og bekendtgørelse af retsmøder:

> "§ 28. Justitsministeren fastsætter og bekendtgør tiden for de ordentlige retsmøder til domssagers behandling ved byretterne, bortset fra Københavns byret og retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde.
> *Stk. 2.* I andre tilfælde træffer retterne selv bestemmelse om tiden for retternes møder og om bekendtgørelsen heraf."

1.2. Retsplejelovens tidligere bestemmelse om retslister

Indtil bestemmelsen blev ophævet ved lov nr. 260 af 8. juni 1979, var der i retsplejelovens afsnit om den borgerlige retspleje følgende bestemmelse:

> "§ 277. Over de til retten indkomne sager føres en sagsliste. Er denne ikke indrettet således, at den tillige kan være retsliste for den enkelte retsdag, affattes der for hver enkelt retsdag en retsliste, på hvilken de sager, som skal komme for, optages. Retslisten for den enkelte dag opslås, dagen før retten sættes, i rettens forværelse på et for alle tilgængeligt sted."

I betænkning om behandling af borgerlige sager (bet. nr. 698/1973) s. 121. hedder det om et fremsat ændringsforslag til §§ 277 og 278:

> "Disse paragraffer indeholder en række detaljerede regler om retternes administration, bl.a. om førelse af sagsliste, udarbejdelse af retsliste m.m. I den foreslåede bestemmelse i § 22 .... er i stk. 2 optaget en regel om opslag af retsliste. I øvrigt kan og bør det efter rådets opfattelse overlades til retterne selv at træffe de nødvendige bestemmelser af den nævnte art uden vejledning i loven. . . . ."

Den i betænkningen foreslåede bestemmelse lød således:

> "§ 22. Retten bestemmer tiden for retsmøderne.
> *Stk. 2.* På et offentligt tilgængeligt sted i retsbygningen skal der dagen før et retsmøde så vidt muligt opslås en liste over de sager, der kommer til forhandling på mødet."

Ved fremsættelsen for Folketinget blev bestemmelsen i § 22 imidlertid ikke foreslået ændret.

§ 28, stk. 2, har været uændret siden lov nr. 192 af 12. juni 1962, mens stk. 1 har været ændret ved lov nr. 224 af 31. maj 1968, lov nr. 225 af 7. juni 1972 og lov nr. 253 af 16. juni 1980. Ved ændringerne er de i bestemmelsen nævnte større retter blevet sidestillet med København. Endvidere er der tale om redak-

tionelle ændringer bl.a. som følge af ændring af retskredsinddelingen. Ved lov nr. 390 af 14. juni 1995, blev den dagældende § 22 uændret flyttet til § 28.

1.3. Gældende praksis

Retslisternes praktiske funktion er at vejlede publikum om, hvor og hvornår en bestemt sag behandles. Sædvanligvis opslås retslisterne i retsbygningen. Enkelte retters retslister offentliggøres i dagspressen, og de fleste retter udsender i et vist omfang deres retslister til medierne til orientering, således at medierne og til en vis grad offentligheden kan orientere sig om, hvilke sager der verserer for domstolene.

Der er i de forskellige retter betydelige forskelle i udformningen, i indholdet og i offentliggørelsens omfang og også i de enkelte domstoles indstilling til information om retslisterne. For at få et indtryk af, hvorledes retslister udformes ved domstolene af forskellig størrelse og, i hvilket omfang der sker offentliggørelse eller blot information om retslisterne, har udvalget udarbejdet et spørgeskema, som er gengivet med skematiserede besvarelser i bilag 2.

Det er meget få generelle træk, der kan læses ud af besvarelserne. Af de adspurgte domstole offentliggøres alene Højesterets og Østre og Vestre Landsrets retslister i landsdækkende dagblade. De fleste af de øvrige retter sender retslisterne til lokalområdets aviser til orientering, og for så vidt angår de større kollegiale retter sendes retslisterne også i et vist omfang til andre massemedier.

Hvorledes retslisterne udformes, og om de udsendes til orientering til massemedierne eller til enkelte journalister, synes nærmest begrundet i lokale traditioner og til tider af, om en enkelt journalist har udvist en særlig interesse for området. Bortset fra de tre appeldomstole synes graden af information vedrørende retslisterne ikke at have sammenhæng med rettens størrelse. To af de adspurgte større kollegiale retter udsender slet ikke retslister til orientering, mens de adspurgte enedommerembeder informerer lokalaviserne.

Det fremgår af besvarelserne, at retterne ikke oplever nogen stor interesse hos medierne for at få retslister tilsendt. Måske kan det også læses ud af besvarelserne, at retterne oplever meget lille respons på udformningen af retslisterne, og at det bl.a. kan være årsagen til, at de ikke med tiden har fundet en fælles norm for indhold og offentliggørelse.

Nogle retter udarbejder retslister for såvel civile sager som straffesager. Enkelte udarbejder kun retslister for straffesager. De fleste retslister indskrænker sig til at oplyse om tidspunktet for sagens behandling og parternes og eventuelt advokaternes navne. Af de adspurgte retter har kun Højesteret sat en information om indholdet af civile domsforhandlinger i system, idet der i retslisten kort redegøres for det spørgsmål, sagen angår. Et eksempel på Højesterets retsliste er optaget som bilag 3. Højesteret har fra mediernes side fået meget positive reaktioner på denne ordning. For så vidt angår straffesager har Højesteret un-

der overvejelse at anføre de omhandlede straffebestemmelser, og hvilken straf der er udmålt i den indankede dom. Det skal fremhæves, at Højesteret er den eneste af de adspurgte retter, der lader retslisterne udarbejde af en kontorfunktionær i samarbejde med en jurist. I de øvrige retter udarbejdes retslisterne af en kontorfunktionær alene. Højesteret har desuden et relativt begrænset sagsantal.

Ikke alle dagblade gengiver Højesterets retsliste i den ny version.

Vestre Landsret udsendte i august 1994 retningslinier for oplysninger fra Vestre Landsret til journalister. Med hensyn til retslister anføres:

> **"I. Retslister og anden forudgående orientering af journalister om forestående retssager**
>
> Retslister for de enkelte afdelinger udarbejdes af vagtmestrene for en uge ad gangen og sendes til journalister, der har bedt om at få retslister tilsendt.
>
> På grund af det store sagsantal er det ikke muligt - som Højesteret for nylig er gået over til - i retslisterne at referere, hvad den enkelte civile sag drejer sig om. Men som en mellemløsning vil det ved tilføjelse af en enkeltordsbetegnelse, fx. "lejesag", funktionærsag", "erstatningssag" og "ekspropriationssag" på retslisten blive anført, hvilken slags sag der er tale om. Til brug ved udarbejdelsen af retslisterne vil justitssekretæren i samarbejde med journalen derfor i forbindelse med sagernes modtagelse i landsretten sørge for, at sagsomslaget forsynes med en sådan angivelse af sagens art.
>
> Der er heller ikke noget til hinder for, at den enkelte afdeling, som står for at skulle behandle en sag, der skønnes at kunne frembyde særlig interesse for offentligheden, henleder husjournalisternes opmærksomhed på sagens placering på retslisten."

I straffesager er det ikke ualmindeligt, at retterne anfører, hvilke straffebestemmelser, sagen drejer sig om, men det er svingende, hvor udførligt det gøres. Som bilag 4 og 5 er optaget eksempler på retslister for Retten i Køge og Retten i Århus.

1.3.1. Særligt om navneforbud

De fleste retter oplyser, at de tager hensyn til navneforbud, der er nedlagt, inden retslisten er udarbejdet. Det hænger formentlig sammen med, at de fleste retter orienterer dagspressen om verserende sager ved udsendelse af retslisterne. Vedrørende Højesteret bemærkes, at spørgsmålet ikke er aktuelt, idet der ikke kan nedlægges navneforbud, efter bevisbedømmelsen ligger fast, og ankesager for Højesteret alene kan angå strafudmålingen.

I U 1991.194 ØLK stadfæstede landsretten Københavns Byrets afgørelse om ikke at udstrække et navneforbud til retslisten og opslag i retsbygningen, idet det ikke ansås for en offentlig gengivelse af tiltaltes navn. Københavns Byrets retslister offentliggøres ikke i dagbladene.

1.4. Udvalgets overvejelser om udarbejdelse og offentliggørelse af retslister

Efter udvalgets opfattelse må det være en naturlig følge af grundlovens og retsplejelovens regler om offentlighed i retsplejen, at offentligheden orienteres om de ved retterne verserende sager. Som det fremgår af afsnit 1.2. var der tidligere en bestemmelse i retsplejeloven om udarbejdelse af retslister, som skulle slås op i retsbygningen, dagen før retsmødet. Denne regel er senere blevet ophævet, da det blev anset for overflødigt at regulere dette forhold i lovteksten. Det må imidlertid stadig anses for gældende ret, at der skal udarbejdes retslister, som skal opslås i retsbygningen.

Som nævnt i afsnit 1.3. oplever retterne ikke nogen stor interesse hos medierne for at få retslisterne tilsendt. Medierepræsentanterne i udvalget har imidlertid oplyst, at man fra mediernes side har væsentlig interesse i at få retslister tilsendt som et arbejdsredskab til at finde frem til de relevante sager ved domstolene.

Medierepræsentanterne oplyser, at der er stor forskel i retternes service på dette felt. Nogle retter afviser at fremsende retslister, andre tilbyder, at listerne kan afhentes, andre fremsender dem i det omfang, mediet leverer frankerede kuverter, andre telefaxer dem, og andre igen fremsender dem mod gebyr.

Rigsadvokaten har i sin besvarelse af udvalgets forespørgsel om aktindsigt udtalt, at en generel forhåndsorientering af pressen (og offentligheden i øvrigt) bedst kan ske ved, at retslisterne forsynes med en kort gengivelse af, hvad sagen drejer sig om.

Som det fremgår af dette kapitels afsnit 1.3., er der i de forskellige retter betydelige forskelle i udformningen og indholdet af retslisterne. Mange steder opfylder retslisterne ikke behovet for en generel orientering af offentligheden om verserende retssager.

Efter udvalgets opfattelse er der derfor behov for udtrykkelige regler, der fastslår, at der skal udarbejdes retslister, som opslås i retsbygningen. Det må dog i denne forbindelse nævnes, at det ikke er en betingelse for afholdelse af et retsmøde, at sagen er optaget på retslisten. Der bør endvidere - i en bekendtgørelse eller vejledning - fastsættes regler om, hvorledes retslisterne skal udformes, herunder også regler om, at der i retslisterne helt kort skal redegøres for, hvad den pågældende sag vedrører. Ved reglernes udformning må det tages som udgangspunkt, at listerne - i hvert fald for byretternes vedkommende - skal kunne udarbejdes af kontorfunktionærer.

Som tidligere nævnt udsender retterne i vidt omfang retslister til lokalområdets aviser. I hvert fald for så vidt angår de overordnede retter sendes listerne endvidere til de landsdækkende aviser. Udvalget finder, at der bør gennemføres en generel ordning, hvorefter journalister efter anmodning og mod betaling kan få tilsendt retslisterne. Det er klart, at det kan være belastende for en tiltalt (og

efter omstændighederne for en part i en civil sag), at det i retslisten anføres, hvad den pågældende er tiltalt eller sagsøgt for. Dette er imidlertid en konsekvens af princippet om offentlighed i retsplejen. Hvis lovens betingelser er opfyldt, må retten for at undgå uheldige skadevirkninger for en tiltalt jf. det nedenfor i afsnit 1.4.1. anførte efter anmodning nedlægge navneforbud, hvilket ikke fjerner navnet fra retslisten, men forhindrer offentliggørelse.

Ved de stillede forslag tages der ikke stilling til, i hvilket omfang dommerkontoret har pligt til at give supplerende oplysninger vedrørende de på retslisten anførte sager. Dette spørgsmål må afgøres af de enkelte retter, blandt andet ud fra ressourcemæssige overvejelser. Spørgsmålet behandles nærmere i afsnittet om aktindsigt.

1.4.1. Udvalgets forslag

Efter udvalgets opfattelse bør byretternes retslister indeholde oplysning om:

Den dommer eller de dommere, der beklæder retten (men ikke navnene på eventuelle domsmænd).

Rettens journalnummer og i straffesager desuden politiets eller anklagemyndighedens journalnummer.

I civile sager navnene på parterne og disses eventuelle advokater.

I straffesager navnet på tiltalte (sigtede) og dennes eventuelle forsvarer.

Retsmødets processuelle status (domsforhandling - forberedende møde).

I civile sager sagens genstand i overskriftsform (f.eks. mangler ved fast ejendom - udsættelse af lejemålet - erstatning for lægelig fejlbehandling).

I straffesager sagens genstand, ved overtrædelse af straffeloven og færdselsloven den overtrådte paragraf (f.eks. § 276 m.v.) og ved overtrædelse af andre love den pågældende lov. Såfremt forbrydelsen har et navn, (f.eks. tyveri) anføres dette.

De nævnte regler bør ikke gælde undtagelsesfrit. I person- og familieretlige sager bør alene advokaternes navne nævnes og som sagsgenstand blot "ægteskabssag", "faderskab", "umyndiggørelse" m.v. At sager i øvrigt skal behandles for lukkede døre kan næppe medføre, at parternes og tiltaltes navne ikke nævnes i retslisten. Beskrivelse af sagsgenstanden må af praktiske grunde kunne undlades ved ordinær ret og i tilfælde, hvor et stort antal mindre bødesager behandles.

Et særligt spørgsmål er de tilfælde, hvor der i en straffesag er nedlagt eller kan forventes nedlagt navneforbud. Som nævnt ovenfor har Østre Landsret fastslået, at et navneforbud ikke kan udstrækkes til retslisten og opslag i retsbygningen, idet det ikke blev anset for offentlig gengivelse af tiltaltes navn. Udsendelse af retslister til medierne kan heller ikke anses som offentlig gengivelse, men det må sikres, at medierne gøres bekendt med, at der er nedlagt navneforbud. Dette kan eventuelt ske ved en tydelig markering på retslisten.

Hvis retslister offentliggøres i videre omfang end i dag kan det medføre, at forsvarerne, inden retslisten udarbejdes, og inden der har været afholdt retsmøde, anmoder retten om at nedlægge navneforbud. Det vil betyde en ekstra belastning af domstolene og anklagemyndigheden i forhold til i dag, hvor stillingtagen til en anmodning om navneforbud næsten altid har afventet det første ordinære retsmøde. Problemet er muligvis ikke så stort. Efter gældende praksis udsendes retslister i vidt omfang til medierne, uden at det så vidt vides har givet anledning til vanskeligheder i relation til navneforbud. Ved retten i Århus anvendes den praksis at forsyne retslisterne med et generelt forbehold om, at der kan være nedlagt navneforbud. Denne fremgangsmåde er dog ikke tilfredsstillende hverken for medierne eller de tiltalte. Resultatet af det anførte må formentlig blive, at retssystemet må påregne nogle få ekstra retsmøder alene til afgørelse af spørgsmålet om navneforbud.

Af offentlige møder i foged- og skifteret er det navnlig kreditormøder under betalingsstandsning og konkurs, der har vakt offentlig interesse. Derudover må den offentlige interesse i foged- og skiftesager antages at være begrænset. Idag udarbejdes der de færreste steder retslister i foged- og skifteretten, hvilket ikke har givet anledning til kritik. Udvalget foreslår derfor, at disse områder ikke omfattes af pligten til at udarbejde retslister.

Det må dog forudsættes, at foged- og skifteretten i de sager, der har offentlig interesse, på forespørgsel giver oplysning om, hvornår møder afholdes, ligesom de i disse tilfælde kan vælge at udarbejde retsliste efter de retningslinier, som gælder for andre sager.

Landsretterne bør følge samme regler for udformning af retslister. Dog bør i ankesager anføres, hvornår og af hvilken byret den indankede dom er afsagt. Denne regel må sammenholdes med udvalgets forslag om, at pressen skal kunne få udskrift af domme. Endvidere ville det under hensyn til den store interesse, der knytter sig til disse retters afgørelser, være ønskeligt, om landsretterne kunne give en noget mere udførlig beskrivelse af sagens genstand.

Ved anke af straffesager bør det anføres, om der er tale om en bevis- eller udmålingsanke.

Højesterets nuværende retslister (bilag 3) kan fremhæves som eksempel på en retsliste, der for så vidt angår de civile sager fuldt ud opfylder de krav, der kan stilles til den overordnede domstol med hensyn til information om retssager gennem retslister. Højesteret burde dog efter udvalgets opfattelse i retslisten anføre, hvornår og af hvilken ret den indankede dom er afsagt. Højesteret har efter det oplyste koncentreret sig om en forbedring af retslisterne i civile sager, men overvejer også i straffesager at forsyne retslisterne med mere udførlige oplysninger om sagsgenstanden.

2. Aktindsigt

2.1. Gældende bestemmelser

Adgangen til aktindsigt i dokumenter fremlagt i retten og retsbøger (herunder dombøger) reguleres af *retsplejelovens § 41.*

Bestemmelsens ordlyd er således:

> "§ 41. Uden for de tilfælde, for hvilke der i denne lov er truffet særlig bestemmelse, kan parterne samt andre, som deri har retlig interesse - de sidstnævnte i straffesager, dog først, når sagen er endt - hos justitssekretæren eller, hvor ingen sådan er ansat, hos dommeren forlange udskrift af retsbøgerne, derunder dog ikke stemmegivningsbogen, samt af de øvrige hos retten beroende til en sag hørende fremlagte dokumenter.
>
> *Stk.* 2. Såfremt hensynet til statens sikkerhed eller forhold til fremmede magter eller særlig hensyn til disse i øvrigt gør det betænkeligt at meddele udskrift som foran anført, kan udskrift - helt eller delvis - nægtes. Det samme gælder, såfremt det må befrygtes, at udskriften vil blive benyttet på retsstridig måde.
>
> *Stk. 3.* Udskrifter skal leveres i løbet af en uge; herfra kan der kun, hvor ganske særlige forhold nødvendiggør det, gøres afvigelser.
>
> *Stk. 4.* Justitsministeren kan bestemme, at udskrifter i straffesager først skal kunne meddeles, efter at justitssekretæren (dommeren) har indhentet en erklæring fra politimesteren. Såfremt politimesteren af de i stk. 2 angivne grunde modsætter sig udskriftens meddelelse, afgør retten, for Københavns byrets vedkommende rettens præsident, sagen ved kendelse.
>
> *Stk. 5.* Den en domfældt i medfør af § 219 tilkommende adgang til at få udskrift af den over ham afsagte dom berøres ikke af bestemmelserne i nærværende paragraf.
>
> *Stk. 6.* Klage over justitssekretærens afgørelser fremsættes over for retten, for Københavns byrets vedkommende over for rettens præsident. Afgørelsen af klagen sker ved kendelse, der er genstand for kære. Klage over dommerens afgørelser og de i stk. 4, 2. pkt. nævnte afgørelser sker ved kære.
>
> *Stk. 7.* Klagen skal fremsættes inden 6 uger. Den myndighed, der afgør klagen, kan dog se bort fra overskridelser af denne frist på indtil 6 måneder, når særlige omstændigheder gør overskridelsen undskyldelig. I de i stk. 4, 2. pkt., nævnte tilfælde skal kære fra politimesterens side ske inden 3 dage, og udskrift må da ikke meddeles, før kæremålet er afgjort."

En domfældt har efter retsplejelovens § 219 altid krav på en udskrift af dommen.

De i retsplejelovens § 41, stk. 1, nævnte tilfælde, hvor der er truffet særlig bestemmelse om parters aktindsigt, findes i strafferetsplejens bestemmelser om aktindsigt for sigtede og hans forsvarer. Det følger således af retsplejelovens § 745, at forsvareren skal have adgang til at overvære afhøringer af betydning

for sagen samt have udleveret materiale, politiet har tilvejebragt. Ifølge bestemmelsens stk. 1 kan forsvareren ikke overlevere materiale til sigtede uden politiets samtykke. Endvidere kan politiet, hvis hensynet til fremmede magter, til statens sikkerhed, til sagens opklaring eller tredjemand tilsiger det, undlade at give forsvareren underretning, eller politiet kan give forsvareren pålæg om ikke at videregive de oplysninger, han har modtaget, til sigtede. Efter retsplejelovens § 785, stk. 1, i retsplejelovens afsnit om indgreb i meddelelseshemmeligheden, har forsvareren bl.a. som udgangspunkt ret til at gøre sig bekendt med materiale, som politiet har tilvejebragt, men politiet kan undlade at udlevere materiale af særlig fortrolig karakter. Det følger af retsplejelovens § 788, stk. 3, at politiet, når underretning kan være til skade for efterforskningen, kan fremsætte begæring om, at underretning efter afslutningen af indgreb i meddelelseshemmeligheden undlades eller udsættes. Efter retsplejelovens § 835 kan statsadvokaten give en forsvarer pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl til tiltalte.

I *konkursloven* er følgende bestemmelse om aktindsigt:

> "§ 9. Anmeldelse om betalingsstandsning og begæring om konkurs, akkordforhandling eller gældssanering offentliggøres ikke.
>
> *Stk. 2.* Enhver, der har retlig interesse deri, kan hos skifteretten få oplysning om, hvorvidt og hvornår en skyldner har indgivet anmeldelse eller begæring som nævnt i stk. 1, og hvem der er beskikket som tilsyn for pågældende.
>
> *Stk. 3.* Har en anmeldelse eller begæring som nævnt i stk. 1 været fremlagt i et offentligt retsmøde, kan enhver der har retlig interesse deri, forlange udskrift af retsbøgerne og de fremlagte dokumenter, der beror hos retten, efter reglerne i retsplejelovens § 41."

2.7.7. *Tilblivelsen af retsplejelovens § 41 og konkurslovens § 9*

Bestemmelsen i retsplejelovens § 41, stk. 1, svarer til den oprindelige bestemmelse i lov nr. 17 af 15. april 1916 om rettens pleje (dog er ordet "retsskriveren" ændret til "justitssekretæren" ved lov nr. 218 af 11. juni 1959).

Stk. 2, 4 og 5 er indføjet ved lov nr. 240 af 30. maj 1941.

1 bemærkningerne til lovforslaget Rigsdagstidende, Tillæg A, Ordentlig Samling 1940 - 41, hedder det om baggrunden for tilføjelsen:

> "Det vil undertiden være påkrævet at kunne nægte Udskrift af Retsbøger og de til en Sag hørende Dokumenter, nemlig når disse måtte indeholde Oplysninger som, om de blev bekendt, kunde være til Skade for Statens Sikkerhed eller komme i Strid med Hensynet til fremmede Magter. Det vilde f.Eks. være utilstedeligt, om en Person, der har været tiltalt for Spionage efter Sagens Afslutning kunde bestille Udskrift af hele Sagen og således fuldbyrde eller fortsætte Forbrydelsen. Endvidere bør det kunne

> forhindres, at Udskrifter erhverves for at benyttes på retsstridig Maade, f.Eks. for at genere Vidner, som i lukket Retsmøde har udtalt sig til Ugunst for den Tiltalte."

De tilfælde, hvor justitssekretæren (dommeren) skal indhente en erklæring fra politimesteren er opregnet i Justitsministeriets cirkulære nr. 196 af 11. juli 1941 (jf. bilag 6.).

Stk. 3 er indføjet ved lov nr. 209 af 23. juli 1932.

Bestemmelsen blev indsat for at gøre leveringstiden på udskrifter af domme ensartet i alle retskredse.

Stk. 6 og 7 er indføjet ved lov nr. 207 af 21. maj 1969, samtidig med at 3. og 4. punktum i det hidtil gældende stk. 4 blev ophævet. Fristen for klage over afgørelser vedrørende udskrifter blev for private nedsat fra 6 måneder til 6 uger med adgang for den myndighed, der afgør klagen, til at se bort fra overskridelser i indtil 6 måneder, når særlige omstændigheder gør overskridelsen undskyldelig.

I øvrigt var der alene tale om redaktionelle ændringer som følge af, at reglerne om klage over afgørelser vedrørende udskrifter blev flyttet fra den dagældende § 54 til § 41.

Konkurslovens § 9 svarer med visse ændringer til Betænkning II om konkurs og tvangsakkord (betænkning nr. 606/1971). Af bemærkningerne, der oprindeligt alene angik betalingsstandsning fremgår:

> "Også andre end kreditorer kan have retlig interesse i at få oplysning om betalingsstandsningen. Således må en kautionist for skyldnerens gæld kunne få oplysninger. Den, der forhandler med skyldneren om at indgå en gensidigt bebyrdende kontrakt, vil kunne have retlig interesse i, om der foreligger betalingsstandsning og således eventuelt en mulighed for omstødelse af kontrakten efter paragraf 71. Omvendt vil et oplysningsbureau eller et dagblad ikke ved henvendelse til skifteretten kunne få oplyst navnene på de personer, som inden for en vis periode har anmeldt betalingsstandsning til skifteretten."

2.2. Lov om offentlighed i forvaltningen og forvaltningsloven

Forvaltningsloven regulerer spørgsmålet om partens aktindsigt inden for den offentlige forvaltning, mens lov om offentlighed i forvaltningen (offentlighedsloven) regulerer spørgsmålet om andres aktindsigt.

Uden for begge love falder domstolene. Det gælder også domstolenes administrative virksomhed.

Karakteristisk for sagsbehandlingen i forvaltningen er skriftlighed, hvorfor forvaltningsloven og offentlighedsloven omhandler dokumentoffentlighed.

Grundlovens § 65 fastslår som princip for domstolenes virke offentlighed og

mundtlighed i videst muligt omfang (mødeoffentlighed). Dette er sammenholdt med de vanskeligheder, som en regulering af indsigten med dokumenter inden for retsplejen medfører, baggrunden for, at domstolene er holdt uden for anvendelsesområdet for forvaltningsloven og offentlighedsloven. I "Betænkning om offentlighedslovens revision" (betænkning nr. 857/1978) er anført, at en udbygning af offentlighed og information inden for domstolene, såfremt der måtte være behov for det, bør søges imødekommet ved en ændring af de særlige regler, der gælder for domstolene, fremfor en udvidelse af anvendelsesområdet for lov om offentlighed i forvaltningen og forvaltningsloven.

Offentlighedsloven undtager i § 2 sager inden for strafferetsplejen.

Såvel forvaltningslovens §§ 9 og 10 som offentlighedslovens §§ 4 og 5 fastslår en hovedregel om aktindsigt, hvorefter der i de efterfølgende bestemmelser (forvaltningslovens §§ 12-15 og offentlighedslovens §§7-14) opregnes en række undtagelser til hovedreglen.

Undtagelserne er opdelt i undtagelse af dokumenter - interne arbejdsdokumenter og andre nærmere opregnede dokumenter - og undtagelse for visse oplysninger.

I forvaltningsloven, der gælder alle dele af forvaltningen, undtages udtrykkeligt i § 9, stk. 3, sager om strafferetlig forfølgning af lovovertrædelser fra adgangen til aktindsigt for sagens parter. Dog er der i afgjorte straffesager, jf. § 18 givet parterne adgang til at blive gjort bekendt med sagens dokumenter efter nærmere fastsatte retningslinjer:

> "§ 18. En part i en straffesag kan, når sagen er afgjort, forlange at blive gjort bekendt med sagens dokumenter i det omfang, dette er rimeligt begrundet af hensyn til varetagelse af den pågældendes interesser, og hensynet til forebyggelse, opklaring og forfølgning af lovovertrædelse eller særlige hensyn til beskyttelse af sigtede, vidner eller andre ikke taler herimod. Bestemmelserne i §§ 12-14 gælder tilsvarende.
>
> *Stk. 2.* Bestemmelsen i stk. 1 omfatter ikke retsbogsudskrifter vedrørende straffesagen og dokumenter, der har været fremlagt i retten i forbindelse med sagen. Det samme gælder retsbogsudskrifter og i retten fremlagte dokumenter vedrørende andre straffesager, der har været benyttet under sagens behandling.
>
> *Stk. 3.* Afgørelsen af, om og i hvilken form en begæring om aktindsigt kan imødekommes efter stk. 1, træffes af den myndighed, der har truffet den administrative beslutning i straffesagen. Afgørelsen kan påklages til vedkommende overordnede forvaltningsmyndighed. Justitsministeren fastsætter regler om betaling af afskrifter og kopier."

2.3. Fortolkning af de gældende bestemmelser

2.3.1. Sagens parter

Som udgangspunkt kan en part forlange udskrift af retsbøgerne, herunder dombøgerne samt de i retten fremlagte dokumenter (§41, stk. 1), bortset fra i de tilfælde, hvor der i retsplejeloven er modstående hjemmel, som gennemgået ovenfor under punkt 2.1.

Anmeldere, forurettede, vidner m.v. vil normalt ikke være parter i en straffesag, medmindre de har en væsentlig, direkte og individuel interesse i sagens udfald - f.eks. som erstatningssøgende.

Af retsplejelovens § 38 fremgår, at aktstykker og andre dokumenter, som fremlægges i retten, forsynes med fremlæggelsespåtegning. Sædvanligvis forsynes kun dokumenter, der har betydning for rettens behandling af sagen, med fremlæggelsespåtegning. F.eks. vil korrespondance, der ikke bidrager til sagens oplysning, ikke blive fremlagt. Når retsplejelovens § 41 anvender udtrykket "fremlagte dokumenter", er det ikke givet, at en parts ret til aktindsigt vedrører alle dokumenter, der er i rettens besiddelse. Det må antages, at domstolene ved meddelelse af aktindsigt sædvanligvis vil gå ud fra, at aktindsigten alene skal omfatte de fremlagte dokumenter. Skulle en part imidlertid gøre gældende at have interesse i et ikke fremlagt dokument, må det antages, at domstolene vil tage konkret stilling til dette spørgsmål ud fra de samme kriterier, som gælder for fremlagte dokumenter.

Udgangspunktet om en parts krav på udskrift af retsbøgerne og de i sagen fremlagte dokumenter kan i henhold til retsplejelovens § 41, stk. 2, fraviges, idet udskrift helt eller delvis kan nægtes, såfremt hensynet til statens sikkerhed eller forhold til fremmede magter eller særlige hensyn til disse i øvrigt gør det betænkeligt at meddele udskrift. Det samme gælder, når det må frygtes, at udskriften vil blive benyttet på retsstridig måde.

Udskrifter af de i en straffesag fremlagte dokumenter og af retsbøgerne er i flere tilfælde nægtet en domfældt under henvisning til, at det må frygtes, at udskriften vil blive misbrugt. Uanset der i § 41 ikke stilles krav om, at en part skal kunne godtgøre en retlig interesse i meddelelse af udskriften, som også udtrykkeligt fastslået i U 1969.523 VLK, har domstolene inddraget kriteriet i tilfælde, hvor udskrift er afslået under henvisning til, at det ikke kan afvises, at den vil blive benyttet på retsstridig måde. Eksempler herpå er U 1966.548 HKK og U 1969.776 ØLK.

I U 1995.572 HKK har Højesteret udtalt, at en domfældts aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 41, stk. 1, kun omfatter de dokumenter, der fortsat beror i retten efter domsafsigelsen. Aktindsigt i andre dokumenter meddeles af anklagemyndigheden efter forvaltningslovens § 18.

Efter trykt retspraksis at dømme har domstolene ikke under henvisning til

frygt for misbrug vist den samme tilbageholdenhed med udskrift af retsbøger og fremlagte dokumenter til parter i civile sager. Det følger af kontradiktionsprincippet i civile sager, at parterne har adgang til samtlige sagens dokumenter. Spørgsmålet har dog været rejst i familieretlige sager, som ikke er undergivet de sædvanlige procesmaksimer. Bl.a. er det blevet anført, at en børnesagkyndig erklæring af en part vil kunne blive benyttet til skade eller ulempe for den anden part eller andre implicerede.

Møder i fogedretten antages som udgangspunkt at være offentlige, og tvister behandles i den borgerlige retsplejes former. Det forekommer formentlig ikke, at fogedretten under henvisning til retsplejelovens § 41, stk. 2, nægter parterne i en fogedsag aktindsigt.

Det er omtvistet, i hvilket omfang møder i skifteretterne er offentlige. Behandles en tvist, vil mødet som udgangspunkt være offentligt. Efter konkurslovens § 9 offentliggøres begæringer om konkurs og anmeldelse af betalingsstandsning ikke. Til møde i skifteretten vedrørende en konkursbegæring tilsiges alene parterne. De efterfølgende møder i konkursboet er offentlige, ligesom kreditormøder under betalingsstandsning er offentlige, jf. U 1988.202 HKK. Til møde i skifteretten vedrørende en gældssaneringsansøgning tilsiges kun skyldneren. Det efterfølgende fordringshavermøde er offentligt. Det forekommer formentlig ikke, at skifteretterne i nogen af disse sagstyper nægter parterne fuld aktindsigt.

For så vidt angår dødsboer er det formentlig kun skiftesamlinger, hvor der behandles tvister, som er offentlige.

I afsluttede straffesager reguleres partens aktindsigt i dokumenter, som ikke beror i retten, af forvaltningslovens § 18, som nævnt ovenfor.

2.3.2. Medierne og andre

Andre end sagens parter kan få udleveret udskrift af dom- og retsbøger samt de i sagen fremlagte dokumenter, i det omfang de kan godtgøre, at de har en retlig interesse deri (§41, stk. 1). I straffesager kan der dog først meddeles udskrift, når sagen er endt.

Retten vil uanset en godtgjort retlig interesse kunne nægte udskrift under henvisning til frygt for misbrug og hensynet til fremmede magter og statens sikkerhed (§41, stk. 2). Også retsplejelovens § 41, stk. 4, om forelæggelse for politimesteren i visse straffesager finder anvendelse.

Det er fast antaget, at medierne ikke har en sådan retlig interesse i skyldnerens begæring om konkurs, akkordforhandling, anmeldelse af betalingsstandsning eller ansøgning om gældssanering, at de vil kunne få oplysning herom ved henvendelse til skifteretten. Mediernes adgang til oplysning om anmeldelse eller begæring, der har været behandlet i offentligt retsmøde vil formentlig

jf. ordlyden af konkurslovens § 9, stk. 3, blive fortolket i overensstemmelse med praksis i borgerlige sager.

I U 1993.994 VLK stadfæstedes skifterettens afgørelse om ikke at give en kreditor retsbogsudskrift af en afgørelse om nægtelse af indledning af gældssanering og ikke at give kreditor en udskrift af skyldnerens kæreskrift til landsretten. Skifteretten begrundede sin afgørelse med, at et møde om indledning af gældssanering ikke er offentligt, at fremlæggelse i et offentligt retsmøde er en forudsætning for aktindsigt i medfør af konkurslovens § 9, og at kreditor ikke havde nogen retlig interesse i udskrifterne, idet skifterettens afgørelse var uden indflydelse på kærendes forhold.

Domstolenes afgørelse om nægtelse eller meddelelse af udskrifter af fremlagte dokumenter og rets- og dombøger er judiciel. Imidlertid har domstolene i vidt omfang administreret retsplejelovens § 41 i henhold til de retningslinier, som er givet af Justitsministeriet i cirkulære nr. 102 af 7. april 1942 (bilag 7) om privates adgang til at få oplysninger om retsbøgernes indhold og (særligt med henblik på pressens adgang til at gøre sig bekendt med domspræmisser) Justitsministeriets skrivelse nr. 119 af 8. april 1942 (bilag 8).

Efter cirkulære nr. 102 af 7. april 1942 er advokaters og andre privates adgang til at foretage gennemsyn og gøre notater vedrørende rets- og dombøger betinget af, at der kan godtgøres en retlig interesse i sagen. I cirkulæret henstilles, at der ikke gives tilladelse til almindelig gennemgang af retsbøgerne, men at retsskriveren i hvert enkelt tilfælde bør skønne, hvorvidt en anmodning om at foretage gennemgang af nærmere angivne tilførsler og at gøre notater herom bør imødekommes.

Det fremgår endvidere af cirkulæret, at begæring om gennemgang af rets- og dombøger alene bør efterkommes, hvis det kan ske uden ulempe for varetagelsen af embedets øvrige forretninger, samt at der bør udøves kontrol med eventuelt misbrug. Cirkulæret åbner mulighed for at give rutinemæssige underretninger om afsagte udeblivelsesdomme, retsforlig og afholdte fogedforretninger i det omfang, det er foreneligt med varetagelsen af embedet.

I skrivelse nr. 119 af 8. april 1942 anføres, at pressen ikke har krav på at få domsudskrifter, men at Justitsministeriet ikke har noget imod, at pressen efter domsafsigelsen på vedkommende dommerkontor får adgang til at gennemse dommen og gøre fornødne notater.

Domstolene har flere gange taget stilling til journalisters retlige interesse i udskrifter af konkrete domme og aktindsigt i dokumenter fremlagt i retten.

I lighed med Justitsministeriets retningslinier i skrivelse nr. 119 af 8. april 1942 fastslog Højesteret i U 1979.531 HKK, at en journalist ikke efter retsplejelovens § 41, stk. 1, kan få adgang til gennemlæsning af dombøger i almindelighed. Den pågældende journalist havde bedt om aktindsigt i alle civile domme (bortset fra ægteskabssager m.v.) afsagt i en bestemt uge, hvilket imid-

lertid blev nægtet. Østre Landsrets præmisser, som blev tiltrådt af Højesteret, var sålydende:

> "Ifølge retsplejelovens § 41, stk. 1, kan parterne og andre, der har retlig interesse deri, som hovedregel forlange udskrift af retsbøgerne. Hverken denne eller nogen anden bestemmelse hjemler derimod en ret for journalister til at gennemlæse dombøger i det af kærende begærde omfang, og den af dommeren i Hørsholm nævnte og i justitsministeriets skrivelse nr. 119 af 8. april 1942 omhandlede praksis går kun ud på, at journalister efter en domsafsigelse får mulighed for at gennemlæse den pågældende dom. Den omstændighed, at nogle retter efter det af kærende oplyste har givet ham tilladelse til at gennemse dombøgerne i samme omfang som af ham over for dommeren i Hørsholm begæret, findes at være uden betydning for afgørelsen af nærværende sag."

Siden har domstolene i U 1982.1202 ØLK og U 1992.934 ØLK sidestillet den omstændighed, at en dom var af offentlig interesse med retlig interesse.

I U 1982.1202 ØLK anmodede en journalist om udskrift af en dom angående et kommunalt renholdningsselskabs overtrædelse af miljølovgivningen. Dommen ændrede byrettens frifindende dom således, at renholdningsselskabet blev idømt en bøde på 100.000 kr. Østre Landsret tog journalistens begæring til følge med følgende begrundelse:

> "I alt fald i en sag som den foreliggende, der angik offentlige anliggender, kommunalpolitikere, politikeres og kommunale tjenestemænds ansvar, findes den offentlige interesse i, at pressen har adgang til de pådømte forhold, at kunne sidestilles med retlig interesse, som omhandlet i retsplejelovens § 41, hvorfor klagerens begæring vil være at tage til følge."

I U 1992.934 ØLK havde Østre Landsrets justitssekretær meddelt fagbladet "Ingeniøren", at en anmodning om aktindsigt ikke kunne imødekommes, men at bladet kunne få en udskrift af dombogen. Det fremgår, at sagens forklaringer ikke var gengivet i dombogen.

Landsretten imødekom bladets anmodning om tillige at modtage en udskrift af retsbogen med følgende præmisser:

> "Da straffesagen angik et anliggende af offentlig interesse - togdriftens sikkerhed - findes interessen i, at kærende, der er et fagligt tidsskrift, får adgang til retsbogens nøjagtige gengivelse af togførerens forklaring, at kunne sidestilles med retlig interesse i retsplejelovens § 41, hvorfor kærendes påstand tages til følge."

I utrykt Østre Landsrets kendelse af 6. januar 1992 blev en journalists anmodning om at måtte gennemlæse og gøre notater om to domme fremmet som tilståelsessager mod to ledende medarbejdere i C & G banken imødekommet (dissens) med følgende begrundelse:

> "Under hensyn til den offentlige interesse i, at pressens retsreportage om den verserende straffesag mod 14 tiltalte med tilknytning til C & G banken kan gives på grundlag af fyldestgørende og korrekte oplysninger, findes kærendes anmodning om at måtte gennemlæse og gøre notater fra de to domme af 8. august 1989 og 15. maj 1990 vedrørende ledende medarbejdere i samme bank at burde imødekommes i medfør af retsplejelovens § 41, stk. 1."

I U 1995.535 ØLK stadfæstede landsretten byrettens afgørelse om ikke at imødekomme en journalists anmodning om udskrift af en straffedom om bestikkelse. I landsrettens kendelse hedder det bl.a.:

> "Det er af kærende anført, at det efter hendes mening "er af offentlig interesse at vide, hvilke politikere, der får penge fra de firmaer, de senere begunstiger med kommunale ordrer".
>
> Landsretten tiltræder, at en offentlig interesse af den anførte karakter ikke kan sidestilles med den i retsplejelovens § 41, stk. 1, omhandlede retlige interesse, og at der således ikke er hjemmel til at imødekomme kærendes anmodning."

I U 1993.189 ØLK stadfæstede landsretten en af Københavns Byrets præsident truffet afgørelse, hvorefter en journalists interesse i at få en udskrift af en straffedom mod ledelsen af 6. juli Bank ikke kunne sidestilles med retlig interesse, som omhandlet i retsplejelovens § 41, stk. 1. Københavns Byrets justitssekretær havde meddelt, at journalisten i lighed med andre journalister i byrettens lokaler kunne få lejlighed til at gennemgå dommen. Justitssekretæren havde endvidere meddelt, at der ville blive udleveret pressemeddelelse i forbindelse med afsigelse af dommen.

I U 1989.914 HKK stadfæstede Højesteret i henhold til grundene Sø- og Handelsrettens kendelse om, at en journalist ikke havde en sådan retlig interesse i indholdet af en stævning, indleveret af et børsnoteret selskab mod et konkursbo, at han kunne meddeles aktindsigt. I Sø- og Handelsrettens præmisser hed det:

> "Efter retsplejelovens § 41, stk. 1, er det en forudsætning for aktindsigt efter bestemmelsen, at den, der fremsætter begæring herom, har "retlig interesse" deri. Det er åbenbart, at dette begreb kan undergives en fortolkning, hvorved hensyn i et vist omfang tages til den samfundsmæssige udvikling, der har fundet sted siden bestemmelsens indførelse, herunder den offentlighed, der - med begrænsninger - er blevet gennemført i den offentlige forvaltning. Selv når disse forhold tages i betragtning, findes det imidlertid ikke muligt under iagttagelse af bestemmelsen i retsplejelovens § 41, stk. 1, således som den fortsat er affattet, at fastslå, at klageren, der som journalist har ønsket at informere offentligheden om indholdet af en stævning, der alene danner indledning til en retssag, har en sådan af bestemmel-

> sen omfattet retlig interesse i kendskab til stævningen, at der kan gives ham medhold i klagen."

Også i forhold til andre end medierne, har domstolene haft lejlighed til at tage stilling til, om den pågældende havde en sådan retlig interesse i aktindsigt i dokumenter fremlagt i retten eller domsudskrifter, at en udskrift kunne meddeles ham. I U 1930.528 ØLK imødekom retten en beskikket forsvarers begæring om udskrift af en straffedom over en anden tiltalt for et forhold tilsvarende det, hans klient var tiltalt for. I U 1991.786 ØLK fandt retten det betænkeligt at sidestille den interesse en far til en trafikdræbt havde i straffesagen med retlig interesse og nægtede ham udskrift af straffedommen mod gerningmanden.

2.3.3. Aktindsigtens form

Retsplejelovens § 41 omtaler alene udskrifter. Domstolene har imidlertid praktiseret aktindsigt således, at der i vidt omfang er givet adgang til gennemlæsning af domme på dommerkontoret, jf. 1942-skrivelsen, og kun i sjældnere tilfælde er givet udskrifter. Baggrunden herfor skal formentlig bl.a. søges i de vanskeligheder, som det før fotokopieringens opfindelse gav domstolene at udarbejde udskrifter. Når der i visse tilfælde, hvor en begæring om aktindsigt imødekommes, fortsat kun meddeles tilladelse til, at den pågældende kan gennemgå fremlagte dokumenter, retsbøger og dombøger på kontoret og gøre notater, kan det skyldes retternes betænkelighed ved at meddele udskrifter, som kan cirkulere også blandt personer, som ikke selv i henhold til retsplejelovens bestemmelser ville kunne få udskrift. Endelig er også fotokopiering af et større antal sider en belastning af dommerkontorets arbejdskraft. Det er gratis at gennemse dokumenter på dommerkontoret, mens udskrifter kun meddeles mod betaling af retsafgifter, hvilket muligvis betyder, at nogle foretrækker gennemsynet.

I sager af betydelig offentlig interesse er det sket, at domstolene har produceret domsudskrifter i et større oplag, som mod betaling er udleveret til journalister eller andre. Samtlige højesteretsdomme bortset fra enkelte, som skønnes uden præjudikatværdi, offentliggøres i deres helhed i Ugeskrift for Retsvæsen. Dommene i familieretlige sager og straffesager anonymiseres. Denne offentliggørelse har stor interesse og betydning for de faglige brugere, men den forsinkelse, dommene offentliggøres med, betyder formentlig, at den er uden større betydning for medierne.

2.3.4. Specielt om aktindsigt i anklageskrifter

Til brug for udvalget har Rigsadvokaten udarbejdet notat af 27. september 1993 om anklagemyndighedens praksis vedrørende aktindsigt i anklageskrifter.

Det fremgår heraf, at der i praksis anvendes forskellige fremgangsmåder. I nogle kredse lader den mødende anklager de fremmødte journalister gennemlæse anklageskriftet umiddelbart forinden eller under begyndelsen af retsmødet. I andre kredse ydes der ikke en sådan service. Rigsadvokaten vil ikke udelukke, at visse politikredse på opfordring af journalister sender kopier af anklageskrifter, der er forkyndt for tiltalte, med forbehold af navneforbud m.v. Rigsadvokaten har ved drøftelse af spørgsmålet med statsadvokaterne frarådet den sidste fremgangsmåde.

Rigsadvokaten har frarådet orientering til pressebureauerne eller særligt interesserede journalister, bortset fra en orientering om tiltalerejsning mod tiltalte, der er kendt og omtalt i medierne i forbindelse med efterforskningen. I de tilfælde har Rigsadvokaten tilrådet, at orienteringen sker i uddrag og ikke i form af kopi af anklageskriftet, samt med forbehold om nedlæggelse af navneforbud.

Rigsadvokaten anbefaler, at en generel forhåndsorientering af medierne om kommende straffesager sker ved, at retslisterne forsynes med en kort gengivelse af, hvad sagerne drejer sig om.

2.3.5. Spørgeskema

Udvalget har til udvalgte retter sendt et spørgeskema, hvis besvarelse skulle belyse, i hvilket omfang aktindsigt tillades, og i hvilken form aktindsigt gives. Spørgeskemaet er optaget som bilag 9.

Besvarelserne af spørgeskemaet viser, at der er stor forskel på, i hvilket omfang retterne bliver stillet over for ønsket om aktindsigt i domme. Appelinstanserne, der hyppigt kommer ud for det, har faste retningslinjer for journalisters adgang til domme, mens byretterne afgør spørgsmålet fra sag til sag. Ved mindre embeder er forespørgsler sjældent forekommende.

Generelt bekræfter besvarelserne af spørgeskemaerne, at domstolene praktiserer adgangen til aktindsigt forskelligt. En af de kollegiale byretter har anført, at der endda kan være svingende praksis fra afdeling til afdeling.

Såvel Højesteret som Østre og Vestre Landsret har ordninger, hvorefter medierne har adgang til at gennemlæse domme og kendelser bortset fra afgørelser i sager, der domsforhandles for lukkede døre. En enkelt af de større adspurgte kollegiale byretter giver en betroet lokal journalist adgang til afdelingernes dombøger. Østre Landsret har en udvidet ordning med aktindsigt for jourhavende journalist for Ritzaus Bureau, og Vestre Landsret havde indtil for nylig en tilsvarende ordning med to "husjournalister".

Til spørgsmålet, om pressen kan få udskrift af domme og kendelser, svarer mange af de adspurgte retter temmelig uforbeholdent ja, når bortses fra de sager, der domsforhandles for lukkede døre og f.eks. sædelighedssager. Nogle henviser til retsplejelovens paragraf 41, og en enkelt ret meddeler slet ikke ud-

skrift, men tillader gennemlæsning på kontoret. Nogle af de retter, som besvarer spørgsmålet positivt, anfører, at de aldrig har fået en forespørgsel om udskrift fra medierne. De fleste retter vil behandle spørgsmålet om aktindsigt i forklaringer, hvortil en dom henviser, på samme måde som var det selve dommen, for så vidt forklaringerne er givet i åbent retsmøde.

Om formen for aktindsigt oplyser de fleste retter, at man er indstillet på at meddele udskrift, mens en enkelt oplyser ikke at ville meddele udskrift. Alle bortset fra en af de adspurgte retter vil, når de finder betingelserne for aktindsigt opfyldt, give adgang til gennemlæsning af domme og kendelser på kontoret. Den ret, der ikke vil det, vil udlevere kopi af dommens præmisser. Spørgsmålet, om medierne ved hjælp af egne tekniske hjælpemidler kan få lov at tage aftryk af domme og kendelser, har formentlig sjældent været aktuelt. (Se vedrørende aktuelle tekniske hjælpemidler til scanning bilag 10). En enkelt ret oplyser ikke at tillade det, en anden, at det kun vil blive tilladt mod betaling af gebyr.

Det er ikke almindeligt, at der i større sager udarbejdes en skriftlig redegørelse til medierne. Undertiden udleverer nogle retter i sådanne sager udskrift af præmisserne. Principielle domme afsagt af Højesteret kommenteres som nævnt i Ugeskrift for Retsvæsen.

Enkelte retter oplyser, at telefoniske henvendelser om bestemte verserende sager besvares, men flere oplyser ikke at give sådanne oplysninger.

På baggrund af spørgeskemaundersøgelsen kan det måske konkluderes, at de nugældende regler for aktindsigt giver vide muligheder for fortolkning, og at fortolkningen vil være påvirket af den tillid, retten nærer til den, der beder om aktindsigt.

2.3.6. Almindelige retningslinjer for journalisters aktindsigt

2.3.6.1. Vestre Landsret har med virkning fra 15. august 1994 gennemført bl.a. følgende regler:

"JOURNALISTERS ADGANG TIL GENNEMSYN AF DOKUMENTER

(uanset om sagen behandles mundtligt eller skriftligt)

A. Civile sager

1. Før der er truffet afgørelse i sagen:

a. Anke- og kæresager

Journalisterne kan i landsretsbygningen gennemse byrettens afgørelse

(dom eller kendelse), byrettens retsbog og i ankesager tillige byrettens supplerende redegørelse i henhold til retsplejelovens § 366 a, stk. 3.

For at lette administrationen af denne ordning vil det blive henstillet til advokaterne, at de nævnte dokumenter ikke optages i den traditionelle ekstrakt, men sammenhæftes i et særligt "domshæfte".

b. 1. instanssager

Journalister har ingen adgang til gennemsyn.

2. Når der er truffet afgørelse i sagen:

Domme og kendelser lægges i "journalistbakken" i vagtstuen og kan som hidtil gennemses i landsretsbygningen.

3. Undtagelser:

Ordningerne beskrevet under 1. og 2 **omfatter ikke:**

Faderskabssager
Ægteskabssager
Umyndiggørelsessager
Sager om prøvelse af administrativ frihedsberøvelse, herunder tvangsfjernelsessager
Skiftesager, herunder sager om konkurs og gældssanering
Fogedsager, herunder sager om samværsret
Andre sager behandlet for lukkede døre

B. Straffesager

1. Før der er truffet afgørelse i sagen:

a. Anke- og kæresager

Journalisterne kan i landsretsbygningen gennemse byrettens dom og retsbog.

Retsbogen kan dog **ikke** gennemses, hvis byrettens forhandlinger helt eller delvist har været holdt for **lukkede døre.**

b. Nævningesager

Journalisterne kan i landsretsbygningen gennemse anklageskriftet samt retsbogen for byretten.

Hvis retsmøderne i byretten helt eller delvist har været holdt for **lukkede døre,** kan dog alene anklageskriftet gennemses.

2. Når der er truffet afgørelse i sagen:

a. Domme i anke- og nævningesager:
Domsudskrifter lægges i "journalistbakken" i vagtstuen og kan som hidtil gennemses i landsretsbygningen.

b. Kendelser:
Der er ikke generel adgang til gennemsyn af kendelser i straffesager. Konkrete anmodninger skal rettes til justitssekretæren."

2.3.6.2. Præsidenten for Københavns Byret har den 29. december 1995 udsendt følgende meddelelse til retsafdelingerne vedrørende domsudskrifter til pressen:

"Pressen kan mod sædvanlig betaling få domsudskrifter umiddelbart efter en domsafsigelse.
Udskrifterne udleveres af udskriftskontoret (journalafdelingen).
I sager, som har været genstand for megen presseomtale, og hvor man derfor kan forvente mange bestillinger og ønske om omgående levering, bør retsafdelingerne i god tid orientere udskriftskontoret om tidspunktet for domsafsigelsen og sørge for, at der er fremstillet et rimeligt antal eksemplarer af dommen."

2.3.7. Kæreadgang

Afgørelser om aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 41 træffes af justitssekretæren og, hvor en sådan ikke findes, af dommeren. Justitssekretærens afgørelse kan inden 6 uger påklages over for retten eller i Københavns Byret over for præsidenten. Rettens eller præsidentens afgørelse kan kæres inden for en almindelig kærefrist på to uger, dog er kærefristen for politimesteren i sager, hvor han skal høres, og retten er gået ham imod, kun 3 dage. I sidstnævnte tilfælde har kæremålet opsættende virkning.

2.3.8. Retsafgift

Udskrifter af dom- og retsbøger og fotokopier eller lignende, der udleveres i medfør af retsplejelovens § 41, koster 100 kr. uafhængigt af sidetallet, jf. retsafgiftslovens § 48, stk. 1.

Afgiftsfri er udskrifter m.m. i en række tilfælde opregnet i retsafgiftslovens §49.

2.4. Udvalgets overvejelser om en udvidet adgang for medierne til aktindsigt

Efter retsplejelovens § 41 er adgang til aktindsigt betinget af, at der kan dokumenteres en retlig interesse. Offentlighedsprincippet indebærer bl.a., at retsmøderne må refereres offentligt navnlig i medierne, men dette medfører efter retspraksis ikke, at mediernes interesse i sagen kan betegnes som retlig. Medierne udøver ved omtale af retssager, herunder især straffesager, en vigtig samfundsfunktion, og mediernes arbejde med retssagerne bør derfor efter udvalgets opfattelse lettes i det omfang, det ikke strider mod andre væsentlige interesser, herunder privatlivets fred og - især i straffesager - hensynet til retshåndhævelsens effektivitet.

Udvalgets overvejelser har i overensstemmelse med kommissoriet kun angået mediernes dækning af retssager og ikke indsigt i materiale, som ikke indgår i sagerne, og heller ikke indsigt i sager, som ikke indbringes for retten. Bødeforelæg og udenretlig vedtagelse af bødeforelæg falder således uden for kommissoriet.

Kendskab til retssager opnås bedst ved at overvære retssagen. Sagerne kan ændre sig meget både inden og under domsforhandlingen. Parts- og vidneforklaringer skifter ofte karakter, og nye oplysninger dukker op. Også parternes procedure er af betydning for forståelse af sagen. Det er derfor ikke muligt alene ved indsigt i akterne at opnå et sådant kendskab til sagerne, at de kan refereres forsvarligt.

En vidtgående adgang til aktindsigt vil endvidere medføre væsentlige praktiske vanskeligheder med hensyn til at afgrænse det materiale, som af hensyn til efterforskningen eller privatlivets fred ikke kan offentliggøres.

Efter en afvejning af de ovennævnte hensyn er der i udvalget enighed om at foreslå en udvidelse af mediernes adgang til aktindsigt i forhold til, hvad der følger af regler i retsplejelovens § 41. Udvidelserne er beskrevet nedenfor under afsnit 2.4.1. Som det fremgår af afsnit 2.3.5. og 2.3.6., har en sådan udvidelse allerede fundet sted ved mange retter.

Den udvidede adgang til aktindsigt bør tilkomme den personkreds, som omfattes af retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4, jf. kapitel 4, afsnit 2.

Som det fremgår under pkt. 2.3.2. har domstolene i vidt omfang administreret reglerne om aktindsigt i overensstemmelse med de retningslinier, Justitsministeriet har givet i cirkulærer og skrivelser. Det er udvalgets opfattelse, at mediernes adgang til aktindsigt bør finde udtryk i loven. Det bør dog ikke være til hinder for, at nogle retter opretholder eller indgår "husaftaler" med journalister, der dagligt beskæftiger sig med retsstoffet, om aktindsigt i videre omfang end foreskrevet i loven.

Ved den nærmere gennemgang af reglerne om mediernes aktindsigt må sondres mellem straffesager og civile sager. Reglerne vil også være forskellige, alt

efter om der er tale om aktindsigt forud for domsforhandlingen, under domsforhandlingen, eller når dommen er afsagt.

2.4.1. Aktindsigt i straffesager

2.4.1.1. Aktindsigt forud for domsforhandlingen

Af retslisten fremgår, hvilke sager der behandles af retten, og retslisten vil som hovedregel kortfattet give oplysning om sagens genstand. Disse oplysninger er imidlertid ikke så omfattende, at medierne kan vurdere, om sagen har en sådan betydning, at den bør refereres. De giver heller ikke mulighed for en kort forhåndsomtale af sagerne.

Af dokumenter, der kunne være af særlig interesse for medierne forud for domsforhandlingen, har været nævnt anklageskrift, retsmødebegæring (forhørsbegæring), allerede foreliggende retsbogsudskrifter og bevisfortegnelse.

Anklageskrift og retsmødebegæring

Anklageskrift udfærdiges i alle sager, der ikke fremmes som tilståelsessag efter retsplejelovens § 925. Anklageskriftet indeholder foruden navn, cpr.nr. og adresse på tiltalte en beskrivelse af forbrydelsen under angivelse af det i loven hjemlede navn (se nærmere herom i retsplejelovens § 831). Anklageskriftet forkyndes for tiltalte med mindst aftens varsel. Forkyndelse kan dog undlades, hvis der ikke er spørgsmål om højere straf end bøde, i hvilke tilfælde tilsigelse sendes til tiltalte med et varsel, der i almindelighed skal være mindst 2 uger fra afsendelsen.

I tilståelsessager vil der oftest foreligge en retsmødebegæring, som i mange politikredse stort set vil være udformet som et anklageskrift. Der er ikke i loven krav om, at retsmødebegæringen skal forkyndes for sigtede, men det må antages at være praksis i mange retskredse, navnlig for at sikre, at sigtede, hvis han udebliver, kan anholdes. Det er imidlertid oplyst over for udvalget, at nogle retskredse forkynder indkaldelsen til retsmødet, men sender selve retsmødebegæringen som almindeligt brev.

Der har i udvalget været enighed om, at den bedste introduktion til en straffesag er anklageskriftet eller retsmødebegæringen. Der er endvidere enighed om, at medierne forud for domsforhandlingen bør have mulighed for at sætte sig ind i den rejste sigtelse eller tiltale gennem disse dokumenter. Udvalget foreslår, at det overlades til justitsministeren at fastsætte regler om, på hvilket tidspunkt udlevering eller gennemsyn kan ske.

Det må efter udvalgets opfattelse forudsættes, at den sigtede eller tiltalte forinden er gjort bekendt med sigtelsen eller tiltalen, og at han i de tilfælde,

hvor forsvarerbeskikkelse ikke er obligatorisk, har haft lejlighed til at tage stilling til, om han ønsker en forsvarer beskikket. Endvidere må der gives tid til, at tiltalte eller sigtede drøfter sagen med forsvareren og således f.eks. får lejlighed til at tage stilling til, om der skal fremsættes begæring om navneforbud over for retten.

I de tilfælde, hvor der sker forkyndelse af anklageskrift eller retsmødebegæring, kan det uden videre fastslås, hvornår den sigtede eller tiltalte er gjort bekendt med retsmødet eller domsforhandlingen. I de tilfælde, hvor tilsigelse sker ved almindeligt brev, må det antages, at sigtede eller tiltalte modtager dette senest to dage efter afsendelsen.

Under hensyn til det anførte foreslår udvalget, at medierne tre dage før domsforhandlingen eller retsmødet kan rette henvendelse til dommerkontoret med anmodning om at gennemlæse retsmødebegæring eller anklageskrift, og at gennemlæsning skal være tilladt, såfremt anklageskriftet eller retsmødebegæringen er forkyndt for sigtede eller tiltalte mindst en uge tidligere. I de tilfælde, hvor forkyndelse ikke sker, skal der ligeledes være forløbet mindst en uge fra det tidspunkt, hvor den sigtede eller tiltalte må antages at have fået anklageskrift eller retsmødebegæring i hænde (9 dage efter afsendelsen fra dommerkontoret). Medierne vil også på begæring kunne få udleveret en kopi af anklageskriftet eller retsmødebegæringen. I de fleste af de sager, som har mediernes interesse, må det antages, at der på et tidligt tidspunkt, og længe inden der er udarbejdet retsmødebegæring eller anklageskrift, er beskikket forsvarer for den sigtede, typisk fordi der er afholdt grundlovsforhør. I disse tilfælde må medierne inden for 3-dages fristen kunne få adgang til anklageskriftet eller retsmødebegæringen, når blot der er sket forkyndelse for eller underretning til den pågældende.

Den foreslåede regel vil på den ene side give den sigtede eller tiltalte lejlighed til at varetage sine interesser, inden medierne af retten får kendskab til sagen, og på den anden side give medierne adgang til retsmødebegæringen eller anklageskriftet i så god tid før domsforhandlingen, at der er tid til at sætte sig ind i sagen.

Det er en forudsætning for mediernes indsigt i de omhandlede dokumenter, at de foreligger på dommerkontoret. Dette spørgsmål må aftales nærmere mellem anklagemyndigheden og domstolene.

Da den foreslåede ordning ikke bør medføre, at medierne retter henvendelse til eventuelle forurettede, som medierne ikke på forhånd har kendskab til, foreslås det, at der, inden medierne får adgang til anklageskriftet eller retsmødebegæringen, sker en anonymisering af forurettedes identitet.

Hensynet til statens sikkerhed eller forhold til fremmede magter eller særlige hensyn til disse i øvrigt gør det i ganske få tilfælde betænkeligt at give aktindsigt i retsmødebegæring eller anklageskrift. Det foreslås derfor, at dommeren (justitssekretæren) i disse tilfælde, eller hvis der helt undtagelsesvis er ri-

meligt begrundet frygt for, at aktindsigten bliver benyttet på retsstridig måde, jf. bestemmelsen i retsplejelovens § 41, stk. 2, kan nægte aktindsigt af egen drift eller på begæring af anklagemyndigheden eller forsvareren. Afgørelsen træffes ved kendelse.

Anklageskrifter og retsmødebegæringer skal opbevares på betryggende måde i lighed med, hvad der anføres nedenfor om retsbogsudskrifter.

Selv om medierne får mulighed for at læse retsmødebegæring eller anklageskrift, vil den tilladelige omtale af sagerne være begrænset i samme omfang som hidtil, jf. f.eks. retsplejelovens § 1017 (objektiv og loyal gengivelse) og § 1017 b (forbud mod offentliggørelse af forurettedes identitet i sager om forbrydelser mod kønssædeligheden).

Bevisfortegnelse

Bevisfortegnelsen indeholder oplysning om de vidner, der skal afhøres, men henviser sædvanligvis i øvrigt blot til sagens dokumenter "i fornødent omfang". Bortset fra oplysning om vidnerne vil fortegnelsen derfor normalt være uden interesse for medierne. Man er i udvalget nået til enighed om, at mediernes udbytte af en adgang til bevisfortegnelsen ikke vil stå i rimeligt forhold til det ubehag og den utryghed, som mange vidner vil føle ved, at andre end parterne er bekendt med deres nærmere identitet og bopæl.

Retsbogen

Efter gældende ret er det kun anklagemyndigheden, tiltaltes forsvarer og eventuelle beskikkede advokater, der får adgang til retsbøgerne eller udskrift af disse, før sagen er afsluttet. Tiltalte har således heller ikke, før dette tidspunkt, almindelig adgang til retsbøgerne, men vil dog normalt af sin forsvarer være gjort bekendt med de dele af indholdet, der har relevans for hans sag. Grunden skal findes i hensynet til efterforskningen, herunder at det udelukkes, at tiltalte og vidner af stemmer deres forklaringer efter, hvad der tidligere er forklaret, jf. princippet i retsplejelovens § 182, hvorefter vidner ikke må påhøre parternes, andre vidners eller syns- og skønsmænds forklaringer.

En udvidelse af den personkreds, som har adgang til retsbøgerne, mens en straffesag verserer, indebærer i sig selv en risiko for en svækkelse af vidnebeviset og for misbrug. Imidlertid gengiver retsbogen kun det, der er foregået i retsmødet, som medierne som udgangspunkt har lov at overvære, (efter udvalgets forslag) at optage på bånd, og at referere. På den baggrund finder udvalget det mindre betænkeligt at give journalister adgang til retsbøgerne, mens straffesagen endnu verserer, under nærmere bestemte vilkår og med det udtrykkelige formål at give journalisten en bedre baggrund for en korrekt omtale af en

sag. Det er således ikke hensigten, at vidneforklaringer skal kunne gengives for offentligheden i sin helhed.

Mediernes adgang til retsbøgerne bør begrænses i samme omfang, som anvendelse af referatbåndoptager foreslås begrænset, jf. kapitel VII, afsnit 4.1.3. Aktindsigt i retsbøgerne er således udelukket, såfremt retsmødet er foregået for lukkede døre - af praktiske årsager bør dette også gælde, såfremt retsmødet er foregået for delvist lukkede døre. Er dørlukning alene sket af hensyn til ro og orden, er det tilladt at referere fra mødet, hvorfor adgang til retsbøgerne ligeledes bør tillades. Et nedlagt navneforbud bør ikke være til hinder for mediernes adgang til retsbogen.

Det må forventes, at såvel adgangen til at anvende referatbåndoptager som en adgang for medierne til aktindsigt i retsbøgerne, vil medføre, at begæringer fra anklagemyndigheden om dørlukning under hensyn til sagens oplysning vil blive hyppigere end under de nu gældende regler. Det samme gælder begæringer fra forurettede i sædelighedssager.

Også for så vidt angår retsbøger foreslås det, at dommeren (justitssekretæren) på begæring af anklagemyndigheden eller af egen drift kan nægte aktindsigt af hensyn til statens sikkerhed eller forhold til fremmede magter, samt i tilfælde, hvor der er rimeligt begrundet frygt for, at aktindsigten benyttes på retsstridig måde, svarende til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 41, stk. 2.

Aktindsigt vil kun kunne gennemføres, såfremt teksten foreligger renskrevet. Før det er sket, har heller ikke parterne mulighed for at gøre sig bekendt med teksten.

Udvalget foreslår, at mediernes aktindsigt kan udøves ved gennemsyn på rettens kontor eller ved modtagelse af en udskrift. Udskrifter skal opbevares på betryggende vis. En regel herom foreslås udformet som en bemyndigelse for justitsministeren til efter drøftelse med relevante interesseorganisationer at fastsætte regler om opbevaring.

Øvrige dokumenter

Med bevisfortegnelsen følger en udskrift af de i sagen foretagne retslige undersøgelser og bevishandlinger, sagens øvrige dokumenter og synlige beviser. Som eksempler herpå kan nævnes:

- politirapporter med dertil eventuelt hørende rids og fotomapper.
- bevis i form af f.eks. et falsk dokument eller lignende
- tiltaltes straffeattest og forakter (dvs., at den pågældendes tidligere domme og personundersøgelser vil være til stede)
- eventuel mental- eller personundersøgelse.

For så vidt angår de øvrige dokumenter, herunder de ovenfor nævnte, vil en stor del af indholdet være uden betydning for sagen, således som den endeligt forelægges for retten, ligesom enkelte af dokumenterne er af en så personlig karakter, at de ikke bør udleveres. Fælles for disse dokumenter er endvidere, at lægdommerne ikke får dem udleveret under sagens behandling, men i lighed med tilhørerne er henvist til de oplysninger, der fremkommer om dem under oplæsning eller forehold i retten. Oplæsning eller forehold vil ske i det omfang, parterne tillægger dokumenterne betydning. Af disse grunde har udvalget ikke fundet, at medierne bør have adgang til disse dokumenter.

2.4.1.2. Aktindsigt under domsforhandlingen

Et indgående og korrekt referat af en domsforhandling må som tidligere nævnt kræve, at journalisten er til stede under retsmødet som tilhører. Medierepræsentanterne i udvalget har anført, at det uanset fremmøde kan være vanskeligt at følge med i sager af mere kompliceret karakter eller sager, hvor parterne samles omkring dommersædet for at forklare ud fra et rids. Udvalget har derfor drøftet muligheden for, at der i umiddelbar forbindelse med selve domsforhandlingen kan udleveres flere af retssagens dokumenter.

Under selve domsforhandlingen vil journalisterne kunne få udleveret eller mulighed for at gennemse et eksemplar af anklageskrift eller en retsmødebegæring.

Særligt i større straffesager sker det, at parterne udarbejder hjælpebilag til brug for retten. Det kan være oversigtsbilag, der anskueliggør f.eks. en selskabskonstruktion eller opstiller en kronologisk rækkefølge af nogle begivenheder. Oversigtsbilag af denne karakter kan være en stor hjælp til forståelse af forelæggelsen af sagen og de forklaringer, der afgives. Udvalget finder det som hovedregel uproblematisk, at sådanne hjælpebilag under retsmødet udlånes til de journalister, der møder. Det samme gælder rids fra gerningsstedet.

Journalister, der vil følge en større retssag, bør, hvis de ønsker at låne eventuelle hjælpebilag eller rids under retsmødet, i god tid forinden informere retten om dette. Retten kan herefter anmode parterne om at medbringe ekstra bilag, så udlån kan ske, uden at retshandlingen forstyrres. Udlånte hjælpebilag afleveres, når journalisten forlader retsmødet.

I enkelte konkrete sager kan der være behov for at nægte udlån af hjælpebilag og rids. Det kan være på grund af selve dokumentets karakter (det kan såvel være i tilfælde, hvor dokumentet indeholder strengt personlige oplysninger, som medierne normalt ikke ville have adgang til, som i tilfælde, hvor det er praktisk umuligt at fremstille hjælpebilaget i flere eksemplarer). Det kan også være begrundet i hensyn som nævnt i retsplejelovens § 41, stk. 2, (hensynet til statens sikkerhed eller forhold til fremmede magter, eller at der er rimeligt begrundet frygt for, at udskriften anvendes på retsstridig måde). Det foreslås

derfor, at retten på en parts eller et vidnes begæring eller af egen drift kan nægte udlån af disse dokumenter.

Udvalget har drøftet, om andre af sagens dokumenter (se ovenfor under 2.4.1.1.) skal kunne udlånes til medierne. For så vidt angår aktindsigt i retsbøgerne henvises til bemærkningerne ovenfor. For så vidt angår sagens øvrige dokumenter vil de som anført sjældent indgå i retssagen i deres helhed. Kun de dele, der forelægges under en domsforhandling, kan tillægges betydning og indgå i rettens beslutningsgrundlag. Udvalget har derfor ikke ment, at der bør gives medierne adgang til disse dokumenter.

2.4.1.3. Aktindsigt efter dom

Spørgsmålet om bl.a. mediernes aktindsigt i domme har hyppigt givet anledning til kendelser, hvor aktindsigt er nægtet under henvisning til manglende retlig interesse. Samtidig synes domstolene ifølge spørgeskemaundersøgelsen gengivet under afsnit 2.3.5. generelt at føre en noget lempeligere praksis, end det umiddelbart fremgår af trykt domspraksis. På baggrund af spørgeskemaundersøgelsen mener udvalget at kunne konkludere, at mange dommere ikke er betænkelige ved at give adgang til gennemsyn af domme eller kendelser afsagt i offentligt retsmøde eller ved at udlevere en udskrift af disse.

I den forbindelse kan også nævnes Vestre Landsrets og Københavns Byrets retningslinier for oplysninger til journalister. Se afsnit 2.3.6.1. og 2.3.6.2.

Efter udvalgets opfattelse bør journalister kunne få aktindsigt i domme og retsbogsudskrifter, forudsat at betingelserne for aktindsigt i disse retsbøger i øvrigt er opfyldt. Bødevedtagelser i retten tilføres retsbogen, og det vil således også være muligt for medierne at få kendskab til disse afgørelser.

Det har været drøftet i udvalget, om adgangen til aktindsigt i domme bør kunne forældes. Det har i den forbindelse været nævnt, at der er givet regler for, hvornår der skal ske sletning af domme i kriminal- og strafferegistret, og at det derfor ikke er helt rimeligt, at medierne på sine databaser kan bevare domme i en ubegrænset årrække. Udvalget har dog ikke draget denne konsekvens. Medierne vil under alle omstændigheder kunne registrere og bevare egne artikler om en straffesag, og det er derfor mindre betænkeligt, at også rettens dom bevares. Medierne er også ved omtale af ældre retssager undergivet straffelovens regler om freds- og ærekrænkelser. Der henvises særligt til straffelovens § 271, stk. 2, hvorefter sandhedsbevis for en pådømt strafbar handling ikke fritager for straf, når den fornærmede henset til handlingens karakter, tidspunktet da den blev begået og hans forhold i øvrigt havde rimeligt krav på, at det pågældende forhold ikke nu blev fremdraget.

Undtagelsesbestemmelsen i retsplejelovens § 41, stk. 2, må nødvendigvis opretholdes også i forhold til den her omhandlede personkreds. Udvalget mener imidlertid ikke på grund af den tid, der går med en sådan forelæggelse, at

det er rimeligt at opretholde ordningen om høring af politimesteren, jf. retsplejelovens § 41, stk. 4, jf. Justitsministeriets cirkulære nr. 196 af 11. juli 1941. I stedet foreslår udvalget, som allerede anført, at dommeren (justitssekretæren) af egen drift eller på begæring af anklagemyndigheden eller forsvareren kan nægte aktindsigt i retsbogsudskrifter, herunder domsudskrifter, hvis der foreligger forhold, som omtalt i retsplejelovens § 41, stk. 2. Dommeren (justitssekretæren) udelukkes dog ikke herved fra at høre politi- eller anklagemyndigheden, hvis han finder det ønskeligt.

Udvalget forudsætter, at de almindelige kæreregler finder anvendelse.

Som allerede nævnt i afsnit 2.4.1.1. medfører den omstændighed, at journalister får nemmere adgang til visse dokumenter i straffesager, herunder domme og forklaringer, ikke, at adgangen til at omtale en domsforhandling udvides. Et massemedie vil fortsat kunne straffes for at videregive oplysninger, som er fremkommet i et offentligt retsmøde, såfremt videregivelsen er i strid med straffelovens kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser. Dommen gengivet i U 1979.1028 H er et eksempel herpå. Et dagblad blev dømt for at have omtalt en persons private forhold på en groft krænkende måde, uanset at oplysningerne var kommet frem i et offentligt retsmøde.

Det er en forudsætning for aktindsigt efter forvaltningsloven og offentlighedsloven, at andrageren kan identificere sagen. Det samme bør gælde med hensyn til journalisters aktindsigt i domme. Det er dog udvalgets opfattelse, at der kan forekomme tilfælde, hvor formålet med en mere generelt udformet anmodning om aktindsigt kan være anerkendelsesværdig og bør imødekommes. Spørgsmålet bør dog som hidtil afgøres af dommeren i det enkelte tilfælde.

2.4.2. Aktindsigt i civile sager

I modsætning til straffesager er civile sager, bortset fra de enkelte, der føres af eller mod det offentlige jf. nedenfor, af privat eller forretningsmæssig karakter. Parterne har derfor en interesse i, at sagens nærmere omstændigheder, i hvert fald indtil domsforhandlingen, unddrages offentligheden. Såfremt mediernes aktindsigt i disse sager øges betydeligt, må det forudses, at nogle parter i stedet vil aftale voldgiftsbehandling, der foregår for lukkede døre og således helt unddrages offentligheden. En konsekvens kunne også blive indførelse af regler, der giver retten mulighed for at behandle civile sager under voldgiftslignende former i lighed med et ikke vedtaget forslag i "Betænkning om behandling af borgerlige sager" nr. 698/1973. Efter forslaget, der er optaget som bilag 11, kunne parterne vedtage behandling og afsigelse af dom for lukkede døre. Advokatrådet og Den danske Dommerforening har i januar 1996 fremsat et lignende forslag i et fælles reformforslag vedrørende den civile retspleje. I reformsforslaget anbefales det af hensyn til erhvervslivet, at der indsættes et særligt kapitel i retsplejeloven, hvorefter parterne kan aftale bl.a. lukkede døre

- herunder også ved domsafsigelsen. Afgørelsen skal efter forslaget kunne offentliggøres i anonymiseret form, hvis parterne tillader det. Disse aspekter af øget aktindsigt i civile sager er indgået i udvalgets overvejelser om mediernes adgang til aktindsigt.

2.4.2.1. Aktindsigt forud for domsforhandlingen

Ligesom i straffesager vil det efter udvalgets forslag fremgå af retslisten, hvilke sager der behandles af retten, ligesom det kortfattet oplyses, hvad sagen drejer sig om.

Ud over oplysningerne på retslisten har det været drøftet, om der bør gives journalister aktindsigt i stævning, svarskrift og eventuelle andre processkrifter. Medierepræsentanterne i udvalget har navnlig henvist til, at sagsfremstillingen i stævningen sædvanligvis er en god indgang til en sag, og at det i hvert fald i større sager kan være vanskeligt at referere en domsforhandling korrekt, hvis det ikke forinden har været muligt at forberede sig på, hvad sagen drejer sig om ud fra en noget mere detaljeret sagsfremstilling, end selv en udbygget retsliste vil give mulighed for. Heroverfor er det blevet anført, at borgerlige sager som hovedregel er et privat anliggende, som parterne har fuld rådighed over. Det ville derfor ikke være rimeligt, om andre gennem aktindsigt kunne skaffe sig viden om sager, som parterne eventuelt forliger eller hæver inden domsforhandlingen. Parterne og deres advokater har desuden under den skriftlige forberedelse af en sag, hvor der ofte sker betydelig tilskæring, en beskyttelsesværdig interesse i at kunne udveksle processkrifter alene med det formål at varetage egne interesser over for modparten og uden at risikere, at oplysningerne i skrifterne kommer til offentlighedens kendskab. Det er endvidere blevet anført, at en ordning, hvor medierne har adgang til at gennemse processkrifterne, ville kunne medføre, at disse bliver nærmest uforståelige, idet sagens parter sandsynligvis i vidt omfang blot ville henvise til sagens bilag.

Endelig er det blevet anført, at parterne ved indledningen af domsforhandlingen skal forelægge sagen for retten under dokumentation af de relevante bilag. Under forelæggelsen vil fremkomme de oplysninger, der stadig er relevante efter en tilskæring under skriftvekslingen, og som sagen skal afgøres efter. Den omstændighed, at medierne efter udvalgets forslag skal have mulighed for at optage forelæggelsen på referatbåndoptager, vil lette mediernes arbejde med efterfølgende at udarbejde et korrekt referat af domsforhandlingen betydeligt.

Udvalget foreslår på denne baggrund ingen ændringer i den bestående retstilstand, hvorefter aktindsigt kun kan meddeles, såfremt andrageren har en retlig interesse deri.

2.4.2.2. Aktindsigt under domsforhandlingen

Medierepræ sentanterne i udvalget har anført, at det i komplicerede sager eller sager, der i det væsentlige koncentrerer sig om sagkyndige erklæringer, ikke er nok at høre forelæggelsen, forklaringerne og afhjemling af eventuelle syns- og skønsmænd. Spørgsmålene i sådanne sager stilles ofte med udgangspunkt i sagens bilag, og ofte orienterer den, der afgiver forklaring, sig samtidig i en kopi af bilaget. For tilhørerne bliver det derfor vanskeligt at følge med og endnu vanskeligere at udarbejde et fyldestgørende referat. Heroverfor er det anført, at parterne har et berettiget krav på hemmeligholdelse af dokumenter og bevisligheder i det omfang, de er irrelevante for sagen og ikke oplæses i retten. Det udbytte, medierne kunne tænkes at have af en ekstrakt af de pågældende bilag, synes ikke at stå mål med det arbejde, det ville være at udarbejde sådanne ekstrakter. Endvidere vil journalisten, som tidligere anført, lettere kunne orientere sig i sagen, hvis det, som af udvalget foreslået, bliver tilladt at medbringe referatbåndoptager, omend det næppe vil medføre en større forståelse af en afhøring i de tilfælde, hvor afhøringen sker ud fra et dokument, som såvel den afhørende som den afhørte og dommeren har adgang til.

Da det må antages, at parterne ofte i en konkret sag intet vil have imod, at et bilag udlånes til en journalist, der er kommet til stede for at høre domsforhandlingen, foreslår udvalget, at retten med parternes tilladelse kan udlåne en kopi af et eller flere af sagens bilag. Et sådant forslag adskiller sig formentlig ikke meget fra den måde, retterne i dag ville håndtere en sådan begæring, men for at imødegå eventuelle indvendinger fra andre, eventuelt en syns- og skønsmand, der har udfærdiget en rapport, finder udvalget det imidlertid rigtigst at optage en bestemmelse herom i loven.

Udvalget foreslår, at journalister skal kunne få aktindsigt i retsbogstilførsler fra åbne retsmøder, såvel mens sagen verserer, som efter den er afsluttet, ved gennemsyn på dommerkontoret eller ved modtagelse af en retsbogsudskrift. Da retsbogstilførslerne i civile sager oftest er meget summariske, kan en sådan bestemmelse ikke antages at få nogen særlig betydning i verserende sager. I tilfælde af, at en sag afsluttes ved indenretligt indgået forlig, betyder aktindsigt i retsbogen, at der kan opnås kendskab til den nøjagtige ordlyd af et forlig samt til begrundelsen for en eventuel tilkendegivelse fra dommeren, forudsat at begrundelsen er tilført retsbogen.

Det vil også være en forudsætning for aktindsigt, at retsbogen foreligger renskrevet.

Mediernes adgang til retsbøgerne bør begrænses som redegjort for under punkt. 2.4.1.1.1 øvrigt forudsættes det, at retsbøger i sager om ægteskab, forældremyndighed, faderskabssager, umyndiggørelse og lavværgemål, prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse og prøvelse af beslutning om adoption uden samtykke undtages fra aktindsigt.

2.4.2.3. Aktindsigt efter dom

I lighed med, hvad der foreslås for så vidt angår domme i straffesager, foreslås det, at journalister kan få aktindsigt i domme i civile sager enten ved at modtage en udskrift af dommen eller ved gennemsyn på dommerkontoret. På samme måde foreslås journalister at kunne få aktindsigt i supplerende redegørelser i henhold til retsplejeloven § 366a, stk. 3, forudsat at de forklaringer, der redegøres for, er afgivet i åbent retsmøde. Heller ikke i civile sager findes der at være grundlag for at lade adgangen til aktindsigt forældes.

Det forudsættes, som anført ovenfor under punkt 2.4.2.2. for så vidt angår retsbogstilførsler, at domme i sager om ægteskab m.v. undtages.

2.4.3. Aktindsigt i foged- og skiftesager

Uden for de tilfælde, hvor spørgsmålet er særligt retligt reguleret (som i konkurslovens § 9) er det retsplejelovens almindelige regler om aktindsigt, der anvendes også i skifte- og fogedsager. Udvalget mener ikke, at der er grund til at fastsætte særlige regler om aktindsigt for så vidt angår disse sager.

Konkurslovens § 9 om, at begæring om konkurs, akkordforhandling, gældssanering og betalingsstandsning ikke offentliggøres og ikke meddeles til andre end dem, der har retlig interesse deri, og da kun når det er skyldneren selv, der har indgivet begæring, bør opretholdes også i relation til medierne. Navnlig offentliggørelse af en grundløs konkursbegæring kan gøre ubodelig skade mod den, den er indgivet imod.

2.4.4. Aktindsigt i civile sager, hvor det offentlige er part

I civile sager, hvor det offentlige er part, vil der kunne bestå en særlig offentlig interesse i oplysninger om sagens indhold og forløb, som ikke - eller typisk ikke - gør sig gældende ved sager mellem private parter.

Som eksempler herpå kan f.eks. nævnes sager, der berører miljøet, sundhedssektoren eller landets infrastruktur.

Civile sager, hvor det offentlige er part, er da heller ikke kun undergivet offentlighedsreglerne i retsplejeloven, men også i offentlighedsloven, med dens videre adgang til aktindsigt, også til personer, der ikke har retlig interesse heri i retsplejelovens forstand.

Efter offentlighedslovens § 4, stk. 1, kan enhver med de undtagelser, der er nævnt i §§ 7-14, forlange at blive gjort bekendt med dokumenter, der er indgået til eller oprettet af en forvaltningsmyndighed som led i administrativ sagsbehandling i forbindelse med dens virksomhed.

Retten til aktindsigt kan efter bestemmelsen i § 13, stk. 1, bl.a. begrænses i det omfang, det er nødvendigt til beskyttelse af væsentlige hensyn til det of-

fentliges økonomiske interesser, herunder udførelsen af det offentliges forretningsvirksomhed (nr. 5) eller private eller offentlige interesser, hvis hemmeligholdelse efter forholdets særlige karakter er påkrævet (nr. 6).

Det er i forarbejderne til bestemmelsen i nr. 6 og til den tilsvarende bestemmelse i § 2, stk. 2, nr. 4, i offentlighedsloven af 1970 forudsat, at der kun vil blive gjort brug af bestemmelsen i tilfælde, hvor hemmeligholdelse af hensyn til det offentliges eller enkeltpersoners interesser er klart påkrævet.

Efter offentlighedslovens § 10, nr. 4, omfatter retten til aktindsigt ikke myndighedens brevveksling med sagkyndige til brug i retssager eller ved overvejelse af, om retssag bør føres.

Bestemmelsen vil også finde anvendelse på voldgiftssager og på retshandlinger i forbindelse med håndhævelse eller fuldbyrdelse af retskrav. Det må være en forudsætning for at undtage dokumenter med hjemmel i denne bestemmelse, at det offentlige enten er eller vil blive formelt inddraget i retssagen som part, biintervenient eller lignende.

Det kan diskuteres, om en myndigheds processkrifter, som jo indgår i myndighedens sag, er omfattet af undtagelsesbestemmelsen i § 10, nr. 4, (brevveksling med sagkyndige). Bestemmelsen har ifølge lovens forarbejder, jf. John Vogter, Offentlighedsloven med kommentarer, 1992, side 171, til formål at sikre, at det offentlige på samme måde som modparten har ret til - som grundlag for sine overvejelser - at søge fornøden sagkyndig vejledning, uden at andre skal have adgang til at gøre sig bekendt med sådanne responsa.

Justitsministeriet har i en sag fra 1981, (kommentaren s. 172) antaget, at undtagelsesbestemmelsen kunne finde anvendelse på de af myndighedens advokat udarbejdede processkrifter, som advokaten havde fremsendt til myndigheden, uanset at dokumenterne var fremlagt i retten eller i øvrigt gjort tilgængelig for modparten i retssagen.

Afgørelsen forekommer ikke utvivlsom. På den ene side må det medgives, at en sproglig fortolkning af undtagelsesbestemmelsen i § 10, nr. 4, tilsiger, at de nævnte procesdokumenter ikke omfattes af retten til aktindsigt. På den anden side taler en formålsfortolkning af bestemmelsen med styrke for, at disse dokumenter - når de er fremlagt i retten og dermed ikke længere kan prisgive myndighedens fortrolige overvejelser om procesførelsen - er undergivet aktindsigt. Hertil kommer, at undtagelsesbestemmelser i offentlighedsloven som udgangspunkt bør fortolkes indskrænkende. Hvis processkrifterne anses for omfattet af undtagelsesbestemmelsen, kommer man i den situation, at sagens øvrige dokumenter, herunder modpartens processkrifter kan være undergivet aktindsigt, men at dette ikke gælder myndighedens egne processkrifter.

Det bemærkes i øvrigt, at undtagelsesbestemmelsen i offentlighedslovens § 10, nr. 4, også finder anvendelse efter retssagens afslutning.

Parter og andre, der har retlig interesse deri, kan i civile sager - også hvor det offentlige er part i sagen - forlange udskrift af retsbøgerne og de øvrige

"hos retten beroende" fremlagte dokumenter, der hører til sagen, jf. retsplejelovens § 41, stk. 1.

Som det fremgår ovenfor i afsnit 2.3.2. er domstolene gået ganske langt med hensyn til at sidestille offentlig interesse med retlig interesse i relation til meddelelse af udskrifter efter denne bestemmelse.

Højesteret har i U 1961,781 under dissens antaget, at det ikke af ordene "hos retten beroende" i retsplejelovens § 41, stk. 1, kan udledes, at retten kan henvise en part til at begære udskrift af fremlagte dokumenter meddelt af landsarkivet, så snart akterne er udleveret til dette.

Bestemmelsen i retsplejelovens § 41 regulerer alene spørgsmål om rettens mulighed for at give indsigt i en sags akter. Hvorvidt medierne og andre fra en forvaltningsmyndighed kan få aktindsigt i sagsdokumenter, som indgår i en sag i den offentlige forvaltning må afgøres efter offentlighedslovens regler. Denne retstilstand synes at være en forudsætning for den særlige bestemmelse om aktindsigt i sagkyndige udtalelser til brug i retssager i lovens § 10, nr. 4.

Foreligger der ligelydende dokumenter hos henholdvis retten og en forvaltningsmyndighed, herunder i form af kopier, vil retsplejelovens regler således finde anvendelse på rettens afgørelse vedrørende aktindsigt, medens en anmodning om aktindsigt til en forvaltningsmyndighed må afgøres efter offentlighedslovens regler. Dette indebærer som nævnt, at der som udgangspunkt er adgang til aktindsigt.

Dette gælder dog ikke, hvor dokumenter, der har været fremlagt i retten, ikke er indgået eller oprettet af en forvaltningsmyndighed som led i administrativ sagsbehandling i forbindelse med dens virksomhed, men hvor myndigheden alene - i original eller kopi - på rettens vegne besidder dokumenterne. I disse tilfælde må retten træffe afgørelse efter retsplejelovens regler, uanset om anmodningen om aktindsigt umiddelbart retter sig til forvaltningsmyndigheden, idet forvaltningsmyndigheden i disse tilfælde ikke kan give aktindsigt efter offentlighedsloven.

Et eksempel på en situation som den ovennævnte er Justitsministeriets behandling af anmodning om aktindsigt i de dokumenter, som var blevet fremlagt for Kommissionsdomstolen af 1. maj 1990 vedrørende "køb dansk klausulen" i A/S Storebæltsforbindelsens udbudsbetingelser. Justitsministeriet afviste aktindsigtsbegæringen med bl.a. følgende begrundelse: "Justitsministeriet er ikke for tiden i besiddelse af de nævnte akter. Når akterne modtages fra Højesteret, vil de med det samme blive videregivet til Rigsarkivet. Akterne indgår således ikke i en sag, der undergives administrativ sagsbehandling i Justitsministeriet. Grundbetingelserne for at få aktindsigt efter reglerne i forvaltningslovens kap. 4 eller offentlighedsloven, jf. dennes § 4, stk. 1, er således ikke opfyldt."

Udvalget finder ikke anledning til at foreslå en ændring af de gældende regler i retsplejeloven særligt for så vidt angår civile sager, hvor det offentlige er part.

2.4.5. Gebyrspørgsmål

Det fremgår af retsafgiftslovens § 48, at der betales 100 kr. for udskrifter og fotokopier eller lignende, der udfærdiges af retten. Det betyder, at der skal betales gebyr af udskrifter af dombøger og retsbøger og af fotokopier i det omfang, de udfærdiges af retten. Efter den nuværende ordlyd af bestemmelsen må det antages, at der også skal betales gebyr for kopi af et anklageskrift eller en retsmødebegæring. Spørgsmålet om betaling af gebyr i tilfælde, hvor journalisten måtte vælge selv at scanne de pågældende dokumenter, er ikke omtalt i retsafgiftsloven og ikke afgjort i praksis. Udvalget har forudsat, at der ikke skal betales gebyr af de dokumenter, der udlånes under domsforhandlingen.

2.4.6. Fotokopiering

Det er i dag muligt ved hjælp af eget bærbart udstyr i forbindelse med gennemgangen af dokumenter at foretage kopiering af disse. Forudsat, at der efter de ovenfor skitserede regler kan meddeles udskrift af et dokument, ses der ikke at være noget til hinder for denne fremgangsmåde, såfremt kopiering kan ske uden gene for dommerkontorets personale eller andre journalister. Journalisten kan også under samme forudsætning indtale dokumentet på bånd.

2.4.7. Pressemeddelelse o.lign.

Vestre Landsret anfører i sine retningslinier for oplysninger til journalister følgende:

> "I sager, der har været genstand for betydelig offentlig omtale, kan der være behov for, at den retsafdeling, der har behandlet sagen, aktivt bidrager til at skabe de bedst mulige forudsætninger for, at medierne så korrekt og fyldestgørende som ønskeligt kan viderebringe sagens udfald og begrundelsen herfor til offentligheden.
>
> Dette kan i første række ske gennem den måde, hvorpå præmisserne udformes. For at sikre, at journalisterne får mulighed for straks at gengive præmisserne, mens afgørelsen endnu er interessant fra en journalistisk synsvinkel, vil det imidlertid kunne være hensigtsmæssigt, at præmisserne straks i forbindelse med domsafsigelsen kan foreligge skriftligt til pressen, f.eks. ved udlevering af en fotokopi af denne del af dommen."

Der er i udvalget enighed om at anbefale den nævnte eller lignende fremgangsmåde i egnede sager.

VI.

Dørlukning, referat- og navneforbud

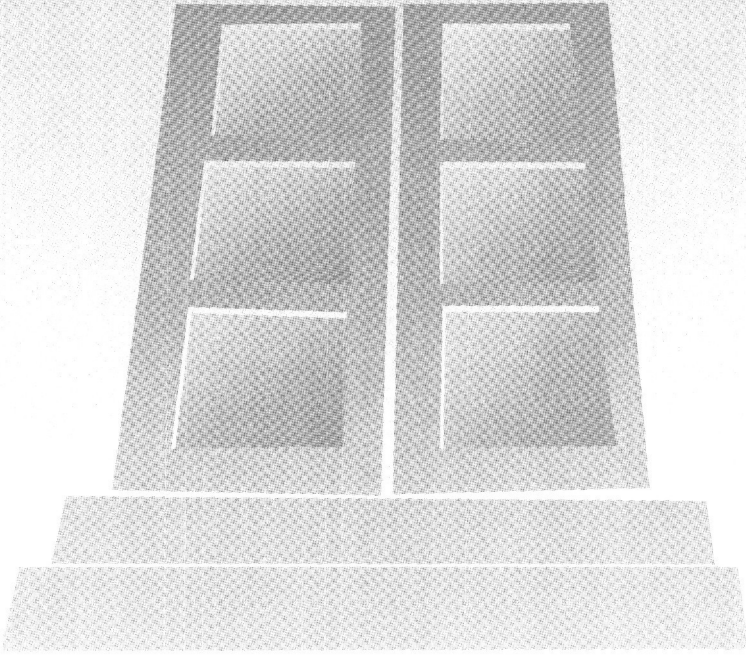

1. Gældende bestemmelser

1.1. Retsplejelovens § § 29 og 30 (dørlukning)

I overensstemmelse med grundlovens § 65, hvorefter der i retsplejen i videst muligt omfang skal gennemføres offentlighed, er det i retsplejelovens § 29, stk. 1, fastsat, at retsmøder er offentlige. Hovedhensynet bag reglen om offentlighed i retsplejen må antages at være, at offentlighedens herunder mediernes adgang til at overvære retssager skal sikre en retfærdig rettergang. Over for dette hensyn står en række andre hensyn, som taler for, at offentlighedens adgang til at overvære et retsmøde indskrænkes. Retsplejelovens § 29, stk. 2-6 opremser sådanne hensyn.

Ud over efter § 29, stk. 2-6, er der givet mulighed for dørlukning i retsplejelovens § 49, stk. 5, (møder i klageretten), § 173, stk. 2, (afhøring af vidner trods vidnefritagelses- eller vidneudelukkelsesgrund), § 269 (mægling i borgerlig sag), § 463, stk. 1, (umyndiggørelsessager) og i enkelte særlove, eksempelvis bistandslovens § 130, stk. 4. Sager om ægteskab og forældremyndighed, faderskabssager og sager om prøvelse af beslutning om adoption uden samtykke foretages altid for lukkede døre, jf. retsplejelovens §§ 453, 456 o og 475 g, stk. 1.

Retsplejelovens § 29 lyder således:

> "§ 29. Retsmøderne er offentlige, hvor ikke det modsatte er særligt foreskrevet.
>
> *Stk. 2.* Dog kan retten undtagelsesvis på begæring af en part eller i embeds medfør beslutte, at dørene skal lukkes, når enten hensynet til sædeligheden, ro og orden i retslokalet, statens forhold til fremmede magter eller særlige hensyn til disse i øvrigt kræver det.
>
> *Stk. 3.* Det samme gælder borgerlige sager, når offentlig forhandling vil tilføje nogen en ufornøden krænkelse, herunder når forklaring skal afgives om forretnings- eller driftshemmeligheder.
>
> *Stk. 4.*1 straffesager kan retten beslutte, at dørene skal lukkes, når sigtede (tiltalte) er under 18 år, samt undtagelsesvis
>
> 1) når særegne omstændigheder giver grund til at antage, at offentlig forhandling vil medføre fare for nogens sikkerhed eller vil tilføje nogen en ufornøden krænkelse, herunder når oplysning skal gives om forretnings- eller driftshemmeligheder. Dørlukning af hensyn til en sigtet (tiltalt), der er til stede, kan kun besluttes, hvis han selv begærer det.
> 2) når særegne omstændigheder giver grund til at antage, at retsmødets offentlighed på afgørende måde vil være til hinder for sagens oplysning. Ved retsmøder under domsforhandling kan dørene dog kun lukkes af den anførte grund, når det af sagens oplysning fremgår, at der for det forhold, som er genstand for tiltale, kan forventes at blive gjort strafansvar gældende også mod andre end den eller de under sagen tiltalte personer, og derhos ganske særlige hensyn gør det magt-

påliggende, at dørene lukkes. Dette vil dog kun kunne ske i 1. instans og kun i det omfang, de anførte hensyn med nødvendighed kræver. Hvor dørene af den ovennævnte grund lukkes under domsforhandlingen, skal der til retsbogen optages en så fyldig gengivelse af sagens gang, at der ved domsafsigelsen kan meddeles offentligheden en fremstilling af domsforhandlingens forløb under fornøden hensyntagen til, at hensigten med dørenes lukning ikke forspildes.

Stk. 5. Det bør dog iagttages, at dørene ikke lukkes i tilfælde, hvor det skønnes tilstrækkeligt at anvende reglerne i § 31, stk. 3.

Stk. 6. I sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 210 §§ 216 og 217, § 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led, eller § 223, stk. 1, lukkes dørene under den forurettedes forklaring, når den pågældende fremsætter begæring derom. Det samme gælder i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 224 eller § 225, jf. §§ 216 og 217, § 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led, eller § 223, stk. 1.

Stk. 7. Domme afsiges stedse i et offentligt retsmøde."

Den nærmere fremgangsmåde ved afgørelse af, om dørene lukkes, fremgår af retsplejelovens § 30, som lyder således:

"§ 30. Rettens beslutning om, at dørene skal lukkes, sker ved kendelse, efter at parterne har haft lejlighed til at udtale sig. Kendelsen, der i borgerlige sager ikke er genstand for kære, afsiges offentligt; om dørene skal lukkes under den forudgående forhandling, afgør rettens formand, der herved særligt skal have opmærksomheden henvendt på, om hensynet til fremmede magter, gør det påkrævet, eller om der er grund til at antage, at forhandlingernes offentlighed på afgørende måde vil være til hinder for sagens oplysning.

Stk. 2. Beslutning om, at dørene skal lukkes, kan træffes såvel ved forhandlingens begyndelse som i løbet af denne; den kan straks eller senere indskrænkes til en del af forhandlingen."

1.1.1. Tilblivelsen af retsplejelovens § § 29 og 30

Retsplejelovens § 29 var i loven af 15. april 1916 sålydende:

"Retsmøderne er offentlige, hvor ikke det modsatte er særligt foreskrevet. Dog kan retten undtagelsesvis på begæring af en part eller i embeds medfør beslutte, at forhandlingerne skal foregå for lukkede døre, når hensyn til sædeligheden eller orden og ro i retslokalet kræver det. Det samme gælder i borgerlige sager, når offentlig forhandling, vilde tilføje nogen en ufornøden krænkelse og i straffesager, når statens forhold til fremmede magter kræver det, samt med hensyn til retshandlinger, som finder sted udenfor domsforhandling, når særegne omstændigheder giver grund til at antage, at retsmødets offentlighed vil være til hinder for sagens oplysning, eller det begæres af værgen for en sigtet under 18 år. Domme afsiges stedse i offentligt retsmøde."

Bestemmelsen er siden 1916 ændret mange gange.

Ved lov nr. 209 af 23. juli 1932 blev adgangen til at lukke dørene, når en sigtet (tiltalt) var under 18 år gjort uafhængig af, om der blev fremsat begæring derom, og muligheden for dørlukning blev udstrakt til også at omfatte domsforhandlingen.

Ved lov nr. 112 af 7. april 1936 skete der dels en redaktionel ændring, og dels blev der efter det stående retsplejeudvalgs anbefaling givet en udvidet hjemmel til at lukke dørene i straffesager, hvis der var fare for krænkelse af vidner og forurettede, ligesom det ikke skulle være udelukket på sigtede (tiltaltes) begæring at lukke dørene, hvis der ellers kunne tilføjes denne eller dennes nærmeste en uforholdsmæssig stor lidelse. Retsplejeudvalget anførte bl.a. i begrundelsen til sit oprindelige forslag, som med nogle ændringer senere blev vedtaget, at erfaringen havde vist, at nogle ofre for forbrydelser var tilbageholdende med at indgive anmeldelse af frygt for de offentlige retsmøder. Som eksempler blev nævnt røveriske overfald på homoseksuelle og afpresningssager.

Ved lov nr. 196 af 15. maj 1939 blev muligheden for at lukke dørene af hensyn til fremmede magter gjort uafhængig af, om det også var motiveret i den danske stats forhold. Endvidere blev muligheden for dørlukning af hensyn til sagens oplysning udvidet, således at dørlukningen også under nærmere angivne omstændigheder kunne ske under domsforhandlingen.

Ved lov nr. 149 af 21. april 1965 blev det efter en indstilling fra retsplejerådet klargjort i stk. 3 (borgerlige sager) og stk. 4 (straffesager), at bestemmelserne om, at dørene kunne lukkes, når offentlig forhandling ville tilføje nogen en ufornøden skade, også fandt anvendelse, når forklaring skulle afgives om forretnings- eller driftshemmeligheder.

Ved lov nr. 243 af 8. juni 1978 blev stk. 4, nr. 1, på forslag fremsat i "Betænkning om efterforskning i straffesager m.v." nr. 622/1971 ændret således, at hensynet til sigtede blev ligestillet med hensynet til andre. Forslaget blev i betænkningen begrundet med, at der i visse tilfælde, rejses sigtelse på et forholdsvis usikkert grundlag - som eksempel nævnes sædelighedssager - og at det i sådanne sager kan tilføje sigtede ubodelig skade, såfremt afhøringer under efterforskningen sker for åbne døre. Efter forslag fremsat fra udvalget efter betænkningens afgivelse blev bestemmelsen endvidere ændret, således at beslutning om at lukke dørene i en straffesag kan træffes også i tilfælde, hvor offentlig forhandling vil medføre fare for nogens sikkerhed.

Ved lov nr. 731 af 7. december 1988 blev som nyt stk. 6 indsat bestemmelsen, hvorefter den forurettede i sager om seksuelle forbrydelser har et ubetinget krav på dørlukning, når denne afgiver vidneforklaring.

Retsplejelovens § 30 er ændret ved lov nr. 196 af 15. maj 1939 således, at stk. 1 blev tilføjet en beskrivelse af de omstændigheder, der skal indgå i retsformandens overvejelser ved en eventuel bestemmelse om dobbelt lukkede

døre (dørlukning under forudgående forhandling af spørgsmålet om dørlukning).

1.2. Retsplejelovens § 31 (referat- og navneforbud)

Af retsplejelovens § 31, *stk. 1,* fremgår, at rettens formand uanset dørlukning kan give personer, der ikke har noget med sagen at gøre, adgang til retslokalet.

Vedrørende offentlig gengivelse af retsmøder for lukkede døre hedder det i retplejelovens § 31, *stk. 2:*

> "Offentlig gengivelse af, hvad der forhandles i retsmøder, der holdes for lukkede døre, er forbudt. Personer, der har fået særlig tilladelse til at overvære et retsmøde, som holdes for lukkede døre, må ikke give meddelelse om forhandlingerne til nogen, hvem adgang til det pågældende møde ikke har været tilstedet. Overtrædelse af de nævnte forbud straffes med bøde. Foranstående regler gælder dog ikke, når dørenes lukning alene er besluttet af hensyn til orden og ro i retslokalet.

I retsplejelovens § 31, *stk. 3,* er optaget bestemmelse om referatforbud (herunder navneforbud) i straffesager:

> "Offentlig gengivelse af forhandlingen i straffesager kan ved kendelse forbydes, såfremt sigtede er under 18 år, og det begæres af værgen eller en repræsentant for kommunalbestyrelsen. Endvidere kan retten ved kendelse helt eller delvis forbyde offentlig gengivelse af, hvad der i straffesager forhandles i offentligt retsmøde, når sådan gengivelse er egnet til at skade sagens oplysning, eller der er grund til at antage, at sådan gengivelse vil medføre fare for nogens sikkerhed eller vil tilføje nogen en ufornøden krænkelse. Referatforbud af hensyn til en sigtet (tiltalt), der er til stede, kan kun besluttes, hvis han selv begærer det. Såfremt der fremsættes begæring herom, og ingen offentlig interesse findes at tale derimod, kan retten endvidere nedlægge forbud mod, at der sker offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl for sigtede (tiltalte) eller andre under sagen nævnte personer, eller at den pågældendes identitet på anden måde offentliggøres. Forbudet kan efter begæring udstrækkes til at gælde også under eventuel anke af sagen, såfremt anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld. Rettens nægtelse af at udstede sådant forbud kan påkæres. I øvrigt er rettens afgørelse ikke genstand for kære eller anke. Overtrædelse af rettens forbud straffes med bøde."

Der kan foruden efter retsplejelovens § 31, stk. 3, nedlægges forbud mod gengivelse af, hvad der er passeret i åbne retsmøder efter følgende bestemmelser: § 173, stk. 2, (forbud kan nedlægges ved afhøring af vidner trods vidnefritagelsesgrund), § 189 (et vidne kan i visse tilfælde pålægges tavshed, indtil sagen er afsluttet), §§ 453, 456 o, stk. 2, og 475 g, stk. 2, (ved offentlig gengivelse af domme i ægteskabssager, faderskabssager og sager om prøvelse af adoption

uden samtykke må der ikke ske offentliggørelse af navn m.v. for nogen af de personer, der er nævnt under sagen), § 463, stk. 2, (retten kan i umyndiggørelsessager forbyde offentlig gengivelse af forhandlingerne i retten), § 473 (retten kan i sager om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse bestemme, at der ved offentlig gengivelse af forhandlingerne i retten ikke må ske offentliggørelse af navn m.v. for nogen af de under sagen nævnte personer), § 1017 b (forbud mod i sager om forbrydelse mod kønssædeligheden at give offentlig meddelelse om navn, stilling eller bopæl på den forurettede eller på anden måde offentliggøre den pågældendes identitet) samt bistandslovens § 130, stk. 5, (ved offentlig gengivelse af forhandlingerne i retten eller af dommen, må der ikke uden rettens tilladelse anføres navn m.v. for nogen af de i sagen nævnte personer). Endelig kan der nedlægges forbud mod offentlig omtale af et forhold, der er genstand for offentlig undersøgelse, såfremt hensynet til fremmede magter gør det påkrævet, jf. retsplejelovens § 1017 a.

1.2.1. Tilblivelsen af retsplejelovens § 31

Retsplejelovens § 31, *stk. 1,* blev ændret ved lov nr. 300 af 13. juli 1922, hvorefter det i alle tilfælde blev overladt retten at træffe afgørelse om, hvem der kunne være tilstede, når et retsmøde blev afholdt for lukkede døre. Efter 1916-loven havde visse personer, herunder eksempelvis nævninger og advokater i andre sager, ret til at overvære retsmøder i straffesager, selv om møderne blev afholdt for lukkede døre.

Ved lov nr. 209 af 23. juli 1932 skete der en ændring af sanktionsbestemmelsen i *stk. 2.* For at afbøde de ulemper, som offentlighed i retsplejen undertiden havde, blev der ved samme lov i *stk. 3* indsat regler om referatforbud. Af bemærkningerne til forslaget fremgår, at Justitsministeriet var betænkelig ved en udvidelse af adgangen til dørlukning i straffesager, som foreslået af Retsplejeudvalget, men fandt, at et referatforbud ville frembyde en meget væsentlig del af de samme fordele for sigtede som dørlukning. "... Ofte vil det kun i ringe grad være tilstedeværelsen af den tilfældige tilhørerkreds, der vil være til ulempe og skade for sigtede eller de pågældende andre senere i livet. Det er pressens offentliggørelse, der er afgørende i så henseende ...."

Ved lov nr. 164 af 31. maj 1961 skete en redaktionel ændring af *stk. 3* samt en mindre ændring af sanktionsbestemmelsen i *stk. 2* næstsidste punktum.

Ved lov nr. 243 af 8. juni 1978 blev adgangen til referatforbud efter *stk. 3* udvidet. Udvidelsen betød adgang til udstedelse af referatforbud af hensyn til sagens oplysning, at hensynet til sigtede blev ligestillet med hensynet til andre og en udvidet hjemmel til at forbyde offentlig gengivelse af sigtedes eller andres navn, stilling og bopæl, svarende til et ændringsforslag til § 31, som blev fremsat i Betænkning nr. 622/1971 om efterforskning i straffesager m.v.". Ændringsforslaget blev i betænkningen begrundet således:

> "Medens offentlighed i strafferetsplejen i tidligere tid først og fremmest er blevet anset for en betryggelse for sigtede, må det erkendes, at den i nutiden også ofte kan virke som en belastning for sigtede. Princippet om, at offentligheden skal have adgang til at følge og kontrollere behandlingen af straffesager, bør dog ikke begrænses i videre omfang end nødvendigt. Hensynet til sigtede kan i reglen imødekommes i tilstrækkeligt omfang med et pålæg om, at hans navn og andre oplysninger, der kan tjene til at identificere ham ikke offentliggøres."

Foruden de ovennævnte ændringer blev *stk 3* også i 1978-loven udvidet til at omfatte tilfælde, hvor der er grund til at antage, at offentlig gengivelse vil medføre fare for nogens sikkerhed.

Ved lov nr. 731 af 7. december 1988, fik *stk 3, 4. pkt.*, den nuværende ordlyd, idet ordene "eller at den pågældendes identitet på anden måde offentliggøres" blev indsat. Formuleringen var kendt fra retsplejelovens § 1017 b.

Ved lov nr. 403 af 13. juni 1990 skete der en redaktionel ændring.

1.3. Forslag til folketingsbeslutning om ophævelse af navneforbud i straffesager imod finansielle virksomheder

Fremskridtspartiet ville ved forslag til folketingsbeslutning af 22. oktober 1991 om ophævelse af navneforbud i straffesager mod finansielle virksomheder pålægge regeringen at fremsætte lovforslag, der sikrede, at der normalt ikke kan træffes beslutning om dørlukning eller referatforbud i straffesager mod finansielle virksomheder underlagt Finanstilsynets tilsynsmyndighed eller mod medlemmer af disses bestyrelser eller direktion. Forslaget blev bl.a. begrundet således:

> "Det er således en udbredt opfattelse, at der for tiden verserer straffesager mod Kreditforeningen Danmark, Nykredit, BRF og imod et eller flere pengeinstitutter eller imod medlemmer af disse institutioners ledelse eller medarbejdere, bl.a. på baggrund af overbelåningssager, men også på baggrund af andre sager.
>
> Det har i en række tilfælde ikke været muligt for offentligheden at opnå indseende i sådanne straffesager, fordi der på de tiltaltes begæring er truffet beslutning om dørlukning og/eller referatforbud."

Forslaget blev efter 1. behandling den 7. november 1991 henvist til Retsudvalget, som udarbejdede betænkning af 15. juni 1992, Folketingstidende 1991/92, Tillæg B, sp. 2701. Forslaget blev forkastet efter 2. behandling den 18. juni 1992, idet alene Fremskridtspartiets medlemmer stemte for.

Forslaget blev uændret genfremsat af Fremskridtspartiet den 12. januar 1993. Efter 1. behandling den 25. februar 1993 blev forslaget henvist til Retsudvalget, som udarbejdede betænkning af 22. april 1993, Folketingstidende

1992/93, Tillæg B, sp. 1361. Forslaget blev pånyforkastet efter 2. behandling den 27. april 1993, idet kun Fremskridtspartiets medlemmer stemte for.

2. Undersøgelse af omfanget af dørlukning m.v.

2.1. 1990-undersøgelsen

På baggrund af en debat i medierne om domstolenes anvendelse af dørlukning m.v., hvor det blev fremført, at bl.a. dørlukning under retsmøder blev anvendt i stigende omfang med den følge, at mediernes adgang til formidling af oplysninger om konkrete straffesager blev indskrænket, iværksatte Justitsministeriet i 1990 en undersøgelse om anvendelse af dørlukning, referat- og navneforbud i henholdsvis 1984 og 1989.

Undersøgelsen omfattede retsmøder i straffesager ved Retten i Fjerritslev, Kriminalretten i Hillerød samt en afdeling for straffesager og afdelingen for grundlovsforhør i Københavns Byret.

Dørlukning

Det fremgår af undersøgelsen, at dørlukning i flertallet af sagerne begæres af anklagemyndigheden, og at det er meget sjældent, at der protesteres mod en begæring om dørlukning. Der fremgår således af materialet for 1984 kun et tilfælde, hvor en forsvarer protesterede mod en af anklageren fremsat begæring om dørlukning og et tilfælde, hvor en anklager protesterede mod socialforvaltningens begæring om dørlukning. I 1989 materialet nedlagde forsvareren i 4 tilfælde (grundlovsforhør) protest mod anklagerens begæring om dørlukning, mens protest mod dørlukning fra anklageren blev fremsat i 1 tilfælde.

Af de udarbejdede skemaer i undersøgelsen fremgik, at Retten i Fjerritslev kun i to tilfælde i 1. halvår af 1984 (af ialt 149 retsmøder) og slet ikke i 1. halvår af 1989 lukkede dørene. Kriminalretten i Hillerød lukkede dørene i 37 tilfælde i første kvartal af 1984 (af ialt 416 retsmøder) og i 7 tilfælde i første kvartal af 1989 (af ialt 282 retsmøder). Afdelingen i Københavns Byret lukkede dørene i to tilfælde i 1. kvartal af 1984 (af ialt 418 retsmøder) og i 2 tilfælde i 1. kvartal af 1989 (af ialt 386 retsmøder). Københavns Byrets afdeling for grundlovsforhør lukkede i januar-februar 1984 dørene i 310 tilfælde (af ialt 931 retsmøder) og i 368 tilfælde i januar-februar 1989 (af ialt 885 retsmøder).

Den betydelige forskel fra 1984 til 1989 i materialet fra kriminalretten i Hillerød skyldtes ifølge dommeren, at retten i perioden august 1983-1985 behandlede en meget omfattende sag om indsmugling og forhandling af narkotika.

For så vidt angår afdelingen for grundlovsforhør i Københavns Byret anføres det i undersøgelsen, at de forholdsvis mange tilfælde af dørlukning er be-

grundet i, at afdelingen stort set kun behandler sager, som endnu er under efterforskning, herunder uforholdsmæssigt mange sager om godkendelse af efterforskningsskridt (183 i den omhandlede periode i 1984 og 206 i den omhandlede periode i 1989). I disse sidstnævnte sager, som især omfatter indgreb i meddelelseshemmeligheden, ransagning og beslaglæggelse, anføres det, vil indgrebet oftest miste sit formål, hvis den, mod hvem indgrebet rettes, på forhånd er bekendt med det. Endvidere anføres det, at retsmøder for lukkede døre i Københavns Byrets afdeling for grundlovsforhør udgjorde ca. 20 procent i 1984 og ca. 26 procent i 1989, hvis retsmøderne om godkendelse af efterforskningsskridt ikke blev medregnet.

Af det indsamlede materiale fremgik, at andelen af lukkede grundlovsforhør vedrørende narkotikakriminalitet i forhold til samtlige lukkede grundlovsforhør var næsten 50 procent. I undersøgelsen anføres, at den høje procentvise andel fortrinsvis må antages at skyldes, at så godt som alle grundlovsforhør for lukkede døre (154 af ialt 157) blev foretaget ved Københavns Byret, der ikke kan anses for repræsentativ for hele landet, idet Københavns politikreds behandlede op mod 43 procent af samtlige landets sager vedrørende overtrædelser af straffelovens § 191 (narkotikaovertrædelse), men kun 17 procent af samtlige landets sager om overtrædelse af straffeloven.

I undersøgelsens sammenfatning fremhæves det, at årsagen til, at Københavns Byrets afdeling for grundlovsforhør lukkede dørene i en forholdsvis stor andel af sagerne i forhold til, hvad der var tilfældet i de øvrige retter, der indgik i undersøgelsen, formentlig var, at afdelingens sammensætning af sager (herunder mange narkotikasager og mange retsmøder om efterforskningsskridt) var anderledes end de øvrige retters. Endvidere anføres det, at undersøgelsen, der foruden dørlukning også omhandlede navneforbud og referatforbud, viste, at begrænsninger i offentlighedsprincippet stort set ikke skete under domsforhandlingen.

Referatforbud

Kendelse om referatforbud var kun afsagt i 2 af de ialt 3622 undersøgte retsmøder. Begge sager drejede sig om røveri af særlig farlig karakter, og begæring var fremsat af anklagemyndigheden under henvisning til retsplejelovens § 31, stk. 3, 2. pkt. (offentlig gengivelse egnet til at skade sagens oplysning eller fare for nogens sikkerhed eller tilføje nogen ufornøden skade). I retsmøderne skulle i øvrigt tages stilling til forlængelse af varetægtsfængsling og isolation.

Navneforbud

Ifølge undersøgelsen blev der ikke af Retten i Fjerritslev eller Kriminalretten i Hillerød truffet afgørelse om navneforbud.

I Københavns Byrets afdeling for grundlovsforhør var der i januar/februar 1984 truffet afgørelse om navneforbud i 58 retsmøder (af ialt 931 retsmøder) og i januar/februar 1989 i 45 tilfælde (af ialt 885 retsmøder). I Københavns Byrets 8. afdeling var der truffet afgørelse om navneforbud i 3 retsmøder (af ialt 418 retsmøder).

Retsbøgerne viste ikke i alle tilfælde, på hvis begæring navneforbud var nedlagt, men det blev vedrørende dette spørgsmål konkluderet:

> "Det må på denne baggrund antages, at begæring om navneforbud hovedsageligt fremsættes af forsvaret med henblik på at beskytte den sigtede/tiltalte, og at anklagemyndigheden kun sjældent protesterer mod en fremsat begæring om navneforbud."

Undersøgelsen, der så vidt muligt også redegjorde for de sigtede/tiltaltes køn og alder samt arten af den påsigtede kriminalitet, konkluderer:

> "Den valgte undersøgelsesmetode gør det ikke muligt at sammenligne retsmøderne med navneforbud med hensyn til de sigtede/tiltaltes alder, køn og den påsigtede kriminalitet. Det må dog siges at vise, at navneforbud ikke er forbeholdt en bestemt personkreds, men gives med hensyn til sigtelser for meget forskellig kriminalitet og med hensyn til sigtede eller tiltalte i alle aldersgrupper."

2.2. 1994-undersøgelsen

Til brug for udvalget er foretaget en ny undersøgelse om forekomsten af dørlukning m.v. Resultatet er optaget som bilag 12.

Ud fra det nedenfor refererede undersøgelsesresultat må det konkluderes, at billedet af, hvor ofte der sker indgreb i retsmødets offentlighed ved bestemmelse om dørlukning, eller nedlæggelse af referat- eller navneforbud, ikke har ændret sig siden 1990. Det er fortsat kun i en lille procentdel af alle retsmøder, der sker sådanne indgreb. Der er grund til at fremhæve, at dørene i undersøgelsesperioden i intet tilfælde blev lukket under domsforhandlingen. Den forholdsvis store procentdel af dørlukninger (27,6%) i Københavns Byrets afdeling for grundlovsforhør må som i 1990-undersøgelsen tilskrives, at der i denne afdeling stort set kun behandles sager, der er under efterforskning, herunder uforholdsmæssigt mange godkendelser af efterforskningsskridt.

For så vidt angår undersøgelsesresultatets sammenlignelighed med 1990-undersøgelsen skal anføres, at fristforlængelser ikke længere behandles i Køben-

havns Byrets afdeling for grundlovsforhør, hvorimod det samlede antal grundlovsforhør ved denne afdeling er steget voldsomt.

Dørlukning

Langt de fleste begæringer om dørlukning fremsættes af anklagemyndigheden. Der protesteres kun sjældent mod en begæring om dørlukning (2 gange i ialt 241 retsmøder, hvor dørene blev lukket).

Retten i Fjerritslev lukkede dørene 6 gange i 2. halvår af 1994 (af ialt 213 retsmøder). Kriminalretten i Hillerød lukkede dørene i 37 tilfælde i 4. kvartal 1994 (af ialt 209 retsmøder). Afdelingen i Københavns Byrets afdeling for grundlovsforhør lukkede i oktober-november måned 1994 dørene i 198 retsmøder (heraf vedrørte 127 retsmøder godkendelse af efterforskningsskridt) af ialt 713 retsmøder.

Dørlukningerne ved Kriminalretten i Hillerød vedrører efter det oplyste alle den samme narkotikasag.

Referatforbud

I ingen af de 1636 retsmøder, der omfattes af undersøgelsen, er der truffet beslutning om referatforbud efter retsplejelovens § 31, stk. 3.

Navneforbud

Ifølge undersøgelsen traf Retten i Fjerritslev afgørelse om navneforbud i et retsmøde (af ialt 213 retsmøder), og Kriminalretten i Hillerød nedlagde navneforbud i 4 retsmøder (af ialt 209 retsmøder). Københavns Byrets afdeling for grundlovsforhør nedlagde navneforbud i 32 retsmøder (af ialt 713 retsmøder), mens rettens 12. afdeling ikke nedlagde navneforbud i nogen af afdelingens 501 retsmøder.

I Københavns Byrets afdeling for grundlovsforhør blev navneforbud kun i 2 tilfælde nedlagt på begæring af anklageren. De øvrige afgørelser var truffet på begæring af forsvareren og/eller af de sociale myndigheder.

Af skema d., som redegør for, i hvilke sager der nedlægges navneforbud, og hvilket køn sigtede/tiltalte havde, kan konkluderes som i undersøgelsen fra 1990, at navneforbud ikke er forbeholdt en bestemt personkreds.

2.3. En af medierepræsentanterne forestået undersøgelse om anvendelse af dørlukning, referat- og navneforbud i 4. kvartal 1994

Hensigten med undersøgelsen var at registrere, hvor hyppigt dørlukning, refe-

rat- og navneforbud optræder i retssager, der omtales i medierne. Undersøgelsen er optaget som bilag 13.

Undersøgelsen omfatter en optælling af de af Berlingske Tidende, Ekstra Bladet, Viborg Stifts Folkeblad og Aalborg Stiftstidende omtalte retsmøder i straffesager i 4. kvartal 1994.

Undersøgelsen omfatter i enkelte tilfælde dobbelttælling. Hvor en straffesag er omtalt over flere dage, vil den være registreret flere gange.

Dørlukning

Af ialt 100 refererede retsmøder i Berlingske Tidende fremgik det, at der var sket dørlukning i ialt 19 tilfælde, heraf var dørlukning sket i 16 grundlovsforhør og under 3 domsforhandlinger.

Af ialt 83 refererede retsmøder i Ekstra Bladet fremgik det, at dørlukning var sket i 24 tilfælde, heraf var dørlukning sket i 15 grundlovsforhør, i et tilfælde under en fristforlængelse, i 3 tilfælde under andre møder under efterforskningen og i 5 tilfælde under domsforhandlingen.

Af ialt 40 refererede retsmøder i Viborg Stifts Folkeblad, fremgik det, at dørlukning var sket i 9 tilfælde, heraf i 8 tilfælde under grundlovsforhør og i et tilfælde under domsforhandlingen.

Af ialt 79 refererede retsmøder i Aalborg Stiftstidende fremgik det, at dørlukning var sket i 18 tilfælde, heraf i 13 tilfælde under grundlovsforhør, i et tilfælde ved en fristforlængelse, i et tilfælde under et andet retsmøde under efterforskningen og i 3 tilfælde under domsforhandlingen.

Referatforbud

Referatforbud var i et tilfælde nedlagt i et grundlovsforhør omtalt i Ekstra Bladet og i 4 tilfælde under domsforhandlinger omtalt i Aalborg Stiftstidende.

Navneforbud

Der var nedlagt navneforbud i 5 ud af ialt 100 refererede retsmøder i Berlingske Tidende, heraf vedrørte omtalen i et tilfælde grundlovsforhør og i 4 tilfælde domsforhandlinger.

Af 83 retsmøder omtalt i Ekstra Bladet var der nedlagt navneforbud i 7 tilfælde, heraf vedrørte omtalen i et tilfælde grundlovsforhør og i 6 tilfælde domsforhandlinger.

Af 40 omtalte retsmøder i Viborg Stifts Folkeblad var der nedlagt navneforbud i 2 grundlovsforhør.

Af 79 omtalte retsmøder i Aalborg Stiftstidende var der nedlagt navneforbud

i 4 tilfælde, heraf vedrørte omtalen i 2 tilfælde grundlovsforhør og i 2 tilfælde domsforhandlinger.

Konklusion på medierepræsentanternes undersøgelse

Undersøgelsen illustrerer, at der hyppigere sker dørlukning i retsmøder, der omtales i medierne end i retsmøder generelt. Det fremgår således af undersøgelsen, at der skete dørlukning i 23,1 procent af de sager, der blev omtalt i medierne, mens der i undersøgelsen fra 1994 kun skete dørlukning i 2,8 procent af retsmøderne i Retten i Fjerritslev, i 17,7 procent af retsmøderne i Hillerød og i 27,6 procent af retsmøderne i Københavns Byrets afdeling for grundlovsforhør. I 1994-undersøgelsen skete der ikke i noget tilfælde dørlukning under domsforhandlingen, mens det var tilfældet i 3 procent af de domsforhandlinger, der omtaltes i medierne.

Det kan endvidere formentlig konkluderes, at der hyppigere nedlægges navneforbud i sager, der har mediernes interesse. Mediernes undersøgelse og 1994-undersøgelsen er dog ikke direkte sammenlignelige, da 1994-undersøgelsen kun omfatter de retsmøder, hvori afgørelsen om dørlukning blev truffet, men ikke redegør for retsmøder, hvor tidligere afgørelser om navneforbud fortsat gælder. I medierepræsentanternes undersøgelse var der nedlagt navneforbud i 6 procent af de retsmøder, der omtaltes i medierne. Ifølge 1994-undersøgelsen blev der truffet afgørelse om navneforbud i 0,5 procent af retsmøderne i Fjerritslev, i 1,9 procent af retsmøderne i Hillerød og i 4,5 procent af retsmøderne i Københavns Byrets afdeling for grundlovsforhør.

3. Retspraksis

3.1. Dørlukning

Offentlighedsprincippet som fastslået i grundloven og retsplejelovens § 29 indebærer, at offentligheden har adgang til at overvære retsmøder i såvel civile sager som straffesager, ligesom det, som anført i kapitel V, afsnit 2.3.1., antages, at møder i fogedretten som udgangspunkt er offentlige. Billedet er, som redegjort for, mere broget for så vidt angår sager, der behandles af skifteretterne. Såfremt der er adgang til at overvære et retsmøde, er der som udgangspunkt også fri adgang til at referere, hvad der er foregået i det.

Trykt retspraksis om, i hvilke tilfælde dørene lukkes, er ikke særligt omfattende, og kendelserne er sædvanligvis konkret begrundede. Af særlig interesse for dette udvalg er kendelser, der har taget stilling til journalisters kæreadgang.

Der er, jf. retsplejelovens § 30, stk. 1, fri kæreadgang for så vidt angår rettens afgørelser om dørlukning i straffesager, mens en kendelse om dørlukning i

civile sager ikke kan påkæres. Efter retsplejelovens §§ 393 og 968, stk. 1, kan kære iværksættes af enhver, over for hvem kendelsen eller beslutningen indeholder en afgørelse. Som det fremgår af de to nedenfor refererede kendelser, har domstolene afvist at behandle journalisters kære af kendelser om dørlukning under henvisning til, at kendelserne ikke indeholdt en afgørelse i forhold til dem.

I U 1978.76 HKK havde en journalist overværet begyndelsen af et retsmøde under en mundtlig forhandling af en straffesag. Da dørene blev lukket af hensyn til sagens oplysning, kærede journalisten kendelsen til Højesteret. Kæremålet blev afvist med følgende begrundelse:

> "Kærende er ikke part i den pågældende straffesag eller i det for landsretten behandlede kæremål, og kendelsen retter sig ikke mod ham direkte eller berører hans personlige interesse på en sådan nærmere måde, at den indeholder en afgørelse overfor ham, jf. retsplejelovens § 968, stk. 1. Det anførte gælder, uanset om kærende måtte have været til stede under det pågældende retsmøde, da bestemmelsen om dørlukning blev truffet. Han savner derfor beføjelse til at påkære kendelsen, og allerede af denne grund vil kæremålet være at afvise."

Østre Landsret afviste i U 1987.200 ØLK med samme begrundelse at behandle en journalists og en fotografs kære af en fogedrets afgørelse om at lukke dørene under en udkørende samværssag.

I U 1988.848 HKK blev et dagblads kære af en skifterets afgørelse om, at et kreditormøde under en betalingsstandsning ikke var offentligt, taget under realitetsbehandling, og det blev fastslået at sådanne møder er offentlige.

3.2. Referatforbud

Retsmøder for lukkede døre er bortset fra de tilfælde, hvor dørlukning er sket af hensyn til ro og orden, omfattede af referatforbud.

Der kan refereres frit fra åbne retsmøder, forudsat at referatet er objektivt og loyalt. Særlige undtagelser gælder dog, hvis der i en straffesag er nedlagt referatforbud efter retsplejelovens § 31, stk. 3.

Retsplejelovens § 31, stk. 3, indeholder ingen regler om forbudets ophævelse, men det antages at skulle ophæves, når grundene for dets indførelse ikke længere er til stede. I U 1993 B.71 gør kriminaldommer H. E. Munk-Petersen sig til talsmand for, at retten i visse tilfælde fra starten af et retsmøde nedlægger et midlertidigt referatforbud med henblik på at nedlægge endeligt forbud eller ophæve forbudet i slutningen af mødet. Som det fremgår af de ovenfor refererede undersøgelser af hyppigheden af indgreb i offentligheden i retsplejen, er referatforbud efter retsplejelovens § 31, stk. 3, sjældent forekommen-

de. Da det endvidere kun er rettens nægtelse af at nedlægge forbud, der kan påkæres, kan der ikke redegøres for praksis på baggrund af trykt praksis.

3.3. Navneforbud

Praksis vedrørende navneforbud refereres af Asbjørn Jensen og Bitte Dyrberg i artiklen "Navneforbud" i "Anklagemyndighedens årsberetning 1989", s. 88 ff. Artiklen er optaget som bilag 14.

Praksis vedrørende navneforbud kritiseres af professor, lic .j ur. Gorm Toftegaard Nielsen i artiklen "Navneforbud efter retsplejeloven", offentliggjort i U 1994 B 179ff. I artiklens konklusion hedder det bl.a.:

> "I nyere retspraksis synes forbudet at have ændret karakter til et absolut forbud mod at nævne pågældendes navn. Foruden den materielle udvidelse af forbudet har denne udvikling rejst problemer om, hvorledes en konkret domstolsafgørelse kan være bindende for personer, der aldrig har fået afgørelsen meddelt. Dette problem er i retspraksis løst ved at pålægge journalister at undersøge, om der foreligger et forbud. Denne model er sandsynligvis enestående og i betænkelig modstrid med den almindelige retsstatsidé. Endvidere synes navneforbud at adskille sig fra andre konkrete retsakter ved, at de primært berørte - de tilstedeværende journalister - er uden enhver mulighed for at udtale sig, før afgørelsen træffes, ligesom de er uden kærebeføjelse, da man ikke anser forbudet for en afgørelse over for dem, underforstået før de skal straffes for overtrædelsen af den."

Artiklen er skrevet efter afsigelse af den i U 1994.341 0 gengivne dom, men før dommen var offentliggjort.

Dommen er helt i overensstemmelse med den af Asbjørn Jensen og Bitte Dyrberg refererede praksis og illustrerer nogle af de problemer, som omtales i Gorm Toftegaard Nielsens artikel. To journalister blev dømt for overtrædelse af et nedlagt navneforbud ved i nogle artikler at have omtalt to advokater ved navn, uanset at Københavns Byret i to lukkede retsmøder den 9. juli og 25. oktober 1990, der i øvrigt omhandlede edition, havde nedlagt navneforbud. Oplysningerne i artiklerne stammede fra kilder uden for retsmøder. Journalisterne var bekendt med, at der var indgivet anmeldelse til bagmandspolitiet vedrørende de pågældende, men ikke med navneforbudene. Såvel byretten som landsretten fandt, at der havde påhvilet journalisterne en pligt til at undersøge, om der var blevet nedlagt navneforbud under efterforskningen, hvorfor overtrædelsen blev tilregnet dem som uagtsom.

Da kun rettens nægtelse af at nedlægge navneforbud kan påkæres, er trykt praksis om spørgsmålet relativt sjælden, ligesom den trykte praksis ikke kan antages at give et dækkende billede af, hvornår der nedlægges navneforbud. Når der protesteres, synes der at være en tendens til at nægte navneforbud, hvis der er rejst tiltale for alvorlige bestemmelser i straffeloven jf. U 1986.143

HKK (manddrab) og U 1990.747 HKK, men det må antages, at der netop på grund af den manglende protest også nedlægges navneforbud i mange sager om overtrædelser af særdeles alvorlig karakter.

Se om navneforbuds betydning for optagelsen på retslisten i kapitel V, afsnit 1.3.1.

4. Den tidsmæssige udstrækning af forbudet mod offentlig gengivelse af det passerede i lukket retsmøde samt af referat- og navneforbud

Spørgsmålet om, hvor længe et referatforbud som følge af dørlukning eller et referat- eller navneforbud skal gælde, er stort set uomtalt i loven. Alene retsplejelovens § 1017 a og bestemmelsen om navneforbud indeholder regler herom.

Ifølge retsplejelovens § 1017 a kan politiet begære rettens kendelse om, at offentlig omtale af en sag, der er genstand for offentlig undersøgelse, helt eller for visse deles vedkommende forbydes, såfremt hensynet til fremmede magter gør det påkrævet. Af bestemmelsens stk. 2 fremgår, at kendelsen bortfalder, når der er rejst tiltale, eller tiltale er frafaldet.

Af navneforbudsbestemmelsen i retsplejelovens § 31, stk. 4, fremgår udtrykkeligt, at et navneforbud efter domsafsigelsen kun kan udstrækkes til at gælde under en anke på begæring, og kun hvis anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

Det antages almindeligvis, at referatforbud som følge af dørlukning og egentlige referatforbud består, indtil begrundelsen for dørlukningen eller referatforbudet bortfalder.

De fleste dørlukninger sker, som det fremgår af dørlukningsundersøgelserne, af hensyn til sagens oplysning, mens sagen efterforskes. Af undersøgelserne må det konkluderes, at dette hensyn kun meget sjældent fører til, at dørene også lukkes under domsforhandlingen. Det er ikke ualmindeligt, at forklaringer afgivet i lukkede retsmøder benyttes til forehold for tiltalte og vidner under domsforhandlingen. Sker det, må det som hovedregel være tilladt at gengive også det, der er passeret i de lukkede retsmøder, offentligt, medmindre der kan forventes at blive rejst tiltale mod andre vedrørende det i de lukkede retsmøder omtalte. Det samme må gælde for så vidt angår referatforbud nedlagt af hensyn til sagens oplysning.

Er der imidlertid sket dørlukning eller nedlagt referatforbud, fordi der ellers vil kunne tilføjes nogen en ufornøden krænkelse, herunder ved afgivelse af forklaring om forretnings- eller driftshemmeligheder, på grund af sigtede/tiltaltes alder eller af hensyn til nogens sikkerhed, må udgangspunktet derimod være, at det passerede i de lukkede retsmøder ikke vil kunne gengives offentligt, selvom der er afsagt dom i sagen. Det samme må være tilfældet, hvor dørene er

lukket på begæring af en forurettet i sager mod kønssædeligheden eller af hensyn til statens forhold til fremmede magter.

Har retten lukket dørene eller nedlagt referatforbud af hensyn til en sigtet eller en tiltalt, eller af hensyn til, at offentlig forhandling vil kunne tilføje nogen en ufornøden krænkelse, må betydningen af dørlukningen eller referatforbudet være ophævet, hvis de pågældende selv vælger at stå frem i medierne, og offentlig gengivelse af, hvad der er passeret i det lukkede retsmøde, være tilladt.

De fleste straffedomme gengiver tiltaltes og vidners forklaringer ved at henvise til retsbogen, men dette har næppe nogen selvstændig betydning for, om offentligt referat fortsat skal være forbudt.

Vedrørende navneforbud fremgår det udtrykkeligt af loven, at det ikke kan udstrækkes til at gælde efter afsigelse af dom, såfremt denne er endelig med hensyn til bevisbedømmelsen. Højesteret har fastslået i U 1993.389 H, at et navneforbud ikke kan udstrækkes til at gælde i ankesager, der er fremmet til dom på grundlag af tiltaltes tilståelse i medfør af retsplejelovens § 925. Har tiltalte imidlertid i byretten påstået hel eller delvis frifindelse, og kan en anke derfor komme til at omfatte bevisførelsen, må et navneforbud på begæring kunne udstrækkes til også at gælde den tid, domfældte overvejer ankespørgsmålet.

Også for så vidt angår navneforbud må det gælde, at den pågældende selv kan ophæve betydningen af det ved at stå frem i medierne.

Der er enkelte eksempler i retspraksis på, at retten har udstrakt forbudet mod at gengive vidners navne til efter domsafsigelsen U 1943.1205 ØLK (forbud mod offentlig gengivelse af navnet på en kvinde, der havde anmeldt en sædelighedsforbrydelse også for så vidt, at navnet måtte blive nævnt i dommen) og U 1970.490 (Østre Landsret havde i dommen bestemt, at navneforbud vedrørende 3 forurettede i en sædelighedssag skulle gælde også efter domsafsigelsen. Højesterets mindretal på 4 dommere udtalte, at der ikke var hjemmel til en sådan udstrækning af navneforbudet. Højesterets flertal undlod at udtale sig om spørgsmålet). I teorien er det den almindelige opfattelse, at der efter ordlyden af retsplejelovens § 31 ikke er hjemmel til at nedlægge navneforbud for tiden efter domsafsigelsen, heller ikke for så vidt angår vidner.

5. Udvalgets overvejelser

5.7. *Dørlukning og referatforbud*

Ændringerne i retsplejelovens bestemmelser om dørlukning, referat- og navneforbud er historisk set alle gået i retning af at indskrænke offentligheden og har dermed for så vidt forringet vilkårene for retsreferater i medierne. Selv om det af det gengivne statistiske materiale fremgår, at dørlukning, referat- og navne-

forbud kun anvendes i beskedent omfang, oplever pressen, at der i de forholdsvis få sager, som har offentlighedens interesse, og som refereres i medierne, ofte sker indskrænkninger i den offentlige retspleje i form af dørlukning, referat- eller navneforbud, og at udarbejdelsen af et meningsfyldt retsreferat i selv meget omtalte retssager vanskeliggøres. Det har derfor været overvejet i udvalget, om hensynet til offentligheden tillægges tilstrækkelig betydning dels ved udformningen af retsreglerne, dels ved domstolenes praksis med hensyn til afgørelse om dørlukning, referat- og navneforbud.

Udvalget har således drøftet, om visse sager helt bør undtages fra reglerne om dørlukning og referatforbud, eksempelvis sager vedrørende forhold, der er begået i offentlig tjeneste, (f.eks. sager mod det offentliges repræsentant i en bestyrelse), forbrydelser mod det offentlige, skattesager, som føres i straffelovens regi, økonomisk kriminalitet, overbelåningssager, sager vedrørende børsnoterede selskaber og sager vedrørende samfundets infrastruktur m.m., idet offentlighedens krav på information i disse sager kan siges at veje tungere end hensynet til den sigtede/tiltalte. Udvalget har dog erkendt, at der også i disse sager kan være en legitim interesse i at lukke dørene af de i § 29 nævnte grunde, selv om dørlukning af hensyn til en sigtet eller tiltalt må høre til undtagelserne.

Det sker, at en sigtet nægter at udtale sig, mens der er tilhørere tilstede. Det medfører undertiden, at dørene lukkes af hensyn til sagens oplysning. Udvalget har drøftet, om der i sådanne tilfælde bør indsættes en regel om, at offentligheden efterfølgende skal gøres bekendt med indholdet af den afgivne forklaring. Faren ved en sådan regel kunne imidlertid være, at flere sigtede imod hensigten med dørlukningsreglerne bruger deres ret til at nægte at udtale sig for at fremtvinge lukkede døre, hvor det i dag formentlig forekommer forholdsvis sjældent. Nogle af udvalgets medlemmer har dog set visse fordele i en sådan lovregel, idet den sikrer, at oplysningerne kommer frem enten ved sigtedes egen forklaring eller under dommerens gengivelse.

Anvendelsen af "dobbeltlukkede døre" har også været drøftet. Når også forhandling om dørlukning foregår for lukkede døre, sker der total hemmeligholdelse af den sigtedes identitet og sigtelsen og ofte også af, at der overhovedet har fundet retsmøde sted. Der har i udvalget været argumenteret for, at der må være en minimumsgrænse for, hvad der kan holdes skjult for offentligheden. Det har således været nævnt, at der altid bør være adgang til at gøre sig bekendt med sigtedes identitet, sigtelsens karakter, den sigtedes stilling til sagen (erkender/nægter), samt om der er sket fængsling (herunder hvor længe, og om der har været tale om isolation) eller løsladelse, og om rettens afgørelse er kæret. Modsat har det været anført, at adgang til disse oplysninger netop er i strid med hele formålet med at lukke dørene under forhandlingen om spørgsmålet om lukkede døre, nemlig at varetage hensynet til fremmede magter og til sagens oplysning. Dobbeltlukkede døre bruges hyppigt i sager vedrørende nar-

kotikakriminalitet og organiseret økonomisk kriminalitet, og i netop disse sager kan det være af afgørende betydning at kunne "mørklægge" sagen under de indledende efterforskningsskridt.

Det er udvalgets konklusion, at der ikke er grundlag for at ændre de gældende retsregler om dørlukning og referatforbud i retsplejeloven. De hensyn, der ligger bag reglerne, må nødvendigvis tilgodeses. Bestemmelsernes ordlyd bør dog ændres til en mere overskuelig og moderne sprogbrug.

Selv om udvalget således ikke har fundet, at der er grundlag for at ændre retsplejelovens bestemmelser om dørlukning og referatforbud, finder udvalget, at domstolene i praksis i for ringe grad benytter sig af lovens mulighed for en differentiering af indskrænkningerne i offentligheden, ligesom afgørelserne om dørlukning og referatforbud ofte opleves som standardprægede uden reel begrundelse. Navnlig er det udvalgets opfattelse, at lovens ordning, hvorefter dørlukning kun kan ske, hvis nedlæggelse af referatforbud eller navneforbud ikke er tilstrækkeligt, næppe i alle tilfælde efterleves i overensstemmelse med lovens intentioner, ligesom det sjældent ses, at en dommer benytter sig af muligheden for foreløbigt referatforbud, som beskrevet af kriminaldommer H. E Munk-Petersen i U 1993 B.71. Det sidste synes især formålstjenligt i sager, der forinden retsmødet (typisk et grundlovsforhør) har været meget omtalt i medierne, enten fordi medierne har været anledning til, at sagen blev kendt, eller fordi politiet under efterforskningen har anmodet om mediernes bistand til efterlysning m.m. Det kan i disse sager være rimeligt at tage hensyn til den offentlige interesse, der allerede før retsmødet er skabt omkring sagen. Usikkerheden om hvilken type oplysninger, der vil komme frem, kan imidlertid gøre det nødvendigt at træffe bestemmelse om dørlukning.

Årsagen til de standardprægede afgørelser om dørlukning og referatforbud må formentlig søges i, at der ofte er interessesammenfald mellem anklagemyndigheden og forsvaret, idet ingen af parterne er interesseret i offentlighed om sagen. Udvalget finder derfor, at det kan være formålstjenligt at give medierne adgang til at udtale sig i disse sager. En sådan adgang for medierne vil have den virkning, at anklagemyndigheden og forsvarerne i videre omfang må dokumentere nødvendigheden af en begæring om dørlukning eller referatforbud. Domstolenes afgørelser må herved også antages at blive mindre standardprægede. Hvis der endvidere gives medierne kæreadgang, vil praksis ved de forskellige retter blive mere ensartet. Se om kæreadgang i dette kapitels afsnit 6.2.

Lukkes dørene under domsforhandlingen har medierne ingen mulighed for at vide, hvornår der afsiges dom. Efter udvalgets opfattelse må det være en selvfølge, at domstolene på begæring oplyser, hvornår dette sker.

5.2. Navneforbud

Det gældende navneforbud er et egentligt identifikationsforbud. Forbud skal efter loven nedlægges, hvis der fremsættes anmodning herom, og ingen offentlig interesse taler imod. Det er udvalgets opfattelse, at der efter praksis skal tungtvejende grunde til, før domstolene nægter at nedlægge navneforbud. Der har således i de senere år været eksempler på meget omtalte sager om økonomisk kriminalitet, hvor de tiltalte, som har indtaget ledende stillinger, er blevet beskyttet af navneforbud - også selv om de, inden navneforbud blev nedlagt i retten, havde været omtalt ved navn i medierne.

Som tidligere nævnt anføres det i betænkning nr. 622/1971 som begrundelse for den nugældende vide adgang til at nedlægge navneforbud, at medens der ofte er en væsentlig offentlig interesse i, at straffesager frit kan refereres, er det sjældent, at gengivelse af navn m.v. for sigtede og andre under sagen omhandlede personer tjener noget rimeligt formål. Under folketingsbehandlingen udtalte justitsministeren over for Retsudvalget, at bestemmelsen ikke vanskeliggør en omtale i medierne af verserende straffesager. Justitsministeren udtalte således, at § 31, stk. 3, 4. pkt., ikke hindrer, at det i medierne - som det sker i dag - f.eks. refereres, at sigtede (tiltalte) er en københavnsk advokat.

Mediernes repræsentanter er ikke enige i denne vurdering af mulighederne for en dækkende omtale af retssager. Et identifikationsforbud kan gøre det meget vanskeligt at beskrive retssager på en fyldestgørende måde, idet f.eks. samtlige tiltalte i en sag vedrørende forhold i samme virksomhed må omtales som ledende medarbejdere, selv om måske netop den enkeltes stilling er af betydning for en beskrivelse. I visse straffesager tjener det et rimeligt formål at gengive tiltaltes navn, stilling eller identitet i relation til retssagen, også selv om det betyder, at den pågældende vil blive kendt i en større kreds.

Det bør dog heroverfor nævnes, at sager om økonomisk kriminalitet, der hyppigt er blandt de sager, hvor det er af betydning for beskrivelsen af sagen, at den pågældendes identitet oplyses, ofte forløber over mange år. I tilfælde, hvor sagen derefter afsluttes med en frifindelse, kan det forekomme urimeligt, at den pågældende har måttet affinde sig med at være omtalt i medierne som sigtet og tiltalt i en årrække, mens frifindelsen i de fleste sager kun vil give anledning til omtale i få dage.

Navneforbud kan som nævnt kun nedlægges, såfremt ingen offentlig interesse findes at tale derimod. Loven og dens forarbejder indeholder ingen mere præcise oplysninger om, hvad der i denne forbindelse skal forstås ved offentlig interesse, og hvorledes dette begreb skal vægtes i forhold til hensynet til sigtede eller andre under sagen nævnte personer. Efter formuleringen kræves det ikke, at omtale i medierne vil tilføje de pågældende en ufornøden krænkelse.

Således som retsplejelovens § 31, stk. 3, er formuleret i dag, overlades det helt til den enkelte dommer at afgøre, hvad der er i den offentlige interesse.

Praksis har vist, at det er vanskeligt at fastslå, i hvilke sager den offentlige interesse taler imod nedlæggelse af navneforbud, og det har medført, at domstolene i vidt omfang har imødekommet begæringer om navneforbud - også i sager, der efter udvalgets opfattelse typisk vil være af offentlig interesse. Som eksempler på sager, hvor det som udgangspunkt vil være i den offentlige interesse at kunne identificere en tiltalt eller sigtet på grund af sagens grovhed eller samfundsmæssige betydning kan nævnes:

- Sager, hvori der medvirker nævninger.
- Sager af vidtrækkende samfundsmæssig betydning, eksempelvis visse miljø- og skattestraffesager.
- Sager, hvor medlemmer af bestyrelsen eller direktionen i børsnoterede aktieselskaber tiltales for forhold foretaget i denne egenskab.
- Sager, hvor personer i stillinger, der kræver offentlig autorisation, misbruger deres stilling.

Det bør fortsat være således, at domstolene i det enkelte tilfælde må veje den enkeltes interesse i at få nedlagt navneforbud op mod den offentlige interesse i at kunne få oplyst alle forhold om sagen, herunder en tiltalt eller sigtets identitet. Udvalget har dog fundet, at der i loven bør gives en nærmere vejledning om, hvilke forhold, der kan tale imod nedlæggelse af navneforbud, frem for at bevare den gældende formulering om den offentlige interesse. Endvidere har udvalget fundet, at det må være en forudsætning for, at navneforbud nedlægges, at det vil udsætte nogen - den pågældende selv eller f.eks. dennes familie - for en unødvendig krænkelse, såfremt identiteten oplyses.

Det er udvalgets opfattelse, at kun et egentligt identifikationsforbud yder fysiske personer beskyttelse mod omgåelse af navneforbudet og hensigten med det.

Undertiden vil der i en straffesag ske en sådan udvikling fra de tidlige retsmøder om efterforskningsskridt til domsforhandlingen, at et navneforbud nedlagt på et tidligt tidspunkt bør kunne ophæves. I U 1995.336 ØLK er det fastslået, at der efter gældende ret er hjemmel til at ophæve et tidligere nedlagt navneforbud, selv om ophævelse ikke skete i det konkrete tilfælde. Udvalget har fundet, at en sådan hjemmel bør fremgå udtrykkeligt af loven. Se i øvrigt om dette spørgsmål i dette kapitels afsnit 6.2.

Efter udvalgets opfattelse bør anklagemyndigheden protestere mod nedlæggelse af navneforbud, i de tilfælde, hvor betingelserne ikke skønnes opfyldt. Det er også sket i flere tilfælde - særligt i de senere år.

Udvalget har herudover overvejet, om der i spørgsmålet om navneforbud, som i spørgsmålet om dørlukning og referatforbud i øvrigt, bør tillægges medierne en adgang til at udtale sig samt en kærebeføjelse, ligesom udvalget har overvejet, om det er hensigtsmæssigt for retsdannelsen, at kun rettens nægtelse

af et navneforbud kan kæres til højere ret. Se nærmere om disse spørgsmål i dette kapitels afsnit 6.2.

Navneforbudsbestemmelsen er i enkelte tilfælde brugt på juridiske personer, uanset at der ikke er direkte hjemmel til et sådant forbud i gældende lov.

7 medlemmer (K. Arildsen (formand), Finn Larsen, Henning Lund-Sørensen, Peter Møgelvang-Hansen, Johan Reimann, Holger Skovsborg og Birgitte Vestberg) finder, at der bør kunne nedlægges navneforbud vedrørende juridiske personer, såfremt de foreslåede skærpede betingelser for navneforbud giver grundlag for det. Da medlemmerne imidlertid erkender, at det kan være vanskeligt at referere en sag, hvis der er nedlagt identifikationsforbud vedrørende en juridisk person, og i øvrigt anerkender, at der ikke er de samme hensyn at tage til juridiske personer, som til fysiske personer, foreslås en navneforbudsbestemmelse for juridiske personer begrænset til offentlig gengivelse af navn, herunder binavne og kaldenavne samt adresse.

Reglerne om navneforbud må efter sagens natur praktiseres forskelligt for fysiske og juridiske personer.

7 medlemmer (Agner Ahm, Kate Bluhme, Ebbe Dal, Elise Hammer Kristensen, Martin Melchior, Gunilla Roijer og Merethe Stagetorn) mener ikke, at navneforbud under nogen form bør gælde for juridiske personer, idet navneforbud, som det også har fundet udtryk i gældende lov, er tænkt som en beskyttelse af fysiske personer.

Disse medlemmer finder, at juridiske personer som sådanne påkalder sig offentlighedens interesse i de tilfælde, hvor selskabet sættes i forbindelse med strafbare forhold. Det gælder under alle omstændigheder selskaber, der driver en større virksomhed eller er børsnoterede. Når en juridisk person etableres, sker det typisk af hensyn til en begrænsning af det økonomiske ansvar for de fysiske personer, der står bag.

Navneforbud knytter sig til privatlivets fred og ikke til forretningsmæssige interesser. Da en juridisk person alene repræsenterer de forretningsmæssige interesser, er der således ikke tale om skadevirkning som i de tilfælde, hvor en fysisk person får sit navn offentliggjort i forbindelse med efterforskningen af en straffesag.

Det kan være vanskeligt for medierne at holde sig orienteret om, hvorvidt der er nedlagt navneforbud i en sag, hvis afgørelsen er truffet i et lukket retsmøde.

Udvalgets flertal (K. Arildsen, Finn Larsen, Henning Lund-Sørensen, Peter Møgelvang-Hansen, Johan Reimann, Holger Skovsborg, Merethe Stagetorn og Birgitte Vestberg) mener imidlertid, at medierne - som hidtil - selv må undersøge spørgsmålet. Er en journalist bekendt med, at en sag, som den pågældende vil omtale, efterforskes af politiet, må den pågældende forhøre sig hos politiet eller retten, om der er nedlagt navneforbud. Overtrædes et nedlagt navneforbud, fordi journalisten ikke havde kendskab til det, må det som i U

1994.341 0, der er refereret ovenfor i afsnit 3.3., afhænge af en konkret vurdering, om journalisten har handlet uagtsomt ved ikke at undersøge navneforbudsspørgsmålet. Kun i bekræftende fald vil der kunne pålægges ansvar. Flertallet kan ikke støtte mindretallets forslag om et centralt register for navneforbud. Ordninger af den karakter vil kunne medføre forøget medieinteresse for sager med navneforbud, hvilket efter flertallets opfattelse vil være uforeneligt med navneforbudets formål. Flertallet mener derfor, at det må være et krav, at medierne kan identificere den sag, de ønsker oplysninger om. I så fald bør det være en selvfølge, at såvel politiet og anklagemyndigheden som retten oplyser, om der er nedlagt navneforbud i sagen. Som anført i kapitel V, afsnit 1.4.1. har udvalget foreslået, at navneforbud tydeligt markeres på retslisterne.

Et mindretal (Agner Ahm, Kate Bluhme, Ebbe Dal, Elise Hammer Kristensen, Martin Melchior og Gunilla Roijer) gør opmærksom på, at der er sket domfældelser af journalister/redaktører for overtrædelse af nedlagte navneforbud, som de pågældende ikke havde kendskab til. I en sag havde journalisterne endog interviewet politiet om sagen, uden at politiet af egen drift havde oplyst om de nedlagte navneforbud.

Mindretallet finder det krænkende for retsbevidstheden, at nedlagte navneforbud tillægges retsvirkning i form af strafansvar over for personer, der hverken har fået afgørelsen kundgjort fra retten eller har haft mulighed for at gøre sig bekendt med den. Journalisten, der dækker retssager, er henvist til selv at undersøge, om der er nedlagt forbud ved at kontakte de(n) relevante retskreds, hvor pågældende ydermere selv skal kunne identificere sagen, for at undgå strafansvar.

Mindretallet mener endvidere, at det strider mod grundlæggende principper i en retsstat at straffe personer for overtrædelse af et forbud i den situation. Ud fra det grundsynspunkt, at oplysningspligten om nedlagte navneforbud påhviler domstolene, finder mindretallet, at der bør etableres et centralt register for alle retskredse, hvor journalister kan få oplysninger om nedlagte navneforbud i verserende sager - enten gennem konkret henvendelse eller online forbindelse.

6. Mediernes adgang til at udtale sig og mediernes kæreadgang

6.1. Gældende bestemmelser

Der består efter de gældende regler ingen adgang for medierne til at udtale sig, inden retten træffer afgørelse om dørlukning, referat- og navneforbud.

Reglerne om kære findes i den borgerlige retspleje i retsplejelovens kapitel 37 og i strafferetsplejen i retsplejelovens kapitel 85.

Efter retsplejelovens §§ 393 og 968, stk. 1, kan kære iværksættes af enhver, over for hvem kendelsen eller beslutningen indeholder en afgørelse. Det er

som tidligere nævnt i retspraksis fastslået, at disse bestemmelser ikke giver medierne mulighed for at kære rettens afgørelse om dørlukning, idet kendelse herom ikke fandtes at indeholde en afgørelse i forhold til medierne, selv ikke i de tilfælde, hvor en fremmødt journalist ved kendelsen var blevet udelukket fra retsmødet.

Selv om der gives adgang til kære af dørlukning, indskrænker retsplejelovens regler om kære i et vist omfang kæreadgangen.

Rettens afgørelser om dørlukning i borgerlige sager kan ikke kæres, jf. retsplejelovens § 30, stk. 1, 2. pkt. Det antages, at rettens nægtelse af dørlukning i borgerlige sager kan kæres. Reglerne om referat- og navneforbud omfatter ikke borgerlige sager.

Af reglerne om kære i borgerlige sager fremgår, at der er adgang til at kære byrettens kendelser eller beslutninger til landsretten og Sø- og Handelsrettens og landsrettens afgørelser i 1. instans til Højesteret. Et kæremål kan imidlertid som hovedregel kun prøves i to instanser, jf. retsplejelovens § 392, stk. 1, nr. 1. Landsrettens kendelser og beslutninger, der afsiges under behandlingen af en ankesag, kan endvidere ikke kæres, såfremt byretten har taget stilling til det spørgsmål, som afgørelsen angår, jf. retsplejelovens § 392, stk. 1, nr. 2, ligesom landsrettens enstemmige kendelser og beslutninger, som afsiges under sagsforberedelsen eller domsforhandlingen af en sag i 1. instans, ikke kan kæres, jf. retsplejelovens § 392, stk. 1, nr. 3, 1. led. Procesbevillingnævnet kan dog give tilladelse til kære af de i § 392, stk. 1, nævnte afgørelser, jf. § 392, stk. 2.

Afgørelser truffet under en sag kan ikke kæres af en part, efter at der er afsagt dom, og retten kan ophæve en allerede iværksat kære, såfremt det spørgsmål, afgørelsen angår, kan inddrages under en senere anke, jf. retsplejelovens § 390. Disse indskrænkninger i kæreadgangen vedrører kun sagens parter.

I strafferetsplejen kan kendelser og beslutninger truffet i 1. instans ligeledes som udgangspunkt kæres til højere ret, såfremt det modsatte ikke fremgår af loven. Rettens afgørelse om at nedlægge referat- og navneforbud kan ikke kæres, jf. retsplejelovens § 31, stk. 3. Rettens nægtelse af at udstede et sådant forbud kan kæres. Afgørelser truffet i 1. instans kan ikke kæres, hvis de kan gøres til genstand for anke, jf. retsplejelovens § 968, stk. 1. Dette forbehold er væsentligt ved kære af kendelser om dørlukning, navne- og referatforbud afsagt under domsforhandlingen, idet dom i flertallet af straffesager afsiges samme dag, som domsforhandlingen er begyndt. Dom vil således allerede være afsagt og kunne ankes, inden et kæremål kommer frem til den højere instans. Hvis kæremålet er iværksat, inden dommen er afsagt, er det ikke udelukket, at den højere instans kan tage stilling til spørgsmålet, men det må antages at være sjældent forekommende. Et eksempel er U 1983.1 HKK, hvor de forurettede i en voldtægtssag blev anset for at have en så væsentlig retlig interesse i en af-

gørelse vedrørende dørlukning, at spørgsmålet blev realitetsbehandler selvom byretsdommen var anket.

Også inden for strafferetsplejen gælder det, at landsrettens afgørelser i en kæresag som hovedregel ikke kan kæres, jf. retsplejelovens § 973.

Parternes adgang til kære indskrænkes yderligere af bestemmelserne i retsplejelovens § 968, stk. 2, og stk. 3. Efter stk. 2 kræver det som udgangspunkt særlig hjemmel, hvis en kendelse afsagt under domsforhandlingen eller under dennes forberedelse skal kunne kæres. Sådan særlig hjemmel findes bl.a. i retsplejelovens § 31, stk. 3, hvorefter rettens nægtelse af at nedlægge referat- og navneforbud kan kæres. Særlig hjemmel antages også at foreligge vedrørende kendelser om dørlukning, jf. retsplejelovens § 30, stk. 1, 2. pkt, modsætningsvis. Efter stk. 3 er en part udelukket fra at kære afgørelser, som er truffet af landsretten under behandlingen af en ankesag. Procesbevillingsnævnet kan dog give tilladelse til kære af disse afgørelser.

Såvel i strafferetsplejen som i den borgerlige retspleje er det et krav for påkendelse af et kæremål, at den kærende har en konkret retlig interesse i at få det påkendt. Det antages normalt, at en konkret retlig interesse forudsætter, at appelinstansens afgørelse ved afsigelsen fortsat vil have en betydning for den kærende.

6.2. Udvalgets overvejelser

Udvalget har indgående drøftet, om der bør tillægges medierne en ret til at udtale sig, og om medierne bør have adgang til at kære rettens afgørelser.

Som omtalt flere gange i betænkningen er retsmøder som hovedregel offentlige, og der er adgang til at referere fra offentlige retsmøder. Bortset fra medierne har kun få mulighed for at udnytte adgangen til at overvære retsmøder. Offentligheden vil derfor i det væsentlige blive orienteret om, hvad der foregår i retssalene, gennem mediernes referater i dagspressen eller TV og radio. En reel offentlighed i retsplejen forudsætter således mediernes medvirken. Anklageren og forsvareren er typisk enige om dørlukning m.v. og kærer derfor sjældent disse afgørelser. Der sker derfor ofte ikke nogen dyberegående overvejelser af, om betingelserne for dørlukning m.v. er opfyldt, og kære af rettens afgørelser er sjældne. Den begrænsede prøvelse af disse spørgsmål i 2. instans betyder formentlig, at praksis i de forskellige retskredse kan variere meget.

Det har været overvejet, om de ovennævnte hensyn kunne varetages inden for de gældende regler, uden at der tillægges medierne særlige rettigheder, f.eks. ved at anklagemyndigheden i højere grad, end det sker i dag, varetager hensynet til offentlighed i retsplejen. Udvalget anbefaler en sådan udvikling, men en ændret praksis på dette område vil dog næppe alene kunne løse problemet.

Udvalget har på denne baggrund fundet det hensigtsmæssigt at tillægge me-

dierne beføjelser i spørgsmålet om dørlukning, referat- og navneforbud. Mediernes repræsentanter bør således have adgang til at udtale sig, inden retten træffer afgørelse om dørlukning og referat- og navneforbud. Herved fremkommer synspunkter, der giver mulighed for en bedre vurdering af, om der foreligger tilstrækkeligt grundlag for at fravige offentlighedsprincippet i den konkrete sag, herunder om et referat- eller navneforbud er tilstrækkeligt, således at dørlukning kan undgås.

Udvalget finder også, at der bør gives medierne adgang til at kære afgørelser om dørlukning og referat- og navneforbud.

Kæreadgang er et naturligt supplement til adgangen til at udtale sig, således at vægten af de synspunkter, medierne har fremsat, kan prøves ved en højere instans. Af større betydning er imidlertid, at der skabes mulighed for fastlæggelse af generelle retningslinier for dørlukning m.v. og dermed for en mere ensartet praksis i de enkelte retskredse. Det er også sandsynligt, at en kæreadgang for medierne vil medføre bedre begrundede afgørelser. En kæreadgang er formentlig også bedre i overensstemmelse med menneskerettighedskonventionens bestemmelser, jf. kapitel VIII, afsnit 2.1.

Som nævnt nedenfor har kære af rettens afgørelse om dørlukning og referat- og navneforbud som udgangspunkt ikke opsættende virkning. Mediernes beføjelser vil derfor kun i begrænset omfang påvirke behandlingen af den enkelte sag.

Skal mediernes adgang til at udtale sig og kære have nogen værdi, er det nødvendigt, at alle afgørelser om dørlukning og referat- og navneforbud træffes ved kendelse, således at det af afgørelsens begrundelse fremgår, hvorledes retten har afvejet hensynet til offentligheden over for modstående hensyn.

For så vidt angår afgørelser om referat- og navneforbud forslår udvalget endvidere, at medierne skal have mulighed for at fremsætte begæring om ophævelse af et sådant forbud og for at kære rettens nægtelse heraf. En sådan adgang kan have stor betydning for medierne på grund af usikkerheden om den tidsmæssige udstrækning af forbudet, jf. nærmere afsnit 4, eller fordi medierne på et senere tidspunkt bliver opmærksom på, at der er nedlagt forbud.

En sådan retstilstand vil formentlig medføre enkelte ekstraordinære retsmøder, men der vil næppe blive tale om en ressourcekrævende ændring i forhold til de gældende regler, idet kun ganske få sager har mediernes interesse.

I sager om dørlukning har der været enighed om, at det ikke er hensigtsmæssigt at give medierne adgang til at kære kendelser herom efterfølgende, f.eks. fordi de gennem aktindsigt er blevet opmærksom på, at sagen har interesse for offentligheden. Det må være et krav, at den kærende eller en repræsentant fra samme arbejdsplads, som tilhører den i retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4, omhandlede personkreds, var til stede i det retsmøde, hvor spørgsmålet blev behandlet. Det er det enkelte medie, der har bevisbyrden for, at en repræ-

sentant var til stede. Rent praktisk kan repræsentanten anmode om at få tilført retsbogen, at den pågældende var til stede, før retsmødet forlades.

Udvalget forudsætter, at en journalist, der har været til stede under et retsmøde, forinden der bliver truffet afgørelse om "dobbeltlukkede døre", vil kunne kære begge dørlukningsafgørelser. Derimod følger det af den første afgørelse om dørlukning, at journalisten ikke får lejlighed til at udtale sig om den anden dørlukningsafgørelse.

Skal medierne fremtidigt kunne kære afgørelser om dørlukning, og navneforbud, er det nødvendigt at indsætte en udtrykkelig hjemmel hertil i retsplejelovens §§ 393, stk. 1, og 968, stk. 1. Den omstændighed, at medierne udtrykkelig nævnes i disse bestemmelser, gør efter udvalgets opfattelse ikke medierne til parter i sagerne. Mediernes kæreadgang indskrænkes derfor ikke af bestemmelsen i retsplejelovens § 390, stk. 1, hvorefter parterne ikke kan kære en afgørelse, der er truffet under sagen, efter at dom er afsagt, og heller ikke af bestemmelsen i retsplejelovens 968, stk. 2, hvorefter parterne med visse undtagelser ikke kan kære kendelser og beslutninger, der afgives under domsforhandlingen, eller § 968, stk. 3, hvorefter parterne ikke uden Procesbevillingsnævnets tilladelse kan kære afgørelser truffet af landsretten i en ankesag.

Det er udvalgets udgangspunkt, at de ordinære regler om kære skal finde anvendelse ved disse kæremål. Det har dog givet anledning til overvejelse, om de indskrænkninger, der gælder for kæreadgang, i alle tilfælde vil være hensigtsmæssige for så vidt angår mediernes kæreadgang, ligesom det har været diskuteret, om der skal fastsættes særlige kærefrister, og om mediernes kæremål bør tillægges opsættende virkning.

De indskrænkninger i kæreadgangen, der gælder enhver, bør medierne ligesom andre, der ikke er part i sagen, undergive sig.

Det vil være op til retspraksis at afgøre, i hvilke tilfælde der består en konkret retlig interesse for kærende i at få kæremålet påkendt.

Udvalget har drøftet retsvirkningen af, at en afgørelse om dørlukning omgøres i anden instans. Det har således været drøftet, om omgørelse vil medføre, at der frit kan refereres fra retsmødet, og om det i relation til udvalgets forslag om mediernes aktindsigt i retsbogsudskrifter af åbne retsmøder, vil medføre, at medierne har adgang til retsbogsudskrifter af oprindeligt lukkede retsmøder. Under drøftelserne har flere af udvalgets medlemmer udtrykt store betænkeligheder ved, at parter og vidner, der udtaler sig i tillid til, at dørene er lukkede, efterfølgende udsættes for offentliggørelse af deres forklaringer, ligesom det er betænkeligt, hvis oplysninger om efterforskningsskridt, der er fremkommet i retten i tillid til en dørlukning, efterfølgende kan offentliggøres. Modsat er det anført, at overvejelser om karakteren af de forklaringer og oplysninger, der er fremkommet under retsmødet i første instans, naturligt vil indgå i appelinstansens vurdering af, om dørlukningen var berettiget. Skulle appelinstansen efter de således foreliggende oplysninger finde, at dørene burde have været åbne, og

vælger den ikke i stedet at nedlægge referatforbud, kan det tages som et udtryk for, at de forklaringer og oplysninger, som er fremkommet i første instans, bør være offentligt tilgængelige. Efter nøje overvejelse har udvalget fundet, at det af hensyn til tilliden til, at forklaringer afgivet i lukkede retsmøder ikke refereres i medierne, er afgørende, at appelinstansens omgørelse af en dørlukningskendelse ikke bør medføre, at der frit kan refereres fra oprindeligt lukkede retsmøder, eller at medierne får adgang til aktindsigt som ved åbne retsmøder, men alene bør få betydning for bedømmelsen af dørlukningsspørgsmålet i fremtidige retsmøder.

Hvis en afgørelse af dørlukningsspørgsmålet alene får virkning for fremtiden, vil den ofte blive uden betydning i den konkrete sag, idet efterforskningen er afsluttet, eller dom er afsagt. Udvalget finder alligevel, at der består en retlig interesse i at få prøvet en dørlukningsafgørelse, idet formålet med at tillægge medierne en kæreadgang med forudgående udtaleret er at opnå en vejledning af generel karakter til brug for navnlig medierne, anklagemyndigheden og domstolene. Det er derfor udvalgets opfattelse, at kære af dørlukningsafgørelser ikke generelt udelukkes fra påkendelse på grund af manglende retlig interesse.

Kære af afgørelser om navneforbud har retlig interesse, i hvert fald til endelig dom er afsagt. Påkendelse af spørgsmål om referatforbud kan være af retlig interesse, efter at dom er afsagt, idet referatforbud ikke automatisk ophæves ved afsigelsen af dom. For såvel navne- som referatforbud gælder - ligesom ved dørlukningsafgørelser - at appelinstansens afgørelse er af generel vejledende karakter.

Såvel i den borgerlige retspleje som i strafferetsplejen er kærefristen 2 uger (14 dage), medmindre andet fremgår af loven. Udvalget finder ikke grundlag for at foreslå en anden, kortere kærefrist for mediernes kæremål.

Det er retsplejelovens hovedregel, at et kæremål ikke har opsættende virkning. Formålet med mediernes udtaleret og kæreadgang er navnlig at opnå indflydelse på vurderingen af, hvornår det er rimeligt at begrænse en sags offentlighed, og kæreadgangen er således mere et middel til at påvirke den generelle holdning til indskrænkning i offentligheden i retsplejen end et middel til at ændre forløbet af den enkelte sag. Udvalget forudsætter, at et kæremål iværksat af medierne vedrørende dørlukning m.v. kun helt undtagelsesvis tillægges opsættende virkning.

Som nævnt foreslår udvalget, at de gældende indskrænkninger i kæreadgangen for så vidt angår dørlukning, referat- og navneforbud i retsplejelovens §§ 30 og 31 ophæves, og at der gives mediernes repræsentanter en udtrykkelig hjemmel til at udtale sig om dørlukning, referat- og navneforbud samt til at kære rettens afgørelse. Parterne vil efter udvalgets lovforslag kunne kære afgørelser om dørlukning, referat- og navneforbud og har dermed også adgang til at udtale sig. Parterne vil dog i straffesager som hovedregel ikke kunne kære

afgørelser i en sag, hvor anke er udelukket, jf. § 968, stk. 3.1 civile sager udelukkes parterne i medfør af retsplejelovens § 390 fra kære af afgørelser truffet i en sag, hvor der er afsagt dom. Personer, der har en retlig interesse i et kæremål vedrørende dørlukning, referat- og navneforbud, vil have samme kærebeføjelser som medierne. Derimod må det antages, at personer, der blot er til stede som tilskuere til et retsmøde, i lighed med hvad der i dag gælder for medierne, vil være udelukkede fra at udtale sig og fra at kære disse afgørelser, idet de efter gældende praksis, jf. den i afsnit 3.1. citerede U 1978.76 HKK, ikke indeholder en afgørelse over for tilhørere.

Der er i udvalget enighed om, at afgørelser om dørlukning m.v. i princippet har betydning for alle borgere, og at der derfor kan rejses spørgsmål om ikke, såvel adgangen til at udtale sig som adgangen til at kære rettens afgørelse burde omfatte alle personer, der er til stede under retsmødet. Da en så vidtgående regel utvivlsomt vil medføre mange praktiske vanskeligheder for retsmødets afvikling, og da udvalget er nedsat for at behandle mediernes samarbejde med retterne, har udvalget, selvom kommissoriet åbner mulighed for det, ikke ment at burde tage stilling til spørgsmålet.

Udvalget finder, at der bør nedsættes et udvalg til at vurdere reglerne om mediernes udtaleret og kæreadgang, når disse har været gældende nogle år.

VII.

Billed- og lydoptagelse samt tegning

1. Gældende ret

1.1. Retsplejelovens § 31, stk. 4

Retsplejelovens § 31, stk. 4, lyder således:

> "*Stk. 4.* Det er forbudt at fotografere eller tegne i retssalen under et retsmøde, medmindre dommeren i det enkelte tilfælde giver tilladelse dertil. Offentlig gengivelse i billeder af et retsmøde kan retten på ethvert tidspunkt af sagen forbyde ved kendelse, der ikke er genstand for kære eller anke. Overtrædelse straffes med bøde."

Bestemmelsen blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 209 af 23. juli 1932. Da bestemmelsen første gang blev fremsat i 1928 af et udvalg af folketingsmedlemmer, blev der alene foreslået en adgang for retten til at nedlægge forbud mod offentlig gengivelse i billeder af et retsmøde. Under forhandlingerne om forslaget blev det foreslået, at der skulle gælde et almindeligt forbud mod fotografering og tegning under retsmøder i en retssal. Bestemmelsen blev herefter vedtaget i sin nugældende form og er alene ændret ved lov nr. 164 af 31. maj 1961 for så vidt angår sanktionsbestemmelsen.

Baggrunden for bestemmelsen er ifølge forarbejderne hensynet til den krænkelse af enkeltpersoner som afbildingen kan medføre.

1.2. Lydoptagelse under retsmøder

Efter retsplejelovens § 751, må der ikke ske fonetisk optagelse af en afhørt uden, at denne gøres bekendt med det. Bestemmelsen omfatter direkte kun politiets afhøringer, men finder ifølge § 754 også anvendelse ved afhøringer i retten. Der er ikke bestemmelser i retsplejeloven, der direkte regulerer brugen af båndoptagelse eller lydoptagelse i øvrigt.

Nogen lighed med båndoptagelse har anvendelse af retsstenografer. Ifølge en sjældent anvendt bestemmelse i retsplejelovens § 41 a, stk. 2, skal retsstenografer anvendes i borgerlige sager, hvis en af parterne forlanger det. Retsstenografer kan også anvendes i straffesager. Da det renskrevne stenogram erstatter retsbogen, bevarer retten den fulde rådighed over det, og andre vil kun kunne få adgang til det, såfremt de opfylder de almindelige betingelser for aktindsigt.

Muligheden for andre, herunder medierne, for optagelse af parters og vidners forklaringer på bånd, bliver i U 1951. 357 ØLK sammenlignet med fotografering og benyttelse af fotografier.

U 1951.357 ØLK tillod båndoptagelse, men betingede tilladelsen af, at rettighederne til båndoptagelsen overgik til retten. Kendelsen forudsatte, at tilladelse var nødvendig.

I begrundelsen hed det bl.a.:

> ".....den her omhandlede mulighed for genfremstilling af parters og vidners udtalelser med deres egen røst skønnes - på lignende måde som optagelser og benyttelse af fotografier - at betyde et indgreb i retten til fred om personen, hvortil hjemmel ikke uden videre kan udledes af princippet om retsmøders offentlighed."

U 1996.1129 SH sidestiller rettens båndoptagelse af afgivne forklaringer med interne dommernotater.

Bl.a. landsretterne anvendte i slutningen af 1960'erne forsøgsvis båndoptagere til protokollering. Af artikler trykt i Juristen 1968, 393 ff og Juristen 1970, 450 ff, fremgår, at optagelserne på anmodning blev udlånt til f.eks. parternes advokater. Båndoptagelse af retsmøder forekommer i dag formentlig yderst sjældent, mens protokollering på diktafon er udbredt.

Det er ikke oplyst, i hvilket omfang domstolene giver tilladelse til, at medierne, parterne eller andre optager retsmøder helt eller delvis på bånd, men det sker formentlig yderst sjældent.

1.3. Fotografering

I praksis anses filmoptagelse for omfattet af forbud mod fotografering.

Som det fremgår af retsplejelovens § 31, stk. 4, er fotografering i retssalen som udgangspunkt forbudt. Dommerens mulighed for at give tilladelse til fotografering i det konkrete tilfælde benyttes formentlig yderst sjældent. Dommerforeningen har dog indgået aftale om TV-optagelse af enkelte udvalgte retssager, hvor alle implicerede på forhånd har erklæret sig indforstået.

I U 1987.200 ØLK tiltrådte landsretten en fogedrets forbud mod fotografering under et retsmøde sat på en privat bopæl, idet den lokalitet, hvor fogedretten blev sat, fandtes omfattet af retsplejelovens § 31, stk. 4, 1. pkt.

1.3.1. Fotografering i retsbygningen

Fotografering i retsbygningen er ikke omfattet af forbudet i retsplejelovens § 31, stk. 4.

I kraft af stillingen som administrator af retsbygningen har nogle retter forbudt fotografering i retsbygningen ved en generel "ordensforskrift". Nogle steder er forbudet tilkendegivet ved skiltning. Overtrædelse af en sådan ordensforskrift kan ikke sanktioneres direkte, men en gengivelse af billeder optaget af en person i en retsbygning kan efter omstændighederne være en overtrædelse af straffelovens bestemmelser om privatlivets fred (straffelovens § 264 d).

På samme måde har nogle retter forbudt medbringelse af fotoudstyr m.v. i

retssalen. Overtrædelse heraf vil kunne medføre, at den pågældende fjernes fra retssalen og idømmelse af rettergangsbøder, jf. retsplejelovens § 151, stk. 2.

1.3.2. Offentlig gengivelse af et fotografi optaget i et retsmøde

Højesteret har to gange haft lejlighed til at tage stilling til, om en chefredaktør kunne straffes for overtrædelse af retsplejelovens § 31, stk. 4, ved offentligt at have gengivet et fotografi optaget i en retssal.

I U 1944.527 H fandt Højesteret ikke, at en redaktør kunne straffes for overtrædelse af retsplejelovens § 31, stk. 4, 1. pkt., når den pågældende ikke havde medvirket til optagelsen, og når der ikke havde været nedlagt udtrykkeligt forbud om gengivelse i medfør af retsplejelovens § 31, stk. 4, 2. pkt.

Denne praksis ændrede Højesteret i U 1980.378 H, idet rettens flertal udtalte:

> "Ifølge retsplejelovens §31, stk. 4, 2. pkt. kan retten ved kendelse forbyde offentlig gengivelse i billede af et retsmøde. Når denne bestemmelse ses i sammenhæng med 1. pkt., der forbyder fotografering uden rettens tilladelse, findes den i denne sag omhandlede offentlige gengivelse af et fotografi, der er taget uden rettens vidende, så meget mere at være strafbar efter bestemmelsens 3. pkt.".

To dissentierende dommere ville frifinde redaktøren, idet de ikke fandt, at der var grund til at fravige den i dommen fra 1944 fastlagte fortolkning af retsplejelovens § 31, stk. 4.

Da redaktøren, der inden offentliggørelsen af billedet af sin advokat var gjort bekendt med Højesterets dom fra 1944, havde handlet i undskyldelig misforståelse af retsreglerne, lod retten den forskyldte straf bortfalde.

1.4. Tegning

Tegning i retssalen er forbudt efter retsplejelovens § 31, stk. 4, og kræver således dommerens særlige tilladelse.

Tegning efter hukommelsen er efter praksis ikke omfattet af forbudet.

2. Justitsministeriets notat af 1989 om eventuel ændring af retsplejelovens § 31, stk. 4

I juni 1989 fremsendte Justitsministeriet til bl.a. repræsentanter for domstolene og anklagemyndigheden, Advokatrådet, Danske Dagblades Forening, Dansk Journalistforbund, Danmarks Radio og TV2 et notat om eventuel ændring af retsplejelovens § 31, stk. 4.

I notatet blev stillet forslag om, at retsplejelovens § 31, stk. 4, ændredes således:

> "Billede- eller lydoptagelse eller tegning under retsmøder er forbudt, medmindre dommeren meddeler tilladelse dertil. Det samme gælder billedeoptagelse eller tegning i rettens bygninger. Billede- eller lydoptagelsesudstyr må ikke medbringes under retsmøder, medmindre der er meddelt tilladelse i medfør af 1. pkt. Offentliggørelse af billede- eller lydoptagelse eller tegninger, der er tilblevet i strid med 1. eller 2. pkt., er forbudt. Retten kan i øvrigt på ethvert tidspunkt af sagen ved kendelse forbyde offentlig gengivelse i billede, tegning eller lyd af et retsmøde. Afgørelser efter 1.-5. pkt. kan ikke indbringes for højere ret. Overtrædelse af denne bestemmelse straffes med bøde."

Repræsentanterne for domstolene, anklagemyndigheden og Advokatrådet var stort set positive i deres holdning til ændringsforslaget. Medierne var imidlertid stærkt kritiske.

Journalistforbundet udtalte bl.a.:

> **"Fotografering i rettens bygninger**
>
> Det vil ikke tjene noget rimeligt formål at udvide fotograferingsforbuddet i retssalen til også at gælde rettens bygninger. Der ligger i forslaget et ønske om en uacceptabel generel stramning og vanskeliggørelse af pressens hidtidige arbejdsvilkår.
>
> Forbundet har i stigende omfang modtaget underretning om, at fotograferingsforbuddet i flere retskredse ved administrative konkrete og/eller generelle husordensforskrifter forsøges udvidet til også at gælde rettens bygninger; altså gangarealer, venteværelser m.v., hvilket efter forbundets opfattelse er i strid med gældende lov. Der har også været eksempler på fysisk afskærmning, som har vanskeliggjort pressens arbejde.
>
> Forbundet anser straffelovens bestemmelser vedrørende freds- og ærekrænkelser som en tilstrækkelig beskyttelse af enkeltpersoner i forbindelse med **offentliggørelse** af billedmateriale fra rettens bygninger.
>
> **Retsmøder i private hjem m.v.**
>
> Forslaget om at udvide fotograferingsforbuddet til at omfatte retsmøder berammet udenfor rettens bygninger kan journalistforbundet heller ikke acceptere.
>
> I sager om f.eks. fogedforretninger og åstedsforretninger er der ofte tale om, at de implicerede (den forurettede part) ønsker pressens tilstedeværelse og offentlighed om deres problemer.
>
> Forbundet kan bl.a. henvise til en konkret sag, hvor en pressefotograf fik sin film konfiskeret og blev idømt en bøde for at have fotograferet i forbindelse med en samkvemssag i et privat hjem, skønt han havde skriftlig tilladelse fra beboerne.
>
> **Fotografisk udstyr i retssalen**
>
> Det har hidtil været praksis, at pressefotograferne kan medbringe fotoudstyr i retssalen under respekt af, at det ikke er tilladt at fotografere.

> Det vil medføre mange vanskeligheder, hvis denne praksis ændres. Pressefotograferne følger ofte de større sager, hvor der under retsmøderne fremkommer oplysninger, som kan danne baggrund for efterfølgende fotograferinger.
>
> Fotograferne kan med de nuværende regler få brug for deres udstyr helt op til retshandlingen starter, og det er da mest bekvemt for fotografen at kunne tage udstyret med ind i retssalen. Laves det om, skal fotografen måske gå langt til P-pladser o.lign., hvor der desuden også vil være betydelig risiko for indbrud i bilerne, når det bliver kendt, at der ligger kostbart udstyr.
>
> Argumentet for at forbyde fotografer at medbringe fotografisk udstyr i retssalen, fordi moderne fotoudstyr gør det lettere at omgå et forbud, må betegnes som usagligt og formynderisk."

Journalistforbundet udtalte vedrørende *brug af båndoptagere:*

> "I den nuværende retsplejelov står der intet om, at der ikke må bruges båndoptager i en retssal. Det er noget, retten, ifølge Justitsministeriets notat, antager er forbudt.
>
> Det er her vigtigt at skelne imellem, om båndoptager anvendes som journalistisk arbejdsredskab eller med henblik på offentlig lydgengivelse.
>
> Journalistforbundet vil advare imod et lovbestemt forbud imod, at journalister anvender en "elektronisk notesblok". Båndoptager er i dag et så indarbejdet hjælpemiddel, at der for længst er skabt kutyme for, at journalister uden videre kan registrere på bånd i forbindelse med møder og interviews, herunder telefoninterviews.
>
> Det forekommer derfor helt ude af trit med udviklingen, hvis der ikke må anvendes båndoptager på linie med notesblok i retssalen med henblik på at sikre autenticitet og korrekthed i retsreportagen.
>
> Journalistforbundet vil derfor foreslå, at dette princip indfortolkes i henhold til gældende lov, subsidiært at det i ny lovtekst præciseres, at det er tilladt at anvende båndoptager som arbejdsbetinget hjælpemiddel."

De synspunkter tilsluttede Danske Dagblades Forening, TV 2, og Danmarks Radio sig i deres høringssvar.

Der blev på baggrund af kritikken aldrig fremsat lovforslag.

3. Udvalgets overvejelser

Det gældende forbud mod fotografering under retsmøder omfatter efter ordlyden kun still-foto, billedoptagelse og -transmission, men efter praksis er også lydoptagelse og -transmission forbudt. Ved en revision af loven bør dette forbud udtrykkelig nævnes i bestemmelsen.

Retsplejelovens forbud mod tegning, fotografering samt radio- og fjernsynsoptagelser er gennemført på et tidspunkt, hvor avisen var den almindelige form for nyhedsformidling. Avisen bragte artikler og en sjælden gang en tegning el-

1er et fotografi. Den teknologiske udvikling har gjort, at mediernes formidlingsform har ændret sig.

Den moderne avis bruger en kombination af artikler, overskrifter, fotografier, informationsgrafik og tegninger. Radio og fjernsyns formidlingsform er audiovisuel. Det må forventes, at den samfundsmæssige og teknologiske udvikling i endnu højere grad vil basere informationsformidlingen på audiovisuelle udtryksformer.

Retsplejelovens regler giver kun i begrænset omfang de trykte og elektroniske medier mulighed for at bruge de nævnte formidlingsformer i retsreportagen og begrænser således for så vidt befolkningens sædvanlige adgang til nyhedsorientering gennem medierne. Det gælder især den voksende del af befolkningen, der hovedsaglig får den daglige orientering gennem radio og fjernsyn.

Som en konsekvens af denne udvikling og med udgangspunkt i princippet om offentlighed i retsplejen, har der af repræsentanterne for medierne været argumenteret for, at medierne som hovedregel skal have samme adgang til billed- og lydoptagelse af begivenheder i retsbygningen som af andre begivenheder, der er af offentlig interesse. Nogle af repræsentanterne har tillige argumenteret for, at medierne også skal have denne adgang i retssalen.

Heroverfor står hensynet til en rolig afvikling af retssagen og de personer, der medvirker i den.

Det er en følge af offentligheden i retsplejen, at retssager omtales i medierne, og at dette må tåles af parterne og andre involverede. Offentligheden vil sædvanligvis kunne få et dækkende kendskab til retssagen gennem omtalen alene og uden supplerende lyd- og billeddækning. For parter, vidner, fængselspersonale m.fl. vil lyd- og billeddækning imidlertid være en belastning ud over den almindelige offentlighed. F.eks. vil vidner i straffesager, der i dag kun sjældent omtales ved navn i medierne, som følge af en billed- og lyddækning kunne genkendes i en større kreds. Det samme gælder fængselspersonalet og andre uden direkte forbindelse med den omtalte sag.

Heroverfor er det anført, at disse personer under alle omstændigheder kan fotograferes ved grænsen til det område, der er defineret som retssalen i de gældende regler, ligesom de må tåle, at arkivbilleder, der er taget i en helt anden sammenhæng, anvendes i mediernes dækning af retssagen.

Trangen til at værne den personlige fred ved forbud mod fotografering og lydoptagelse er sikkert større i straffesager end i flertallet af civile sager. Det er også muligt, at hensynet til den offentlige eller den historiske interesse i visse sager må tillægges større betydning end de ovenfor nævnte hensyn til bl.a. parter og vidner.

De samme overvejelser, som fotografering kan give anledning til, kan gøres gældende med hensyn til tegning, som i dag sidestilles med fotografering. Det må dog antages, at genkendelse og identifikation på grundlag af en tegning al-

mindeligvis er noget vanskeligere end efter et fotografi. Hensynet til retshandlingen kan ikke selvstændigt begrunde, at tegning forbydes.

Udvalget har i dette lys indgående drøftet fordele og ulemper ved en udvidet adgang til tegning og billed- og lydoptagelser under retsmøder og i retsbygningen. Det er indgået i udvalgets drøftelser, at der i et vist omfang gør sig forskellige hensyn gældende i forhold til de forskellige elektroniske optagelser, ligesom også omfanget af forbudet muligvis kan nuanceres i forhold til, hvilken del af et retsmøde, der er under afvikling.

3.1. Billed- og lydoptagelse under retsmøder

Det er udvalgets opfattelse, at det så vidt muligt må tilstræbes, at retsmøder af offentlig interesse kan omtales i medierne på lige vilkår med andre begivenheder af offentlig interesse, men at der blandt andet af hensyn til parter og vidner må sættes visse grænser.

Der er i udvalget enighed om, at der kan forekomme sager, hvor det ville være rimeligt og forsvarligt at foretage billed- og lydoptagelse fra retsmøder. Det gælder navnlig civile sager af historisk eller principiel betydning, hvor der ikke gør sig særlige hensyn gældende til parter og vidner. Det kunne eksempelvis være sager, hvor det offentlige er part, eller sager, hvor parterne er indforståede med elektroniske optagelser, jf. udsendelsen "Tvist" i Danmarks Radio.

Udvalget er også enige om at anbefale, at der bliver mulighed for billed- og lydoptagelse af visse dele af retsmøderne.

Det vil under alle omstændigheder være af betydning for den daglige nyhedsformidling, hvis det tillades at optage "genrebilleder" og gengive dem i medierne. Sådanne "genrebilleder" og for så vidt også lydoptagelser kan navnlig tænkes optaget inden retsmødets start og under domsafsigelsen. For så vidt angår billeder optaget inden retsmødets start, er det udvalgets opfattelse, at gengivelse af sådanne billeder næppe vil krænke de professionelle - anklagemyndigheden, advokaten og dommeren - og formentlig heller ikke den almindelige tilhører. For så vidt angår optagelser af vidner og parter vil det som oftest være belastende at blive fotograferet og få sit billede gengivet i medierne i forbindelse med omtalen af en retssag. Billeder af lægdommere i straffesager og forurettede i sædelighedssager vil ikke kunne gengives i medierne, idet det efter retsplejelovens §§ 1017b og c er forbudt at omtale disses identitet i forbindelse med omtalen af en straffesag.

For så vidt angår domsafsigelsen vil lydoptagelse alene næppe krænke nogen af de tilstedeværende, og det er formentlig navnlig hensynet til ro og orden i retssalen, der gør, at sådanne optagelser sjældent ses tilladt. Billedoptagelse af de professionelle og tilskuere må anskues som billedoptagelse inden retsmødet. For parterne vil sagens karakter være af betydning for, om fotografering vil blive oplevet som belastende. Bortset fra de følelsesbetonede sager, som

undertiden påkalder sig mediernes interesse, vil det ofte ikke være tilfældet i civile sager. I straffesager kan fotografering under domsafsigelsen let få en sensationspræget karakter, og det må tages i betragtning, at tiltalte som udgangspunkt ikke efter domsafsigelsen vil være beskyttet af navneforbud.

Der er i udvalget enighed om, at det i alle tilfælde bør sikres, at retsmødet kan afvikles under den fornødne ro og koncentration. Det har under udvalgsarbejdet været anført, at dette hensyn bør kunne tilgodeses ved tekniske foranstaltninger i retssalen, og der har været peget på den mulighed, at en tilladelse til fotografering og -eller lydoptagelse i det enkelte tilfælde begrænses til nogle skiftende repræsentanter for medierne, således at medierne indbyrdes træffer aftale om en fælles anvendelse af optagelserne.

Dette hensyn kan også tilgodeses gennem nogle procedureregler, hvorefter f.eks. et medie skal henvende sig til retten inden en bestemt frist forud for retsmødet for at få afklaret både tekniske og retsplejemæssige problemer ved billed- eller lydoptagelse af det konkrete retsmøde.

Der er endelig enighed om, at det må sikres, at princippet i retsplejelovens § 182, hvorefter et vidne ikke må påhøre en forklaring afgivet af andre vidner eller parter, ikke tilsidesættes.

Flertallet af udvalgets medlemmer (K. Arildsen, Agner Ahm, Kate Bluhme, Ebbe Dal, Elise Hammer Kristensen, Finn Larsen, Henning Lund-Sørensen, Peter Møgelvang-Hansen, Johan Reimann, Holger Skovsborg, Merethe Stagetorn og Birgitte Vestberg) er af den opfattelse, at der ikke bør gives adgang til billed- og lydoptagelse i videre omfang, end der efter det ovenfor anførte er enighed om i udvalget. Disse medlemmer finder endvidere, at billed- og lydoptagelser kun bør finde sted efter rettens tilladelse, og efter at parterne og det/de medier, der ønsker at foretage optagelsen, har haft lejlighed til at udtale sig. Begrænsningen i adgangen til billed- og lydoptagelse bør efter disse medlemmers opfattelse gælde alle retsmøder, herunder også retsmøder, der afholdes uden for retssalen, f.eks. åstedsforretninger og udgående fogedforretninger.

Disse medlemmer finder også, at frygten for, at en øget adgang til billed- og lydoptagelser under retsmødet vil kunne medføre en ukontrollabel udvikling med en dårligere presseetik og med en skadelig indflydelse på afviklingen af retsmøderne som følge, bør tages alvorligt.

I dette kapitels afsnit 4 om anvendelse af referatbåndoptager under retsmøder er udførligt redegjort for indvendinger, der kan rejses mod at tillade denne form for lydoptagelse. Disse betænkeligheder gør sig ofte i forstærket form også gældende med hensyn til billedoptagelser og lydoptagelser i øvrigt. Det må således anses for betænkeligt at udsætte de involverede, herunder især parter og vidner for den belastning, som billedoptagelse eller lydoptagelse vil være. Denne belastning står efter disse medlemmers opfattelse ikke i et rimeligt forhold til den værdi, billeder og lydoptagelse vil have for en forsvarlig nyhedsdækning. Det findes også tvivlsomt, om billeder af denne karakter i det hele ta-

get er nødvendige for at tilgodese offentligheden i retsplejen. En generel adgang til fotografering m.v. under retsmøder kan også medføre fare for at sætte den umiddelbarhed og koncentration, der er nødvendig under retsmødet, over styr.

Det er flertallets opfattelse, at retterne bør administrere reglerne således, at der gives adgang til billed- og lydoptagelse i det omfang, hvorom der er enighed i udvalget, og at medierne så vidt muligt får ensartede vilkår i de forskellige retskredse. Endvidere bør det sikres, at der ved afvejningen af, om billed- og lydoptagelse skal tillades, indgår en grundig vurdering af, om optagelse uden skadevirkning kan ske fra i hvert fald en del af retsmødet.

For at undgå tidspres og usikkerhed over for, hvorledes der praktisk skal forholdes i forbindelse med en billed- og/eller lydoptagelse/transmission foreslår flertallet, at retten, hvis anmodning om optagelse fremsættes i god tid før retsmødet, snarest muligt inden retsmødet skal behandle anmodningen.

Rettens afgørelse træffes efter udtalelse fra sagens parter og fra det eller de medier, der ønsker at foretage optagelse. Afgørelsen træffes ved kendelse, således at rettens afvejning mellem hensynet til offentlighed i retsplejen og hensynet til en forsvarlig og i henhold til retsplejelovens regler korrekt afvikling af retsmøderne finder udtryk i en begrundet afgørelse.

Rettens afgørelse skal kunne appelleres efter de almindelige kæreregler i retsplejelovens §§ 393 og 968, således at også de pågældende medier har kæreadgang. Kæreadgangen vil sikre en ensartet adgang til billedoptagelse m.v. i retssalen i første instans gennem normgivende afgørelser fra landsretterne og Højesteret.

Medlemmerne Martin Melchior og Gunilla Roijer finder, at der med forbudet mod billed- og lydoptagelser brydes med princippet om offentlighed i retsplejen. De generelle hensyn bag offentlighedsprincippet medfører, at der som en vigtig og integreret del af retsreportagen også gives mulighed for at formidle billeder fra retssalen. For at undgå misbrug kan der gives dommeren adgang til i det enkelte tilfælde ved kendelse at gøre indskrænkninger i offentlighedsprincippet.

Som begrundelse for en i princippet fri adgang til billed- og lydoptagelser anføres, at de allerede gældende bestemmelser i retsplejeloven og straffeloven samt de gældende presseetiske regler er tilstrækkelige til at yde parter og vidner beskyttelse. Det er således udelukket at gengive et billede af en person og formentlig også at gengive dennes stemme, hvis der er nedlagt navneforbud. Retsplejelovens § 31 åbner mulighed for nedlæggelse af navneforbud ikke alene for så vidt angår en sigtet eller tiltalt, men også for så vidt angår vidner i straffesager. Dertil kommer, at det er forbudt at offentliggøre identiteten af visse forurettede, jf. retsplejelovens § 1017 b. Uanset forbud ikke er nedlagt, må en gengivelse under særlige omstændigheder kunne være en krænkelse af den

pågældendes fred eller ære. Mindretallet har uddybet sine synspunkter i et indlæg, som er optaget som bilag 15.

Samtlige medlemmer af udvalget anbefaler, at Justitsministeriet, når de foreslåede regler har bestået i nogle år, nedsætter et udvalg med den opgave, at vurdere og overveje ændringer i regelsættet for lyd- og billedoptagelser.

3.1.1. Billed- og lydoptagelse i rettens bygninger

Udvalget har bl.a. på baggrund af det af Justitsministeriet fremsatte udkast til eventuel ændring af retsplejelovens § 31, stk. 4, og Journalistforbundets udtalelse i høringssvaret drøftet, hvorvidt det er ønskeligt at udstrække et fotograferingsforbud til rettens bygninger, således som mange dommere allerede har gjort i deres egenskab af administratorer.

Lydoptagelse i retsbygninger var ikke efter Justitsministeriets ændringsforslag omfattet af et forbud, og ingen af udvalgets medlemmer finder, at der er et behov for at udvide et forbud mod lydoptagelse under retsmøder til også at gælde retsbygninger.

Flertallet af udvalgets medlemmer (K. Arildsen, Finn Larsen, Henning Lund-Sørensen, Johan Reimann, Holger Skovsborg, Merethe Stagetorn og Birgitte Vestberg) finder, at de hensyn der begrunder forbudet mod billedoptagelser under retsmøder også kan anføres mod optagelser i retsbygningen. Det erkendes dog, at en udstrækning af forbudet til at omfatte rettens bygninger i mange tilfælde kun vil flytte grænsen for problemet. Det foreslås derfor, at billedoptagelse kun kan ske med dommerens tilladelse. Forbudet bør også omfatte de professionelle, der deltager i retssagsbehandlingen. Det kan i den forbindelse nævnes, at Dansk Fængselsforbund i en skrivelse til justitsministeren har anbefalet, at et forbud udstrækkes til at gælde retsbygninger. Fængselspersonalet føler sig utrygge ved at blive fotograferet.

Et mindretal af udvalgets medlemmer (Agner Ahm, Kate Blume, Ebbe Dal, Elise Hammer Kristensen, Martin Melchior og Gunilla Roijer) tager afstand fra forslaget. Det findes for det første, at dette forslag indebærer en klar forringelse af mediernes arbejdsvilkår og dermed ligger uden for udvalgets kommissorium, der netop opregner de områder, som udvalget skal beskæftige sig med for at forbedre betingelserne for retsreportagen. For det andet anfører dette mindretal i lighed med de synspunkter, der blev anført af Journalistforbundet i 1989, tiltrådt af DDFF, DR og TV 2, at en udvidelse af fotograferingsforbudet vil være helt i modstrid med ønsket om en retsplejelov, der imødekommer behovet for en tidsvarende informationsformidling. Disse medlemmer af udvalget har noteret sig Dansk Fængselsforbunds synspunkt vedrørende et fotograferingsforbud i retsbygningerne. Medlemmerne gør opmærksom på, at det er en del af fængselsfunktionærernes arbejde at ledsage tiltalte, og mener, at fotografering i forbindelse hermed er naturligt i et samfund med pressefrihed.

Medlemmet Peter Møgelvang-Hansen finder, at et eventuelt forbud mod billedoptagelser i retsbygningen (modsat forbudet mod billedoptagelser i retsmøder) kun i begrænset omfang kan støttes på retsplejemæsige hensyn, idet det navnlig må begrundes i hensynet til de implicerede. Den vægt, der lægges på hensynet til disse, bør imidlertid næppe afhænge af, om de fotograferes før eller efter, de har passeret indgangsdøren til retsbygningen. Hertil kommer, at hensynet til de professionelt optrædende næppe kan begrunde et generelt forbud mod, at de bliver fotograferet. Snarere end et generelt forbud mod billedoptagelser i retsbygningen bør det efter dette medlems opfattelse overvejes at indføre et forbud i straffesager mod at fotografere vidner og sigtede/tiltalte/domfældte på vej til og fra retsmøder eller under ophold i retsbygningen, medmindre den pågældende har samtykket heri. Et sådant forbud gælder i Norge, hvor det dog er begrænset til at gælde sigtede/domfældte, jf. nærmere i bilag 1, afsnit 3.3. om norsk ret.

3.2. Medbringelse i retten af udstyr til billed- og lydoptagelse

Udvalget kan i det væsentlige tiltræde de synspunkter, som Journalistforbundet anførte i sit høringssvar til Justitsministeriets forslag til eventuel ændring af retsplejelovens § 31, stk. 4, som er gengivet i afsnit 2, og foreslår ikke indførelse af forbud mod at medtage udstyr til billed- og lydoptagelse i retslokalet. Eksempler på misbrug af medbragt udstyr er så få, at frygten for misbrug ikke kan begrunde et forbud.

3.3. Tegning

Tegning i retssalen er i dag forbudt, medmindre dommeren giver tilladelse. Tegning efter hukommelse er efter praksis ikke omfattet af forbudet. Tegning fra retsmøder kan derfor bringes i medierne forudsat, at tegning er sket efter hukommelsen. Et forbud mod tegning i retssalen kan efter udvalgets opfattelse ikke begrundes i særlige hensyn til de personer, som tegnes, og næppe heller i hensynet til rettens arbejdsro.

Generelt må det antages, at genkendelse og identifikation på grundlag af en tegning er vanskeligere end efter et fotografi, og en tegning vil navnlig ikke som et fotografi på en autentisk måde kunne gengive en part eller vidne i en presset situation. Det er derfor udvalgets opfattelse, at tegning under retsmøder som udgangspunkt bør tillades, dog således at der i det enkelte tilfælde kan nedlægges forbud. Det kan vel ikke udelukkes, at der under et retsmøde kan opstå en situation, som, hvis retten havde kendt den på forhånd, ville have medført, at tegning var blevet forbudt. Under sådanne særlige omstændigheder foreslås det, at retten kan forbyde offentlig gengivelse af tegninger tegnet i retsmødet. Gengivelse af tegningerne i medierne vil være begrænset af nedlag-

te navne- og referatforbud og af reglerne i retsplejelovens § 1017, litra b og c, om forbud mod offentliggørelse af visse forurettedes og lægdommeres identitet.

Efter det oplyste er tegning i retssalen tilladt i Norge, Sverige og Tyskland.

4. Udvalgets overvejelser om brug af referatbåndoptager

Det er i dag tilladt enhver at nedskrive, herunder ved stenografi, hvad der under et retsmøde udtales af parterne, vidner og dommeren. På den baggrund synes det kun at være et lille skridt også at tillade anvendelse af en båndoptager under retsmødet til støtte for hukommelsen (en referatbåndoptager). En sådan ændring af retstilstanden er dog ikke uden betænkeligheder.

Den omstændighed, at kun de færreste er i stand til ordret at nedskrive alt, hvad der bliver sagt under et retsmøde, begrænser i sig selv den ordrette gengivelse og medfører, at ligheden med båndoptagelse ikke er fuldstændig. Endvidere knytter der sig til selv den mest udførlige stenografiske gengivelse den usikkerhed, som kendetegner alt menneskeligt virke. Ved båndoptagelse skabes der derimod dokumentation for det sagte og også for den lydmæssige side af måden, hvorpå det siges.

For de fleste er det uvant og belastende at skulle forklare i retten som part, tiltalt eller vidne. Den blotte viden om, at forklaringen båndoptages af udenforstående må antages at forøge denne belastning og bidrage til at svække tilliden til vidneforklaringerne.

Det er således blevet mere udbredt end tidligere, at vidner i straffesager, begrundet eller ubegrundet, udtrykker frygt for at udtale sig i retten for åbne døre eller i tiltaltes nærvær. En viden om, at der foretages båndoptagelse (og frygten for, hvad optagelserne efterfølgende vil kunne blive brugt til) vil ikke fremme muligheden for at få vidner til at udtale sig.

Båndoptagelse af en retshandling vil endvidere sætte vidner, medtiltalte m.v. i stand til at gøre sig bekendt med den afgivne forklaring og vil dermed undergrave reglen i retsplejelovens § 182. Efter denne bestemmelse skal vidner afhøres hver for sig, og de må ikke forinden overhøre andre vidners, parters eller syns- og skønsmænds forklaringer, medmindre andet bestemmes af retten.

Som en yderligere ulempe kan nævnes, at tonen under et retsmøde kan blive påvirket af den omstændighed, at alt optages på bånd.

Hvis alle får adgang til at bruge referatbåndoptager, vil det være vanskeligt at kontrollere, om båndoptagelserne misbruges. Det vil derfor efter udvalgets opfattelse være betænkeligt, hvis brug af referatbåndoptager tillades generelt.

Udvalget anerkender dog, at f.eks. anklagemyndigheden og advokater kunne have fordel af anvendelsen af referatbåndoptager til brug for forberedelsen af senere afhøringer og proceduren samt i uddannelsesøjemed. Noget generelt ønske om båndoptagelse har dog så vidt vides ikke hidtil været fremsat af disse

grupper. Tilladelse vil efter de forslåede regler kunne gives af retten, hvis der undtagelsesvis skulle være behov for det.

4.1. Journalisters brug af referatbåndoptager

Udviklingen i den teknologi, som journalister betjener sig af under udførelse af deres øvrige journalistiske arbejde, aktualiserer spørgsmålet om anvendelse af referatbåndoptager under retsmøder. For journalisten er referatbåndoptageren et almindeligt arbejdsredskab, der - set ud fra den synsvinkel - helt kan sidestilles med blyant og notesblok.

Fordelen ved anvendelse af båndoptager er muligheden for en korrekt gengivelse af retssagens forløb. Det er i såvel offentlighedens, domstolenes som parternes interesse, at journalisternes gengivelse af retsmødet bliver så korrekt som muligt.

Journalister er som andre undergivet bestemmelsen i retsplejelovens § 1017 om, at offentlig gengivelse af retsforhandlinger skal være objektiv og loyal. Endvidere er journalisten undergivet de presseetiske regler. Som det fremgår bl.a. af U 1951.357 ØLK, hvis præmisser er gengivet i dette kapitels afsnit 1.2., er borgeren endvidere efter retspraksis beskyttet af lovgivningens værn om den personlige fred m.v., herunder med hensyn til stemme og udtalelser.

Parter og vidner udtaler sig undertiden under et personligt pres, der kan give sig udtryk i følelsesbetonede udbrud og nogle gange i et behov for at udtale sig om ting, der er irrelevante for sagen. Under forklaringerne kan der fremkomme oplysninger om andre, der er uden betydning for sagen. Den, der afgiver forklaring, eller den, der bliver omtalt på en måde, der er uden betydning for sagen, kan, som det fremgår af nedennævnte domme, forlange, at oplysningerne, selvom de er fremkommet under et retsmøde, skal unddrages offentligheden og selv en snæver kreds af personer under henvisning til bestemmelserne i straffelovens kapitel 27 om freds- og æreskrænkelser (navnlig §§ 264 d, 267, 270, stk. 1, og 271, stk. 2).

I U 1979.1028 H blev BT således fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 264 d ved at have videregivet et korrekt referat af en tiltalts forklaring om, at en politimands ægtefælle skulle være prostitueret.

Med hensyn til grænserne for omtale af ældre retssager henvises til U 1959.828 0 og U 1965.44 H, hvor advokater blev henholdsvis frifundet og dømt for i deres erindringer at have omtalt retssager, de havde ført.

Den omstændighed, at journalisten offentliggør sin historie medfører, at det kan kontrolleres, om gengivelsen er loyal og ikke krænker de personer, der omtales.

Efter en afvejning af fordele og ulemper foreslår udvalget, at journalister under en række nærmere bestemte betingelser får mulighed for at anvende referatbåndoptager.

Udvalget har kort drøftet andre tekniske hjælpemidler, som journalister anvender i deres arbejde f.eks. bærbare computere. Hvis udviklingen når til det stadium, hvor også disse andre hjælpemidler til sikring af korrekt referat kan anvendes uden, at retshandlingen forstyrres af lyd, lys, eller lignende, må det overvejes at tillade journalister at anvende dem efter samme principper, som er lagt til grund i udvalgets forslag vedrørende referatbåndoptager.

4.1.2. Regler for brug af referatbåndoptager

Det er en forudsætning for udvalget, at båndoptagelserne kun må benyttes internt i nødvendigt redaktionelt øjemed og til støtte for journalistens hukommelse. Ordret gengivelse i medierne af båndoptagelsen må ikke forekomme i lange sammenhængende passager, men må begrænses til korte udsagn og citater. Brug af referatbåndoptager må ikke medføre, at parter og vidners forklaringer gengives i medierne i videre omfang end i dag. Det er således vigtigt, at princippet i retsplejelovens § 182 om, at vidner ikke må høre parternes, andre vidner og syns- og skønsmænds forklaringer, ikke tilsidesættes. Afspilning for andre, herunder for vidner og parter, må ikke ske. Forehold under interviews og afspilning i en offentlig kreds eller under radio- og fjernsynsudsendelser vil være forbudt. Det er udvalgets opfattelse, at det vil være et tilstrækkeligt værn mod misbrug, at overholdelse af reglerne sanktioneres med straf.

Det er endvidere en forudsætning for udvalget, at retsformanden orienteres om, at båndoptagelse finder sted, og at den person, der afhøres, gøres bekendt med, at der kan ske båndoptagelse. Når ordningen er indarbejdet, kan disse krav opfyldes ved en generel meddelelse til retten om, at en bestemt journalist i sit arbejde forventes at anvende referatbåndoptager. Vidner, parter m.fl. vil ved opslag i retsbygningen og retssalen kunne informeres om, at journalister som udgangspunkt har tilladelse til båndoptagelse af afhøringer i offentlige retsmøder.

Endvidere må det kræves, at der gives retten adgang til i undtagelsestilfælde at nedlægge forbud mod anvendelse af referatbåndoptager. Rettens forbud må kunne begrundes i konkrete omstændigheder, f.eks. hensynet til vidner eller parter, der er meget påvirket af situationen, eller hensynet til retshandlingen, f.eks. et betydeligt tilskuerantal, der gør kontrol uforholdsmæssigt tidskrævende.

Den omstændighed, at et vidne eller en part nægter at udtale sig, hvis referatbåndoptager anvendes, medfører ikke i sig selv, at anvendelsen forbydes. Såfremt den pågældende fastholder ikke at ville udtale sig, indtræder de sædvanlige retsvirkninger af at undlade at udtale sig.

4.1.2.1. Opbevaring af referatbånd

Det er væsentligt, at referatbåndet efter retsmødet opbevares på en sådan måde, at uvedkommende ikke får adgang til det.

Denne problemstilling har en vis lighed med opbevaring af de informationsdatabaser, som massemedierne fører. Efter lov nr. 430 af 6. januar 1994 om massemediernes informationsdatabaser § 5, skal vedkommende massemedie træffe de fornødne sikkerhedsforanstaltninger mod, at uvedkommende får adgang til en redaktionel informationsdatabase, og mod, at informationsdatabasen benyttes til uvedkommende formål. Denne bestemmelse er strafsanktioneret, jf. §16.

Det er næppe teknisk muligt eller praktisk gennemførligt at fastsætte de samme sikkerhedsforanstaltninger for journalisters referatbåndoptagelser som for en redaktionel informationsdatabase. En regel, der med mindre omfattende virkemidler sikrer, at båndene opbevares betryggende, vil imidlertid kunne bidrage til at berolige den, der afgiver forklaring i retten, og vil kunne begrænse risikoen for misbrug. Håndhævelsen af en sådan opbevaringsregel skal ikke ske ved, at indholdet af de nævnte båndoptagelser undersøges. Det er båndenes opbevaring - uanset deres indhold - som kan gøres til genstand for kontrol. Reglen foreslås udformet som en bemyndigelsesbestemmelse, hvorefter der administrativt efter drøftelse med de relevante interesseorganisationer kan fastsættes regler om båndenes opbevaring.

Med det ovenfor anførte udgangspunkt foreslås det, at bestemmelsen strafsanktioneres.

4.1.2.2. Sletning af referatbånd

Udvalget har indgående drøftet, om båndoptagelserne bør slettes efter et bestemt tidsrum.

7 medlemmer (K. Arildsen (formand), Peter Møgelvang-Hansen, Finn Larsen, Johan Reimann, Holger Skovsborg, Merethe Stagetorn og Birgitte Vestberg) finder, at optagelserne - uanset sagens varighed og uanset om optagelsen er foretaget af journalister eller af personer, der særligt har fået rettens tilladelse hertil - bør slettes senest 1 måned efter optagelsen. På dette tidspunkt må den originale lydoptagelse således ikke længere foreligge, ligesom kopier ikke må forefindes. For at sikre sletningsreglens overholdelse mener disse medlemmer endvidere, at reglen bør strafsanktioneres. Den ansvarlige bør være den, som har foretaget optagelsen.

En bestemmelse om sletning vil være betryggende for vidner og parter, fordi det tidsrum, hvor et misbrug af lydoptagelsen eventuelt kunne finde sted, bliver indskrænket. Samtidig undgås det, at brugen af meget gamle bånd giver anledning til ufornødne krænkelser.

En sletningsregel, der tager udgangspunkt i tidspunktet for optagelsen, er efter disse medlemmers opfattelse langt lettere at administrere, end en regel, hvor fristen for sletning regnes fra en begivenhed under sagens videre forløb - f.eks. fra afsigelsen af endelig dom i sagen - hvis indtræden den, som har foretaget lydoptagelsen, må holde sig orienteret om.

Såfremt der måtte være brug for de i båndet indeholdte oplysninger mere end 1 måned efter dets optagelse, kan oplysningerne sikres ved udskrift af båndet.

Som nævnt mener disse medlemmer, at en sletningsregel bør strafsanktioneres. Udvalgets repræsentanter for medierne har imod en strafsanktionering indvendt, at det vil være en krænkelse af journalistens kildebeskyttelse, såfremt politiet under efterforskningen af en sag om manglende sletning af en lydoptagelse ransager hos journalisten og i den forbindelse gennemlytter optagelser fra andre historier.

De medlemmer, der ønsker en regel om sletning, finder ikke umiddelbart, at dette synspunkt bør føre til, at formålet med en sletningsregel - hensynet til at beskytte parter og vidner - tilsidesættes.

Et eventuelt misbrug, der kan give anledning til tiltale, vil typisk blive kendt, fordi nogen har overværet eller deltaget i misbruget. Disse personer vil i givet fald almindeligvis kunne afhøres og føres som vidner under en straffesag, og en ransagning vil i den forbindelse ikke være nødvendig. De medlemmer, der ønsker en sletningsregel, er iøvrigt enige med medierepræsentanterne i, at den krænkelse af journalistens kildebeskyttelse, en ransagning kan være anledning til, ikke står i rimeligt forhold til ransagningens formål. Det foreslås derfor, at der i retsplejeloven optages en positiv bestemmelse om, at ransagning ikke må finde sted som et led i efterforskningen af overtrædelse af reglen om sletning af optagelser hos den i bestemmelsen omhandlede personkreds, eller på disses redaktioner.

7 medlemmer (Agner Ahm, Kate Bluhme, Ebbe Dal, Elise Hammer Kristensen, Henning Lund-Sørensen, Martin Melchior og Gunilla Roijer) har udtalt sig imod en sletningsregel.

Når det foreslås, at journalister har ret til at anvende referatbåndoptagere under retsmødet, er der alene tale om en teknisk ajourføring af arbejdsredskabet fra notesblok til båndoptager. Denne udvikling er allerede sket på de fleste andre stofområder og er på disse områder alene undergivet den generelle retlige regulering i form af eventuelt efterfølgende ansvar for det offentliggjorte stof efter straffeloven eller medieansvarsloven.

Disse medlemmer anerkender, at der inden for retsreportagen er en særlig beskyttelsesværdig interesse hos sagens parter og vidner.

Denne interesse er imidlertid fuldt ud tilgodeset gennem den foreslåede begrænsning af brugen af båndoptagelserne, der kun må være tilgængelige for

massemediers journalister og redaktionsmedarbejdere, og gennem de foreslåede straf sanktionerede regler om opbevaring.

En tilsvarende afvejning mellem presse- og informationsfriheden på den ene side og beskyttelsen af privatsfæren på den anden side er sket i den ovenfor nævnte lov om massemediernes informationsdatabaser. Denne afvejning resulterede i, at de redaktionelle informationsdatabaser ikke bør være undergivet offentligt tilsyn, og at stoffet i dem bl.a. ikke er omfattet af sletningsreglen. En sletningregel, der skulle gælde for båndoptagelser fra retssale til udelukkende redaktionelt formål, er således også unødvendig.

Da journalister opbevarer deres notesblokke gennem meget lang tid - indtil historien uden tvivl ikke længere kan give anledning til omtale - bør båndoptagelser også kunne opbevares frit. Det er umuligt at fastsætte et bestemt tidspunkt for, hvornår en båndoptagelse er uden redaktionel interesse. En sag kan ankes og eventuelt søges genoptaget gennem klageretten, ligesom det i sager om økonomisk kriminalitet ses, at der er flere sideløbende sager i såvel strafferetligt som civilretligt regi.

Disse medlemmer har endvidere påpeget, at grænsen mellem lydoptagelsen og den skrevne tekst inden for en kortere periode vil blive udvisket som følge af anvendelse af ny teknologi. Lydoptagelsen kan således ske digitalt til en computer, og computeren kan selv udskrive lydoptagelsen.

Det vil således kunne give adgang til afgrænsningsvanskeligheder, om en lydoptagelse er slettet f.eks. i tilfælde, hvor en optagelse findes på en harddisk, og hvor "sletningen" er sket med den teknik, der sædvanligvis anvendes, og optagelsen alene markeres med en sletningskode, men fortsat befinder sig på hard-disken.

Endelig vil en sletningsregel føre til, at lydoptagelsen renskrives i vidt omfang, hvorefter den kan opbevares af journalisten i principielt ubegrænset tid. Selvom renskriften ikke har samme autoritet - og dermed heller ikke samme bevisværdi - som båndoptagelsen, kan den give anledning til helt den samme påvirkning af vidneforklaringer, som hvis båndoptagelsen var afspillet for et vidne. Denne påvirkning skal sammenlignes med den situation, hvor en journalist gennem oplæsning af sine noter på blokken havde til hensigt at påvirke et vidne, hvilket ikke er noget problem i praksis under de gældende regler.

4.1.3. Tilfælde hvor brug af referatbåndoptager vil være udelukket

I retsplejelovens § 31, stk. 2, bestemmes, at offentlig gengivelse af, hvad der forhandles i lukkede retsmøder er forbudt. Bestemmelsen gør undtagelse for de tilfælde, hvor dørenes lukning alene er besluttet af hensyn til ro og orden.

Som en følge af det generelle referatforbud i retsplejelovens § 31, stk. 2, er det udelukket at anvende referatbåndoptagere i møder, der i henhold til særlige bestemmelser i retsplejeloven altid holdes for lukkede døre, som f.eks. fader-

skabssager. Det må endvidere være udelukket at benytte referatbåndoptagere i retsmøder, der er lukket efter rettens konkrete bestemmelse, jf. bl.a. reglerne i retsplejelovens § 29.

I de tilfælde, hvor dørene alene er lukket af hensyn til ro og orden, er det tilladt at referere fra mødet, og det bør derfor tillades at anvende båndoptagere i dette tilfælde.

4.1.4. Referatforbuds betydning for brug af referatbåndoptager

Retten kan efter retsplejelovens § 31, stk. 3, nedlægge forskellige "grader" af referatforbud - fra det fuldstændige forbud til nedlæggelse af navneforbud. Referatforbud hæves undertiden, mens navneforbud sædvanligvis opretholdes til domsafsigelse.

Den omstændighed, at der er nedlagt referatforbud, mindsker ikke nødvendigvis interessen for anvendelsen af referatbåndoptager. Så længe et referatforbud opretholdes, kan retshandlingen ikke refereres i medierne, men det kan godt være af interesse at gøre notater med henblik på udarbejdelse af senere referat. Det er væsentligt at holde fast i, at den båndoptagelse, der anbefales tilladt, bedst sammenlignes med funktionen af en notesblok. Den omstændighed, at en journalist optager en retshandling, skulle derfor ikke øge risikoen for offentliggørelse i videre omfang end tilladt. Udvalget finder derfor ikke, at båndoptagelse bør forbydes, fordi der er nedlagt referatforbud.

Et nedlagt navneforbud mindsker ikke journalistens interesse i at bruge referatbåndoptager. Navneforbud bør derfor ikke være til hinder herfor.

VIII.

Forslagets forhold til EU-retten og menneskerettighederne

Afsnit 1 og 2.1-3 er udarbejdet af Justitsministeriets repræsentant i udvalget.

1. EU-retten

1.1. Den EU-retlige regulering

Den virksomhed, der udøves af journalister, som er hjemmehørende i en anden medlemsstat end Danmark, og som bl.a. består i at referere danske retssager, kan antage to forskellige former af EU-retlig relevans.

En massemedievirksomhed, der er etableret i en anden medlemsstat, kan benytte journalister, som er ansat i massemedievirksomheden, men som arbejder 1 Danmark.

I et sådant tilfælde er det massemedievirksomheden, som udfører tjenesteydelsen - retsreferatet - for sine brugere via sine egne journalister, jf. EF-traktatens artikel 60.

En udenlandsk massemedievirksomhed kan også modtage ydelsen fra selvstændige journalister, som er bosat i Danmark.

I et sådant tilfælde udfører journalister tjenesteydelsen for den udenlandske massemedievirksomhed, jf. artikel 60.

Reguleringen af journalisters virksomhed i forbindelse med retsplejen er derfor som udgangspunkt en regulering af en tjenesteyders mulighed for at frembringe en tjenesteydelse for mediebrugerne og for medierne, og reguleringen vil derfor også kunne rejse spørgsmål i relation til EU-reglerne om den frie udveksling af tjenesteydelser i EF-traktatens artikel 59 ff.

Artikel 59 finder anvendelse i alle tilfælde, hvor en tjenesteyder tilbyder tjenesteydelser i en anden medlemsstat end den, hvor han er etableret, uanset hvor modtagerne af tjenesteydelserne er hjemmehørende, jf. præmis 10 i sag C-154/89, Kommissionen mod Frankrig, saml. 1991, side 659.

1.2. Det foreliggende forslag

1.2.1. Brug af referatbåndoptager

Efter forslaget vil de personer, der er omfattet af retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4, efter meddelelse til retsformanden - men uden særlig tilladelse - kunne foretage referatbåndoptagelse under et retsmøde. Bestemmelserne i retsplejeloven henviser til henholdsvis medieansvarslovens § 1, nr. 1, 2 og 3, der dækker indenlandske medier og nyhedsformidling under visse betingelser. Om medieansvarslovens anvendelsesområde henvises til Knud Aage Frøbert og Jørgen Paulsen, Medieansvarsloven med kommentarer, 1992, s. 62ff.

Udenlandske journalister vil - som andre borgere - kunne foretage lydoptagelse efter særlig tilladelse fra retsformanden i det enkelte tilfælde.

Misbrug af referatbåndoptagelser fra retsmøder og overtrædelse af reglerne om opbevaring af disse optagelser skal efter forslaget være strafbart.

Den foreslåede ordning diskriminerer ikke journalister på grundlag af nationalitet. I praksis må det imidlertid antages, at det især vil være danske journalister, der vil kunne foretage referatbåndoptagelse uden tilladelse, medens mange udenlandske journalister - på linie med danske journalister, der f.eks. er ansat ved et udenlandsk massemedie - vil være henvist til at anmode om en sådan tilladelse i det konkrete tilfælde. Ordningen kan således indebære en indirekte restriktion i forhold til udenlandske journalister.

Den foreslåede regel udelukker ikke udenlandske journalister - herunder journalister, der er statsborgere i et andet EU-land - som ikke omfattes af retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4, fra at virke som journalister i Danmark. Den indebærer alene en ubetydelig restriktion - om overhovedet nogen - i forhold til deres udøvelse af journalistisk virksomhed, idet disse journalister kun kan båndoptage retmøder efter tilladelse i det enkelte tilfælde.

Denne ubetydelige restriktion må anses begrundet i anerkendelsesværdige formål, jf. Domstolens dom af 25. juli 1991, præmis 15 ff. (Domssamlingen 1991, s. 4093f.).

Forslagets henvisning til retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4 - og dermed til medieansvarslovens regler - er således særligt begrundet i to forhold:

For det første er den begrundet i et behov for præcist at kunne afgrænse den persongruppe, der skal kunne foretage referatbåndoptagelse uden særlig tilladelse. Offentligheden skal efter udvalgets forslag ikke have en almindelig adgang til referatbåndoptagelse. Det er derfor ikke enhver, som kalder sig journalist, der kan tillægges de særlige rettigheder.

En sådan afgrænsning findes allerede i dag i medieansvarsloven.

Hverken medieansvarsloven eller retsplejeloven giver en tilsvarende afgrænsning af journalister ved udenlandske massemedier, og udvalget har ikke umiddelbart kunnet tilvejebringe en sådan beskrivelse.

For det andet er henvisningen begrundet i, at overholdelsen af reglerne om referatbåndoptager og aktindsigt for journalister tænkes sanktioneret ved strafferetligt ansvar.

En håndhævelse af reglerne over for udenlandske journalister vil være vanskelig, da disse ofte ikke vil befinde sig her i landet på det tidspunkt, hvor strafforfølgningen gennemføres, ligesom mediets redaktion ikke befinder sig her i landet.

Desuden vil det konventionsmæssige grundlag, der foreligger i dag på den internationale strafferets område, ikke muliggøre overførelse af strafforfølgningen til udlandet, fordi der alene foreslås bødestraf for overtrædelse, og fordi

overtrædelse sædvanligvis ikke vil være kriminaliseret i det land, hvor strafforfølgningen ønskes gennemført, fordi der er tale om en særlig dansk ordning.

På denne baggrund kan forslaget næppe give anledning til betænkelighed i forhold til EF-traktatens art. 59.

1.2.2. Aktindsigt

Til brug for journalistisk og redaktionelt arbejde foreslås den i retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4, omhandlede personkreds tillagt en særlig vid adgang til aktindsigt i sager, der verserer for domstolene eller tidligere har gjort det.

Misbrug af denne aktindsigt, og af kopier af dokumenterne, skal kunne straffes.

Den foreslåede regel udelukker ikke udenlandske journalister - herunder journalister, der er statsborgere i et andet EU-land, som ikke omfattes af retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4, fra at virke som journalister i Danmark. Den er ikke direkte diskriminerende, og indebærer alene en ubetydelig restriktion i forhold til deres udøvelse af journalistisk virksomhed.

Denne helt ubetydelige restriktion må anses for retfærdiggjort af anerkendelsesværdige formål.

Forslagets henvisning til retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4 - og dermed til medieansvarslovens regler - er særligt begrundet i de samme to forhold, som gør sig gældende vedrørende referatbåndoptagelse. Baggrunden er således et behov for præcist at kunne afgrænse den persongruppe, der skal have den særlige adgang til aktindsigt. Det har ikke været muligt at formulere en sådan afgrænsning vedrørende udenlandske journalister.

Hertil kommer, at overholdelsen af reglerne om referatbåndoptager og aktindindsigt for journalister tænkes sanktioneret ved strafferetligt ansvar, som hyppigt vil være vanskeligt eller umuligt af gennemføre over for udenlandske journalister.

En håndhævelse af reglerne over for udenlandske journalister vil således være vanskelig, da disse ofte ikke vil befinde sig her i landet på det tidspunkt, hvor strafforfølgningen skal gennemføres, ligesom mediets redaktion ikke befinder sig her i landet.

Hertil kommer, at det konventionsmæssige grundlag, der foreligger i dag på den internationale strafferets område, ikke vil muliggøre overførelse af strafforfølgningen til udlandet, fordi der alene foreslås bødestraf for overtrædelse, og fordi overtrædelse muligvis ikke vil være kriminaliseret i det land, hvor strafforfølgningen ønskes gennemført.

På denne baggrund giver dette forslag næppe anledning til betænkelighed i forhold til EF-traktatens art. 59.

1.2.3. Adgang til at udtale sig og til at kære

Den i retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4, omhandlede personkreds vil endelig efter forslaget få tillagt en særlig kompetence til at udtale sig i forbindelse med dørlukning, referatforbud og navneforbud og vil kunne kære afgørelser herom.

Udvalget har overvejet spørgsmålet om retsvirkningerne af kære. Den forudsættes ikke tillagt opsættende virkning.

Herudover har det været væsentligt for udvalget, at en omgørelse af en kendelse om dørlukning alene får betydning for eventuelle efterfølgende retsmøder og således ikke for mediernes adgang til aktindsigt i retsbogen for det afholdte retsmøde eller for adgangen til at referere fra dette retsmøde.

Den foreslåede ordning tilsigter således alene at sikre, at de højere retsinstanser får lejlighed til at fastlægge en praksis på området.

Ligesom for såvidt angår referatbåndoptagelse og aktindsigt kan det også i denne forbindelse fastslås, at den foreslåede regel ikke udelukker journalister, der ikke omfattes af retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4, fra at virke som journalister.

De foreslåede bestemmelser giver ikke den enkelte journalist en lettelse i arbejdet med den konkrete, verserende sag og indebærer således næppe nogen restriktion i forhold til udenlandske journalister.

Udenlandske journalister, der arbejder med danske retssager, vil endvidere have samme nytte af de foreslåede bestemmelser som danske journalister, nemlig en mere afklaret retstilstand.

På denne bagrund rejser forslaget næppe problemer i forhold til EF-traktatens art. 59.

2. Menneskerettighederne

2.1. Dørlukning

Artikel 14, stk. 1, i FN-konventionen om borgerlige og politiske rettigheder lyder således:

> "1. Alle skal være lige for domstolene. Enhver skal ved afgørelsen vedrørende en anklage mod ham for et strafbart forhold eller vedrørende hans rettigheder og forpligtelser i et søgsmål være berettiget til retfærdig og offentlig rettergang for en kompetent, uafhængig og upartisk domstol, der er oprettet ved lov. Pressen og offentligheden kan udelukkes fra hele rettergangen eller fra dele af denne af hensyn til sædeligheden, den offentlige orden eller statens sikkerhed i et demokratisk samfund, eller i det omfang retten finder absolut nødvendigt, når offentlighed på grund af særlige omstændigheder ville skade retfærdighedens interesser; dog skal enhver dom, der

> afsiges i en straffesag eller i et søgsmål offentliggøres, medmindre hensynet til unge mennesker taler herimod, eller det drejer sig om ægteskabssager eller sager om forældremyndighed eller værgemål for børn."

Danmark har taget følgende forbehold til artikel 14, stk 1:

> "2.(a) Article 14, paragraph 1, shall not be binding on Denmark in respect of public hearings. In Danish law, the right to exclude the press and the public from trials may go beyond what is permissible under this Covenant, and the Government of Denmark finds that this right should not be restricted."

Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 1, lyder således:

> "1. Enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der er oprettet ved lov, når der skal træffes afgørelse enten i en strid om hans borgerlige rettigheder og forpligtelser eller angående en mod ham rettet anklage for en forbrydelse. Dommen skal afsiges i et offentligt møde, men pressen og offentligheden kan udelukkes helt eller delvis fra retsforhandlingerne af hensyn til sædeligheden, den offentlige orden eller den nationale sikkerhed i et demokratisk samfund, når det kræves af hensynet til mindreårige eller til beskyttelse af parternes privatliv, eller under særlige omstændigheder i det efter rettens mening strengt nødvendige omfang, når offentlighed ville skade retfærdighedens interesser."

Der foreligger ikke praksis fra konventionsorganerne, der besvarer spørgsmålet, om bestemmelser i national lovgivning, der stiller et generelt krav om dørlukning i visse sagstyper, er i overensstemmelse med Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Spørgsmålet giver anledning til tvivl i teorien.

Rehof og Trier, Menneskeret (1990) anfører side 158, følgende:

> "Dansk ret synes at være i overensstemmelse med kravene om offentlighed, omend visse retsmøder uden konkret skøn holdes for lukkede døre .... EMD synes som nævnt tilbageholdende med at acceptere henvisninger til en generel national retstilstand, idet konkrete afgørelser som udgangspunkt fordres, og det kan næppe udelukkes, at sådanne danske sager kan være på kanten af offentlighedsprincippet."

Jonas Bering Liisberg og Marcus Rubin, Offentlighed i retsplejen (1995), anfører s. 63f bl.a.:

> "Omvendt forekommer de danske regler alle ganske velbegrundede, med undtagelse af den noget afvigende regel i rpl. § 954. Det kan derfor næppe uden videre antages, at de generelle regler i retsplejeloven om

> dørlukning strider mod EMKR artikel 6, omend dette ikke kan udelukkes for så vidt angår enkelte af disse regler"

Lorenzen m.fl., Den Europæiske Menneskeretskonvention med kommentarer (1994), skriver, s. 195, bl.a.:

> "Dog er der næppe sikkert belæg for, at konventionsorganerne vil underkende lovbestemte dørlukningspåbud på særlige sagsområder."

Spørgsmålet må således siges at være tvivlsomt, samtidig med at de danske regler må betegnes som velbegrundede.

Det har været overvejet, om det forhold, at medierne efter dansk ret ikke har kæreadgang med hensyn til kendelser om dørlukning, strider imod Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 1, idet denne fastslår, at enhver har krav på en rettergang, når der skal træffes afgørelse om hans borgerlige rettigheder.

Det hedder herom hos Liisberg og Rubin s. 65f:

> "Problemet er derfor, om retten til at overvære en retssag falder indenfor begrebet "borgerlig rettighed" Dette spørgsmål forelå for EMK i Atkinson-sagen .... EMK fandt her med en henvisning til de engelske domstoles generelle kompetence til at træffe beslutning om dørlukning uden mulighed for anke, at der ikke var tale om en borgerlig rettighed i konventionens forstand. I Timothy Crook m.f. mod UK, hvor et af klagepunkterne var en manglende adgang til appel af en afgørelse om navneforbud, indgik England imidlertid forlig, og forpligtede sig til at ændre loven, således, at der sikredes pressen en mulighed for appel. Hermed synes England at have indikeret, at artikel 6 muligvis sikrer pressen ret til appel med hensyn til begrænsninger i offentligheden i retsplejen. I lyset af denne sag, og idet EMD ikke har taget stilling til spørgsmålet, kan det langt fra udelukkes, at artikel 6 sikrer pressen ret til at kære beslutninger om dørlukning."

Som det fremgår, har den fremførte argumentation ingen tvingende karakter.

Efter omstændighederne vil dørlukning i øvrigt kunne udgøre en begrænsning i retten til at modtage ytringer, jf. Lorenzen m.fl., s. 265 og 299, og nedenfor om Menneskerettighedskonventionens artikel 10.

2.2. Referat- og navneforbud

Artikel 19 i FN-konventionen om borgerlige og politiske rettigheder er sålydende:

> "1.Enhver har ret til meningsfrihed uden indblanding.
> 2. Enhver har ret til ytringsfrihed; denne ret skal omfatte frihed til at søge, modtage og meddele oplysninger og tanker af enhver art uden

hensyn til landegrænser, i mundtlig form, skriftlig eller trykt form, i form af kunst eller ved andre midler efter eget valg.

3. Udøvelsen af de ved denne artikels stk. 2 hjemlede rettigheder medfører særlige forpligtelser og et særligt ansvar. Den kan derfor undergives visse begrænsninger, men dog kun sådanne som er hjemlet ved lov og er nødvendige:
   a) af hensyn til respekten for andres rettigheder eller omdømme;
   b) af hensyn til statens sikkerhed, den offentlige orden, sundhed eller sædelighed."

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 10 er sålydende:

"1. Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at modtage eller meddele oplysninger eller tanker, uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til landegrænser. Denne artikel forhindrer ikke stater i at kræve, at radio-, fjernsyns- eller filmforetagender kun må drives i henhold til bevilling.
2. Da udøvelsen af disse frihedsrettigheder medfører pligter og ansvar, kan den underkastes sådanne formaliteter, betingelser, restriktioner eller straffebestemmelser, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, territorial integritet eller offentlig tryghed, for at forebygge uorden eller forbrydelse, for at beskytte sundheden og sædeligheden, for at beskytte andres gode navn og rygte eller rettigheder, for at forhindre udspredelse af fortrolige oplysninger, eller for at sikre domsmagtens autoritet og upartiskhed."

Det er således en betingelse for indskrænkning af ytringsfriheden, at den følger af lov. I praksis indebærer dette, at der skal være en hjemmel i national lovgivning, som er såvel tilgængelig som forudselig.

I Report of the Committee of Experts on Human Rights to the Committee of Ministers, Problems arising from the co-existence of the United Nations Covenants on Human Rights and the European Convention on Human Rights - Differences as regards the Rights Guaranteed, fra september 1970, hedder det i pkt. 172:

"According to both texts, freedom of expression includes the right to "recieve and impart" information and ideas regardless of frontiers. Article 19 (2) of the U.N. Covenant also covers the right "to seek ... information", which is not included in the European Convention. This is an additional obligation which, however, does not, in the view of the experts, entail a legal obligation to supply information. Like the other rights in this article, this right is subject to permissible restrictions on its exercise, set out in paragraph 3 of Article 19."

Hos Lorenzen m.fl. hedder det, side 272, om artikel lO's betydning i forbindelse med retssager:

> "Det må antages, at artikel 10 i et vist omfang beskytter pressens adgang til at modtage information fra det offentlige. I praksis er dørlukninger i retssager efter omstændighederne antaget at udgøre et indgreb i ytrings- og informationsfriheden,... Sanktion mod overtrædelse af navneforbud vil som udgangspunkt udgøre et indgreb i art. 10, men det må formentlig antages, at der vil være tilbageholdenhed med at statuere krænkelse, eftersom navneforbudet iværksættes af en uafhængig instans og som oftest sker til beskyttelse af privatlivet, jf herved beskyttelsen under art. 8. Spørgsmålet må besvares konkret i de enkelte tilfælde. At et indgreb kan være uproportionalt, fremgår nedenfor om EMD 177 Weber angående forbud mod og sanktion over for offentliggørelse af oplysninger om forhold vedrørende retssag, som allerede var offentligheden bekendt."

Liisberg og Rubin antager s. 108, at specialbestemmelserne i retsplejeloven, der fastsætter regler om navneforbud i alle sager af en bestemt art - selv om de er båret af legitime hensyn - muligvis kan "være på kant med artikel 10."

Spørgsmålet må også ses i lyset af det tilsvarende spørgsmål vedrørende dørlukning.

Det kan formentlig ikke antages, at bestemmelsen i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 1, om at domme skal afsiges offentligt, også indebærer, at der skal være adgang til at referere dem, ud over, hvad der - efter de nærmere omstændigheder - følger af artikel 10.

Vedrørende den kvalificerede ytringsfrihed, der indrømmes pressen i medfør af artikel 10 henvises i øvrigt til Lorenzen m.fl., s. 271f.

2.3. Dokumentoffentlighed

Den europæiske Menneskeretsdomstol har i EMD 30 Sunday Times mod Storbritannien, præmis 65 bl.a. udtalt:

> "... Article 10 guarantees not only the freedom of the press to inform the public but also the right of the public to be properly informed..."

I EMK 8878/80, x mod Irland (Digest of Strasbourg Case-Law, vol. 3, side 428), udtalte Kommissionen:

> "[T]he Commission notes that although this part of article 10 is primarily intended to guarantee access to general sources of information it cannot be excluded that in certain circumstances it includes a right of access to documents which are not generally accessible."

Bering Liisberg og Marcus Rubin, omtaler side 194, Weber-sagen (EMD 177, Weber mod Østrig),

> "hvor EMD statuerede krænkelse af artikel 10, fordi en tavshedspligt,

der var pålagt parterne under en national retssag, var blevet udstrakt til at gælde omtale af et forhold, som allerede var offentligheden bekendt. Sanktionering af en sådan tavshedspligt var efter EMD's opfattelse uproportional, eftersom den afskar klageren fra offentligt at drøfte det forhold, det stod andre frit for at omtale. Princippet om, at det én gang offentligt kendte ikke bør hemmeligholdes, blev ligeledes anvendt som begrundelse for domfældelse af Storbritannien i de såkaldte Spycatchersager, EMD 216, The Observer of the Guardian, og EMD 217, Sunday Times, vedrørende et forbud mod en bog om den britiske efterretningstjeneste. Bogen var lovligt udkommet i andre engelsktalende lande og kunne frit importeres til UK.

Overført på spørgsmålet om dokumentoffentlighed i retsplejen leverer sagerne efter vores opfattelse et væsentlig argument mod at nægte udskrifter af domsbøger og retsbøger samt fremlagte dokumenter i tilfælde, hvor indholdet i mundtlig form tidligere har været frit tilgængeligt for offentligheden under åbne retsmøder. Dette gælder så meget desto mere i henseende til anmodninger om aktindsigt fra pressen i sager af offentlig interesse."

Rækkevidden af retten til offentlighed er uafklaret, jf. Lorenzen m. fl., s. 266, og Liisberg og Rubin, s. 191 ff.

2.4. Vurdering af det foreliggende forslag

Indledningsvis finder udvalget anledning til at pege på, at fortolkningen af menneskerettighedsbesternmelserne og herunder særligt Den europæiske Menneskerettighedskonvention - er dynamisk. Det er derfor vanskeligt og i visse tilfælde umuligt med bestemthed at vurdere, hvorvidt en bestemt national retstilstand i tilfælde af en prøvelse vil vise sig at være i strid med de konventionsbestemte forpligtelser.

Som eksempel herpå kan nævnes de danske regler om obligatorisk dørlukning m.v. i visse typer af sager.

På baggrund af den ovenstående gennemgang af de menneskerettighedsmæssige aspekter, er udvalget imidlertid mest tilbøjelig til at antage, at udvalgets forslag tilgodeser de krav, som de relevante menneskerettighedskonventioner stiller.

I den forbindelse lægger udvalget særlig vægt på, at de foreslåede regler vedrørende dørlukning samt referat- og navneforbud er i overensstemmelse med ånd og indhold af de relevante konventionsbestemmelser, ligesom de er sagligt begrundede og ikke åbner mulighed for misbrug fra statens side.

Særlig for så vidt angår dokumentoffentlighed finder udvalget, at den ganske betydelige udvidelse af journalisters adgang til at gøre sig bekendt med dokumenterne i retssager falder godt i tråd med hensigten bag de relevante menneskerettighedsregler.

Samtidig kan der være grund til at pege på, at hensynet til Danmarks konventionsmæssige forpligtelser på det menneskeretlige område ikke kan varetages alene ved en generel vurdering af de nationale reglers overensstemmelse

med konventionernes krav. Også den konkrete regelanvendelse bør være i overenstemmelse med konventionerne.

I den forbindelse kan det særligt nævnes, at forslaget bl.a. forudsætter, at offentlig gengivelse af, hvad der forhandles i retmøder, der holdes for lukkede døre, skal være strafbar, medmindre dørlukning alene er sket af hensyn til ro og orden i retslokalet.

Ligeledes skal det efter forslaget bl.a. være strafbart at overtræde referat- og navneforbud og at tilsidesætte begrænsningerne vedrørende brugen af referatbåndoptagelser og af oplysninger, der er opnået ved aktindsigt.

Det er efter udvalgets opfattelse vanskeligt at udtale sig udtømmende om disse straffebestemmelsers forhold til den konventionssikrede ytringsfrihed, jf. artikel 19 i FN-konventionen om borgerlige og politiske rettigheder og artikel 10 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, som er gengivet ovenfor. Dette hænger bl.a. sammen med, at de konkrete sager, der rejser sig, kan have meget forskellig karakter.

Efter udvalgets opfattelse vil anvendelsen af de foreslåede straffebestemmelser almindeligvis ikke stride mod de nævnte konventionsforpligtelser.

Imidlertid må der ved behandlingen af hver enkelt straffesag tages stilling til, om der foreligger sådanne særlige forhold, at konventionernes betingelser for en - undtagelsesvis- begrænsning af ytringsfriheden ikke er opfyldt.

IX.

Massemediernes kildebeskyttelse

(Udvalgets supplerende kommissorium af 21. marts 1995)

1. Indledning

Den 12. marts 1993 rettede Danske Dagblades Forening, Dansk Journalistforbund, TV 2/DANMARK og Danmarks Radio henvendelse til justitsministeren om en revision af retsplejelovens § 172 om vidnefritagelse for redaktører og redaktionelle medarbejdere. Henvendelsen, der er optaget som bilag 16, regulerer ikke kun spørgsmål om vidnefritagelse, men i kraft af henvisningsbestemmelser i retsplejelovens §§ 298 og 827 også spørgsmålet om, hvorvidt det kan pålægges de pågældende at fremlægge dokumenter til brug for oplysningen af en sag såvel i civil- som strafferetligt regi. Behovet for en revision blev i henvendelsen sammenfattet således:

"- En kildes identitet er *efter* offentliggørelsen af kildens oplysninger beskyttet af retsplejelovens § 172. Denne beskyttelse bør udvides til også at omfatte identiteten af en kilde til oplysninger, der *ikke* er offentliggjort. Det forekommer åbenbart, at kildens behov for beskyttelse er fuldt så stort før offentliggørelse som efter. Dette understreges yderligere af det forhold, at en kilde ikke selv har herredømme over om, eller i givet fald hvornår, kildens oplysninger offentliggøres.

- For researchmaterialets vedkommende gælder, at beskyttelsen af sådant materiale forud for en udsendelse skal ses på baggrund af, at der heri vil ligge et effektivt værn mod forsøg på forhåndscensur. At dette materiale tillige bør være beskyttet efter offentliggørelsen fremgår af, at et redaktionelt ansvar for oplysningernes indhold alene bør baseres på, hvad der *er* offentliggjort. Det forekommer oplagt urimeligt, om sådant ansvar skulle kunne ifaldes på baggrund af oplysninger, der ikke har været bragt."

I slutningen af skrivelsen anføres, at en revision af retsplejelovens § 172 alene kan koncentreres om de to nævnte punkter.

2. **Retsplejelovens § 172**

Den gældende affattelse af retsplejelovens § 172 hidrører fra den ændring af retsplejeloven, der blev gennemført i forbindelse med medieansvarsloven. Bestemmelsen trådte i kraft den 1. januar 1992. Bestemmelsen lyder således:

> "§ 172. Redaktøren og redaktionelle medarbejdere ved et skrift, der er omfattet af § 1, nr. 1, i medieansvarsloven, har ikke pligt til at afgive vidneforklaring om, hvem der er kilde til en oplysning eller forfatter til en artikel i skriftet, når kilden eller forfatteren ikke er navngivet. De har heller ikke pligt til at afgive vidneforklaring om, hvem der har optaget et fotografi eller frembragt en anden billedlig fremstilling, når fotografen eller fremstilleren ikke er navngivet, eller hvem billedet forestiller, eller hvem der er genstand for omtale, når dette ikke fremgår af teksten.
>
> *Stk. 2.* Redaktøren og redaktionelle medarbejdere ved et radio- eller

fjemsynsforetagende, der er omfattet af § 1, nr. 2, i medieansvarsloven, har ikke pligt til at afgive vidneforklaring om, hvem der er kilde til en oplysning eller forfatter til et værk, der er bragt i en udsendelse, når kilden eller forfatteren ikke er navngivet. De har heller ikke pligt til at afgive vidneforklaring om identiteten af unavngivne medvirkende, der har fået tilsagn om at medvirke uden at kunne identificeres, når der er truffet rimelige forholdsregler til at skjule identiteten.

Stk. 3. Vidnefritagelse som nævnt i stk. 1 og 2 gælder også andre, der i kraft af deres tilknytning til skriftet eller dets fremstilling eller deres tilknytning til radio- og fjernsynsforetagendet eller til fremstillingen af vedkommende udsendelse har fået kendskab til kildens, forfatterens eller den medvirkendes identitet.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 1-3 finder tilsvarende anvendelse for de massemedier, der er omfattet af § 1, nr. 3, i medieansvarsloven.

Stk. 5. Angår sagen en lovovertrædelse, som er af alvorlig karakter, og som efter loven kan medføre straf af fængsel i 4 år eller derover, kan retten dog pålægge de i stk. 1-4 nævnte personer vidnepligt, såfremt vidneførslen må antages at have afgørende betydning for sagens opklaring og hensynet til opklaringen klart overstiger massemediernes behov for at kunne beskytte deres kilder.

Stk. 6. Retten kan ligeledes pålægge de i stk. 1-4 nævnte personer vidnepligt, hvis sagen angår en overtrædelse af straffelovens §§ 152-152 c. Dette gælder dog ikke, hvis det må antages, at forfatteren eller kilden har villet afdække forhold, hvis offentliggørelse er af samfundsmæssig betydning."

Af ombudsmandsloven fremgår, at ombudsmandens krav på oplysninger er undergivet begrænsninger svarende til bl.a. hovedreglen i § 170, stk. 4. § 170, stk. 4 er erstattet af retsplejelovens § 172.

2.1. Retsplejelovens § 172's tilblivelseshistorie

Retsplejelovens § 172 blev ændret ved lov nr. 348 af 5. juni 1991. Forud for loven havde medieansvarsudvalget udarbejdet betænkningen "Medieansvar", betænkning nr. 1205/1990. I betænkningen er der meget udførligt redegjort for den dagældende bestemmelse, dennes tilblivelseshistorie, dagældende praksis og den offentlige debat, der var gået forud for nedsættelsen af udvalget. Redegørelsen i betænkningen s. 239 - 261 er optaget som bilag 17.

I medieansvarsudvalget var der enighed om, at retsplejelovens regler om vidnefritagelse burde udvides, således at kildebeskyttelsen også skulle gælde journalister m.fl. ved de elektroniske medier og de andre medier, der er omfattet af medieansvarsloven uden hensyn til, om udsendelserne havde karakter af egentlig nyhedsformidling. Medieansvarsudvalgets forslag til ændring af retsplejelovens § 172 på dette punkt er identisk med gældende retsplejelovs § 172, stk. 1-3 og 4.

Som nævnt i tillægskommissoriet delte medieansvarsudvalget sig på spørgs-

målet om, hvorvidt vidnefritagelsen burde omfatte alle oplysninger og ikke kun kildens identitet og på, om beskyttelsen burde gælde for såvel offentliggjort som ikke offentliggjort materiale. Der henvises vedrørende disse spørgsmål til betænkningen s. 274 - 276 og 289 - 290.

2 af udvalgets medlemmer (Tove Hygum Jakobsen og Svenn Bernhard Sørensen) gik *principalt* ind for, at der blev indført absolut vidnefritagelse, men kunne subsidiært tilslutte sig de synspunkter, der blev fremsat af udvalgets mindretal og er derfor i det følgende refereret for disse synspunkter.

For så vidt angik spørgsmålet om, hvorvidt reglerne om vidnefritagelse foruden kildens identitet skulle omfatte andre oplysninger, fandt 8 af udvalgets i alt 16 medlemmer (Aage Deleuran, Klaus Groos, Bent A. Koch, Per Lindegaard, Asger Lund-Sørensen, Per Magid, Else Mols (formand) og Jørgen Paulsen) ikke, at der var grundlag for at ændre reglerne på dette punkt og henviste i den forbindelse til, at dette også var ordningen i de øvrige nordiske lande. Endvidere henvistes til en række retshåndhævelsesbetragtninger. Således mente disse medlemmer, at en begrænsning, der også omfattede oplysningernes nærmere indhold, ville bevirke, at man f.eks. aldrig i en civil sag ved vidneførsel af en medarbejder kunne få oplysninger om forhold, der havde været omtalt i dagspressen, og som kunne have væsentlig betydning som bevis under en erstatningssag. Man ville aldrig ad den vej kunne få fastslået det virkelige sagsforhold i en given sag - herunder en sag vedrørende pressens egne forhold, hvilket ville give medierne en særstilling i samfundet, som rakte langt videre end disse medlemmer mente, at der var begrundelse for. Heller ikke en undersøgelseskommission, der havde til opgave at klarlægge en myndigheds forvaltning af sine opgaver eller for den sags skyld undersøge forhold inden for et bestemt massemedie, ville kunne søge sagen oplyst ved vidneførsel af massemediets medarbejdere. Medlemmerne mente i øvrigt, at denne særstilling ville blive yderligere forstærket, hvis der, som det blev foreslået af et enigt udvalg, blev indført tilsvarende begrænsninger for ransagning og beslaglæggelse.

8 medlemmer (Aage Damm, Knud Aage Frøbert, Vagn Greve, Tove Hygum Jakobsen, Thyge Madsen, Martin Melchior, Jørgen Schleimann og Svenn Bernhard Sørensen) mente derimod, at kildebeskyttelsen ikke burde begrænses til selve identiteten af kilden, idet beskyttelsen som udgangspunkt burde være total for at give pressen de bedste vilkår for at kunne varetage sine opgaver.

Drøftelsen af, hvilke oplysninger der omfattedes af vidnefritagelsesreglerne, havde nær sammenhæng med spørgsmålet om, hvorvidt der i lighed med i Norge burde være kildebeskyttelse med hensyn til oplysninger, som journalister modtager til brug i deres virksomhed, men som (endnu) ikke er offentliggjort.

De førstnævnte 8 medlemmer af udvalget fandt, at der heller ikke på dette punkt var grundlag for at ændre de gældende bestemmelser. Ud over at spørgsmålet på daværende tidspunkt ikke havde været aktuelt, henviste disse med-

lemmer til, at det ville give journalister en helt særegen stilling og indebære mulighed for, at pressefolk, der i øvrigt ofte "er på pletten", ville kunne undslå sig fra den almindelige pligt til som andre borgere at afgive vidneforklaring om deres iagttagelser m.v. Endvidere anførtes, at det måtte give anledning til betydelig tvivl, hvornår en oplysning vil kunne siges at være betroet vedkommende i dennes virksomhed, jf. den gældende bestemmelse i Norge, idet disse medlemmer bemærkede, at tilfælde, hvor en journalist ved egne iagttagelser får kendskab til strafbare forhold, falder uden for kildebeskyttelsen i Norge.

De 8 andre medlemmer af udvalget foreslog derimod en ordning, hvorefter vidnefritagelsen burde udvides til at omfatte også kilder til endnu ikke offentliggjorte oplysninger.

Medlemmerne Aage Damm, Knud Aage Frøbert, Vagn Greve, Tove Hygum Jakobsen, Thyge Madsen, Martin Melchior, Jørgen Schleimann og Svenn Bernhard Sørensen foreslog herefter indføjet følgende bestemmelse:

> "Stk. 5. De i stk. 1 og 2 nævnte personer har heller ikke pligt til at afgive vidneforklaring om kilden til indholdet af oplysninger og andet materiale, som er givet eller skaffet af dem med henblik på offentliggørelse eller som baggrundsorientering for det redaktionelle arbejde."

I bemærkningerne til dette forslag anførtes:

"Når henses til det hovedprincip om vidnefritagelse, som hele udvalget foreslår indsat som stk. 1 - 4 i retsplejelovens § 172, er det en naturlig konsekvens, at disse persongrupper ikke kan pålægges vidnepligt med hensyn til oplysninger, som kan identificere den kilde, hvis navn der ikke er pligt til at oplyse.

Det foreslåede stk. 5 rækker dog videre. Det skal således sikre, at journalisten også kan nægte at afgive vidneforklaring om, hvem der er forfatter eller kilde til en artikel eller en oplysning, som ikke er offentliggjort. Det normale vil naturligvis være, at spørgsmålet om afsløring af en forfatters eller kildes identitet opstår efter offentliggørelsen af en artikel/meddelelse eller udsendelse af et radio/tv program. Men det kan ikke udelukkes, at der kan opstå situationer, hvor spørgsmålet om røbelse af identiteten bliver aktuelt, selv om der (endnu) ikke er offentliggjort/udsendt noget. Den der henvender sig til redaktionen/stationen i tillid til at kunne bevare sin anonymitet, bør kunne forvente, at der ikke kan pålægges journalisten vidnepligt. Han/hun kan ikke vide, om informationen vil blive offentliggjort eller ikke. Det bør ligeledes være uden betydning, om redaktionen har til hensigt at offentliggøre informationen, eller dette ikke er tilfældet. Forslaget er på dette punkt i overensstemmelse med, hvad der gælder i den vesttyske lovgivning. Retspolitisk har dette en nær sammenhæng med grundlovens § 77' forbud mod censur og mod andre forebyggende forholdsregler, der afskærer myndighederne fra forhåndsgranskning af aviser m.m.

Ordene "som baggrundsorientering for det redaktionelle arbejde" viser, at der er almindelig vidnepligt med hensyn til materiale, som er uden forbindelse med det redaktionelle arbejde. Da annoncer ikke er en del af det redaktionelle stof, er der f.eks. ikke fritagelse for at oplyse navn og adresse på indsendere af en annonce om (formodede) hælerivarer."

Den af dette mindretal foreslåede ordning var genstand for særlig overvejelse under Retsudvalgets behandling af forslaget til medieansvarsloven, idet S og SF's medlemmer under udvalgsbehandlingen stillede et ændringsforslag, der bl.a. var identisk med det af mindretallet foreslåede stk. 5. Justitsministeriet kommenterede på forespørgsel (spørgsmål nr. 24) bl.a. denne del af S' og SF's forslag og anførte, at ministeriet måtte tage afstand fra forslaget om at udvide kildebeskyttelsen til også at omfatte kilder til endnu ikke offentliggjorte oplysninger eller oplysninger, som er modtaget som baggrundsorientering. S og SF's øvrige ændringsforslag af betydning for tillægskommissoriet vedrørte en præcisering af, hvornår journalister m.v. kunne pålægges at vidne. Spørgsmål 24 relaterer sig således delvis til dette spørgsmål, ligesom de øvrige spørgsmål, som nævnes i tillægskommissoriet, (spørgsmålene 11 og 17), behandler dette emne. S og SF frafaldt allerede under udvalgsbehandlingen ændringsforslaget, idet samtlige udvalgsmedlemmer med undtagelse af FP og CD tilsluttede sig et af justitsministeren mellem 1. og 2. behandling stillet ændringsforslag (identisk med den gældende § 172, stk. 5 og 6), der i højere grad end det oprindelige lovforslag præciserede betingelserne for, at journalister m.v. kan meddeles vidnepålæg. Hvor det efter lovforslaget ville være afgørende, om lovovertrædelsen ud fra en mere generel, skønsmæssig vurdering kunne karakteriseres som grov, blev det i ændringsforslaget i Retsudvalgets betænkning stillet som en yderligere betingelse for vidnepålæg, at lovovertrædelsen efter loven skal kunne medføre straf af fængsel i 4 år eller derover.

Spørgsmålet om kildebeskyttelsens omfang blev drøftet under såvel 1. som 2. behandling i Folketinget, men det var navnlig afgrænsningen af de tilfælde, hvor der ville kunne gives journalister m.fl. pålæg om at vidne, der påkaldte sig interesse. Således efterlyste SF allerede under 1. behandlingen en præcisering af bestemmelserne herom, og synspunktet blev støttet af det Radikale Venstre. Under 2. behandlingen lagde flere ordførere afgørende vægt på den præcisering af betingelserne for vidnepålæg, der var opnået ved justitsministerens ændringsforslag. SF gav i den forbindelse udtryk for, at justitsministerens ændringsforslag vedrørende kildebeskyttelsen efter dette partis opfattelse var fuldt tilfredsstillende, selvom man ikke var gået så vidt, som mindretallet i Medieansvarsudvalget ønskede.

2.2. Ransagning/beslaglæggelse og edition

Et enigt Medieansvarsudvalg udtalte i betænkning nr. 1205/90 s. 276: "... at

der er en nær sammenhæng mellem kildebeskyttelsesreglerne og reglerne om ransagning og beslaglæggelse hos journalister m.fl. Spørgsmålet om denne sammenhæng er et spørgsmål om ændring af retsplejeloven af generel rækkevidde og er heller ikke for så vidt angår mediernes medarbejdere omfattet af udvalgets kommissorium. Et overvejende flertal i udvalget finder på den anden side, at betingelserne for ransagning og for beslaglæggelse af dokumenter m.v. hos journalister skal afstemmes efter reglerne om journalisters vidnefritagelse, og at dette spørgsmål derfor bør overvejes nærmere i forbindelse med en revision af ransagningsreglerne. Efter det oplyste findes der en sådan overensstemmelse i bl.a. Frankrig, Holland, Sverige, Østrig og Forbundsrepublikken Tyskland."

I betænkning nr. 1223/91 om beslaglæggelse og edition under efterforskning fremsættes en række forslag til ændring af de gældende regler om beslaglæggelse. Forslagets § 802, stk. 4, lyder således:

> "*Stk. 4.* Skriftlige meddelelser eller lignende, som hidrører fra en person, som efter reglerne i § 170 er udelukket fra at afgive forklaring som vidne i sagen, kan ikke beslaglægges hos en mistænkt. Det samme gælder materiale, der indeholder oplysninger af den karakter, der er nævnt i § 172, hvis materialet hidrører fra en person, der efter § 172 er fritaget for at afgive forklaring som vidne i sagen."

Forslagets § 803, stk. 2, lyder således:

> "*Stk. 2.* Hos personer, som efter reglerne i § 170 er udelukket fra at afgive forklaring som vidne i sagen, er skriftlige meddelelser mellem den mistænkte og den pågældende person samt dennes notater og lignende vedrørende den mistænkte ikke genstand for beslaglæggelse. Hos personer, der er omfattet af § 172, kan beslaglæggelse ikke finde sted af materiale, der indeholder oplysning om forhold, som de pågældende efter § 172 er fritaget for at afgive forklaring om som vidne i sagen."

I bemærkningerne til sidstnævnte bestemmelse hedder det:

"Bestemmelsen i 2. pkt. om beslaglæggelse hos journalister m.fl. er ny.

Strafferetsplejeudvalget udtalte i sin betænkning om ransagning nr. 1159/89 side 95, at man ikke fandt grundlag for at foreslå særlige begrænsninger i adgangen til ransagning hos bl.a. journalister. Udvalget mente dog, at man i retspraksis ville stille særlige proportionalitetskrav i forbindelse med sådanne ransagninger.

Medieansvarsudvalget anførte i sin betænkning nr. 1205/90, side 276, at der er en nær sammenhæng mellem kildebeskyttelsesreglerne og reglerne om ransagning og beslaglæggelse hos journalister m.fl. Et overvejende flertal i udvalget udtalte videre, at betingelserne for ransagning og for beslaglæggelse af dokumenter m.v. hos journalister burde afstemmes efter reglerne om journalisters

vidnefritagelse, og at dette burde overvejes i forbindelse med revision af ransagningsreglerne.

I forbindelse med gennemførelsen af medieansvarsloven er retsplejelovens § 172 ændret på grundlag af Medieansvarsudvalgets betænkning. Der er bl.a. sket en udvidelse af adgangen til kildebeskyttelse, således at betingelserne for meddelelse af vidnepålæg til journalister m.fl. er gjort strengere og mere præcise.

Som konsekvens af denne lovændring har Strafferetsplejeudvalget fundet at burde foreslå en tilsvarende ændring af retsplejelovens regler om beslaglæggelse, idet det forudsættes, at der ved en eventuel gennemførelse af udvalgets forslag sker en lignende ændring af reglerne om ransagning.

Det er hensigten med bestemmelsen, at der skal ydes journalister m.fl. en beskyttelse mod beslaglæggelse, der svarer til bestemmelsen i § 172. Dette vil sige, at materiale, der ikke indeholder de i § 172 nævnte oplysninger, ikke er omfattet, og at beslaglæggelse under alle omstændigheder kan finde sted, såfremt betingelserne for efter § 172, stk. 5, at pålægge vidnepligt er opfyldt.

Ved materiale forstås ikke blot brevveksling og andre skriftlige optegnelser, men også lyd- og billedoptagelser."

Betænkningens forslag om edition forbinder i lighed med den gældende bestemmelse i § 827 reglerne om edition med bestemmelserne i §§ 169-172 om vidneudelukkelse og vidnefritagelse.

3. Fremmed ret

Der henvises til afsnittet om fremmed ret vedrørende massemediernes kildebeskyttelse i Betænkning nr. 1205/1990 om medieansvar. Udvalget har imidlertid til brug for sit arbejde indhentet oplysninger om eventuelle ændringer i retstilstanden i Norge, Sverige og Finland.

Norge

Som omtalt i betænkning nr. 1205/1990 afgav det norske kildebeskyttelsesudvalg den 11. december 1987 betænkning om massemediernes ret til kildebeskyttelse og til indsyn i og referat fra retssager (NOU 1988:2).

Det er oplyst, at kildebeskyttelsesudvalgets betænkning i øjeblikket er til behandling i Justisdepartementet med henblik på, at et lovforslag fremmes inden årsskiftet 1996/97.

Med hensyn til retspraksis på området er det oplyst, at den norske højesteret siden afgivelsen af betænkning nr. 1205/1990 har truffet fire afgørelser vedrørende kildebeskyttelse.

Flere af disse afgørelser uddyber bl.a. hvilke momenter, der skal tillægges vægt ved interesseafvejningen af, hvorvidt der skal pålægges vidnepligt eller

ej. Den norske højesteret har tilkendegivet, at selv om der foreligger et strafbart brud på tavshedspligten, kan der gøres undtagelse fra vidnepligten, når væsentlige hensyn i den konkrete sag taler imod vidnepligt.

Højesterets kendelse af 15. januar 1992 (Norsk Retstidende 1993, side 982) vedrørte spørgsmålet om, hvorvidt to journalister, der havde skrevet en bog - Edderkoppen - om efterretningstjenestens forhold til Socialdemokratiet, havde pligt til at oplyse om deres kilder og i øvrigt afgive forklaring til den myndighed, der førte tilsyn med efterretningstjenestens virksomhed. Tilsynsmyndigheden havde fra en række personer, der angiveligt havde virket som kilder til bogen indhentet samtykke til, at journalisterne besvarede spørgsmål om, hvad disse personer havde fortalt journalisterne.

Sagen vedrørte spørgsmålet om, hvorvidt de to journalister var omfattet af reglen om kildebeskyttelse i tvistemålslovens § 209 a, der beskytter oplysninger i "et trykt skrift", eftersom journalisterne havde offentliggjort deres materiale i en bog. Tillige forelå spørgsmålet om, hvorvidt journalisterne, såfremt de var omfattet af beskyttelsen i § 209 a, alligevel kunne pålægges at afgive forklaring.

Højesteret fandt, at journalisterne ikke havde pligt til at oplyse om deres kilder. Den forklaring, de allerede havde afgivet, hvor de bl.a. havde nægtet at besvare visse spørgsmål om deres kilder, men havde ladet tilsynsmyndigheden høre en del af deres båndmateriale, blev anset for at være tilstrækkelig.

Den førstvoterende dommer fandt vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt bøger var omfattet af kildebeskyttelsen i tvistemålslovens § 209 a, at bøger i almindelighed faldt udenfor beskyttelsen, men at bogen efter sit indhold alligevel faldt indenfor formålet med bestemmelsen. Journalisterne havde derfor som udgangspunkt ret til kildebeskyttelse.

Vedrørende betydningen af de samtykkeerklæringer, der var indhentet fra tilsynsmyndigheden, udtalte den førstvoterende, at sådanne samtykkeerklæringer ikke kunne tillægges afgørende betydning. I situationer, hvor journalister bygger deres historie på flere kilder, ville det således kunne være vanskeligt at afgive forklaring uden at afsløre de kilder, der ikke har afgivet en samtykkeerklæring.

Spørgsmålet var herefter, om der forelå tilstrækkelig vægtige grunde til at fravige udgangspunktet om kildebeskyttelse.

Om denne afvejning udtalte dommeren bl.a.:

> "Ved denne avveiningen finner jeg det riktig å legge til grunn at langsiktig perspektiv. Det kan neppe bestrides at mange forhold kommer frem i dagen fordi kilden vet at han eller hun er gitt et anonymitetsvern. Kilde vernet må derfor i mange tilfelle ikke veies mot behovet for å få avdekket kritikkverdige eller straffbare forhold, men mod at etterforskningen blir mer tid- og ressurskrevende. Det må antas at et omfattende kildevern medfører at flere kritikkverdige forhold blir afdekket, enn det som ville vært tilfellet

> ved et vern av begrenset omfang, eller hvor vernet ikke blir gitt. Å opplyse om forhold av stor offentlig interesse, har for mange en høyere terskel, enn når det gjelder mer trivielle forhold. Dermed kan også behovet for sikkerhet for anonymiteten i de førstnevnte tilfelle bli større enn ellers."

Dommeren fandt ikke, at hensynet til sagens oplysning kunne begrunde, at de to journalister skulle afgive forklaring.

Efter reglen i tvistemålslovens § 209 a kan forklaring kræves afgivet, på trods af kildebeskyttelsen, når oplysningerne må antages at været givet ved strafbart brud på tavshedspligten. Der skal foretages en konkret vurdering heraf, men udgangspunktet er, at forklaring skal afgives medmindre væsentlige hensyn taler imod dette. Den førstvoterende fandt, under henvisning til ovennævnte citat, at der forelå sådanne særlige hensyn, at forklaring ikke skulle kræves afgivet.

Dommeren udtalte endvidere, at han ikke fandt, at journalisterne havde vægret sig ved at afgive forklaring i det omfang, de kunne uden at afsløre deres kilder. Således havde journalisterne, i det omfang de ikke afslørede deres kilder, over for tilsynsmyndigheden afspillet 7 ud af 9 bånd, der kunne have betydning for tilsynsmyndighedens arbejde.

Endvidere udtalte førstvoterende om journalisternes nægtelse af at svare på visse spørgsmål bl.a.:

> "Kildevernet må gå så langt at det heller ikke kan stilles spørgsmål hvor formålet ikke er å komme på spor etter kilden, men hvor det kan bli resultatet."

I Højesterets kendelse af 3. september 1993 (Norsk Retstidende 1993, side 982) drejede det sig om, at en journalist som led i en debat om ulves angreb på får havde haft kontakt med en person, der havde skudt en ulv. Journalisten fik efterfølgende liget af ulven i sin besiddelse, fjernede kendetegn, der kunne identificere kilden, hvorefter han fremviste ulveliget til en ekspert, der bekræftede, at der var tale om liget af en ulv.

Da ulve er en fredet dyreart indledte politiet en efterforskning og ønskede i den forbindelse, at journalisten skulle opgive sin kildes identitet. Anklagemyndigheden gjorde gældende, at journalisten ved at have virket som mellemmand mellem politiet og kilden - i forbindelse med journalistens besiddelse af liget af ulven - havde bragt sig udenfor kildebeskyttelsesreglerne.

Højesteret fandt, at journalistens handlinger havde været motiveret af det journalistiske arbejde. Hans besiddelse af liget af ulven var sket som led i et betroelsesforhold mellem ham og kilden. Endvidere lagde den førstvoterende vægt på, at sagen var af offentlig interesse i området. Journalisten blev derfor ikke pålagt at oplyse kildens identitet eller i øvrigt at forklare om liget af ulven.

Højesterets kendelse af 24. november 1995 (Norsk Retstidende 1995, side

1777) vedrørte kildebeskyttelse og journalistisk frihed over for hensynet til beskyttelse af personfølsomme oplysninger.

En redaktør anmodede politiet om til brug for avisen at udlevere en intern plakat - "Gjengangerplakaten" -, der indeholdt oplysninger og billeder af de 100 mest aktive vaneforbrydere.

Ved udleveringen havde politiet overstreget alle personlige kendetegn, såsom ansigt, navn og fødselsdato. Ved offentliggørelsen havde redaktøren imidlertid skaffet en ren udgave af plakaten og anvendte denne uden at have overstreget fødselsdato, fornavn og visse ansigtstræk. Redaktøren gjorde bl.a. gældende, at oplysninger om straffesager var offentligt tilgængelige gennem den offentlige retspleje, og at plakaten var anvendt som blikfang for at formidle information om et alvorligt emne, det havde således betydning for den journalistiske historie, at emnet kunne knyttes til nogle personer.

Højesteret fandt, at redaktøren havde pligt til at oplyse kildens identitet og afgive forklaring. Førstvoterende udtalte bl.a.:

> "Det er således blikkfangverdien av materialet som her står sentralt, ikke informasjonsverdien vedrørende det tema som skulle behandles - at et begrenset antall kriminelle står for en forholdsvis betydelig del av "hverdagskriminaliteten". Jeg legger til grunn at alle oplysninger av relevans for selve temaet, slik som alder, kjønn, nasjonalitet og annet var eller kunne bli tilgjengeligt for avisa på ordinær måte.
>
> Når betydningen av de interesser som knytter seg til presentasjonsverdien af plakaten, skal veies mot de hensyn som beskyttes av taushetspligten i det foreliggende tilfellet, finder jeg det klart at de førstnevnte må vike."

I Højesterets kendelse af 9. februar 1996 (Norsk Retstidende 1996, side 180) havde politiet ransaget en virksomheds lokaler og beslaglagt regnskabsmateriale. Indgrebene skete på foranledning af skattemyndighederne, der havde udarbejdet et notat om virksomhedens ledelse, drift og formodede skatteunddragelse.

Under ransagningen kom flere journalister til stede og den sigtede i sagen - en kendt politiker - gav efterfølgende et pressemøde om sit syn på sagen. På baggrund af pressens artikler om sagen indgav den sigtede anmeldelse mod skattemyndighederne og politiet for overtrædelse af tavshedspligten. Artiklerne indeholdt oplysninger om den sigtedes skatteforhold og om sigtelsen, og én henviste udtrykkeligt til det af skattemyndighederne udarbejdede notat.

Højesteret fandt enstemmigt, at det ikke i fornøden grad var sandsynliggjort, at oplysningerne i de første artikler var videregivet ved et strafbart brud på tavshedspligten, hvorfor journalisterne bag disse artikler ikke havde pligt til at afgive forklaring om deres kilder.

Med hensyn til den artikel, der henviste til notatet, fandt tre dommere, at man efter en interesseafvejning ikke kunne fordre oplysninger om journalisternes kilder. To dommere nåede samme resultat med den begrundelse, at allerede

fordi et strafbart brud på tavshedspligten ikke var sandsynliggjort i fornøden grad med hensyn til disse oplysninger, krævedes ingen interesseafvejning.

Resultatet blev støttet på overvejelser om de omstændigheder, der forelå på tidspunktet for kildens afgivelse af de nævnte oplysninger, herunder at den sigtede selv ved pressemøde umiddelbart efter ransagningen havde bragt sagen i offentlighedens søgelys.

Sverige

Den svenske rättegångsbalks kapitel 36, § 5, stk. 6, er pr. 1. april 1996 sålydende:

> "Den som har tystnadspligt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrives i nämnda paragrafer."

Reglerne om straf i anledning af brud på kildens anonymitet i tryckfrihetsförordningens kapitel 3, § 3, er ændret (lov 1991:1470) og lyder nu:

> "Den som har tagit befattning med tillkomsten eller utgivningen av tryckt skrift eller med framställning som var avsedd att införas i tryckt skrift och den som har varit verksam inom företag för utgivning av tryckta skrifter eller inom företag för yrkesmässig förmedling av nyheter eller andre meddelanden till periodiske skrifter får inte röja vad han därvid erfarit om vem som är författare eller har lämnat meddelande enligt 1 kap. 1 § tredje stycket eller är utgivare av skrift som inte är periodisk.
>
> Tystnadsplikten enligt första stycket gällar inte
>
> 1. om den till vars förmån tystnadsplikten gällar har samtyckt till att hans identitet röjs,
> 2. om fråga om identiteten får väckas enligt 2 § första stycket,
> 3. om det rör sig om brott som anges i 7 kap. 3 § första stycket 1,
> 4. i den mån domstol, när det är fråga om brott enligt 7 kap. 2 § eller 3 § första stycket 2 eller 3, finner de erforderligt, att vid förhandling uppgift lämnas, hrurvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt för den brottsliga gärningen har lämnat meddelandet eller medverkat til framställningen, eller
> 5. i den mån domstol i annat fall av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse finner det vara av synnerlig vikt att uppgift om identiteten lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran.
>
> Vid förhör som avses i andra stycket 4 eller 5 skall rätten noga vaka över att frågor inte ställs som kan inkräkta på tystnadsplikten utöver vad som i varje särskilt fall är medgivet."

Vedrørende kildebeskyttelse i svensk ret gælder udover tryckfrihetsförordningen pr. 1. januar 1992 yttrandefrihetsgrundlagen (lov 1991:1469), der jf. den-

nes § 1 navnlig finder anvendelse på de elektroniske medier. Lovens kapitel 2 sikrer personer ret til anonymitet, samt fastslår journalisters pligt til ikke at afsløre sine kilder, jf. § 3, mens § 4 fastslår offentlige myndigheders pligt til at afstå fra at efterforske kildens identitet, jf. § 4.

Brud på tavshedspligten eller overtrædelse af forbudet mod efterforskning med henblik på at afdække kildens identitet er sanktioneret med straf af bøde eller fængsel op til et år jf. § 5.

Kildebeskyttelsen kan under særlige omstændigheder brydes, jf. lovens § 3, der svarer til bestemmelsen i tryckfrihetsförordningens kapitel 3, § 3, gengivet ovenfor.

Finland

Med virkning fra 1. juni 1987 er rättegångsbalkens § 24, 3. mom., ændret. Ændringen vedrører i hovedsagen, at beskyttelsen udvides til også at omfatte visse andre medier.

Med virkning fra 1. januar 1989 er förundersökningslagen trådt i kraft. Lovens § 27, sidste punktum, fastslår, at de af rättergångsbalkens § 24, 2. eller 3. mom., omfattede personer kan pålægges at afgive forklaring for retten også under efterforskningen. Betingelserne for bestemmelsens anvendelse blev skærpet under udvalgsbehandlingen og finder kun anvendelse i tilfælde, hvor der er sigtelse for forbrydelser med en strafferamme på mindst 6 års fængsel. I lagutskottets betænkning bemærkede udvalget endvidere, at bestemmelsen i lovens § 27 alene bør anvendes efter nøje overvejelse og alene forpligter egentlige nøglevidner til at forklare om deres kilder.

Det er oplyst, at et udvalg vedrørende ytringsfrihed er nedsat af Justitsministeriet og for tiden overvejer lovgivningsinitiativer med henblik på en samlet lovgivning om ytringsfrihed uanset mediernes distributionsform. Overvejelserne er endnu ikke tilendebragt, men forventes at foreligge omkring årsskiftet 1996/97.

4. EU-retten og menneskerettighederne

Afsnittene om EU-retten og menneskerettighederne er udarbejdet af Justitsministeriets repræsentant i udvalget.

4.1. EU-retten

Der henvises til de synspunkter, der er fremført i kapitel VIII vedrørende EU-retten.

Det tilføjes, at Europaparlamentet ved beslutning af 18. januar 1994 (A3-0434/93, EFT C nr. 44, side 34) har anerkendt journalisters ret til at beskytte

deres kilder, der er et væsentligt element i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 10. Europaparlamentet tilkendegav således ved beslutningen, at det er parlamentets opfattelse, at manglen på respekt for journalisters hemmeligholdelsesret indirekte begrænser retten til information. Europaparlamentet er overbevist om, at kildebeskyttelsen vil blive inddraget i forbindelse med forslag om en vedtægt om menneskerettigheder i EU. Endelig fremgår det af beslutningen, at det indtil da er Europaparlamentets håb, at det vil være muligt for EF-Domstolen at følge en praksis, der bygger på gennemførelse af rettighederne i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, herunder artikel 10, og herved indirekte give journalister adgang til at beskytte deres kilder.

Efter EU-traktatens artikel F respekterer Unionen de grundlæggende menneskerettigheder og frihedsrettigheder, således som disse bl.a. fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. På tilsvarende måde har EF-domstolen i sin praksis antaget, at Domstolen bl.a. skal beskytte de grundrettigheder, der følger af denne konvention.

4.2. Menneskerettighederne

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention giver adgang til kildebeskyttelse gennem artikel 10, der er gengivet i kapitel VIII. Artikel 10 forudsætter, at også den negative ytringsfrihed - retten til at forholde sig tavs - i særlige tilfælde skal nyde beskyttelse.

Retten for journalister til at beskytte deres kilder er af Menneskerettighedsdomstolen i Goodwin-sagen blevet anset som et væsentligt middel for pressen i dens rolle som "public watchdog", og kildebeskyttelsen bringes herved ind under artikel 10.1 Goodwin mod Storbritannien (Menneskerettighedsdomstolens dom af 27. marts 1996, sag 16/1994/463/544) fik Menneskerettighedsdomstolen lejlighed til at tage stilling til en sag om journalisters ret til kildebeskyttelse.

Sagen vedrørte en britisk journalist, der gennem en kilde havde modtaget forretningsmæssige oplysninger om vanskeligheder i en virksomhed indenfor edb-branchen. Materialet var uddelt i virksomheden under fortrolighedsmærke, men et eksemplar var angiveligt forsvundet. Virksomheden fik nedlagt fogedforbud for offentliggørelse af materialet.

Virksomheden fik herefter ved de nationale domstole medhold i, at journalisten var forpligtet til at oplyse om sin kildes identitet. De nationale domstole fandt ud fra en afvejning af interesserne i overensstemmelse med britisk ret, at afsløringen af kildens identitet var den eneste mulighed for, at virksomheden kunne foretage retlige skridt over for personen, der havde lækket oplysningerne og dermed kunne sikre sig mod fremtidige brud på tavshedspligten, idet fogedforbudet ikke beskyttede virksomheden mod videregivelse af oplysningerne

til leverandører, kreditorer og konkurrenter. Ved afgørelsen lagde de nationale instanser navnlig vægt på hensynet til retshåndhævelsen og fandt efter retspraksis, at journalisten havde en pligt til at bistå med oplysninger i tilfælde, hvor han var blevet indblandet i ulovlige forhold. Journalisten pålagdes en bøde på £ 5.000 for mod rettens afgørelse ikke at ville oplyse kildens identitet.

For Menneskerettighedsdomstolen gav sagen navnlig anledning til overvejelser om to spørgsmål efter artikel 10, stk. 2: Fremgik hjemlen for straf i national ret med den fornødne grad af klarhed og var indgrebet nødvendigt i et demokratisk samfund?

Menneskerettighedsdomstolen fandt, at der forelå den fornødne klarhed i regelgrundlaget, idet det var vanskeligt præcist at formulere regler på området for kildebeskyttelse, og at en vis grad af fleksibilitet var hensigtsmæssig for at give de nationale domstole mulighed for at præge området gennem konkrete vurderinger.

Menneskerettighedsdomstolen udtalte, at indgrebet over for journalisten stred mod artikel 10, "... unless it is justified by an overriding requirement in the public interest." Den modstående interesse må i disse tilfælde godtgøres tilstrækkeligt. Menneskerettighedsdomstolen fandt, at sager på området måtte prøves intensivt og, at det generelle hensyn til en fri presse måtte veje tungt.

Efter en proportionalitetsvurdering fandt Menneskerettighedsdomstolen, at virksomhedens interesser var blevet tilstrækkelig varetaget ved fogedforbudet, og at pålæggelsen af pligten til at afsløre kildens identitet i hovedsagen varetog samme hensyn som fogedforbudet. Formålet med afsløringen af kildens identitet stod således i misforhold til indgrebet over for journalistens ret til at beskytte sin kilde. Menneskerettighedsdomstolen fandt med stemmerne 11-7, at der var sket en krænkelse af artikel 10.

De dissentierende dommere delte flertallets opfattelse af kildebeskyttelsens vigtighed, men havde en anderledes vurdering af de konkrete omstændigheder. Mindretallet lagde navnlig vægt på, at de nationale instanser havde foretaget en afvejning, hvorunder formålet med afsløringen af kilden og en nøje vurdering af virksomhedens interesse var indgået. De nationale afgørelser måtte derfor være indenfor statens "margin of appreciation".

Menneskerettighedskommissionen afviste i sin beslutning af 18. januar 1996 i sagen British Broadcasting Corporation mod Storbritannien (application no. 25798/94) at realitetsbehandle en klage, hvori det blandt andet var gjort gældende, at artikel 10 var krænket.

Under en straffesag mod to politifolk nedlagdes på forsvarerens begæring editionspålæg over for BBC, hvorefter ikke udsendt materiale optaget under en opstand skulle udleveres. BBC gjorde gældende, at en udlevering af de ikke udsendte optagelser ville være forbundet med betydelig risiko for BBCs medarbejdere.

Menneskerettighedskommissionen bemærkede, at optagelserne ikke var ind-

hentet som led i en betroelsessituation. Endvidere fandt Menneskerettighedskommissionen, at udlevering af optagelserne ikke ville føre til en forøget risiko for medarbejderne under optagelser, idet Kommissionen fandt, at risikoen i det væsentligste var forbundet med tilstedeværelsen under optagelserne og ikke en efterfølgende udsendelse eller udlevering af disse optagelser.

På Europarådets ministerkonference i Prag den 7.-8. december 1994 blev en række resolutioner vedtaget. Vigtigheden af retten til kildebeskyttelse anerkendes i princip 3, litra d, i resolution nr. 2.1 resolutionens princip 2 fastslås, at ytringsfriheden navnlig er sikret i Menneskerettighedskonventionens artikel 10 og i praksis fra Menneskerettighedskommissionen og Menneskerettighedsdomstolen. I princip 4 nævnes, at der er adgang til at foretage indskrænkninger i retten til kildebeskyttelse. Der henvises i bestemmelsens litra a, til Menneskerettighedskonventionens artikel 10, stk. 2. Det nævnes i bestemmelsens litra c, at indskrænkninger skal "be laid down by law and formulated in clear and precise terms;". Bestemmelsen skal formentlig forstås i overensstemmelse med kravet i Menneskerettighedskonventionens artikel 10 om, at indskrænkninger skal være foreskrevet ved lov.

4.3. Vurdering af det foreliggende forslag

Forslaget vedrørende kildebeskyttelse rejser næppe selvstændige spørgsmål i forhold til EU-retten. Der henvises derfor i det hele til det i kapitel VIII anførte vedrørende EU-retten.

For så vidt angår forslagets forhold til menneskerettighedskonventionen bemærkes, at de gældende regler om kildebeskyttelse som ovenfor beskrevet hviler på en afvejning af modstående hensyn til på den ene side informations- og ytringsfriheden ved beskyttelse af kildens identitet og på den anden side det samfundsmæssige hensyn til den korrekte afgørelse af retstvister. En tilsvarende afvejning skal foretages efter menneskerettighedskonventionens artikel 10.

Menneskerettighedskonventionens bestemmelser er ved inkorporering gjort til en del af dansk ret og skal således også indgå ved denne afvejning. De gældende bestemmelser om kildebeskyttelse må således antages at være i overensstemmelse med menneskerettighedskonventionen.

Da forslaget ydermere fremrykker tidspunktet for kildebeskyttelsens indtræden, og dermed indebærer en udvidelse af den nugældende kildebeskyttelse, rejser forslaget ikke spørgsmål om foreneligheden med menneskerettighederne.

5. Retspraksis

Før den gældende § 172 trådte i kraft, tog domstolene i U 1992.48 ØLK stilling til et spørgsmål om rækkevidden af reglerne om kildebeskyttelse. Resultatet må fortsat antages at være gældende. Under optagelse i et klubhus filmede

et fjernsynshold fra TV 2, Bomholm, ved et tilfælde en politiaktion. Anklagemyndigheden begærede filmene udleveret til gennemsyn i medfør af retsplejelovens § 827 med henblik på beslaglæggelse som bevis, jf. retsplejelovens § 824 i en sag om overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, som følge af et håndgemæng mellem et af klubmedlemmerne og en kriminalassistent. Landsretten udtalte, at der ikke i sagen var spørgsmål om kildebeskyttelse, og at retsplejelovens § 172 derfor ikke fandt anvendelse. Landsretten tiltrådte herefter, at byretten havde givet TV 2, Bornholm, pålæg om at lade politiet gennemse optagelserne af optrinnet.

TV-udsendelsen "Dømt for mord" førte til, at en i sagen omtalt person rejste erstatningssag, idet han mente, at han var blevet hængt ud som den virkelige morder. Under sagen fremsatte den pågældende påstand om, at det pålagdes Danmarks Radio at forevise eller udlåne de uredigerede optagelser (råbånd) vedrørende to personer med henblik på en senere fremlæggelse og forevisning for Østre Landsret (U 1993.169 HHK). Landsretten lagde vægt på, at afgørelsen skulle træffes på grundlag af den TV-udsendelse, som var udsendt, og tog ikke påstanden om edition til følge. Højesteret pålagde Danmarks Radio at fremlægge de uredigerede optagelser med følgende begrundelse:

"Da det ikke kan afvises, at de uredigerede optagelser vedrørende Brian Frederiksen og Ole Thomsen er af betydning for sagens afgørelse, pålægger Højesteret i medfør af retsplejelovens § 298, stk. 1, Danmarks Radio at fremlægge de uredigerede optagelser vedrørende Brian Frederiksen og Ole Thomsens forklaringer optaget i forbindelse med TV-udsendelsen "Dømt for mord"."

Politimesteren i Gladsaxe sigtede efter TV-udsendelsen "Politiets Blinde Øje" programmedarbejderne for mod bedre vidende eller uden rimelig grund til at anse sigtelsen for sand, at have fremsat eller udbredt sigtelse for et forhold, der var egnet til at nedsætte en kriminalinspektør i medborgeres agtelse. Under sagen påstod politimesteren principalt, at Danmarks Radio skulle udlevere råbånd, drejebøger og alle dertil udfærdigede forarbejder samt alt øvrigt skriftligt materiale i forbindelse med udsendelsens tilblivelse vedrørende de i udsendelsen navngivne personer. Subsidiært påstod politimesteren Danmarks Radio pålagt at udlevere alt skriftligt materiale samt råbånd vedrørende en bestemt navngiven persons medvirken. Retten nægtede at tage anmodningen til følge, idet de sigtede havde tilsluttet sig Danmarks Radios indsigelser og således påtaget sig den processuelle risiko for ikke at kunne bevise, at de i udsendelsen fremsatte sigtelser var sande og derfor ikke skulle medføre straf, eller at der forelå omstændigheder, der gav grund til at tro, at sigtelserne var sande, og at straffen derfor burde bortfalde.

I en sag om ransagning hos Danmarks Radios Aktualitetsafdeling efter arkivmateriale, der var stjålet fra Jehovas Vidner tog Østre Landsret (U 1994.15 ØLK) stilling til, om ransagningsbestemmelsen i retsplejelovens § 795 skulle fortolkes indskrænkende i lyset af begrænsningerne i vidnefritagelsesreglerne

og de igangværende overvejelser om ændring af ransagningsreglerne. Herom hed det i landsrettens bemærkninger:

"Uanset ændringerne af reglerne om vidnefritagelse for redaktører og redaktionelle medarbejdere, jf. retsplejelovens § 172 som ændret ved lov nr. 348 af 6. juni 1991, og uanset de igangværende overvejelser om ændring af ransagningsreglerne, findes der ikke tilstrækkelige holdepunkter for en indskrænkende fortolkning af den gældende affattelse af retsplejelovens § 795, således at ransagning i et tilfælde som det foreliggende er udelukket."

Danmarks Radio havde endvidere under sagen gjort gældende, at ransagningen stred mod Menneskerettighedskonventionens artikel 8, idet proportionalitetskravene fortolkes strengt i tilfælde, hvor der - som ved kildebeskyttelsesreglerne - er særlige hensyn at tage til tredjemand, men dette blev afvist af landsretten med en bemærkning om, at der ikke fandtes at foreligge oplysninger, som gav grundlag for at anse ransagningen i modstrid med retten til respekt for privatlivet, jf. artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

På baggrund af den sparsomme retspraksis kan det konkluderes, at domstolene er afvisende overfor en udvidet fortolkning af kildebeskyttelsesreglerne hvilket efter nogle medlemmers opfattelse formentlig skal ses i lyset af den indgående drøftelse kildebeskyttelsens omfang var genstand for under det forberedende arbejde til medieansvarsloven, og at det herefter klart fandt udtryk i loven, at kildebeskyttelsen kun omfattede kildens identitet og kun i tilfælde, hvor offentliggørelse var sket.

6. International journalistkodeks

Den internationale journalistorganisation IFJ har i 1954 vedtaget en "Declaration of Principles on the Conduct of Journalists" med visse ændringer i 1986. Det fremgår heraf, at "the journalists shall observe professional secrecy regarding the source of information obtained in confidence".

Tilsvarende bestemmelse findes i den engelske Press Complaint Commission "Code of Practice" fra 1993, hvori det hedder om confidential sources: "Journalists have a moral obligation to protect confidential sources of information".

Disse og tilsvarende kodeks er i journalistisk praksis udmøntet således, at ikke blot identitet, men også materiale, der hidrører fra f.eks.:

- kilder, der henvender sig til journalisten i dennes professionelle egenskab
- kilder, der enten udtrykkeligt eller stiltiende har forudsat anonymitet
- kilder, som har betinget sig medbestemmelse på, hvilke dele af oplysningerne der må offentliggøres,

skal sikres på enhver måde mod udlevering til trediemand.

Fortrolighedsforholdet mellem medier og kilder tillægges således i disse kodeks afgørende betydning.

7. Udvalgets overvejelser

Udvalget har i sine overvejelser taget udgangspunkt i, at kildebeskyttelsesreg-1erne er indført af hensyn til den enkelte borger/kildes mulighed for at gøre brug af ytringsfriheden - ikke af hensyn til redaktører og redaktionelle medarbejdere.

For kilden kan garantien for anonymitet være en afgørende forudsætning for at betro journalisten oplysninger eller materiale, herunder oplysninger og materiale, der påpeger kritisable forhold.

Omfanget af kildebeskyttelsesreglerne skal derfor vurderes ud fra, om disse i tilstrækkeligt omfang sikrer fortrolighedsforholdet mellem kilde og redaktør/redaktionelle medarbejdere. Dette fortrolighedsforhold er en afgørende forudsætning for, at kilderne ikke "tørrer ud". Sker det, er der almindelig enighed om, at det vil være til alvorlig skade for ytrings- og informationsfriheden.

Der er således i udvalget enighed om, at formålet med en vidnefritagelsesregel for redaktører og redaktionelle medarbejdere fortsat skal være at beskytte kildens identitet. Endvidere er der tilslutning til, at tidspunktet for kildebeskyttelsens indtræden skal rykkes frem til det tidspunkt, hvor kilden bliver til kilde - dvs. det tidspunkt, hvor journalisten modtager oplysninger/materiale fra kilden. Set ud fra kildens synspunkt er offentliggørelsestidspunktet uden betydning. Kilden er uden indflydelse på og ofte uden kendskab til om, eller hvornår oplysningerne bliver offentliggjort.

Udvalget har indgående drøftet, hvor vidtgående reglerne om kildebeskyttelse bør være for at sikre beskyttelsen af kildens identitet.

Som ovenfor anført tjener kildebeskyttelsesreglerne til at sikre den enkelte borgers/kildes mulighed for at gøre brug af ytringsfriheden. Her vil selv en risiko for, at kildens identitet afsløres, kunne føre til tilbageholdenhed.

Heroverfor står imidlertid væsentlige samfundsmæssige hensyn, der nødvendiggør, at reglerne om kildebeskyttelse ikke udformes således, at der kan forekomme tilfælde, hvor det bliver umuligt at opklare forbrydelser, gennemføre civile krav f.eks. erstatningssager, eller afdække væsentlige samfundsforhold.

Hvis kildebeskyttelsen indtræder, blot der foreligger en risiko for, at kildens identitet kan røbes gennem journalistens forklaring eller researchmateriale, kan det i praksis betyde, at journalister m.v. indenfor deres professionelle virke vil kunne undslå sig fra den almindelige pligt til som andre borgere at afgive vidneforklaring eller fremlægge dokumenter.

Der er enighed i udvalget om, at oplysninger, som uden uforholdsmæssige

vanskeligheder kan fremskaffes på anden måde, ikke bør skaffes ved vidnepålæg over for journalister, pålæg om edition, ransagning på redaktioner eller hos redaktører og redaktionelle medarbejdere eller ved beslaglæggelse af redaktionelt materiale. Materialet bør i sådanne tilfælde skaffes hos andre, f.eks. hos vedkommende offentlige myndighed, private personer eller virksomheder.

Uanset hvilket kriterium, der vælges for kildebeskyttelsen, vil der være en "gråzone", hvor spørgsmålet om, hvorvidt oplysningerne skal gives, må bero på et skøn over risikoen for herved at røbe en kilde. Dette skøn må i sidste ende foretages af domstolene.

Bestemmelserne i retsplejelovens § 172, stk. 5 og 6, bør i alle tilfælde fastholdes. Disse bestemmelser vedrører de tilfælde med grovere forbrydelser eller brud på tavshedspligten, hvor retten under særlige betingelser kan pålægge en redaktør eller redaktionel medarbejder at afgive vidneforklaring, selv om kildens identitet derved måtte blive afsløret. Bestemmelserne er gengivet i dette kapitels afsnit 2.

Kildebeskyttelsesreglerne bør omfatte oplysninger, hvoraf kildens identitet direkte fremgår, f.eks. navn og adresse eller cpr-nummer. Endvidere bør disse regler omfatte oplysninger, der med sikkerhed indirekte identificerer kilden. Som eksempel herpå kan nævnes materiale, der indeholder den pågældendes telefonnummer, fax.nr. eller E-mail adresse. Oplysning om visse genstande, såsom kildens bil, f.eks med angivelse af registreringsnummer, kan ligeledes indirekte identificere kilden. Det kan også tænkes, at et materiale indeholder oplysninger, som, uden at kilden ved det, er kodet med henblik på indirekte afsløring af kilden, f.eks. ved dateringen eller kommateringen, eller at materialet ønskes af anklagemyndigheden ikke på grund af oplysningerne heri, men f.eks. med henblik på at påvise fingeraftryk, der kan afsløre kildens identitet.

Der kan således forekomme situationer, hvor hverken kilden selv eller den redaktionelle medarbejder ved, om der i et materiale findes oplysninger, der indirekte kan afsløre kildens identitet, eller i givet fald hvilke dele af materialet, det drejer sig om. Den redaktionelle medarbejder, der mener, at oplysninger muligt kan afsløre kildens identitet, kan imidlertid på samme måde som efter de gældende regler om vidnefritagelse kræve, at retten træffer afgørelse herom. Retten må herefter afveje den risiko, der er for afsløring af kildens identitet, over for den samfundsmæssige interesse i, at oplysningerne indgår i en verserende efterforskning eller retssag. Til brug ved denne afvejning hører retten henholdsvis den redaktionelle medarbejders og anklagemyndighedens eller parters synspunkter, og kan herunder afæske nærmere oplysninger om, hvorfor materialet ønskes fremlagt, herunder f.eks. hvorvidt materialet indeholder oplysninger, der indirekte kan røbe kilden. Resultatet af denne afvejning kan være, at retten finder, at oplysningerne eller materialet ikke omfattes af kildebeskyttelsesreglerne, at retten finder, at materialet i sin helhed er omfattet af

kildebeskyttelsesreglerne, eller at en del af materialet undtages f.eks., at oplysning om en dato eller adresse, der er nøglen til kildens identitet, udelades.

Det vil imidlertid ikke kunne udelukkes, at oplysninger, der kan røbe kildens identitet, tilfældigt afsløres under efterforskningen af en sag. Der er derfor enighed om, at en kildebeskyttelsesregel bør suppleres af en regel om tilfældighedsfund. En bestemmelse om tilfældighedsfund findes allerede i retsplejelovens § 789 om indgreb i meddelelseshemmeligheden. Efter denne bestemmelse kan politiet anvende oplysninger om en lovovertrædelse, tilvejebragt ved et tilfældighedsfund f.eks. i forbindelse med en telefonaflytning, som led i efterforskningen, men oplysningen kan ikke tjene som bevis eller på anden måde anvendes under en retssag, medmindre oplysningen vedrører en lovovertrædelse, der i sig selv kunne have dannet grundlag for indgrebet.

Udvalget mener ligesom det overvejende flertal i Medieansvarsudvalget, at bestemmelserne om ransagning og beslaglæggelse af dokumenter m.v. hos redaktører og redaktionelle medarbejdere skal afstemmes efter reglerne om vidnefritagelse for denne personkreds. En sådan regulering af reglerne om ransagning og beslaglæggelse bør tillige indeholde en regel om tilfældighedsfund i forbindelse med sådan ransagning og beslaglæggelse.

Strafferetsplejeudvalget har i betænkning nr. 1159/1989 om ransagning under efterforskning foreslået, at de principper der er fastlagt i § 789, bør gælde ved alle straffeprocessuelle tvangsindgreb, hvor tilfældighedsfund kan forekomme. Som tidligere nævnt er der i Straffelovrådets betænkning nr. 1223/91 om beslaglæggelse og edition under efterforskning fremsat forslag til at ændre de gældende regler om beslaglæggelse, således at disse afstemmes med vidnefritagelsesreglerne for bl.a. redaktører og redaktionelle medarbejdere.

Efter udvalgets opfattelse er det især i forbindelse med politiets ransagning og beslaglæggelse på redaktioner, at problemer med tilfældighedsfund af oplysninger om en kildes identitet kan opstå. Baggrunden for ransagningen vil ofte være en formodning om en forbrydelse, der ikke er begået af og ikke har nogen forbindelse til den pågældende kilde.

I og med at kildens oplysninger kommer i politiets varetægt, kan der være en risiko for afsløring af kildens identitet. I tilfælde af afsløring kan kilden blive udsat for repressalier, f.eks. afskedigelse, som kildebeskyttelsen netop skulle sikre imod. Det skal således understreges, at når kilder ikke ønsker deres identitet afsløret, er det i langt hovedparten af tilfælde ikke, fordi de har begået strafbare forhold.

Udvalget lægger vægt på, at kildens behov for beskyttelse tilgodeses, også under efterforskningsmæssige indgreb, som ikke retter sig mod kilden eller dennes ytringer/oplysninger. Denne beskyttelse værnes efter de gældende regler alene af politiets generelle tavshedspligt.

En kilde kan endvidere uforvarende blive røbet af en redaktør eller en re-

daktionel medarbejder i forbindelse med afgivelse af indenretlig vidneforklaring eller pålæg om edition. Dette gælder i såvel straffesager som i civile sager.

Udvalget finder, at der er et behov for et regelsæt, der sikrer sådanne kilder beskyttelse.

Udvalget understreger særligt behovet for en supplerende regel om tilfældighedsfund, der sikrer hensynet til kildebeskyttelse i forbindelse med ransagning, beslaglæggelse og edition hos redaktører og redaktionelle medarbejdere. Reglen skal tilsikre, at politiet alene anvender den tilfældigt fundne oplysning om kildens identitet i efterforskningen internt og ikke som bevis i retten. Dette gælder, medmindre den lovovertrædelse, som oplysningen om kilden bidrager til opklaringen af, bryder kildebeskyttelsen efter retsplejelovens § 172, stk. 5, om grovere forbrydelser og stk. 6 om brud på tavshedspligten. Bestemmelsen skal endvidere sikre hensynet til kildebeskyttelsen i de tilfælde, hvor politiet slet ikke anvender den tilfældigt fundne oplysning.

Justitsministeren har den 28. november 1996 i Folketinget fremsat forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og våbenloven. Lovforslaget indeholder bl.a. bestemmelser om ransagning, der afspejler reglerne om vidnefritagelse for redaktører og redaktionelle medarbejdere. Endvidere foreslås der regler om tilfældighedsfund i forbindelse med ransagning. Lovforslaget indeholder desuden nye bestemmelser vedrørende tilfældighedsfund ved indgreb i meddelelseshemmeligheden. Det er oplyst over for udvalget, at der herudover arbejdes med regler om beslaglæggelse og edition, som også afspejler reglerne om vidnefritagelse.

Udvalget er opmærksom på, at en eventuel regulering af spørgsmålet om en journalists uforvarende prisgivelse af kildeoplysninger i forbindelse med vidnepålæg efter § 172 rejser spørgsmålet om regulering af de parallelle situationer ved vidnepålæg til advokater, læger m.v. efter § 169-171.

På denne baggrund og som følge af oplysningerne om det fremsatte lovforslag og de yderligere overvejelser vedrørende beslaglæggelse og edition, er der i udvalget enighed om at afstå fra at formulere konkrete bestemmelser vedrørende kildebeskyttelse på disse områder, idet udvalget forudsætter, at der i reglerne på de nævnte områder vil blive taget de ovenfor anførte hensyn til kildebeskyttelsen.

Hvad angår fastlæggelsen af kildebeskyttelsens omfang, er det som tidligere nævnt udvalgets opfattelse, at der må foretages en afvejning af de modstående hensyn, nemlig på den ene side den samfundsmæssige interesse, der knytter sig til, at civile sager kan behandles, og at begåede forbrydelser kan opklares, og straffesager gennemføres, og på den anden side den samfundsmæssige interesse i bedst mulig sikring af informations- og ytringsfriheden. Der er ikke enighed om, hvorledes denne afvejning bør foretages.

Samtlige medlemmer er enige om, at den nugældende § 172 må antages at fritage journalister m.v. for at afgive forklaring om oplysninger, der direkte el-

1er indirekte afslører kildens identitet. Som følge af, at §§ 298 og 827 (om edition) henviser til § 172, er journalister i samme omfang fritaget for at fremlægge dokumenter eller dele af dokumenter.

Et flertal af udvalgets medlemmer (K. Arildsen, Finn Larsen, Henning Lund-Sørensen, Peter Møgelvang-Hansen, Johan Reimann, Holger Skovsborg, Merethe Stagetorn og Birgitte Vestberg) bemærker, at der i øvrigt ikke ses at have foreligget konkrete tilfælde, hvor hensynet til beskyttelsen af en redaktionel medarbejders kilde er tilsidesat som følge af uhensigtsmæssigheder i de gældende regler. Der findes fortsat ikke at være afgørende grunde for at beskytte kildens oplysninger i videre omfang end det, der med sikkerhed eller stor sandsynlighed afslører kildens identitet. Samfundsmæssige hensyn taler som tidligere nævnt med styrke for, at kildebeskyttelse ikke må hindre opklaringen og retsforfølgningen af straffesager, afdækningen af offentlige anliggender af betydelig interesse og gennemførelsen af civile retssager, f.eks. erstatningssager.

Et mindretal af udvalgets medlemmer (Agner Ahm, Kate Bluhme, Ebbe Dal, Elise Hammer-Kristensen, Martin Melchior og Gunilla Roijer) har påpeget, at medierne også efter gennemførelsen af medieansvarsloven pr. 1.1.1992 har haft løbende problemer med den nugældende afgrænsning af kildebeskyttelsen. Som konsekvens heraf rettede ledelserne for Dansk Journalistforbund, Danske Dagblades Forening, Danmarks Radio og TV2 i marts 1993 henvendelse til regeringen med ønske om forbedringer af reglerne. Henvendelsen skete i enighed - i den enighed, som af statsministeren var gjort til forudsætning for en revision af kildebeskyttelsesreglerne. Disse medlemmer finder det tilfredsstillende, at der ved udvalgets tillægskommissorium af 21. marts 1995 blev mulighed for den nødvendige forbedring af kildebeskyttelsen, som først og fremmest skal tjene til at beskytte mediernes kilder effektivt mod repressalier i forbindelse med deres bidrag til varetagelse af ytrings- og informationsfriheden.

Disse medlemmer har anført, at det, således som det også fremgår af den under pkt. 6 refererede internationale journalistkodeks, er en ufravigelig etisk/professionel pligt for journalister at yde deres kilder total beskyttelse. Dette gælder, uanset om journalistens viden hidrører fra dokumenter eller andet fysisk materiale eller fra iagttagelser eller oplysninger, indhentet undervejs i den professionelle arbejdsproces/research.

En forudsætning for, at medierne kan løse deres opgave i et samfund som det danske, er, at kilder uden risiko for afsløring kan videregive oplysninger og materiale til medierne. Denne mulighed forskertses, når en journalist pålægges at videregive en kildes oplysninger m.v. Dette indebærer dels en risiko for at afsløre en kildes *identitet,* dels en risiko for at skade en kildes *tillidsforhold* til den enkelte journalist såvel som medierne som helhed.

En fuldt tilfredsstillende beskyttelse af kilder må efter disse medlemmers opfattelse derfor omfatte

- kildens identitet
- det, der indebærer en risiko for afsløring af kildens identitet
- researchmateriale i øvrigt, som journalister har modtaget eller skaffet sig i forbindelse med deres arbejde, og som ikke er offentligt tilgængeligt
- iagttagelser, som journalister har gjort i forbindelse med deres arbejde.

I en nødvendig retlig *afvejning* mellem kildebeskyttelsen og muligheden for at opklare lovovertrædelser ved hjælp af journalisters vidneforklaring/udlevering af materiale, finder disse medlemmer, at kildens krav om beskyttelse bør veje tungest i de tilfælde, hvor der foreligger risiko for afsløring af kildens identitet.

Alle udvalgets medlemmer kan tilslutte sig, at en journalists egne iagttagelser som privatperson ikke kan betragtes som genstand for kildebeskyttelse.

Der er også enighed om, at en journalists egne iagttagelser under udførelse af sit arbejde, samt researchmateriale, der enten ikke hidrører fra en kilde, eller som ikke indeholder oplysninger, der kan røbe en kildes identitet, ifølge sagens natur ikke kan betragtes som genstand for kildebeskyttelse.

Et mindretal (Agner Ahm, Kate Bluhme, Ebbe Dal, Elise Hammer-Kristensen, Martin Melchior og Gunilla Roijer) mener som ovenfor nævnt, at der er behov for en beskyttelse af sådanne oplysninger og materiale på linie med bestemmelserne om kildebeskyttelse. Som begrundelse herfor anfører disse medlemmer, at den nugældende retstilstand giver usikkerhed om rækkevidden af journalisters vidnefritagelse på dette område med den konsekvens, at potentielle kilder til artikler/indslag særligt på vanskeligt tilgængelige stofområder ikke effektivt kan beskyttes mod repressalier, når medierne vil dække disse forhold, der typisk er af stor offentlig interesse. Hertil kommer, at begæringen om, at journalisten skal afgive vidneforklaring/udlevere materiale, i praksis ofte synes udelukkende at være begrundet i ønsket om at få oplyst kilden.

Et flertal af udvalgets medlemmer (K. Arildsen, Finn Larsen, Henning Lund-Sørensen, Peter Møgelvang-Hansen, Johan Reimann, Holger Skovsborg, Merethe Stagetorn og Birgitte Vestberg) finder intet grundlag for at beskytte journalisters iagttagelser og researchmateriale, når der ikke er risiko for at afsløre kildens identitet. Mindretallets ovennævnte argumentation angår situationen, hvor der er risiko for at afsløre kilden. Dette spørgsmål er behandlet ovenfor. Der er efter flertallets opfattelse således ikke på dette punkt anledning til at ændre de gældende regler, der er gennemført så sent som i 1992. Lovforslaget blev vedtaget i Folketinget efter et omfattende udvalgsarbejde, der også omfattede kildebeskyttelsesregler.

Udvalget har således ikke kunnet nå til nogen fælles konklusion om behovet for en sådan udvidelse af adgangen til vidnefritagelse for redaktøren og redak-

tionelle medarbejdere, og der er derfor enighed om ikke at fremsætte forslag herom.

Resumé af udvalgets overvejelser

Der er i udvalget ud fra de ovennævnte til dels modstridende hensyn enighed om følgende:

1. Der foreslås gennemført en regel, hvorefter kilden beskyttes mod afsløring fra det tidspunkt, hvor kilden meddeler journalisten oplysninger til brug for dennes professionelle virksomhed.
2. Kildebeskyttelse fritager en redaktør eller redaktionel medarbejder for at afgive vidneforklaring om, hvem der er kilde til en oplysning eller forfatter til en artikel, eller hvem der har optaget et fotografi eller frembragt en anden billedlig fremstilling, samt om researchmateriale, andre oplysninger og en journalists egne iagttagelser under den fælles forudsætning, at en kildes identitet afsløres derved.
3. Kildebeskyttelsen omfatter ikke researchmateriale, der enten ikke hidrører fra en kilde, eller som ikke indeholder oplysninger, der kan røbe kildens identitet, samt andre oplysninger og en journalists egne iagttagelser, der ikke kan røbe en kildes identitet.
4. Der gennemføres en regel om tilfældighedsfund.

Det vil ofte være klart, at afgivelse af vidneforklaring respektive udlevering af researchmateriale kan medføre afsløring af kildens identitet. I disse tilfælde skal forklaring - bortset fra de i §§ 172, stk. 5 og 6 nævnte tilfælde - ikke afgives. I andre tilfælde kan der ved afgivelse af vidneforklaringer respektive udlevering af researchmateriale være en - større, mindre eller ubetydelige - risiko for, at kildens identitet vil blive afsløret. Det må efter udvalgets opfattelse afgøres af domstolene i de konkrete tilfælde, om vidneforklaring skal afgives respektive researchmateriale skal udleveres.

Domstolene skal foretage en afvejning mellem kildebeskyttelsen og muligheden for at gennemføre civile sager og straffesager. Nogle medlemmer finder, at kildens behov for at få sin identitet beskyttet må veje tungest i de tilfælde, hvor der blot foreligger risiko for afsløring af kildens identitet, mens andre medlemmer også tillægger muligheden for gennemførelse af civile sager og straffesager væsentlig betydning.

Bilag

Notat om fremmed ret

Udvalget har til brug for sit arbejde indhentet oplysninger om retstilstanden i Sverige, Norge, Finland og Tyskland. I forbindelse med beskrivelsen af norsk ret anføres tillige kort de forslag, som et lovforberedende udvalg er fremkommet med i betænkningen "Kildevern og offentlighet i rettspleien" (NOU 1988:2).

1. Aktindsigt

1.1. Sverige

Retten til at få kendskab til sager, som behandles af myndigheder, reguleres i grundloven og trykkefrihedsforordningen og begrænses alene, hvor det kræves af hensyn til visse nærmere angivne interesser. Begrænsningerne angives i sekretessloven.

Enhver svensk borger har ret til at få kendskab til almindelige "handlinger". Ved "handling" forstås en fremstilling i skrift eller billede eller en optagelse, som kun kan forstås ved hjælp af et teknisk hjælpemiddel. En handling er almen, hvis den opbevares hos en myndighed og må anses for indkommen til eller oprettet hos myndigheden.

En handling, som er blevet til hos en myndighed - herunder en domstol - bliver således almen, når den kan anses for oprettet. Domme og kendelser anses for oprettet, når de er afsagt eller er ekspederet. Promemorier, udkast og koncepter er normalt arbejdsmateriale, som ikke bliver almene handlinger bortset fra, hvis de arkiveres eller ekspederes.

Offentligheden har ret til at få indsigt i en handling, som er almen, hvis der ikke findes nogen hindring for udlevering i sekretessbestemmelserne. En almen handling kan således være offentlig eller hemmelig.

Man kan studere en almen, offentlig handling på stedet eller få kopi af den. Kopier udleveres mod en afgift efter afgiftsforordningen. Er der tale om en bestilling på mindre end 10 sider, tages ingen afgift. Mistænkte og parter og deres repræsentanter er fritaget for at betale afgift. Forordningen gælder også, hvor det drejer sig om kopier af domme og kendelser.

Når det gælder et bånd, har man ret til at lytte til det eller at overspille lyden på en båndoptager, som man har med.

Når det gælder forhør, som er optaget på bånd under en rettergang ved en almindelig domstol, findes der bestemmelser i protokolkundgørelsen for de almindelige domstole.

Hvis nogen begærer en udskrift af forhøret, skal en sådan laves, hvis retten

finder, at der er grundlag for det. I andre tilfælde skal retten udlevere en kopi af båndoptagelsen.

En båndoptagelse skal bevares, til der er gået to måneder, siden retten har afgjort sagen. Hvis den endelige afgørelse appelleres, skal båndet opbevares, indtil sagen er afgjort endeligt. Retten til at få adgang til en båndoptagelse af et forhør eller en udskrift af denne kan ikke gøres gældende, før forhandlingsprotokollen er blevet en almen handling.

Sekretess ved domstolene gælder som hovedregel oplysninger, som domstolene får i deres judicielle virksomhed fra domstole eller andre myndigheder, hvis oplysningen er belagt med sekretess der.

Som hovedregel gælder endvidere, at sekretess vedrørende oplysninger i retssager m.v. ophører at gælde, hvis oplysningen er fremkommet under offentlig forhandling i sagen. Hvis en sekretessbelagt oplysning fremføres under forhandling bag lukkede døre, består sekretessen fortsat under den videre sag, medmindre domstolen beslutter andet. Efter at retten har afsluttet sagen, består sekretessen kun, hvis domstolen har forordnet det.

Sekretess vedrørende oplysninger i en retssag m.v. ophører, hvis oplysning optages i dommen m.v. i sagen. Dette gælder dog ikke, hvis det i dommen bestemmes, at sekretessen skal bestå. En beslutning om, at sekretessen skal bestå, må ikke vedrøre dommens eller kendelsens konklusion, medmindre særlige hensyn til rigets sikkerhed eller anden interesse af særlig vægt kræver dette.

Vedrørende indholdet af en dom eller kendelse, som endnu ikke er afsagt - og som derfor ikke er almen - kan der også gælde sekretess, og det samme gælder det, som er fremkommet under forhandlinger bag lukkede døre.

At der foreligger sekretess, forhindrer ikke, at oplysninger videregives til regering eller rigsdag, eller at oplysning videregives til anden myndighed, hvis der er pligt hertil ifølge forfatning eller lov.

Også i visse andre tilfælde kan oplysninger uden begrænsning p.g.a. sekretessen overgives til andre myndigheder.

Der gælder ikke sekretess til beskyttelse af enkeltpersoner mod sig selv.

Sekretessen kan opgives (eftergives) af den enkelte. Endvidere gælder det, at sekretess i almindelighed ikke forhindrer, at en ansøger, klager eller anden part i sagen m.v. hos domstolene eller anden myndighed bliver delagtiggjort i handlingen eller andet materiale i sagen.

Hvis der gælder sekretess vedrørende en sag, indebærer det bl.a., at ansatte ved domstolene eller f.eks. lægdommere og tolke, som får kendskab til oplysningerne gennem deres deltagelse i domstolenes virksomhed, har tavshedspligt.

Når det gælder oplysninger om forundersøgelser i kriminelle sager og om tiltale, findes der ligeledes regler om sekretess.

Sekretessen gælder for oplysninger, som drejer sig om forundersøgelsen i straffesager, sager om anvendelse af tvangsmidler i sådanne sager eller i anden virksomhed for at forebygge forbrydelser eller i anklagemyndighedens, politi-

myndighedens, toldmyndighedens eller kystbevogtningens virksomhed i øvrigt for at forebygge og opdage forbrydelser. Det forudsættes, at der foreligger fare for øjemedets forspildelse eller mulighed for at skade myndighedens fremtidige virksomhed.

Fra den 2. juli 1993 er der endvidere sekretess med hensyn til beslaglagt materiale m.v. i sager om ansvar for børnepornografi, om ulovlig voldsgengivelse eller for tilsvarende trykkefriheds- eller ytringsfrihedsovertrædelser, medmindre det er klart, at oplysningerne kan videregives uden fare for lovovertrædelser i forbindelse med videreudbredelse.

Denne sekretess gælder også, hvis oplysningerne forelægges under offentlig forhandling.

Vedrørende oplysninger om personlige forhold gælder ved domstolene sekretess i straffesager m.v. - hvor reglerne om forundersøgelse finder anvendelse - for oplysninger om sundhedstilstand eller andre personlige forhold, som fremkommer ved personundersøgelse eller retspsykiatrisk undersøgelse eller ved anden lignende undersøgelse, hvis der er særlige grunde til at antage, at den, som oplysningen vedrører, eller nogen ham nærtstående kan antages at lide skade ved oplysningens videregivelse. Tilsvarende sekretess gælder for de myndigheder, som foretager undersøgelserne.

Der gælder også under domstolenes judicielle virksomhed sekretess vedrørende myndigheders og privatpersoners forretnings- og driftsforhold, hvis det må antages, at den, som oplysningen vedrører, kan lide betydelig skade, hvis oplysningen videregives. Dette gælder dog ikke, hvis anden sekretessbestemmelse til beskyttelse af samme interesse kan finde anvendelse og indebærer, at der ikke skal gælde sekretess.

Endvidere gælder der sekretess hos domstolene i ægteskabssager samt i sager inden for familieretten vedrørende oplysninger om privatpersoners personlige eller økonomiske forhold, såfremt en part begærer det, og hvis det kan antages, at privatpersonen eller nogen ham nærtstående lider skade, hvis oplysning videregives.

I sager om seksualforbrydelser, afpresning, brud på post- og telehemmelighed, husfredskrænkelser og ulovlig aflytning samt i sager om erstatning for skade i forbindelse med sådanne sager gælder der hos domstolene sekretess for oplysninger om personlige forhold og økonomiske forhold, hvis det kan antages at den enkelte eller nogen ham nærtstående lider skade, hvis oplysningen videregives.

En begæring om at få indsigt i en almen handling skal behandles hurtigt. Myndigheden må ikke foretage efterforskning af, hvem det er, som begærer at få udleveret handlingen, eller om hensigten med begæringen i videre udstrækning, end hvad der behøves for at kunne efterprøve, om der foreligger legale hindringer for udleveringen. Den, som anmoder om indsigt i en handling, skal afgive sådanne oplysninger om handlingen, at den kan identificeres.

Afslag på begæring om indsigt i en handling eller en beslutning, som indskrænker ansøgerens ret hertil, kan indklages for kammerretten og derfra til regeringsretten.

1.2. Finland

Vedrørende rettergangsmateriales offentlighed gælder som hovedregel bestemmelserne om offentlige handlingers offentlighed, medmindre noget andet følger af lovgivningen. Der er grund til at tro, at disse regler minder om de svenske bestemmelser.

Oplysninger om parternes navne, erhverv m.v. er offentlige senest fra det tidspunkt, da forhandlingen indledes for domstolen.

Domstolen kan beslutte, at rettergangsmateriale skal holdes hemmeligt i et vist tidsrum, hvis forhandlingerne er sket bag lukkede døre. Domsafslutningen skal også i disse tilfælde være offentlig.

1.3. Norge

Enhver, som har retlig interesse deri, kan kræve udskrift af retsbøger og andre dokumenter i en straffesag, som retten har afsluttet behandlingen af. Efter de gældende regler vil medierne normalt ikke have retlig interesse i lovens forstand i udskrift af f.eks. en afsagt straffedom. Når en straffedom kan gengives offentligt, er der intet til hinder for, at kopi udleveres til pressen.

For så vidt angår afsluttede civile sager har parterne ret til på rettens kontor at efterse retsbøgerne og dokumenter, som vedrører sagen, og de kan forlange udskrifter af dem.

Det samme gælder trediemænd, når begge parter samtykker, eller trediemand godtgør at have en retlig interesse deri.

Enhver kan i civile sager kræve udskrift af retsbøger vedrørende forhandlinger i retsmøder, der er holdt for åbne døre, eller i retsmøder for lukkede døre, når offentliggørelse senere er tilladt.

Disse regler gælder dog ikke retsbøger, som føres over rettens rådslagninger og stemmegivning.

Nægter en retsskriver at forevise retsbøger eller dokumenter eller give udskrift af dem, kan begæringen forelægges for retten til afgørelse ved kendelse.

Retten til at kræve udskrift af domme (retsbøger) tilkommer således enhver og omfatter også pressen og andre massemedier.

Justitsdepartementet har tilkendegivet, at før en udskrift meddeles trediemand, bør domfældte eller sigtede i straffesager og parterne i civile sager, deres procesfuldmægtige, eller anden person på deres vegne, have fået underretning om sagens udfald. For at undgå at indføre en spærrefrist i denne forbindelse bør dommene efter Justitsdepartementets opfattelse i sager, som har stor

offentlig interesse, afsiges i åbent retsmøde, hvor parterne og medierne har mulighed for at være til stede.

Vedrørende udlån og gennemsyn af dokumenter i en afsluttet straffesag gælder det, at der skal foreligge saglig grund hertil, medmindre ansøgeren er en offentlig myndighed. Det antages meget sjældent at kunne være tilfældet for så vidt angår offentlighedens - herunder mediernes - interesse i at se sagsdokumenterne til brug for almindelig journalistisk virksomhed.

Offentligheden - herunder medierne - har som udgangspunkt ikke nogen ret til at gøre sig bekendt med sagsdokumenter i en verserende sag, hverken i civile sager eller straffesager.

For civile sager gælder det, at parterne har ret til på rettens kontor at undersøge retsbøger og dokumenter, som vedkommer sagen, og de kan forlange udskrifter af dem. Det samme gælder trediemænd, når begge parter samtykker, eller trediemanden godtgør, at han har retlig interesse heri. Hvis parterne ikke samtykker i, at medierne må se sagsdokumenterne, må medierne således påvise retlig interesse, før de kan efterse f.eks. processkrifterne eller de skriftlige beviser i sagen.

Det må antages, at mediernes generelle interesse i at se sagsdokumenterne i forbindelse med almindelig journalistisk virksomhed ikke tilfredsstiller kravet til retlig interesse efter norsk ret.

Det antages endvidere, at retten kan give tilladelse til medierne til at gøre sig bekendt med sagens dokumenter, men Justitsdepartementet har over for retterne tilkendegivet, at man bør være tilbageholdende hermed.

Heller ikke i straffesager findes generelle regler om massemediernes ret til indseende med sagsdokumenter, herunder sigtelser.

Vedrørende tiltalebeslutningen gælder det imidlertid, at medierne efter anmodning normalt skal have kopi af denne, når den er forkyndt for tiltalte, medmindre der er grund til at antage, at sagen helt eller delvis vil blive ført for lukkede døre.

Om retten til indseende med en straffesags dokumenter under efterforskningen i øvrigt gælder, at dokumenterne alene kan lånes ud, når særlige grunde foreligger, og det må anses for ubetænkeligt af hensyn til sagens videre behandling. Det antages, at medierne ikke på dette grundlag kan låne dokumenterne i en verserende straffesag til brug for almindelig journalistisk virksomhed.

Det norske udvalg har drøftet spørgsmålet om aktindsigt i en retssags dokumenter. Vedrørende dokumenter i afsluttede sager, foreslår udvalget en ny bestemmelse, hvorefter repræsentanter for medierne som hovedregel skal have ret til udskrift af en afsagt dom i en bestemt straffesag, som retten har afsluttet behandlingen i. Vedrørende aktindsigt i verserende sager foreslår udvalget en regel, hvorefter medierne skal kunne få visse oplysninger fra en tiltalebeslutning, selv om sagen føres for lukkede døre. Endvidere foreslår et flertal i udvalget, at medierne som hovedregel skal kunne få kopi af sigtelsen i en straffe-

sag i de tilfælde, hvor der er afsagt kendelse om varetægtsfængsling. Et mindretal i udvalget er mere skeptisk over for en udvidet ret for medierne til at få aktindsigt vedrørende sigtelser og mener, at spørgsmålet eventuelt bør reguleres af Rigsadvokaten i de retningslinier for politiet og påtalemyndighedens offentliggørelse af straffesager, som Rigsadvokaten er bemyndiget til at fastsætte. Et flertal i udvalget foreslår endvidere en ny bestemmelse om, at repræsentanter for massemedier skal have adgang til de dokumenter, som bliver dokumenteret under forhandlingen i en civil sag, som behandles for åbne døre. Et medlem i udvalget mener, at medierne ikke bør have en sådan udvidet adgang til aktindsigt i verserende civile sager.

1.4. Tyskland

Den tyske straffeproces giver ikke offentligheden mulighed for aktindsigt i straffesagsakter. Det hænger sammen med, at informationel selvbestemmelse er en grundret med forfatningsrang. Derfor kan man ikke give offentligheden adgang til akterne i straffesager, hvor der ofte findes meget følsomme oplysninger ikke blot om den anklagede, men også om forurettede og andre personer. Derfor har kun straffesagens parter og dens repræsentanter adgang til akterne.

Der er mulighed for adgang for en interesseret til at få udskrift af kriminelle domme i anonymiseret form, såfremt det er almindelige retsspørgsmål, der ønskes oplysning om. Herom findes ingen lovregler. Offentligt referat af anklageskriftet er forbudt, før det er blevet oplæst i retten. Efter oplæsningen kan selve tiltalen refereres og denne del af anklageskriftet udleveres også til medierne. Det bemærkes i den forbindelse, at der gælder særlige regler, som indskrænker muligheden for at referere anklagedes navn. Også vedrørende udlevering af enkeltoplysninger (uden aktindsigt) gælder der efter tysk ret meget restriktive regler.

2. Offentlige forhandlinger

2.1. Sverige

Som hovedregel gælder, at forhandlinger ved domstolene er offentlige. Princippet er grundlovsfæstet. Begrænsninger skal ske ved lov.

Forhandlinger kan holdes bag lukkede døre, hvis det må antages, at der ved forhandlingerne kommer oplysninger frem, om hvilke der gælder sekretess efter sekretessloven, og det må antages at være af speciel vigtighed, at oplysningerne ikke videregives. Også i andre tilfælde kan forhandlinger holdes bag lukkede døre, hvis der gælder sekretess efter visse nærmere opregnede regler, eller

hvis der er tale om domstolsforhandlinger under forundersøgelsen i straffesager m.v.

En forhandling skal altid holdes bag lukkede døre, hvis der gælder sekretess som følge af, at en anden stat bistår Sverige i medfør af international aftale.

Forhør med personer, som er under 15 år eller lider af alvorlig psykisk forstyrrelse, skal holdes bag lukkede døre. En forhandling kan også holdes bag lukkede døre i medfør af bestemmelser i visse andre love, bl.a. loven om særskilte bestemmelser om unge lovovertrædere. Efter denne lov kan retten forordne, at en straffesag mod en person, der ikke er fyldt 21 år, skal behandles bag lukkede døre, og åben forhandling vil være særligt byrdefuld for den tiltalte på grund af den opmærksomhed, sagen får. Retten kan tillade, at den tiltaltes nærmeste og andre er til stede under forhandlingen på trods af afgørelsen om lukkede døre.

Tjenestemænd ved domstolen og den, som er tjenestegørende ved domstolen i uddannelsesøjemed, kan få tilladelse til at være til stede under forhandlinger, selv om de holdes bag lukkede døre. Hvis en sekretessbelagt oplysning kommer frem under forhandlinger bag lukkede døre, kan retten forordne, at oplysningen ikke må videregives.

Afsigelse af domme og kendelser skal ske offentligt. Hvis dommen m.v. indeholder oplysninger, som af hensyn til rigets sikkerhed er belagt med sekretess, skal afsigelsen for den dels vedkommende ske bag lukkede døre.

2.2. Finland

Almenheden har ret til at være til stede ved forberedende møder og egentlige mundtlige forhandlinger i retssager, hvis ikke andet følger af lovgivningen.

Retsforhandlinger sker obligatorisk for lukkede døre i tilfælde af, at en offentlig forhandling kan skade statens ydre sikkerhed eller forringe statens forhold til anden stat eller til det internationale samfund.

Domstolen kan beslutte, at en sag skal forhandles bag lukkede døre i visse tilfælde, hvor det er hensigtsmæssigt for at beskytte parterne.

Dette gælder f.eks. ved sædelighedsforbrydelser og andre sager, som vedrører forhold i privatlivet, der er af speciel ømtålelig natur.

Retten har endvidere ret til at forordne møder bag lukkede døre, hvis en mindreårig er tiltalt for forbrydelser.

Hvis nogen er blevet pålagt at give oplysninger, som han normalt ville kunne vægre sig ved at give, kan domstolen beslutte, at mundtlig forhandling i det nødvendige omfang skal ske, uden at offentligheden er til stede.

Der er også mulighed for at forhandle bag lukkede døre ved forhandlinger om arrest, rejseforbud m.v.

Mod en mistænkts begæring må en sag kun behandles bag lukkede døre, hvis særligt tungtvejende grunde taler herfor.

For at forhindre trængsel kan rettens formand begrænse almenhedens tilstedeværelse under mundtlig forhandling, eller når dom m.v. skal afsiges.

2.3. Norge

Retten har en ganske vid adgang til at beslutte, at et retsmøde skal holdes for lukkede døre. Hertil kommer enkelte bestemmelser, hvor det følger direkte af loven, at dørene skal lukkes, eventuelt med adgang for retten til at åbne dørene ved særskilt beslutning og på nærmere angivne vilkår. Lukkes dørene, er det udover parterne kun de, som deltager i sagsbehandlingen, som må være til stede. Retten har imidlertid en vis adgang til at beslutte, at også andre kan overvære forhandlingerne helt eller delvis. Det er ikke usædvanligt, at en pressemedarbejder får adgang til lukkede retsmøder. Forudsætningen herfor har imidlertid normalt været, at forhandlingerne helt eller delvis ikke vil blive gengivet offentligt.

Dørene kan lukkes, når det kræves af hensyn til statens forhold til fremmed magt eller af hensyn til ærbarheden. Dette gælder både for civile sager og straffesager.

I straffesager kan retten ved kendelse beslutte forhandling for lukkede døre, når hensynet til privatlivets fred kræver det, eller når den sigtede er under 18 år, eller når han eller et vidne beder om det af grunde, som retten finder fyldestgørende.

Under efterforskningen og under bevisoptagelse til brug for hovedforhandling i straffesager kan retten altid ved kendelse beslutte at udelukke offentligheden, når det antages, at den vil kunne vanskeliggøre oplysning af sagen.

Sag om æreskrænkende udtalelser, som ikke er fremsat offentligt, og som forfølges efter nærmere angivne bestemmelser i straffeloven, behandles for lukkede døre, medmindre retten af særlige grunde bestemmer noget andet.

I andre sager end straffesager kan retten ved kendelse beslutte forhandling for lukkede døre, når hensynet til privatlivets fred kræver det, eller når den frygter, at oplysningen af sagen ellers vil vanskeliggøres.

Retten skal altid holdes for lukkede døre i sager efter ægteskabsloven eller barneloven (faderskabssager) og i skiftesager mellem ægtefæller eller fraskilte.

Domsafslutningen skal altid oplæses offentligt. Dette gælder imidlertid ikke præmisserne.

Retten kan, selv om retsmødet foregår for lukkede døre, give adgang for andre end dem, som har med sagen at gøre, hvis særlige grunde taler for det.

Det norske udvalg foreslår i hovedsagen ingen væsentlige materielle ændringer af reglerne, men foreslår at der skal være en vis adgang til at holde retsmøder for åbne døre også i sager efter ægteskabsloven og barneloven m.v. Udvalget foreslår også, at ugifte samboende ligestilles med ægtefæller i forhold til disse regler.

2.4. Tyskland

Retsforhandlinger ved den dømmende ret og oplæsning af dommerkendelser er offentlige. Herfra gælder der dog undtagelser i person- og familieretlige sager, og i en række nærmere bestemte tilfælde kan offentligheden udelukkes fra retsmøder.

3. Optagelse m.v. af billede og lyd

3.1. Sverige

Forhør med vidner og parter (bortset fra tiltalte) optages på bånd som en del af protokolleringen. Også, hvad der i øvrigt siges under forhandlingen, kan indspilles af retten. Retten kan forbyde, at andre indspiller forhør på bånd, hvis det må antages, at indspilningen besværer den, som forhøres på en sådan måde, at det bliver til skade for undersøgelsen.

Det er forbudt at fotografere i retssalen. Fotograferingsforbudet omfatter også TV-indspilning. Derimod er det tilladt at tegne i retssalen.

Det er ikke helt klart, hvad der gælder om transmission af billede og lyd fra retssager. I forbindelse med, at forbud mod båndoptagelse blev indført, udtalte departementschefen vedrørende spørgsmålet om at udstrække forbudet til også at gælde direkte transmissioner på radio eller TV, at overvejende grunde talte for, at sådanne transmissioner skulle falde uden for reguleringen.

Under retssagerne efter mordet på statsminister Palme fandt domstolene at have hjemmel til at forbyde transmission af forhør. Justitsombudsmanden har ikke fundet at kunne rette nogen kritik mod en fortolkning af lovgivningen, som indebærer, at alle lydoptagelser incl. transmissioner kan forbydes af retten.

Justitsombudsmanden finder dog, at bestemmelsen ikke giver mulighed for, at domstolen knytter vilkår af forskellig art til et sådant forbud.

Under forhandlingen i Tingsretten overførtes lyd og billede - dog uden at lagres - til en anden retssal end den, hvor forhandlingerne blev ført. Meningen var at give så mange tilskuere som muligt lejlighed til at følge forhandlingerne. Justitsombudsmanden har ikke udtalt kritik af dette arrangement.

3.2. Finland

Fotografering og båndoptagelse samt anden teknisk optagelse og overførelse af billede og lyd i retssalen er forbudt, medmindre retsformanden samtykker heri.

Retsformanden behøver ikke at begrunde sin beslutning vedrørende forbud mod fotografering m.v. i retssalen.

Ifølge forarbejderne er hensigten med reglerne at sikre, at rettergangen for-

løber uden forstyrrelser. Der henvises i øvrigt til, at fotografering generelt er tilladt på offentlige steder.

3.3. Norge

Under forhandlingerne i straffesager er fotografering, optagelse af film og optagelse til radio og fjernsyn forbudt. Det er også forbudt at fotografere eller gøre optagelser af den sigtede eller domfældte på vej til og fra retsmødet eller under ophold i den bygning, hvor retsmødet holdes, hvis han ikke samtykker.

Dersom særlige grunde taler for det, kan retten under hovedforhandlingen gøre undtagelse fra forbudet, når det ikke kan antages at have uheldig virkning for behandlingen af sagen og heller ikke andre hensyn taler afgørende imod. Før tilladelse gives, skal parterne have mulighed for at udtale sig.

Tilsvarende regler findes ikke for civile sager. Rettens formand skal imidlertid påse, at forhandlingerne foregår med orden og værdighed. Dette antages at give en vis hjemmel til at nægte fotografering og optagelse af film og lignende fra retsmøder.

Retten kan med denne hjemmel også forbyde optagelse af lyd under forhandlingerne.

Rettens adgang til at gøre undtagelse fra forbudet mod fotografering og lignende under forhandlingerne i en straffesag gælder kun under hovedforhandlingen og således ikke under retsmøder under efterforskningen. Fotografering kan heller ikke tillades under pådømmelsen i forhørsretten eller under retsmøder, hvor der optages bevis i forbindelse med anke, fornyet behandling eller genoptagelse.

Som særlige grunde, der kan tale for tilladelse under hovedforhandlingen, kan nævnes optagelse i undervisningsøjemed eller beregnet på historisk arkiv.

Der er givet nærmere administrative forskrifter vedrørende rettens adgang til at tillade fotografering m.v. under hovedforhandlingen. Efter disse regler skal ansøgning om tilladelse til fotografering, filmoptagelse eller optagelse til radio eller fjernsyn under hovedforhandlingen i en straffesag så vidt muligt sendes til retten, før hovedforhandlingen begynder. Ansøgeren skal angive formålet med fotograferingen eller optagelsen og, hvordan fotograferingen eller optagelsen tænkes gennemført.

Før der træffes afgørelse, skal sagens parter gives mulighed for at udtale sig.

Dersom der ønskes fotografering eller optagelse også af andre som deltagere i sagen, skal også disse gives mulighed for at udtale sig, før retten eventuelt giver tilladelse. Retten kan tillade fotografering eller optagelse under hovedforhandling, når fotografering eller optagelsen sker i undervisningsøjemed, sagen har betydelig offentlig interesse eller andre særlige grunde foreligger. Tilladelse kan dog ikke gives, når fotograferingen eller optagelsen kan antages at få uheldig virkning på behandlingen af sagen. Tilladelse skal også nægtes, når til-

talte er mindreårig, eller når fotografering eller optagelse af andre grunde vil medføre urimelig belastning for tiltalte og hans nærmeste eller for andre berørte, som deltager i sagen.

Retten kan fastsætte nærmere vilkår for, hvordan fotograferingen eller optagelsen skal gennemføres. Det kan herunder bl.a. bestemmes, at fotografering eller optagelse kun skal kunne ske under bestemte dele af hovedforhandlingen eller, at der kun skal kunne foretages fotografering eller kun optagelse til radio. Retten kan også bestemme, at fotografering eller optagelse ikke skal kunne offentliggøres eller, at dette først skal kunne ske efter en nærmere fastsat tid.

Retten påser, at fotograferingen eller optagelsen gennemføres på en forsvarlig måde og inden for de rammer, som er sat i tilladelsen.

Retten kan på ethvert tidspunkt trække tilladelsen tilbage.

Er der taget fotografier eller gjort optagelse i strid med tilladelsen, kan det medføre strafansvar. Det samme gælder ved offentliggørelse af billeder eller optagelser, som er taget i strid med forskrifterne.

Selv om fotografering under hovedforhandlingen er tilladt, kan offentliggørelse af fotografi af f.eks. tiltalte efter omstændighederne være forbudt efter andre regler. Det gælder også ældre fotografier, som f.eks. en avis har i sit arkiv fra tidligere lejligheder.

Det er således som udgangspunkt forbudt at offentliggøre fotografi af en person uden vedkommendes samtykke.

Vedrørende adgang til fotografering, filmoptagelse m.v. i forbindelse med retsmøder i straffesager foreslår 4 medlemmer af *udvalget,* at fotografering m.v. som udgangspunkt skal være tilladt i tilknytning til alle typer retsmøder i straffesager, medmindre retten ved kendelse helt eller delvist nedlægger forbud. 3 medlemmer foreslår, at den gældende regel om, at fotografering m.v. som udgangspunkt er forbudt, opretholdes, men at rettens adgang til at gøre undtagelse fra denne regel i særlige tilfælde udvides til også at omfatte retsmøder uden for hovedforhandlingen. 2 medlemmer foreslår, at rettens dispensationsadgang - udover hvad der gælder hovedforhandlingen - bl.a. også skal omfatte retsmøder til pådømmelse i forhørsretten.

3.4. Tyskland

Båndoptagelse, fjernsyns- og radiooptagelser og filmoptagelser med henblik på offentlig fremførelse eller offentliggørelse er forbudt under retsmøder. Rettens formand kan forbyde fotografering i retten. Det er tilladt at tegne i retssalen. Tegning i retssalen vil kun kunne forbydes, hvis der er fare for misbrug.

4. Referat

4.1. Sverige

I svensk ret findes der intet forbud mod at gengive det, som kommer frem under forhandlingerne, hvis de er offentlige.

Der findes heller ikke noget forbud i lov mod, at massemedierne refererer navne på tiltalte eller mistænkte.

Det er retsstridigt at udpege nogen som forbryder m.v. og i øvrigt give oplysninger, som er egnede til at udsætte vedkommende for andres ringeagt. Der sker dog ikke domfældelse, hvis man har haft pligt til at udtale sig, eller det i øvrigt under hensyn til omstændighederne var forsvarligt at give oplysningen, og man kan bevise, at oplysningen var sand, eller at man havde skellig grund til at antage, at den var sand.

4.2. Norge

Ingen må offentligt gengive noget fra forhandlingerne i et retsmøde uden for hovedforhandlingen i straffesager eller fra afhøring af parter forud for hovedforhandlingen i tvistemål, undtagen når retten ved kendelse har givet samtykke hertil.

Når der ellers er grund til at antage, at offentlig gengivelse af forhandlinger i et retsmøde vil kunne have skadelig virkning på oplysningen eller pådømmelsen af sagen, kan retten ved kendelse beslutte, at forhandlingerne eller visse dele af dem ikke må gengives offentligt, før endelig dom er afsagt. Forbudet ophæves, når det antages, at begrundelsen ikke længere er til stede.

Når hensynet til privatlivets fred kræver det, kan retten helt eller delvis forbyde offentlig gengivelse af forhandlingerne og dommen. Forbudet gælder, til retten beslutter, at det skal ophæves. Når det gælder hovedforhandlingen, er udgangspunktet således, at offentlig gengivelse er tilladt, hvadenten sagen føres for åbne eller lukkede døre. Dette gælder både for civile sager og straffesager.

For ægteskabssager og lignende gælder det, at offentlig gengivelse af forhandlingerne altid er forbudt. Gengivelse af dommen i sådanne sager er også forbudt, men her kan retten under nærmere vilkår gøre undtagelse.

Retten har en skønsmæssig adgang til at forbyde offentlig gengivelse af en hovedforhandling på to grundlag. For det første, hvis offentliggørelse vil kunne have skadelig virkning for oplysning eller pådømmelse af sagen, og for det andet, hvis hensynet til privatlivets fred kræver det. Den sidstnævnte grund kan også medføre, at det forbydes at gengive en dom offentligt.

Når det gælder forhandlingerne i retsmøder uden for hovedforhandlingen, er hovedreglen i straffesager, at offentlig gengivelse er forbudt. Retten kan allige-

vel ved kendelse give samtykke til, at der refereres fra et retsmøde, f.eks. hvis sagen har stor offentlig interesse.

I praksis har det herudover i et vist omfang været tolereret, at der refereres i anonymiseret form, f.eks. fra fængslingsmøder i forhørsretten.

Når det gælder afhøring af sagens parter forud for hovedforhandling i civile sager, er referat af forhandlingerne på samme måde forbudt uden samtykke fra retten. Referat fra andre retsmøder uden for hovedforhandling i civile sager følger de samme regler som for hovedforhandlingen.

Overtrædelse af forbud mod offentlig gengivelse er strafbar. Forudsætningen er imidlertid, at forbudet enten følger direkte af loven, eller at retten med hjemmel i loven har nedlagt udtrykkeligt forbud mod offentliggørelse.

Retten har i øvrigt en vis adgang til at pålægge dem, som er til stede under et retsmøde, der foregår for lukkede døre, at hemmeligholde forhandlingerne. Det samme gælder præmisserne samt andre oplysninger i sagen, som ikke er fremkommet direkte under "forhandlingerne" men som f.eks. fremgår af sagens øvrige dokumenter. Pålægget kan gælde indtil videre eller for bestandig. Betingelsen for pålæg om hemmeligholdelse er, at der foreligger særlige grunde.

Eksempelvis kan det tænkes i sager, som berører forhold af betydning for rigets sikkerhed. I modsætning til forbud mod offentlig gengivelse medfører påbud om hemmeligholdelse, at også den private gengivelse af oplysninger fra forhandlingerne er forbudt. Der findes i særlovgivningen enkelte bestemmelser om adgangen til at pålægge hemmeligholdelse.

Det norske udvalg foreslår en omredigering af de gældende regler, men ingen væsentlige materielle ændringer. På et punkt er der imidlertid uenighed i udvalget. Et flertal foreslår den ændring, at offentlig gengivelse også for retsmøder uden for hovedforhandling i straffesager skal være tilladt, medmindre retten ved kendelse har nedlagt helt eller delvist forbud i det enkelte tilfælde. Et mindretal ønsker, at udgangspunktet ved sådanne retsmøder - med undtagelse af pådømmelse i forhørsretten - skal være, at offentlig gengivelse af forhandlingerne er forbudt. Bortset herfra foreslår udvalget bl.a., at der skal være en vis adgang til på nærmere vilkår at tillade offentlig referat også fra forhandlingen i sager efter ægteskabsloven og barneloven m.v.

4.3. Tyskland

Hvis offentligheden udelukkes fra retsmøder på grund af fare for statens sikkerhed, må medierne ikke referere forhandlingerne. I alle tilfælde, hvor offentligheden udelukkes fra retsmøder, kan retten pålægge de tilstedeværende personer at holde forhold hemmelige, som kommer frem under sagen.

5. Appeladgang

5.7. *Sverige*

En beslutning fra Tingsretten vedrørende rettens judicielle virksomhed kan indklages for Hovrätten. Hovrättens afgørelse kan indklages for Højesteret.

En beslutning om, at en forhandling skal ske bag lukkede døre, kan kun appelleres i forbindelse med den endelige afgørelse af sagen. Tilhørere, som bliver udelukket fra forhandlingen, kan ikke appellere afgørelsen.

Rettens beslutning vedrørende båndoptagelse kan kun appelleres i forbindelse med appel af den endelige dom i sagen. Medierepræsentanter uden tilknytning til sagen kan således ikke appellere.

5.2. Finland

Kun parterne har ret til appel af f.eks. domstolens beslutning om, at forhandling skal ske bag lukkede døre.

5.3. Norge

Rettens beslutning om at lukke dørene under et retsmøde skal normalt træffes i kendelsesform. En sådan kendelse kan påkæres til en højere retsinstans. De personer, som har ret til at kære, er efter lovgivningen "enhver, som afgørelsen rammer". Sagt med andre ord skal vedkommende have retlig interesse i afgørelsen. Det må efter gældende norsk ret antages, at medierne - som repræsentant for offentligheden - ikke kan anses for at være "ramt" i lovgivningens forstand af en beslutning om at lukke dørene, og f.eks. en journalist vil derfor ikke kunne påkære en sådan kendelse.

Det norske udvalg har drøftet spørgsmålet om partsstilling og udtalelsesret for repræsentanter for massemedierne. Udvalget er kommet frem til, at repræsentanter for massemedierne bør kunne gives en vis adgang til udtalelser, før retten afgør spørgsmålet om begrænsning i forhandlingernes offentlighed. Der er imidlertid uenighed inden for udvalget om det nærmere indhold af sådanne regler, og der er derfor fremsat fire indbyrdes forskellige forslag. Dissenserne angår spørgsmålet om, hvorvidt en sådan ret til at udtale sig skal være absolut eller afhængig af rettens skøn, og hvilke spørgsmål den i givet fald skal omfatte.

5.4. Tyskland

Medierne har ikke en appeladgang over for afgørelser, som indebærer en indskrænkning af retten til at referere straffesager. Det er imidlertid uafklaret, i

hvilket omfang medierne vil kunne anfægte sådanne beslutninger på grundlag af den informationsret for medierne, som er forfatningsretlig beskyttet.

6. Retslister

6.1. Sverige

For hver dag, hvor der holdes hovedforhandling eller andre møder, skal Tingsretten oprette en fortegnelse (opråbsliste) over sager m.v., som skal forhandles.

På listen skal for hver sag eller gruppe af sager angives, hvornår forhandlingen begynder. På selve dagen skal listen være tilgængelig på justitskontoret og opslået på et passende sted ved retslokalet. For så vidt angår hovedforhandlinger skal listen være tilgængelig i justitskontoret den sidste hverdag før dagen for rettergangen. Det skal anføres, om en hovedforhandling holdes et andet sted end dér, hvor justitskontoret er beliggende.

Normalt angives parternes navn (efternavn og forbogstaver) samt sagens nummer.

6.2. Finland

Retslisterne foreligger først til gennemlæsning på forhandlingsdagen. Oplysning om kommende retssager kan fås ved henvendelse til rettens personale.

6.3. Norge

Der findes ingen lovbestemmelser, som udtrykkeligt regulerer spørgsmålet om oplysning om tid og sted for retsmøder, men det må antages, at retten har pligt til på forespørgsel at oplyse om møderne. Efter gældende norsk ret er det imidlertid usikkert, om denne oplysningspligt kan anses for helt absolut.

Det antages, at oplysningspligten kan fraviges i sager, hvor særlig tungtvejende hensyn taler imod, at der gives oplysninger. Sådanne hensyn kan være hensyn til værn om personen. Hvorvidt sådanne hensyn foreligger, må bero på domstolens skøn i den enkelte sag.

Justitsdepartementet antager, at der ikke må gives oplysninger om sager, som skal behandles for lukkede døre.

Som hensyn der kan tale for, at oplysningerne ikke gives, er også hensynet til efterforskning i meget alvorlige straffesager. Der kan således tænkes tilfælde, hvor selve det, at der holdes et fængslingsmøde, der holdes skjult for offentligheden, f.eks. fordi afsløringen af identiteten på den eller de, som fremstilles, vil være skadelig for politiets videre efterforskning af sagen.

Det antages, at domstolene ikke har adgang til at nægte at give oplysninger

om tid og sted for et retsmøde, fordi retten frygter, at medierne ikke vil overholde fotograferingsforbud, idet dette forbud er særskilt sanktioneret.

Når det gælder systematisk oversigt over retsmøder, som er berammet ved den enkelte domstol, varierer forholdet i praksis meget fra den ene domstol til den anden.

For Højesteret udarbejdes lister over civile sager med angivelse af parternes og procesfuldmægtigenes navne og kort gengivelse af, hvad sagerne angår. Sådanne lister findes derimod ikke for straffesagerne i Højesteret. Disse behandles ofte med kort varsel og berammes løbende.

Ved lagmandsretterne er praksis varierende, men i hvert fald enkelte udarbejder lister over berammede hovedforhandlinger i straffesager.

Også ved by- og herredsretterne er praksis meget varierende.

Justitsdepartementet har i et brev af 18. juni 1987 til lagmandsretterne, rigsadvokaten og statsadvokaterne tilkendegivet, at man finder det hensigtsmæssigt, at massemedierne rutinemæssigt får tilsendt berammelseslister. Justitsdepartementet har i øvrigt henstillet til retterne, at det omtales i listerne, om der er referatforbud. Det bør nærmere overvejes, om parternes navne i sådanne tilfælde bør optages på listerne og, hvilke oplysninger der gives. I øvrigt bør oplysningerne begrænses til en kort oversigt over, hvad sagen angår, hvem parterne er (procesfuldmægtige), og hvor og hvornår sagen skal behandles.

Det norske udvalg har drøftet spørgsmålet om domstolenes pligt til at give oplysninger om tid og sted for retsmøder. Dels er der spørgsmålet, om domstolene på en konkret forespørgsel skal oplyse om tid og sted for et berammet retsmøde, og dels er der spørgsmålet om domstolene selv bør udarbejde lister over berammede retsmøder med henblik på offentliggørelse ved opslag eller lignende. Udvalget foreslår en udtrykkelig bestemmelse om, at enhver har krav på oplysning om tid og sted for berammede retsmøder efter nærmere regler, som gives af Justitsdepartementet. Det forudsættes, at departementet giver regler om, hvordan man i praksis løser de to ovenfor nævnte problemer.

6.4. Tyskland

Der findes ingen lovbestemmelser om retslister. Der findes derimod interne regler i domstolene, og listerne kan efterses af medierne eller udleveres til disse på domstolenes pressekontaktkontor. Listerne skal rettidigt opslås ved den pågældende retssal.

7. Etiske regler

7.1. Sverige

Massemedierne har gennem egne foranstaltninger forsøgt at højne den etiske standard i branchen. Mediernes hovedorganisation har antaget etiske regler for medierne, radio og TV, og mediernes oppinionsnævn og almenhedens presseombudsmand overvåger, at de presseetiske regler bliver fulgt.

7.2. Finland

Finlands journalistforbunds etiske regler er trådt i kraft i begyndelsen af 1992.

Om nyheder vedrørende forbrydelser konstaterer opponionsnævnet for massemedier i reglerne, at det efter hovedprincippet for navnebeskyttelse alene er begrundet at publicere navne i meddelelser om forbrydelser, når en betydelig offentlig interesse kræver det. En journalist skal overveje publicering af navne i hvert enkelt tilfælde individuelt. Der skal tages hensyn til den skade, som publiceringen af navnet medfører for vedkommende person, hans familie og nærmeste og den almene betydning, som offentliggørelsen af navnet har. Det påpeges i reglerne, at jo mere økonomisk, politisk eller administrativ indflydelse en person har, desto større er almenhedens interesse i at få oplysninger om hans virksomhed.

Hovedreglen for nyheder vedrørende forbrydelser er, at gerningsmandens identitet ikke afsløres før domstolsforhandlingen. Der kan gøres undtagelse fra denne regel, hvis tungtvejende grunde, der knytter sig til gerningens karakter eller gerningsmandens stilling, taler for det.

7.3. Tyskland

Det tyske presseråd har udarbejdet publicistiske grundsætninger ("pressekodex"), som indeholder - ikke-sanktionerede - almindeligt anerkendte faglige regler for medierne. Disse regler indeholder bl.a. nærmere bestemmelser vedrørende mediernes arbejde med retssager.

Spørgeskema

vedrørende

RETSLISTER

16 retter er adspurgt, heraf udgør 2 henholdsvis en civil- og en kriminalret

1. Hvorledes offentligøres retslisterne

A. Civile sager	a. Ved opslag i retsbygningen	13
	b. Ved offentliggørelse i dagspresse, distriktsaviser el. lign.	3
	c. Ved orientering af dagblade, distriktsaviser m.v. uden at retslisterne offentliggøres i disse	8
	d. Andet	3
B. Straffesager	a. Ved opslag i retsbygningen	13
	b. Ved offentliggørelse i dagspresse, distriktsaviser el. lign.	3
	c. Ved orientering af dagblade, distriktsaviser m.v. uden at retslisterne offentliggøres i disse	12
	d. Andet	2

C. Har der været henvendelser fra pressen vedrørende den måde, hvorpå retslisterne offentliggøres, og i bekræftende fald, hvor mange	nej	ja
	11	5 (heraf de 3 appeldomstole)

2.A. Det bedes oplyst, hvilke dagblade, distriktsaviser m.v. der offentliggør embedets retslister	0-5	6-10	10-
	3		
B. Det bedes oplyst, hvilke dagblade, distriktsaviser m.v., der får sendt retslisterne til orientering	* 9	3	1

3.A. I de tilfælde, hvor **retslisterne** hverken **offentliggøres** i dagbladene eller sendes til dem til orientering, bedes det oplyst, om en journalist ved henvendelse ville kunne få tilsendt retslisterne dagligt	3 retter orienterer ikke om **retslister.** 1 vil se positivt på en henvendelse, 2 negativt - den ene pågrund af sagsantallet

B. Har man modtaget anmodninger som nævnt under 3 A

En af de tre retter under **3.A** har modtaget en enkelt anmodning

C. I de samme tilfælde bedes det oplyst, om retslisten for en bestemt dag vil blive sendt til en journalist på dennes anmodning

Svar som **3.A.**

D. Har man modtaget anmodninger som nævnt under **3.C.**

Ingen af de 3 retter har modtaget anmodning herom

4.A. Forekommer det, at en tiltalt, der under domsforhandlingen får nedlagt **navne-**forbud, forinden får sit navn offentliggjort i dagspressen via **retslisterne?**

3 svarer, at det kan forekomme, en af disse retter erindrer et konkret tilfælde

B. Tages der ved opslag i retsbygningen hensyn til navneforbud

ja	nej
10	2

En af de retter, der har **besvaret** spørgsmålet benægtende forsyner retslisten med en påtegning om, at der kan være nedlagt **navneforbud**.

5. Hvem udarbejder retslisterne ved embedet

a. kontorfunktionær
15

b. jurist
1 sammen med a

6. I de tilfælde, hvor retslisterne for civile sager og straffesager ikke offentliggøres i pressen og/eller ikke sendes pressen til orientering, bedes embedet redegøre for, hvilke overvejelser man måtte have haft i den anledning.

2 af de retter, for hvem spørgsmålet er aktuelt, har ikke gjort sig overvejelser i den anledning. 1 er ikke indstillet på at ændre praksis

7. Det bedes oplyst om embedet gjort sig tanker om at udbygge oplysningerne i retslisterne, således at disse giver mere fyldestgørende oplysninger om retshandlingerne og i så fald, hvilke overvejelser man har haft

nej	ja
11	5 (heraf 2 appelretter)

Flere af de retter der svarer benægtende oplyser, at de ikke har følt noget behov, og at det ville være for ressourcekrævende

	ja	nej
8. Har embedet i de seneste 10 år ændret praksis for offentliggørelse af retslister.		
Er det tilfældet bedes det oplyst, hvad årsag til ændring af praksis har været.	3	13
	En ret har ændret af hensyn til EDB. To sender i videre omfang end tidligere retslister til lokalaviser.	

* Nogle retter sender retslister for civile sager og straffesager til forskellige medier.

HØJESTERETSLISTE

1. afdeling, uge 39 og 40

DATO TID SAG

29/09 09:00 Nr. 261/91, borgerlig anke

1) Leif Skov v/Adv. Preben Konig
—MOD—
1) Voetmanns Tømmerhandel A/S v/Adv. Halfdan Jacobsen, Åbenrå
2) Fogtmann Færdig Beton ApS v/Adv. Halfdan Jacobsen, Åbenrå
3) Jyske Bank A/S v/Adv. Kjeld Kaalund, Silkeborg

En underentreprenør indgik i forbindelse med en bygherres opførelse af 12 huse aftale om at købe et af husene. Hovedentreprenøren havde i købernes byggelånsaftaler med banken fået uigenkaldelig ret til betaling og havde delvis transporteret denne ret til underentreprenører og leverandører. Bygherren gik konkurs, inden byggeriet var færdigt, og et selskab påtog sig at færdigbygge husene og fik transporter i dele af entreprisesummen. Spørgsmål om selskabet eller underentreprenøren har krav på restentreprisesummen vedrørende det hus, underentreprenøren havde købt.

05/10 09:00 Nr. 178/91, borgerlig anke

1) Trafikministeriet v/Adv. Benedicte Galbo
— MOD —
1) Gårdejer Hans Christian Vogensen v/Adv. Uffe Baller, Århus C (e.o.)

Spørgsmål om størrelsen af erstatning ved ekspropriation af en landbrugsejendom.

07/10 09:00 Nr. 70/93, borgerlig anke

1) Tom Thorkild Winther Carlsen v/Adv. Steffen Pertou, Horsens
— MOD —
1) Partner-Leasing A/S v/Adv. Mogens Skouenborg, Århus C

En købers anskaffelse af en bil uden gyldigt ejendomsforbehold blev finansieret af et finansieringsselskab, der samarbejdede med sælgerfirmaet, og som i den forbindelse fik pant i bilen. Under sagen er rejst spørgsmål om forholdet er omfatet af kreditkøbsloven.

HØJESTERETSLISTE

2. afdeling, uge 39 og 40

DATO TID SAG

05/10 09:00 Nr. 215/93, kriminel anke

1) Anklagemyndigheden v/Rigsadvokaten
—MOD—
1) Entreprenørbilerne A/S v/Adv. Henrik Christrup (e.o.)

05/10 09:00 Nr. 214/93, kriminel anke

1) Anklagemyndigheden v/Rigsadvokaten
— MOD —
1) Bech-Hansen & **Studsgaard A/S v/Adv. John Jørgensen, Rønne (e.o.)**

07/10 09:00 Nr. 258/93, kriminel anke

1) Anklagemyndigheden v/Rigsadvokaten
— MOD —
1) Morten Christensen v/Adv. Thorkild Høyer **(e.o.)**

Retsliste for den 11. oktober - 15. oktober 1993.

Mandag den 11. oktober 1993.

Retssal A, Niels Juelsgade 6.

F o r m i d d a g (O)

Fængslingsfristen udlober i S 486/93		**Fiala/Vestergaard**
do. do. i S 502/93		**Fiala/Vestergaard**

Tirsdag den 12. oktober 1993.

Retssal A, Niels Juelsgade 6. (T-N)

Kl. 9,30 S 250/93 Hans Henning Olsen Dreyer
(domsmandssag) strfl. 252 m.m.

- " -

Retssal A. (O)

kl. 13,30 SS 226/92 Erik Skau
Gert Kjeldgaard Olsen E. Hovgaard
(domsmandssag) strfl. 245 jn.m.

14,30 S 68/S3 Morten Flemming Hansen Dines Larsen
(domsmandssag) strfl. 171

15,15 S 484/93 Petr Mich Dines Larsen
(dorosmandssag) £1. + strfl. **164** m.m.

Torsdag den 14. oktober 1993.

Retssal B, Niels Juelsgade 6.

Kl. 13,30. (0)

Fængslingsfristen udløber i S 518/93 Vestergaard

TORSDAG den 14. OKTOBER 1993: (FH)

RETSSAL A
NIELS JUELSGADE 6

Kl. 091S S	385/93:	Hans Mikael Torlyk (tiltalefrafald)	SK 190/93
Kl. 0930 S	313/93:	Karin Vedel Nielsen	80112-91-93
Kl. 1015 S	32S/93:	Henrik Halvorsen (tilt. + vidnet)	81170-832-93
Kl. 1040 S	330/93:	Birgitte Thygesen	81270-10021-93 (Phillip N. Quedens)
Kl. 1050 S	342/93:	Knud Jorgensen	81409-54-93
Kl. 1100 S	341/93:	Kim Aagaard	30112-154-93
Kl- 1130 S	343/93:	Poul H. Tornø Hansen	84170-42-93
Kl. 1330 S	297/93:	Ina Janne Nielsen	85110-4-93
Kl. 1345 S	361/93:	Lasse Matras Pradel	85130-26-93
Kl. 1400 S	359/93:	Erling Jakobsen	85150-12-93
Kl. 1430 S	324/93:	Jesper Christensen	85110-1-93
Kl. 1445 S	298/93:	Ina Rasmussen	85130-43-92
Kl. 1500 S	494/92:	~~Torben~~ Mazur	88250-18-90 (Vestergaard)

22/09-93/ml

R E T S L I S T E

fer

borgerlige sager fer RETTEN I KØGE

11. - 15. oktober 1993

Mandag den 11. oktober 1993:
kl. 9.45 i rets/mødelokale 2.8, Jernbanegade 7: (T-N)

Ægteskabssag nr. 38/93	Brix/K.L.Jorgensen

kl. 11.15

Ægteskabssag nr. 51/93	L.Borring/K.L.Jørge

Tirsdag 12. oktober 1993:
kl. 9.30 i retssal B, Niels Juelsgade 6:(FH)

BS 1199/91	Hack G. Reüter mod Martin Christensen	Skjalm von Bülow St.Rønne

onsdag den 13. oktober 19931
kl. 9.30 i retssal A, Miels Juelsgade 6:(0)

BS 785/93	Unibank A/S mod Ejendomsfirmaet Knud Rasmussen	St. Jørgensen sgt.

Torsdag den 14. oktober 1993:
kl. 10.30 ordinær ret - se næste side.

kl. 13.30 i rets/mødelokale 2.S, jernbanegade 7:(T-N)

IE 15/93	adkomst vedr. matr.nr. 24 Valore by, Ejby	

kl. 14.00

BS 128/93	Niels og Kirsten Holck mod Ejendomsmæglerf irmaet Slotsaa v/Lise Slotsaa	S.Svendsen H.Markussen

Fredag den 15. oktober 1993:
kl. 9.30 i retssal B, Miels Juelsgade 6:(0)

BS 618/93	Bodil Pedersen mod Dansk Alm. Boligselskab af 1942 S.m.b.a.	J.Vestergaard St.Rønne

Torsdag den 14. oktober 1993:
ordinær ret - rets/medelokale 2.8, Jernbanegade 7 (T-N).

kl. 10.30

1051/93		Jobkon Ingenior- og Plastfirma	J.Kühnel
	rood	Niels Bolt	B.Fabech-Larsen

kl. 10.45

1555/92		Tryg Forsikring	St.Rønne
	mod	l. Ghanem Abdul la El-Quassem	A.Chr. Jensen
	og	2. Issa Diab Jamal	sgt.
	og	3. Jamil Mohamad Machaal	sgt.
	og	4. Ayman Ali Katta	A.Chr.Jensen
250/93		Firma Peter Mertes A/S	H.Nehammer
	mod	Kiels Nørgaard	M.Norrbom
963/93		Margit & Eskild Petersen	B.Vangshardt
	mod	Ejendomsadministrationen Amalie-vej 10 ApS	sgt.
	og	Revisionsfirmaet Revidan ApS	sgt.

kl. li.oo

1582/92		Johny Kim Hansen	C.Brix
	mod	Pia Lyders Hansen	J.Eriksen
1707/92		Nykredit	K.Steen
	mod	Frederiks Invest ApS	St.Jørgensen
638/93		mortifikationssag	B.Fiala
914/93		Aut.Kloakmester M.D.Nielsen	K.Steen
	mod	Udbyg Totalentreprise ApS	St.Jørgensen

R E T S L I S T E

for

RETTEN I ÅRHUS 6. AFDELING

tirsdag, den 28. september 1993

DOMMER: Bisgaard

Kl.	Sag nr.	Sagens parter	Advokat
9.30	9100607-6	Guldberg Autolakering	Niels H. Graversen
		mod	
		Leo Guldberg m.fl.	Freddy Dam
10.30	9302462-6	Niels Erik Kjeldsen m.fl.	Freddy Dam
		mod	
		Nissan Center A/S	H. Bollerup-Jensen
11.00	9304265-6	Erik Meldgaard	Poul Meldgaard
		mod	
		Inger B. Sørensen	J. Bjerre Andersen

Opmærksomheden henledes på, at der i straffesager kan være nedlagt forbud mod, at der sker offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl for sigtede (tiltalte) eller andre under sagen nævnte personer, eller at den pågældendes identitet på anden måde offentliggøres.

R E T S L I S T E

for

RETTEN I ÅRHUS 10. AFDELING

fredag, den 15. oktober 1993

DOMMER: I.Tollestrup

Kl.	Sag nr.	Sagens parter	Advokat
DOMSMANDSSAG:		Anklagemyndigheden mod:	
9.30	SP9222040	Jan Hansen	Hans Kjærgaard

DOMSMANDSSAG:		Samme mod:	
13.00	SS9321221	Kim Pedersen	K.M.Henningsen
	SS9321222	Egon Kempel Christensen	S. Enevoldsen
	SS9321223	Kenneth J.W.Jessen	J. Schouby
	SS9321224	Ole Iversen	Chr. Krag

Opmærksomheden henledes på, at der i straffesager kan være nedlagt forbud mod, at der sker offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl for sigtede (tiltalte) eller andre under sagen nævnte personer, eller at den pågældendes identitet på anden måde offentliggøres.

Cirkulære til Præsidenterne for de kollegiale Retter, samtlige Underretsdommere, Politidirektøren i København og samtlige Politimestre angaaende Meddelelse af Udskrifter i Straffesager.

I Medfør af den Justitsministeren ved Retsplejelovens § 41, 4de Stk., jfr. Lov Nr. 240 af 30. Maj 1941, meddelte Bemyndigelse bestemmer Justitsministeriet herved, at Politimesterens (i København Politidirektørens) Erklæring skal indhentes, forinden der i Straffesager meddeles Udskrifter af Retsbøgerne eller af de øvrige til en Sag hørende, fremlagte Dokumenter.

Udskrift kan dog meddeles, uden at Politimesterens Erklæring er indhentet,

1. naar Udskriften begæres af en deri retlig interesseret offentlig Myndighed,
2. naar Udskriften begæres af Sagens Parter eller andre retlig interesserede private, og det drejer sig om

a) Udskrift af den i Sagen afsagte Dom *eller*
b) Udskrift af det Retsbøgerne tilførte, naar det efter Justitssekretærens (Dommerens) Skøn er *aabenbart,* at der ikke af Hensyn til Statens Sikkerhed eller Forhold til fremmede Magter eller paa Grund af særlige Hensyn til disse i øvrigt er Betænkeligheder ved at meddele den begærede Udskrift, og der heller ikke er Grund til at befrygte, at Udskriften vil blive benyttet paa retsstridig Maade. I sidstnævnte Henseende bør der navnlig udvises Forsigtighed, naar Udskrift begæres i Sager af særlig opsigtsvækkende Karakter eller af Personer, der er kendt som tilbøjelige til at rejse ubegrundede Klagemaal, saaledes at der i disse Tilfælde altid indhentes en Udtalelse fra Politimesteren.

Den omhandlede Erklæring indhentes hos Politimesteren paa det Sted, hvor Efterforskningen har fundet Sted. Saafremt Politimesteren er i Tvivl om, hvorvidt Samtykke kan meddeles, bør han forhandle med Politimesteren paa det Sted, hvor Rekvirenten eller eventuelt Domfældte bor eller opholder sig, eller eventuelt rette Henvendelse til Rigsregistraturen.

Saafremt det mod Politimesterens Protest ved Kendelse bestemmes, at Udskrift skal meddeles, maa denne dog ikke udleveres til Rekvirenten, forinden Kærefristen er udløbet, uden at Kære er iværksat, eller Afgørelse med Hensyn til stedfunden Kære er truffet.

Justitsministeriet, den **11. Juli 1941.**

E. Thune Jacobsen.

Berning.

Cirkulære til Præsidenten for Københavns Byret, Notaren i København og samtlige Underretsdommere om privates Adgang til at erholde Oplysning om Retsbøgernes Indhold m. v.

Da det er oplyst for Justitsministeriet, at der hersker nogen Usikkerhed med Hensyn til Sagføreres og andre privates (herunder Oplysningsbureauers) Adgang til at gennemgaa Retsbøgerne og til at erholde Meddelelse om disses Indhold samt om berammede Fogedforretninger m. v., skal man til Vejledning i saa Henseende udtale følgende:

I.

Sagførere og andre private har kun Adgang til at gøre sig bekendt med Retsbøgernes Indhold og gøre Notater angaaende Tilførslerne til disse, naar de overfor vedkommende Retsskriver godtgør, at de har en retlig Interesse deri.

Tilladelse til at foretage en almindelig Gennemgang af Retsbøgerne — herunder Fogedbøgerne — bør ikke meddeles. løvrigt afhænger det af Retsskriverens Skøn, hvorvidt Begæringer om Adgang til at gøre sig bekendt med og gøre Notater angaaende nærmere angivne Tilførsler til Retsbøgerne bør tages til Følge. Begæringer fra den, der deri har retlig Interesse, om Adgang til, saalænge en Dom endnu er appellabel, selv eller ved en Repræsentant at søge Oplysning om dens Indhold i vedkommende Dombog, samt Begæringer om Adgang til at gennemse Registrene til Fogedbøgerne, bør som Regel imødekommes.

De i Stykke 2 nævnte Tilladelser bør ikke gives, med mindre Begæringen kan efterkommes uden Ulemper for Varetagelsen af de Embedet iøvrigt paahvilende Forretninger. Det er endvidere en Forudsætning, at der føres fornøden Kontrol imod eventuelle Misbrug.

II.

Anmodninger om mundtlige Oplysninger om Retsbøgernes Indhold bør, naar Oplysningen skønnes at være af retlig Betydning for den paagældende, som Regel imødekommes i det Omfang, hvor saadant er foreneligt med den behørige Varetagelse af de Embedet iøvrigt paahvilende Forretninger.

III.

Der er intet til Hinder for, at der i det Omfang, hvor det er foreneligt med Varetagelsen af de Embedet iøvrigt paahvilende Forretninger, imod Betaling til Kon-

torets Personale tilstillos Sagførere, Oplysningsbureauer og andre Underretning om afsagte Udeblivelsesdomme, indgaaede Retsforlig og afholdte Fogedforretninger — Arrestforretninger dog undtaget — men der paahviler ikke Embedet nogen Pligt til at give saadamie Oplysninger.

Meddelelse om Arrestforretninger, berammede Fogedforretninger. Udlæg, der er autoriseret til Foretagelse ved Sognefogden, Udpantningskendelser og Vekselprotester maa under ingen Omstændigheder gives.

Justitsministeriet, den **7. April 1942.**

E. **Thune Jacobsen.**

Berning.

Nr. 119. 8. April.

Skrivelse fm Justitsministeriet til X. Avis.

I en hertil indsendt Skrivelse har X. Avis forespurgt, om der foreligger Bestemmelser om Pressens Adgang til at blive gjort bekendt med Domspræmisser.

Foranlediget heraf skal man meddele, at Repræsentanter for Pressen ligesom andre har Adgang til de Retsmøder, hvori Domme afsiges, men at der ifølge Retsplejelovens § 219 ved Afsigelsen kun skal foretages Oplæsning af Konklusionen, medens Oplæsning af Præmisserne som Regel ikke finder Sted. Pressen har ikke Krav paa at erholde Udskrift af Dommen, idet en saadan Ret ifølge Retsplejelovens § 41 kun tilkommer den, der har retlig Interesse heri, og i Straffesager — bortset fra Parterne — derhos først, naar Sagen er endt, hvilket ikke er Tilfældet, saalænge Mulighed for Anko staar aaben.

Det er imidlertid for Justitsministeriet oplyst, at det er almindelig Praksis, at Pressen efter Domsafsigelsen paa vedkommende Dommerkontor faar Adgang til at gennemlæse Dommen i Dombogen og gøre fornødne Notater.

Justitsministeriet har intet at erindre imod, at der fra DommerkoDtorernes Side udvises en saadan Imødekommenhed over for Pressen.

Spørgeskema

vedr.

AKTINDSIGT

1. Kan pressen få udskrift af domme og kendelser. I bekræftende fald,

a. gøres der undtagelser for visse typer af sager, hvilke?

b. har det betydning, om der er tale om en sag, hvor dom lige er afsagt, eller en ældre dom?

c. krxves betaling af gebyrer?

2. Samme spørgsmål for så vidt angår udskrift af retsbogen, specielt i tilfalde, hvor parts- og vidneforklaringer kun er gengivet i retsbogen.

3. Udarbejdes der undertiden i større sager redegørelse til pressen om afsagte domme?

4. Gives der pressen adgang; til at gennemlæse en lige afsagt dom eller kendelse på dommerkontoret, således at der er mulighed for at gøre notater og eventuelt tage aftryk med tekniske hjælpemidler?

5. Gives der pressen adgang til at gennemlæse en tidligere afsagt bestemt angivet dom?

6. Gives der pressen adgang til systematisk at gennemgå dombogen med henblik på at finde bestemte afgørelser?

7. Gives der, inden dom er afsagt, telefonisk eller skriftligt oplysninger til pressen om verserende sager, udover hvad der fremgår af retslisten f.eks. om tiltalens omfang i en straffesag?

Notat om elektroniske hjælpemidler

I udvalget diskuteres mulighederne for brug af forskellige elektroniske hjælpemidler som supplement til eller erstatning for de traditionelle.

Ud over de velkendte båndoptagere, som kan bruges som notesbøger i retssalen findes mulighed for at anvende små særdeles bærbare computere i prisklassen under 4000 kr. De fungerer dels som tekstbehandlingsanlæg, hvorfra tekst kan sendes direkte via telefon til bladets tekniske anlæg.

Samme computer har en funktion, der fuldstændig svarer til en båndoptager. Det vil sige, at den kan optage og gengive lyd, ikke i fremragende musik-kvalitet, men på niveau med de små båndoptagere.

Ingen vil uden nøjere kendskab kunne se, hvorvidt en sådan computer netop nu bruges til at skrive notater på (den er under alle omstændigheder lydløs, og den er batteridreven) eller om den fungerer som båndoptager.

De traditionelle båndoptagere fås i udpræget lommeformat, og kan holdes i lommen, hvis man bruger en "knaphulsmikrofon", som ikke engang behøver at sidde synligt, men sagtens kan ligge f.eks. i en skjortelomme under optagelse. Prisniveauet er fra 2000 kr. og nedad.

Kort og godt: Det elektroniske udstyr til at optage lyd med er både billigt og småt. Det vil kunne anvendes uden at det bemærkes og uden at det dermed behøver at forstyrre nogen retshandling, ligesom man temmelig ubemærket kan skrive på de meget små computere og anvende dem som både notesblok med bogstaver og med lyd. Lyd og tekst kan i øvrigt flettes sammen, så man skiftevis hører og læser notater.

Med hensyn til udstyr til kopiering af f.eks. retsprotokoller eller for den sags skyld alt andet skriftligt materiale findes også meget og forholdsvis billigt udstyr.

Der findes bærbare, i håndformat, fotokopimaskiner, hvor man fører en læser hen over teksten, som opsummeres i seks til otte linjer ad gangen og derpå udskrives på en papirrulle i ca. en fjerdedel af original størrelse, men i en kvalitet, som er udmærket læsbar. Prisniveauet er ca. 100 til 150 dollars. Selve læseren ligner dem, man bruger i snart sagt ethvert supermarked og hos andre handlende til aflæsning af prismærkning foretaget i stregkode.

Jeg kender ikke prisen i Danmark. Men man går ikke helt galt ved at oversætte prisen i dollars, eftersom der her er tale om en grafisk gengivelse af hvad som helst. Man har altså ikke problemerne med de specielle danske bogstaver æ, ø, og å, som ellers fordyrer elektronisk udstyr i Danmark. Denne form for særdeles transportabelt udstyr er anvendeligt. Kvaliteten er absolut tilstrækkelig. Både håndskrift, tegninger og maskinskrift kan kopieres.

Et lignede udstyr kan anvendes til direkte indlæsning af tekst og tegninger i

en computer. Der er tale om elektroniske scannere, som i udseende helt ligner de små fotokopimaskiner omtalt ovenfor. Prisen er en smule højere, men niveauet omtrent det samme.

Udstyret anvendes på samme måde, men særlige programmer i en computer kan direkte omsætte teksten til computersprog, således, at det er umiddelbart anvendeligt i bladenes moderne elektroniske tekstlager. Man kan som omtalt under de bærbare computere transportere teksten direkte ind i bladenes elektroniske systemer til eventuel videreforarbejdning eller direkte gengivelse enten som faksimile eller omsat i almindelig tekst.

Dette udstyr kan også læse og gengive håndskrift og tegninger, men skal teksten indgå i elektronisk tekstbehandling og ikke blot lagres som faksimile, kræves normalt maskinskrift. Forsøg med håndskrift er lykkedes, men da kun med klar ensartet håndskrift. Det mere raffinerede udstyr kan "lære" en bestemt håndskrift at kende, gemme sin "lærdom" så den kan kaldes frem, når der er brug for det. Denne behandling af det indscannede vil normalt ikke foregå i den bærbare computer, men kan ske i de større anlæg på bladene. På Politiken gør vi forsøg med systemet til læserbreve og lignende, med et vist og stigende held.

Samme udstyr kan flytte telefaxet tekst ind i det tekniske system via telefonnettet, ligesom man fra de bærbare computere kan vælge frit mellem at sende indholdet til det tekniske system til videre forarbejdning i bladets anlæg, eller sende det til en faxmodtager. Bærbare computere kan ligeledes indrettes til at modtage fax som enhver anden fax-modtager.

Det er altså muligt at videregive udskrifter enten via håndbårne fotokopimaskiner, via scannere eller pr. telefax.

Endelig er elektroniske kameraer, kaldet still-video, en mulighed. De optager fotos på små disketter. Resultatet kan overføres til en computer. Kvaliteten er god. Kameraene kan fotografere under lysforhold, der er ringere end normal fotografering kræver og har så godt som alle indbygget blitz.

Prisen ligger omkring 450 dollars. Disse kameraer er endnu ikke særligt udbredte, men absolut på vej til at blive almindelige, også for amatører.

Både Canon og Kodak har stadigt forbedrede og billigere modeller på vej. Selv de billigste kan anvendes til makro-optagelser. Det vil f.eks. sige affotografering af dokumenter. De vil uden tvivl blive udbredt bl.a. blandt journalister, fordi de både kan bruges til at tage billeder og affotografere, er små og fikse og ikke kræver nogen form for mørkekammerarbejde som traditionelle kameraer.

Priserne for det omtalte udstyr ligger indenfor det absolut mulige for bladene, og de er hastigt på vej ned, samtidig med at kapacitet og anvendelighed forbedres.

Jeg vil naturligvis være parat til at uddybe denne fremstilling. Dele af det

kan jeg også demonstrere, men mit kendskab er skaffet gennem forsøg med udstyret i USA. Selv om jeg havde lyst købte jeg ikke alt.

Med venlig hilsen
Agner Ahm

IV.

Begrænsning af offentlighedsprincippet.

Efter de gældende regler i retsplejelovens § 29, stk. 1, er retsmoder som hovedregel offentlige. Retten kan dog beslutte, at dorene skal lukkes, når hensynet til sædeligheden, ro og orden i retslokalet, statens forhold til fremmede magter eller særlige hensyn i øvrigt kræver det, jfr. § 29, stk. 2, og i borgerlige sager desuden, hvis offentlig forhandling ville tilføje nogen en ufornøden krænkelse, herunder når forklaring skal afgives om forretnings- eller driftshemmeligheder, jfr. § 29, stk. 3.

Domme afsiges altid i et offentligt retsmode, jfr. § 29, stk. 6, og retsplejeloven indeholder ikke hjemmel til meddelelse af forbud mod offentlig gengivelse af domme, ej heller i sager, der behandles for lukkede døre. Derimod er offentlig gengivelse af forhandlingerne i et lukket retsmode forbudt, jfr. § 31, stk. 2. Ved offentlig gengivelse af domme i ægteskabs- og faderskabssager må der endvidere ikke ske offentliggørelse af navn, stilling eller bopæl, hverken for parterne eller andre personer, der er nævnt under sagen, jfr. §§ 453, 456 o, stk. 2, og ifølge § 473 kan retten i sager om administrativ frihedsberøvelse træffe en tilsvarende bestemmelse.

Den vidtgående og ubetingede offentlighed omkring en borgerlig retssag er formentlig en af de væsentligste grunde til, at parterne i forretningsmæssige forhold i så vidt omfang aftaler at lade tvister mellem dem afgøre ved voldgift. Rådet finder det uheldigt, at behandlingen af så mange retssager af erhvervsmæssig karakter unddrages domstolene, fordi retsudviklingen på disse områder derved ikke modtager den støtte og inspiration, som kun alment tilgængelige domme afsagt af domstolene kan give, og fordi dommerne, når de kun sjældent beskæftiger sig med visse spørgsmål, vanskeligt kan erhverve sig fuldt tilstrækkelig indsigt på disse områder.

I *Sverige* har domstolskomiteen foreslået, at man søger at imødegå denne udvikling ved at skabe et alternativ til voldgiftsprocessen inden for rammerne af domstolsorganisationen. I betænkningen »Domstolsväsendet IV. Skiljedomstol« (SOU 1972:22) foreslår komiteen, at parterne ved skriftlig aftale skal kunne henskyde en borgerlig tvist til afgørelse ved underretten som voldgiftsdomstol. Underretten skal i så fald tiltrædes af to voldgiftsmænd, hvoraf parterne hver udpeger én. Parterne skal dog kunne vedtage, at underretten ikke skal tiltrædes af voldgiftsmænd. Forhandlingerne skal holdes for lukkede døre, medmindre parterne anmoder om offentlig forhandling. Har forhandlingen ikke været offentlig, skal dommen eller anden afgørelse afsiges for lukkede døre, medmindre parterne anmoder om, at afsigelsen sker offentligt. I tilknytning hertil foreslås sekretesslagen ændret, således at domme, andre afgørelser samt dokumenter i sager ved voldgiftsdomstole ikke må udleveres uden domstolens tilladelse, førend der er forløbet 2 år, medmindre forhandlingen i sagen har været offentlig eller dommen eller anden afgørelse er meddelt offentligt.

Også efter retsplejerådets opfattelse må det anses for ønskeligt - og forsvarligt -, at den nævnte udvikling imødegås ved, at der åbnes mulighed for parterne til at få tvister om visse nærmere mellemværender afgjort ved domstolene, uden at parternes identitet kommer til offentlighedens kundskab. Derimod finder rådet ikke grund til, at denne beskyttelse af parterne knyttes til en ordning, hvorefter retten etableres som en voldgiftsdomstol.

Det foreslås derfor, at parterne skal kunne vedtage, at retsmoderne i borgerlige sager om visse nærmere angivne spørgsmål skal holdes for lukkede døre, og at dommen skal afsiges i et lukket retsmøde. Retten skal efter et års forløb kunne offentliggøre dommen uden angivelse af navn, stilling eller bopæl for personer og navn og hjemsted for firmaer m. v., der er nævnt i dommen.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til forslagets § 1, nr. 6.

vni.

Udkast til lov om ændring af retsplejeloven.

(Behandling af borgerlige sager m. m.)

6. Efter *§ 29* indsættes:

„§ 29 a. Parterne kan vedtage, at retsmøderne i borgerlige sager mellem dem om visse nærmere angivne spørgsmål skal holdes for lukkede døre, og at dommen skal afsiges i et lukket retsmøde.

Stk. 2. Domme, der er afsagt i et lukket retsmøde, kan af retten offentliggøres efter et års forløb uden angivelse af navn, stilling eller bopæl for personer og navn og hjemsted for firmaer m. v., der er nævnt i dommen."

Til nr. 6.

Bestemmelsen medforer forskellige begrænsninger i offentlighedsprincippet. Med hensyn til baggrunden for bestemmelsen henvises til de almindelige bemærkninger, afsnit IV.

En bestemmelse om begrænsning i retsplejelovens almindelige regel om offentlighed må, hvis den skal få praktisk betydning, give parterne et ubetinget krav på behandling for lukkede døre, og en aftale herom må kunne indgås såvel i forbindelse med en aktuel tvist som med henblik på eventuel fremtidige tvister, f. eks. om fortolkningen af en aftale eller tvister opstået under et samarbejde. En mindre vidtgående bestemmelse, som f. eks. en regel om, at retten uanset parternes aftale dog kan beslutte, at sagen skal behandles i offentligt retsmøde, dersom særlige grunde taler derfor, vil næppe afholde parterne fra at vedtage voldgift.

I overensstemmelse med det anførte foreslås i *stk. 1, 1. led,* indsat en regel, hvorefter parterne kan vedtage, at retsmøderne i borgerlige sager mellem dem om visse nærmere angivne spørgsmål skal holdes for lukkede døre.

En regel om behandling af sagen for lukkede døre alene er dog ikke tilstrækkelig. Reglen må suppleres med en bestemmelse om, at også dommen skal afsiges i et lukket retsmøde. Det er næppe heller tilstrækkeligt blot som bl. a. i ægteskabssager at foreskrive, at der ikke ved offentlig gengivelse af dommen må ske offentliggørelse af de implicerede navn, stilling og bopæl (for firmaer m.v. navn og hjemsted). En sådan regel sikrer ikke mod, at interesserede — uden at offentliggøre navnene - ved dommens afsigelse skaffer sig kundskab om parternes identitet. Selv efter indførelsen af en regel som den foreslåede § 29 a vil parterne utvivlsomt undertiden af diskretionshensyn foretrække voldgift. Ikke sjældent vil anonymisering af den i øvrigt offentligt tilgængelige dom end ikke sikre mod, at informerede læsere af dommen let kan gætte parternes identitet. En så vidtgående fravigelse af offentlighedsprincippet, at dommen i sin helhed holdes hemmelig, er imidlertid ikke foreneligt med rimelig hensyntagen til retsplejens funktioner. Erindres må også, at målet ikke er en drastisk reduktion, men alene en vis begrænsning af anvendelsen af voldgift. Det foreslås derfor i stk. 1, 2. led, og stk. 2, at dommen skal afsiges i et lukket retsmøde, men at retten kan offentliggøre den efter et års forløb uden angivelse af navn, stilling eller bopæl for personer og navn og hjemsted for firmaer m. v., der er nævnt i dommen.

Efter retsplejelovens § 41 kan parterne og andre, der har retlig interesse deri, få udskrift af retsbøgerne og af de dokumenter, der er fremlagt under den pågældende sag. Interessen i at få udskrifter i sager, hvor parterne har aftalt behandling for lukkede døre, og som indeholder parternes navne, vil i hvert fald bortset fra ganske særlige tilfælde ikke kunne karakteriseres som retlig.

BILAG 12

Undersøgelse af omfanget af dørlukning m.v.

1. Præsentation af undersøgelsen.

Til brug for drøftelserne i udvalget om samarbejdet mellem retterne og pressen har udvalgets formand indhentet nogle statistiske oplysninger om, i hvilket omfang domstolene i praksis træffer afgørelse om anvendelse af dørlukning, referat- og navneforbud i straffesager.

Undersøgelsen omfatter retsmøder i straffesager ved retten i Fjerritslev, Kriminalretten i Hillerød samt Københavns byrets 12. afdeling og Københavns byrets afdeling for grundlovsforhør.

Ved udvælgelsen af disse retter er der lagt vægt på at lade retskredse med forskelligt kriminalitetsmønster m.v. indgå i undersøgelsen. Der henvises i denne forbindelse til Justitsministeriets notat af 10. juli 1990 om en tidligere undersøgelse vedrørende omfanget af dørlukning m.v.

Undersøgelsen er af ressourcemæssige årsager gennemført som en fremadrettet spørgeskemaundersøgelse. Det enkelte skema er således udfyldt i forbindelse med afholdelsen af det retsmøde, det angår. En kopi af det benyttede spørgeskema vedlægges. Oplysninger om det samlede antal af retsmøder i straffesager i undersøgelsesperioden ved de pågældende retter er indhentet efterfølgende.

For retten i Fjerritslev omfatter undersøgelsen samtlige retsmøder i straffesager i 2. halvår 1994.

Fra Kriminalretten i Hillerød er der indhentet oplysninger om samtlige retsmøder i straffesager 4. kvartal 1994.

For Københavns byrets 12. afdeling omfatter undersøgelsen ligeledes straffesagerne i 4. kvartal 1994, mens undersøgelsen for afdelingen for grundlovsforhør ved Københavns byret er begrænset til oktober og november måned 1994.

En række uklarheder i det modtagne spørgeskemamateriale er til dels søgt afklaret ved telefonisk henvendelse til de pågældende retter.

Det forhold, at undersøgelsen er fremadrettet, og at der kan knytte sig nogen usikkerhed til udfyldningen af en del spørgeskemaer, kan medføre en hvis tvivl om præcisionen af visse af undersøgelsens resultater, særligt for så vidt angår klassifikationen af retsmøderne under de typer af retsmøder, som undersøgelsen arbejder med.

For så vidt angår undersøgelsesresultaternes sammenlignelighed med den ovenfor omtalte tidligere undersøgelse er der grund til at pege på, at fristforlængelser ikke længere behandles i Københavns byrets afdeling for grundlovs-

forhør, hvorimod det samlede antal grundlovsforhør ved denne afdeling er steget voldsomt.

2. Antallet af retsmøder omfattet af undersøgelsen.

Undersøgelsen omfatter i alt 1636 retsmøder, som er fordelt således på de enkelte retter:

Skema a.

Retten i Fjerritslev:	213	(2. halvår 94)
Kriminalretten i Hillerød:	209	(4. kvartal 94)
Københavns Byrets 12. afd.:	501	(4. kvartal 94)
Københavns Byrets afd.f.grundlovsforhør.:	713	(okt-nov. 94)
I alt	1636	

Fordelingen af det samlede antal retsmøder på de forskellige retsmødetyper er således:

Skema b.

1994	Retten i Fjerrits-lev	Kriminal-retten i Hillerød	Kbh. BR's 12. afd.	Kbh. BR's afd.f.grl forhør
Godkendelse af efter-forskningsskridt	6	1 0		263
Grundlovsforhør .	0	12	0	437
Forlængelse af varetægtsfængsling og/eller isolation	0	20	8	0
Andre retsmøder un-der efterforskningen	9	18	8	1
Domsforhandling	198	158	485	12
m/domsmænd	25	48	53	0
u/domsmænd	173	110	432	12
I alt	213	209	501	713

3. Referatforbud.

I ingen af de 1636 retsmøder, der omfattes af undersøgelsen, er der blevet truffet beslutning vedrørende referatforbud efter retsplejelovens § 31, stk. 3.

4. Navneforbud.

I det undersøgte materiale forekommer navneforbud i følgende omfang:

Skema c.

	Retten i Fjerritslev		Kriminal-retten i Hillerød		Kbh. Byrets afd.f.grl.s-forhør	
	Antal rets-møder	Pct af saml. antal retsm.	Antal rets-møder	Pct af saml. antal retsm.	Antal rets-møder	Pct af saml. antal retsm.
Godkendelse af efterforsknings-skridt	0	-	0	-	0	-
Grundlovsforhør	0	-	2	16,7	32	7,3
Forlængelse af varetægtsfængs-ling og/eller isolation	0	-	2	10,0	0	
Andre retsmøder under efterforsk-ningen	0	-	0	-	0	-
Domsforhandling	1	0,5	0		0	
m/domsmænd	0	-	0		0	
u/domsmænd	1	0,5	0		0	

Antallet af retsmøder (under alle stadier af processen), hvorunder der er truffet beslutning om navneforbud, i forhold til det samlede antal retsmøder i undersøgelsesperioden, fordeler sig således:

Retten i Fjerritslev: 0,5 pct.
Kriminalretten i Hillerød: 1,9 pct.
Københavns byrets afdeling for grundlovsforhør: 4,5 pct.

Københavns byrets 12. afdeling har i den undersøgte periode ikke truffet afgørelse om dørlukning.

Ser man isoleret på retsmøderne under domsforhandling, er det kun i 0,1 pct. af møderne, der nedlægges navneforbud (Det er sket i 1 retsmøde ud af ialt 853).

Nedenstående oversigt illustrerer, hvorledes retsmøderne, hvorunder der er truffet beslutning om navneforbud, er fordelt efter sigtedes/tiltaltes køn og kriminalitetens art:

Skema d.

Kriminalitetens art	Antal sigtede/ tiltalte mænd	Antal sigtede/ tiltalte kvinder	Antal sigtede/ tiltalte i alt
Pengefalsk (§ 166)	1		1
Pengefalsk (§§166+168)	2	2	4
Brandstiftelse (§181)		1	1
Narkotikakriminalitet (§ 191)	3	1	4
Voldtægt (§216)	2		2
Blufærdighedskrænkelse (§ 232)	1		1
Manddrab (§ 237)	2	1	3
Simpel vold (§ 244)	2		2
Kvalificeret vold (§ 245)	4		4
Vold af særlig farlig karakter med døden til følge (§§241,246)	1		1
Tyveri (§ 276)	1		1
Bedrageri (§ 279)	2		2
Røveri (§ 288)	2		2
Hæleri mht. røveri (§ 284, jf § 288)		1	1
§§ 217+266+261	1		1
§§288, stk 2 + 246, jf 245		2	2
§ 266 + vbl +1 om euf. stoffer	1		1
Ulovlig tvang, trusler, vold	1		1
Kriminalitet uoplyst	3		7
I alt	29	8	#41

I Københavns byrets afdeling for grundlovsforhør og Kriminalretten i Hillerød afholdtes i undersøgelsesperioden i alt 34 grundlovsforhør med navneforbud. I disse blev begæringen i 28 tilfælde fremsat af forsvareren, i 2 tilfælde af ankla-

geren, i 1 tilfælde af forsvareren og SOS og i et tilfælde af Den sociale døgnvagt. I to tilfælde er det uoplyst, hvem der fremsatte begæringen.

133 tilfælde blev begæringen fremsat af hensyn til sigtede og i et enkelt tilfælde af hensyn til forurettede. Kun i et tilfælde blev der protesteret af modparten.

For så vidt angår retsmøder vedrørende fristforlængelse, blev der i 2 tilfælde truffet beslutning om navneforbud. I begge tilfælde på forsvarerens begæring, af hensyn til sigtede og uden protest fra modparten.

Kun i et retsmøde under domsforhandlingen blev der truffet beslutning om navneforbud. Det er ikke oplyst, hvem der fremsatte begæring, af hensyn til hvem det skete, og om der blev protesteret.

For så vidt angår de tiltalte/sigtede personers alder og køn fremgår følgende af materialet:

Skema e.

Fødselsår	Mand	Kvinde	Ej oplyst	I alt
1929	1			1
1933		1		1
1947	2			2
1948	1			1
1949		1		1
1950	1			1
1957	1			1
1959	1	1		2
1960	1			1
1961	1			1
1962		1		1
1963	3			3
1965		1		1
1968	1			1
1969	2			2
1970	1			1
1971	1			1
1973	3			3
1976	3			3
1977	2	1		3
1978		1		1
1979	1			1
Uoplyst	2	2		4
Uoplyst			4	4
I alt	**28**	**9**	**4**	**41**

5. Dørlukning.

I det undersøgte materiale forekommer dørlukning i følgende omfang:

Skema f.

1994	Retten i Fjerritslev		Kriminal-retten i Hillerød		Kbh. Byrets afd.f.grl's-forhør	
	Antal rets-møder	Pct.	Antal rets-møder	Pct.	Antal rets-møder	Pct.
Godkendelse af efterforsknings-skridt	6	100	1	100	127	48,3
Grundlovsforhør	0	-	10	83,3	70	16,0
Forlængelse af varetægtsfængs-ling og/eller isolation	0	-	20	100	0	-
Andre retsmøder under efterforsk-ningen	0	-	6	33,3	1	100
Domsforhandling	0	-	0	-	0	
m/domsmænd						
u/domsmænd	0	-	0	-	0	-

Dørlukningerne ved Kriminalretten i Hillerød vedrører efter det oplyste alle den samme narkotikasag.

Den procentuelle andel af retsmøder (under alle processens stadier), hvorunder der er truffet beslutning om dørlukning set i forhold til det samlede antal retsmøder i undersøgelsesperioden fordeler sig således:

Retten i Fjerritslev: 2,8 pct.
Kriminalretten i Hillerød: 17,7 pct.
Københavns byrets afdeling for grundlovsforhør: 27,6 pct.

Københavns byrets 12. afdeling har i den undersøgte periode ikke truffet afgørelse om dørlukning.

Der er ikke blevet besluttet dørlukning under domsforhandling.

Efter det oplyste er dørene kun i et enkelt tilfælde blevet lukket tillige under

forhandlingen af spørgsmålet om dørlukning. Dette skete i Københavns byrets afdeling for grundlovsforhør.

Der foreligger ikke oplysninger om retsmøder "for delvis lukkede døre".

Hjemmelsgrundlaget for dørlukningen er i 83 pct. af sagerne retsplejelovens § 29, stk. 4, nr. 2 (hensynet til sagens opklaring), i 15 pct. af sagerne retsplejelovens § 29, stk. 4, nr. 1 (fare for nogens sikkerhed m.v.), og i 2 pct. af tilfældene retsplejelovens § 29, stk. 4, 1. led (ung alder).

Den anvendte hjemmel for dørlukning samt hvem, der har fremsat begæringen, og om der er protesteret mod, at retsmødet holdes for lukkede døre, fremgår for samtlige undersøgte retskredse af følgende skema:

Skema g.

1994	Samlet antal retsm.	29 (4), 1. led	Begær. frems. af	29 (4), nr. 1	Begær. frems. af	29 (4), nr. 2	Begær. frems. af	Hjemmel ej opl.	Begær. frems. af
			Prot.		Prot.		Prot.		Prot.
Godkendelse af efterforskningsskridt	134	3	A:3	19	A:19	112	A:97 Ej:9		
Grundlovsforhør	80	1	F:1 P:2	13	A:13	66	A:57 Ej:9		
Forlængelse af varetægtsfængsling og/ eller isolation	20			4	A:4	15	A:15	1	Ej:1
Andre retsmøder under efterforskningen	7					7	A:7		
Domsforhandling	0								
I alt	241	4	A:3 F:1 P:2	36	A:36	200	A:176 Ej:24	1	Ej:1

(A: Anklagemyndigheden, F: Forsvareren, P: Protest, Ej: Ej oplyst)

Den procentvise fordeling vedrørende fremsættelse af begæring om dørlukning er således:

Skema h.

Anklager	Forsvarer	Ej oplyst
89,2%	0,4%	10,4%

Registreringsskema vedrerende undersøgelse om derlukning m.v.

Skemaet udfyldes kun for retsmøder, hvor der efter retsbogen har **været spørgsmål** om dørlukning, referat- og/eller navneforbud. Der udfyldes **ét** skema pr. sigtet/tiltalt pr. retsmøde, medmindre de. sigtede/ tiltalte er samtidig til stede i retssalen. I så fald angives dette under pkt. 3 og 4. Såfremt flere sigtede/tiltalte, der er samtidig til stede, begæres behandlet forskelligt med hensyn til referatforbud eller navneforbud, skal pkt. 6-8 udfyldes for hver af de sigtede/tiltalte. Retsmøder, som afbrydes eller udsættes (f.eks. domsforhandling over flere dage), betragtes som ét retsmøde.

1. Retsmødets dato _____ Rettens journalnr. _____

2. Retsmødets art.

a) ☐ Godkendelse af efterforskningsskridt (ransagning, beslag, retshjælp i udlandet osv.).
_____(art)

b) ☐ Grundlovsforhør.

c) ☐ Forlængelse af varetægtsfængsling eller isolation.

d) ☐ Andre retsmøder under efterforskningen (f.eks. anticiperet bevisførelse, besøgskontrol, mentalundersøgelse, afhøring af sigtede, dog ikke § 925-sager, der fremmes).
_____(art).

e) ☐ Domsforhandling (herunder sager der afgøres efter §§ 925 eller 925 a) ☐ med domsmænd ☐ uden domsmænd

Har retsmødet flere formål (f.eks. forlængelse af varetægtsfængsling og kendelse om mentalundersøgelse) angives dette.

3. Retsmødet omfatter _____ (antal) sigtede/tiltalte (som er samtidig til stede).

4. Oplysninger om sigtede/tiltalte:

Sigtede/tiltalte 1:
Fødselsår: _____
Køn: ☐ Mand ☐ Kvinde
Erhverv: _____ (hvis oplysning herom fremgår).

Sigtede/tiltalte 2:
Fødselsår: _____
Køn: ☐ Mand ☐ Kvinde
Erhverv: _____

Oplysningerne gives for hver sigtet/tiltalt, som er samtidig til stede.

5. Sigtelsen/tiltalen vedrører: _____

_____

Kun de mest væsentlige forhold angives. Straffelovsovertrædelser med paragrafnummer og særlovsovertrædelser med lovens navn. Er flere sigtede/tiltalte samtidig til stede i retten, angives sigtelsen/tiltalen for hver af disse.

6. Begæring om dørlukning, referat- og/eller navneforbud:

a) Dørlukning ☐ Begæring fremsat af _____

Hjemmel: ☐ § 29, stk. 2. ☐ § 29, stk. 4, 1. led.
☐ § 29, stk. 4, nr. 1. ☐ § 29, stk. 4, nr. 2.
☐ § 29, stk. 6 (i kraft 1. januar 1989).

Protest: ☐ Ja, fra _____
☐ Nej.

Omfatter begæringen hele retsmødet (Bortset fra domsafsigelse) ☐ Ja.
☐ Nej, kun _____

Dobbeltlukkede døre ☐ Begæring fremsat af _____

Protest: ☐ Ja, fra _____
☐ Nej.

b) Referatforbud ☐ Begæring fremsat af _____

Hjemmel: ☐ § 31, stk. 3, 1. pkt. ☐ § 31, stk. 3, 2. pkt.

Protest: ☐ Ja, fra _____
☐ Nej.

c) Navneforbud ☐ Begæring fremsat af _____

Hjemmel: ☐ § 31, stk. 3, 4. pkt. ☐ § 31, stk. 3, 5. pkt.
☐ Med hensyn til sigtede/tiltalte
☐ Andre _____
(F.eks. forurettede, et vidne)

Protest: ☐ Ja, fra _____
☐ Nej.

7. Rettens afgørelse.

a) Retten besluttede dørlukning ☐

Hjemmel: ☐ § 29, stk. 2. ☐ § 29, stk. 4, 1. led.
☐ § 29, stk. 4, nr. 1. ☐ § 29, stk. 4, nr. 2.
☐ § 29, stk. 6 (i kraft 1. januar 1989).

Afgørelsen omfatter: ☐ Hele retsmødet. ☐ Et vidnes forkl.
☐ (Andet) _____

Dobbeltlukkede døre: ☐ Ja ☐ Nej

Rettens afgørelse blev kæret af _____

Med påstand om _____

b) Retten besluttede referatforbud ☐

Hjemmel: ☐ § 31, stk. 3, 1. pkt. ☐ § 31, stk. 3, 2. pkt.

(Der er jf. § 31, stk. 3, 7. pkt., ikke adgang til kære, hvis en begæring om referatforbud imødekommes)

c) Retten besluttede navneforbud ☐ Under sagen, jf. § 31, stk. 3, 4. pkt.
☐ Under anke af dom, jf. § 31, stk. 3, 5. pkt.

(Der er jf. § 31, stk. 3, 7. pkt., ikke adgang til kære, hvis en begæring om navneforbud imødekommes).

d) Retten afviste begæring om

☐ dørlukning kæret af _____
☐ referatforbud kæret af _____
☐ navneforbud kæret af _____

8. Landsrettens afgørelse ved kære.

☐ Stadfæstelse af byrettens afgørelse om +/+ dørlukning ☐
+ referatforbud ☐
+ navneforbud ☐

☐ Ændring, således at _____

Medierepræsentanterne i Justitsministeriets udvaig vedrorende samarbejdet mellem renerne og pressen

Undersøgelse af retssager med dørlukning og navneforbud, der har været refereret i dagbladene

10. august 1995

Indledning og **hovedkonklusion**

Ved et mode i udvalget d. 21. juni 1995 påtog medierepræsentanterne at foranstalte en undersøgelse af. hvor hyppigt dorlukning og navneforbud optræder i retssager, der refereres i pressen.

Undersøgelsen er gennemfort i sommer af DDFs bibliotekar, Malene Hansen i samarbejde med Linda Garlov. DJ.

Ved sammenholdelse med Justitsministeriets 'Undersøgelse af omfanget af dorlukning m.v.' bekræfter den medierepræsentantemes anelse om. at særlig dørlukning og i mindre grad navneforbud optræder med langt større hyppighed i medierelevante sager end i retssager i almindelighed.

Afgrænsninger

Undersøgelsen omfatter en optælling i Berlingske Tidende. Ekstra Bladet, Viborg Stifts Folkeblad og Aalborg Stiftstidende af alle beskrevne retsmøder i danske straffesager i 4. kvartal 1994.

Der er ikke foretaget registrering af sager, hvor dommene er afsagt, eller ved genoptagelse af allerede afsagte domme.

Registreringen i skemaernes kolonner **'Navneforbud', 'Dørlukning'** og **'Referatforbud'** er foretaget, hvor disse betegnelser har været anført i teksten, medens **'Øvrige'** er de artikler, hvori navn m.v. har været anført. Kolonnen **'Ikke anført'** omfatter artikler, hvor navn m.v. ikke er anvendt og det ikke har været anført i teksten, om der har været nedlagt navneforbud el.lign.

Den øvrige opdeling følger samme systematik som Justitsministeriets undersøgelse side 3. skema b.

Undersøgelsen omfatter i enkelte tilfælde dobbelttælling. Hvor en straffesag er omtalt over flere dage vil den være registreret flere gange. Der er kun ganske få eksempler herpå.

Begrænsninger

Undersøgelsen giver ikke et billede af sager, der ikke har fået omtale, fordi der har været nedlagt navneforbud, ligesom det naturligvis ma antages, at en række sager, der ikke har medieinteresse også kan have været belagt med navneforbud m.v

Begge tilfælde forekommer i praksis, hvorfor undersøgelsen ikke afspejler hvor mange dørlukninger m.v. der i perioden har fundet sted i de pågældende retskredse.

Berlingske Tidende - 4. kvartal 1994

	Navneforbud	Dørlukning	Referatforbud	Øvrige	Ikke anført	**I alt**
Godkendelse af efterforskningsskridt						
Grundlovsforhør	1	16		3	56	76
Forlængelse af varetægtsfængsling og/eller isolation					2	2
Andre retsmøder under efterforskningen				2	1	3
Domsforhandling	4	3			12	19
I alt	5	19		5	71	100

Ekstra Bladet - 4. kvartal 1994

	Navneforbud	Dørlukning	Referatforbud	Øvrige	Ikke anført	**I alt**
Godkendelse af efterforskningsskridt						
Grundlovsforhør	1	15 (1+ref.forbud)	1	4	29	50
Forlængelse af varetægtsfængsling og/eller isolation		1		1		2
Andre retsmøder under efterforskningen		3 (1+navn.forbud)		3	1	7
Domsforhandling	6	5		6	8	25
I alt	7	24	1	14	38	83

Viborg Stifts Folkeblad - 4. kvartal 1994

	Navneforbud	Dørlukning	Referatforbud	Øvrige	Ikke anført	**I alt**
Godkendelse af efterforskningsskridt						
Grundlovsforhør	2	8		1	20	31
Forlængelse af varetægtsfængsling og/eller isolation				1	3	4
Andre retsmøder under efterforskningen						
Domsforhandling		1		1	3	5
I alt	2	9		3	26	40

Aalborg Stiftstidende - 4. kvartal 1994

	Navneforbud	Dørlukning	Referatforbud	Øvrige	Ikke anført	**I alt**
Godkendelse af efterforskningsskridt						
Grundlovsforhør	2	13		5	22	42
Forlængelse af varetægtsfængsling og/eller isolation		1		3	4	8
Andre retsmøder under efterforskningen		1			1	2
Domsforhandling	2	3	4	2	16	27
I alt	4	18	4	10	43	79

Navneforbud

af Rigsadvokat Asbjørn Jensen og
politifuldmægtig Bitte Dyrberg.

1. På baggrund af bl.a. den seneste ændring af retsplejelovens § 31, stk. 3, om nedlæggelse af navneforbud, kan der være grund til at omtale den praksis, der har udviklet sig i de senere år om navneforbud.

2. Bestemmelsen om navneforbud blev indsat i retsplejeloven ved 1. 243 8.6.1978. Den svarer til et lovudkast i Straf feretsplejeudvalgets betænkning nr. 622/1971 ora efterforskning i straffesager.

Tidligere indeholdt retsplejeloven kun en meget begrænset adgang til referatforbud, der dog med tiden var blevet udvidet af hensyn til ønsket om at bevare sigtedes anonymitet under straffesagen.

Den udvidede adgang til forbud mod referat af navn blev foreslået af Strafferetsplejeudvalget i forbindelse med et forslag om at visse efterforskningsforhør i fremtiden skulle foregå for åbne døre. Udvalget anførte side 38 i betænkningen om forslaget:

"Medens offentlighed i strafferetsplejen i tidligere tid først og fremmest er blevet anset for en betryggelse for sigtede, må det erkendes, at den i nutiden også ofte kan virke som en belastning for sigtede. Princippet om, at offentligheden skal

have adgang til at følge og kontrollere behandlingen af straffesager, bør dog ikke begrænses i videre omfang end nødvendigt. Hensynet til sigtede kan i reglen imødekommes i tilstrækkeligt omfang ved et pålæg om, at hans navn og andre oplysninger, der kan tjene til at identificere ham, ikke offentliggøres ... Begrundelsen for reglen er, at medens der ofte er en væsentlig offentlig interesse i, at straffesager frit kan refereres, er det sjældent, at gengivelse af navn m.v. for sigtede og andre under sagen omhandlede personer tjener noget rimeligt formål. Selv om en væsentlig del af pressen allerede på grundlag af de kollegiale regler om god presseskik overholder en sådan praksis, finder udvalget dog, at spørgsmålet har en sådan betydning, at det bør reguleres ved lov".

Udvalget overvejede i den forbindelse, om der burde indføres en bestemmelse, hvorefter retten kunne bestemme, at domfældtes navn heller ikke efter domsafsigelsen måtte gengives offentligt.

Udvalgets mindretal (3 medlemmer) mente, at reglen burde udstrækkes til at gælde også efter sagens afgørelse. Mindretallet fandt ikke, at hensynet til princippet om offentlighed i retsplejeloven krævede en ubegrænset adgang til gengivelse af navne på domfældte, men fandt tværtimod, at de hensyn, der forud for domsafsigelsen talte for et navneforbud, måtte gælde med fuldt samme styrke efter domsafsigelsen og burde have forrang for en ikke særlig anerkendelsesværdig interesse i offentliggørelsen af navne. Hensynet til offentligheden kunne tilgodeses ved en regel om, at navneforbud ikke kan nedlægges, når en offentlig interesse taler herimod.

Flertallet (4 medlemmer) fandt imidlertid netop med henvis-

ning til princippet om offentlighed i retsplejeloven ikke fuldt tilstrækkeligt grundlag for at foreslå en sådan bestemmelse. Man henviste bl.a. til, at de presseetiske regler allerede ydede en ikke uvæsentlig beskyttelse, og at beskyttelsen i stedet for ved gennemførelse af lovregler måtte ske gennem en videreudvikling af disse presseetiske regler.

Resultatet blev, at Justitsministeriet foreslog reglen om, at forbudet efter begæring kan udstrækkes til at gælde også under en eventuel anke af sagen, såfremt anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

3. Bestemmelsen i § 311 stk. 3, 3. og 4. pkt. fik følgende ordlyd:

"Retten kan endvidere forbyde offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl for sigtede (tiltalte) eller andre under sagen nævnte personer, såfremt der fremsættes begæring herom, og ingen offentlig interesse findes at tale derimod. Forbudet kan efter begæring udstrækkes til at gælde også under en eventuel anke af sagen, såfremt anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld."

Retten kan således udstede forbudet, selvom det ikke er sandsynliggjort, at offentlig gengivelse af navn m.v. vil påføre nogen en krænkelse. Selve begæringen er tilstrækkelig, såfremt ingen offentlig interesse taler imod et forbud. Forbudet gælder indtil domsafsigelsen, og kan efter begæring udstrækkes til endelig dom i ankeinstansen, hvis anken også omfatter bevisbedømmelsen.

Da navneforbudet iværksættes af hensyn til den sigtede (tiltalte), kan der tænkes at opstå forhold under straffesagen, der medfører, at grundene for dets indførelse ikke længere er til stede. Retten kan ophæve forbudet ex officio, efter begæring fra anklagemyndigheden eller den, der er omfattet af forbudet, ligesom forbudet kan tænkes at bortfalde, hvis den pågældende af egen drift træder frem og offentligt vedkender sig en forbindelse til straffesagen.

4. Reglen fik sålydende affattelse ved den ændring af retsplejeloven (1. 731 7.12.1988), der trådte i kraft 1.1.1989:

"Såfremt der fremsættes begæring herom, og ingen offentlig interesse findes at tale derimod, kan retten endvidere nedlægge forbud mod, at der sker offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl for sigtede (tiltalte) eller andre under sagen nævnte personer, eller at den pågældendes identitet på anden måde offentliggøres."

Tilføjelsen "eller at den pågældendes identitet på anden måde offentliggøres" havde i følge lovforslagets bemærkninger karakter af en præcisering af,hvad der hele tiden måtte antages at have været gældende. Behovet for denne præcisering opstod, alene fordi en landsret i en dom havde fundet anledning til at slutte modsætningsvis fra de nyere formuleringer af tilsvarende bestemmelser om forurettede i sædelighedssager og lægdommeres identitet i § 1017 b og c. Medens lovforslaget blev behandlet i Folketinget blev Justitsministeriets fortolkning bekræftet, idet Højesteret i en dom af 21.3.1988 (U 1988.365 H) fastslog, at bestemmelsen fandt analog anvendelse ved anden offentlig gengivelse af oplysninger, der på en lige så effektiv

måde offentliggjorde pågældendes identitet.

Under lovforslagets behandling rettede Danske Dagblades Forening henvendelse til Folketingets Retsudvalg og pegede bl.a. på, at retsplejelovens § 31 vanskeliggjorde pressens muligheder for i retsreferater og retsreportager at give offentligheden en fyldestgørende orientering om konkrete straffesager.

I den anledning udtalte Justitsministeriet overfor Retsudvalget bl.a.:
"Efter Justitsministeriets opfattelse vanskeliggør bestemmelsen ikke en omtale i pressen af verserende straffesager. Et forbud efter § 31, stk. 3, 4. pkt., der forudsætter, at ingen offentlig interesse findes at tale herimod, hindrer således ikke, at det i pressen - som det sker i dag - f.eks. refereres, at en københavnsk advokat (direktør, bankfunktionær, polititjenestemand o.s.v.) er varetægtsfænglset i 14 dage, sigtet for underslæb (eller tyveri) til et bestemt beløb, eller at en yngre læge eller skolelærer er varetægtsfængslet og tiltalt for en sædelighedsforbrydelse mod mindreårige/patienter/elever. Et forbud hindrer derfor alene, at der gives sådanne oplysninger om den sigtede (tiltalte), at andre end en helt snæver kreds af personer kan identificere den pågældende.

Hertil kommer, at et forbud kun kan udstrækkes til at gælde indtil der er afsagt endelig dom i sagen".

Dette svar, der udgør en del af forarbejderne til bestemmelsen, indeholder for så vidt en vis fortolkning af lovteksten, der jo

taler om, forbud mod offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl. Fortolkningen må ses på baggrund af, at formålet med forbudet er at hindre, at den pågældendes identitet afsløres for andre end en helt snæver kreds af personer, som typisk af andre grunde allerede vil være bekendt med sagen, og at forbudet ikke bør strækkes videre end nødvendigt, således at pressen kan sikres den bedst mulige adgang til iøvrigt at referere fra retsmødet.

Denne fortolkning medfører, at det kan være tilladt mere generelt at omtale den pågældendes beskæftigelse i det omfang det er nødvendigt for på en meningsfuld måde at beskrive den kriminelle handling eller andre særlige forhold vedrørende strafforfølgningen, og det kan ske uden, at den pågældendes identitet derved eller i samspil med andre oplysninger afsløres for mere end en helt snæver kreds af personer.

I en del sager kan oplysning om stilling som anført være af betydning for f.eks. at beskrive den strafbare handlings forløb på en meningsfuld måde. Det gælder f.eks. sager om advokatunderslæb, lægefejl,offentlige ansattes tilsidesættelse af deres tjenestepligter og skolelæreres seksuelle forhold til deres elever.

Denne fortolkning af bestemmelsen er udtrykkelig lagt til grund i retspraksis, og indgår derfor også som noget centralt i anklagemyndighedens vurdering af, om tiltale bør rejses.

Det afgørende for vurderingen af,hvor grænsen mellem strafbar

og straffri omtale går, er, som det fremgår, hvorvidt de oplysninger, som offentliggøres, er egnede til at identificere den pågældende, der er omfattet af navneforbudet.

Nogle oplysninger vil - enkeltstående eller sammen med andre oplysninger - altid udelukkende have til formål at tjene til eller forbedre muligheden for identifikation af den person, der er omfattet af navneforbudet. Det gælder bl.a. gengivelse af fotografier, oplysning om at pågældende er nabo til navngiven person, oplysninger om initialer eller fornavn, oplysning om forretningsadresse eller præcise tjenestested eller arbejdsplads for offentligt ansatte.

5. Som eksempler på sager, der inden for de senere år har været behandlet i Rigsadvokaturen og hvor der er blevet rejst tiltale for overtrædelse af retsplejelovens § 31, stk. 3, kan nævnes:

RA 467/84: Et formiddagsblad gengav fornavn, alder og fotografi af den forurettede i en voldssag. Selv om der få dage forinden var nedlagt navneforbud i et grundlovsforhør.

Københavns Byret fandt, at der var tale om en klar identifikation. Den navngivne journalist (forfatter) havde nægtet at kende til retsmødet og navneforbudet, men det fremgik af artiklens indhold, at hun var bekendt med, at der havde været afholdt recsmøde.

Retten fandt derfor, at hun havde haft en selvstændig pligt til at sikre sig, at offentlig omtale af en skadelidts navn m.v. ikke var i strid med et nedlagt navneforbud og idømte en bøde på 6.000 kr. Den navngivne fotograf, der også nægtede kendskab til navneforbudet, blev frifundet, idet han kun havde fungeret som fotograf og ikke været med til bl.a. udarbejdelse af artiklen, hvorfor han ikke kunne pålægges en tilsva-

rende undersøgelsespligt vedrørende navneforbudet.

Østre Landsret nedsatte bøden til 2.ooo kr., men stadfæstede iøvrigt dommen, der kun var anket for så vidt angik journalisten.

RA 593/89: Et formiddagsblad oplyste i en artikel om en sigtet, at han var en 44-årig psykolog, at han af en navngiven kommune var ansat som psykolog samt navnet på det sted, han havde været ansat og til hvornår. Artiklen var ledsaget af et foto af den sigtede med en "bjælke" over øjnene.

Samme formiddagsblad gengav i en anden artikel om en verserende straffesag mod en polititjenestemand et fotografi med en lille "bjælke" af den pågældende, hvor det af billedteksten og tekst iøvrigt fremgik, at der var tale om en 47-årig hashtiltalt kriminalbetjent fra en navngiven by.

Københavns Byret fandt vedrørende begge forhold, at bladets oplysninger om de sigtede i kombination med de bragte fotos var en overtrædelse af de afsagte kendelser om navneforbud og idømte den ansvarshavende redaktør en bøde på 2.ooo kr.

De blotte oplysninger om alder og generel stillingsbetegnelse ville sandsynligvis ikke i sig selv kunne have medført domfældelse, hvilket følgende sag også synes at vise:

RA 25o/88: Et formiddagsblad bragte i en leder og en artikel bl.a. oplysning om, at politiet i ...(by) havde sigtet en politimand. 34 år for ...

To dage senere anførte bladet i en anden artikel, at "chefen for politiets våbenkontor i ... (by) stjal de beslaglagte våben ... at pågældende indtil for få uger siden var leder af våbenkontoret i byens politigård, samt at den 34-årige politiassistent var blevet anholdt på sit nye job i ... (tjenestested).

Retten frifandt den ansvarshavende redaktør for tiltale vedrørende lederen og den 1. artikel, under henvisning til Justitsministeriets besvarelse til Folketingets Retsudvalg. Derimod blev redaktøren idømt en bøde på l.ooo kr. for at have gengivet oplysningerne i den sidste artikel.

RA 379/88: Et formiddagsblad bragte i flere artikler og overskrifter oplysninger om, at sigtede var en københavnsk læge, alder, privat bopæl i lejlighed i ... (by), tog lægeeksamen som 51-årig efter en tid som sømand og tidligere havde fungeret som læge i ...(land + land), ligesom den sidste artikel var ledsaget af et foto med en "bjælke".

Ud fra en samlet vurdering af oplysningerne fandt retten, at disse kunne identificere sigtede og idømte henholdsvis den navngivne journalist og ansvarshavende redaktør hver en bøde på l.ooo kr.

RA 389/88: Et lokalblad oplyste bl.a. om en tiltalt Hellerup-advokat, at denne også havde været konsul for ...(land). Redaktøren vedtog en bøde på l.ooo kr.

RA 428/84: Ugeblad gengav en sigtets stilling ved at omtale, at den kendte 48-årige københavner handlede med havemøbler fra en forretning i ...(gadenavnet). Den navngivne journalist blev idømt en bøde på 3.000 kr.

RA 919/84:(U 1988.365 H) - Et lokalblad oplyste at en varetægtsfængslet var englænder og fodboldtræner i navngivet fodboldklub. Det fandtes uden betydning, at artiklen delvis fremtrådte som et interview med fodboldklubbens formand. Selv om gengivelsen af, at sigtede var fodboldtræner, muligvis ikke i sig selv var en overtrædelse af retsplejelovens § 31. stk. 3. var oplysningen herom i sammenhæng med oplysning om hans alder, nationalitet og navnlig tilknytning til en bestemt klub en lige så effektiv identifikation, som hvis hans navn, borgerlige erhverv og bopæl havde været oplyst. Den ansvarshavende redaktør blev derfor efter en analogi af § 31. stk. 3 idømt en bøde på l.ooo kr. (Dommen er som anført ovenfor afsagt før den seneste lovændring).

RA 327/82: Et dagblad oplyste om en fængslet person, at han var 4o år og nyvalgt kommunalbestyrelsesmedlem for et navngivet parti i ...(kommune). Vestre Landsret stadfæstede byrettens dom på l.ooo kr. i bøde til henholdvis journalist og ansvarshavende redaktør.

[1] RA 258/84 var bl.a. navnet på en sigtet direkte nævnt i et formiddagsblads artikel om en narkosag. Selvom den pågældende ikke var omtalt som sigtet, var omtalenen overtrædelse af navneforbudet. Københavns 3yret idømte den navngivne forfatter en bøde på 4.000 kr. og udtalte, at tiltalte havde en selvstændig pligt til at sikre sig at offentlig omtale ikke stred mod et nedlagt navne forbud. Dét var uden betydning om omtalen ikke var videregående end tidligere offentlig omtale inden navneforbudet.

Nogle tilfælde fremtræder som omgåeiser af navneforbudets kerne. Det gælder f.eks.:

RA 946/88: I en artikel om de implicerede i en straffesag omtalte et dagblad dem på følgende måde efter, at der samme dag var nedlagt navneforbud:
"...sagen mod den 67-årige højtstående tjenestemand i ... (arbejdssted), hans 39-årige universitetsansatte søn, en 31-årig hospitalsansat" og "igårsdagens udgave af ...(samme dagblad) stod deres navne at læse".

Den navngivne journalist og den ansvarshavende redaktør blev hver idømt en bøde på l.ooo kr.

RA 578/87: Et dagblad illustrerede en artikel om en mand sigtet for at have forsøgt at brænde sin forretning af, med et fotografi af forretningens facade, hvoraf sigtedes navn fremgik. Byretten idømte den ansvarshavende redaktør en bøde på 1.5oo kr. Landsretten stadfæstede.

Som eksempler på nogle sager, der har befundet sig i grænseområdet mellem strafbar og straffri offentliggørelse kan nævnes:

RA 592/89: (vedrørende omtale af samme straffesag som i HA 593/89). Et 'andet) formiddagsblad refererede fra straffesagen og oplyste bl.a. om sigted.e,, at han var en sjællandsk psykolog, der under sit arbejde for forskellige kommuner ... og "en socialforvaltning i en sydsjællandsk kommune anmeldte manden et helt år efter, at r.an var fratrådt sit job i kommunen".

Rigsadvokaten fandt ikke at oplysningerne gav mulighed for identifikation af den pågældende uden for en snæver kreds og

tiltrådte statsadvokatens indstilling om påtaleopgivelse.

RA 912/89: Et dagblad oplyste i en artikel, at en"politimand fra Falster" var blevet sigtet i en sædelighedssag. Det fremgik endvidere, at politimandens tjenestested ikke var på Falster. Med samme begrundelse som i foranstående sag tiltrådte Rigsadvokaten i januar 199o statsadvokatens indstilling om påtaleopgivelse.

Denne gældende tiltale- og retspraksis viser, at navneforbudet i dag snarere burde kaldes for et identifikationsforbud.

6. Hovedreglen i presselovens § 6 er, at ansvaret for offentliggørelse pålægges enten forfatteren eller redaktøren. Er forfatteren navngivet, er han ansvarssubjekt. Redaktøren kan dog tillige straffes, bl.a. hvis han var vidende om, at indholdet af artiklen var urigtig. Er forfatteren unavngiven, er redaktøren alene ansvarssubjekt, medmindre den unavngivne forfatter påtager sig ansvaret. Redaktøren, der kan gøres ansvarlig, selvom han ikke har kendskab til indholdet af det offentliggjorte materiale, kan dog ikke pålægges et ansvar, som en navngiven forfatter ikke ville kunne pålægges. Om den nærmere fortolkning af disse bestemmelser kan bl.a. henvises til artiklen af Lindegaard i AÅ 198o.7 ff.

I flere af de omtalte sager har den sigtede journalist eller redaktør undskyldt sig raed, at han eller hun ikke vidste, at der var nedlagt navneforbud m.v.

Overtrædelser af retsplejelovens § 31, stk. 3. kan forekomme som såvel forsætlige som uagtsomme.

Domstolene har i den forbindelse i flere sager fastslået, at der består en selvstændig pligt for journalisten eller den ansvarshavende redaktör til at sikre sig, at offentlig omtale af en sigtets navn m.v. ikke er i strid med et eventuelt af retten nedlagt navneforbud.

7. Afslutningsvis skal det fremhæves, at anklagemyndigheden må lægge stor vægt på, at pressen på en levende måde skriver om offentlige straffesager. Det er i dag næsten den eneste måde, hvorpå offentligheden bliver bekendt med, hvordan samfundet reagerer overfor strafbare handlinger.

Lovgivningsmagten har imidlertid fundet, at personer, der alene er mistænkt, men ikke endelig dømt for noget strafbart, skal sikres imod. at deres præcise identitet på dette tidspunkt bliver kendt i en større kreds.

Denne afvejning af disse hensyn, der af dele af pressen opleves som til dels modstående, afspejler sig i den retspraksis, *der* bl.a. er beskrevet ovenfor.

Mindretallet (Gunilla Roijer og Martin Melchior) finder, at forbudet mod billcd-og lydoptagelse bryder med princippet om offentlighed i retsplejen. De generelle hensyn bag offentlighedsprincippet må medføre, at der som en vigtig og integreret del af retsxeportagen også gives elektroniske medier mulighed for at formidle fra retssalen og dermed ligestille disse medier med de trykte.

Generelle synspunkter

Transmissioner fra retssager og specielt fjernsynstransmissioner, hvad enten der er tale om direkte eller forskudte udsendelser, repræsenterer den mest omfattende udstrækning af princippet om offentlighed i retsplejen, der rent teknisk er mulig. Alle begrundelser for offentlighed i retsplejen taler - isoleret set - med stor styrke for en sådan udstrakt grad af offentlighed: Det vil ikke længere vanre nødvendigt for den enkelte borger at rejse til København, hvis den, pågældende måtte ønske at gøre sig fortrolig med, hvorledes Rigsretten eller Højesteret fungerer i sager af stor offentlig interesse. Fjernsynet og radioen vil kunne bidrage med noget ner umiddelbar offentlighed for alle interesserede. Fjernsyns- og radiooptagelser vil være en uvurderlig dokumentationskilde for historie- og samtidsforskningen. Offcntlighedsprincippets (potentielle) kontrol- og garantifunktion for den tiltalte i straffesager og parterne i civile sager vil blive styrket Det forhold at fjernsyn og radio når ud til alle dele af befolkningen giver optimale muligheder for fyldestgørende at informere hele befolkningen • også den betragtelige del, der ikke læser aviser - om gældende ret og retssystemets virke. Hvis offentlighed i straffesager eller produktansvarssager har en forebyggende virkning, vil transmissioner selvsagt forstærke en sådan. Befolkningen vil ikke i samme omfang som nu være henvist til den skrevne presses udlægning af stemninger og sindstilstande under retssager. Dommerne og aktørerne i retssager af offentlig interesse vil så at sige være under offentlig kontrol.

Med andre ord: I det omfang princippet om offentlighed i retsplejen har en positiv funktion i den demokratiske retsstat, vil dette gælde så meget desto mere hvis fjernsyns- og radiotransmissioner tillades.

Mindretallet erkender, at de generelle ulemper og farer ved offentlighed i retsplejen også bliver mere fremtrædende, hvis mikrofoner og TV-kameraer får adgang til retssale.

Under den forudsætning, at de generelle begrundelser for offentlighed i retsplejen isoleret set taler for en høj grad af frihed for radio/TV-transmission, kommenteres i det følgende de argumenter, der regelmæssigt fremføres mod specielt fjernsynstransmissioner fra retssale .

Retssikkerhed

De argumenter mod adgang til fjernsynstransmission fra retssager, der angår parters retssikkerhed, vedrører typisk de rettigheder, en tiltalt i en straffesag bør sikres. Da en tiltalt/sigtet

[1] Mindretallet har fundet støtte far en række af line synspunkter i den af advokatsamfund« prisbelønnede afhandling: "Offentlighed i retsplejen" af Bering Lisberg og Rubin, DJØF's forlag, 1995.

persona ret til en retfærdig rettergang som udgangspunkt må ansES for tungerevejende end parters processuelle rettigheder i civile sager, tages der udgangs]»unkt i den tiltalte/sigtedes retssikkerhed

Fjernsynstransmission vil ikke uden videre udgøre en trussel mod en tiltalts retssikkerhed forstået som retten til en retfærdig rettergang i overensstemmelsi! med grundprincipper i Grundloven, retsplejeloven og EMRK samt i øvrigt den danske rets-tradition. Hverken uskyldsformodningen, retten til en upartisk domstol og ligestilling af parterne ("equality of arms"), herunder retten til kontradiktion, vil automatisk blive brugt i fare som følge af en Fjernsynstransmission, forudsat transmissionen sker under kontrol af domstolene (samtidigt i form af regler om dørlukning og navneforbud og/eller efterfølgende i form af ansvar) og med respekt af nogle forholdsvis detaljerede retningslinier for sådanne optagelser - jvf. nærmere nedenfor.

Danske domstole ledes af professionelle dommere, der må forventes at være i stand til at modstå den yderligere opmærksomhed omkring deres embede, som fjernsynstransmissioner vil indebære. Til forskel fra USA er danske dommere ikke folkevalgte, men uafhængige karriere-jurister. Faren for, at danske dommere af populistiske grundt: vil tilsidesætte den tiltaltes retssikkerhed er derfor ringe. Dommerne har en så professionel holdning til deres arbejde at de næppe heller kan antages selv at blive påvirket af fjernsynstransmissioner fra f.eks. indledende stadier af en sag, der senere lander på deres bord.

I ægdommerne, herunder domsmænd og nævninge (samt politiske medlemmer af rigsretten), er muligvis lettere påvirkelige over for f.eks. en hetzkampagne nod en tiltalt, hvis gennemslagskraft kan tænkes at have været større, såfremt der har været fjernsynstransmitteret ira forberedende retsmøder eller lignende. Men for det første er læg elementet i dansk strafferetspleje forholdsvis beskedent. For det andet er den tiltalte i nævniiigesager sikret mod en partisk domfældelse i kraft af "dobbeltgarantien" i rpl. paragraf 904. For det tredje - og nok så vigtigt - er den tiltalte i forvejen beskyttet mod partiske læge elementer i kraft af forskellige regler i retsplejeloven om udvælgelse og votering. For det fjerde sikrer reglerne for massemediernes indhold også i et vist omfang mod den nævnte slags hetzkampa(31er, jf. bl.a. rpl. paragraf 1017, stk *2*, nr. 3, hvorefter den, der fremsætter udtalelser, der e: egnet til på uforsvarlig måde at påvirke en sags afgørelse, straffes med bøde eller hæfte. For det femig vil der - også af hensyn til den tiltaltes privatliv, - kunne opstilles regler, der forbyder fjernsynstransmission fra retsmøder på meget tidlige stadier, f.eks. før tiltale er rejst. For det sjette vil fjernsynsreportager fra et tidligere retsmøde næppe i sig selv virke mere pr ejudicerende end pressens omtale. Dette forudsætter naturligvis, at fjerosynsuddraget er redigeret på en forsvarlig måde.

Forbeholdet om forsvarlig redigering leder naturligt videre til di; krav til fjernsynsmediets adfærd, der må respekteres af hensyn til den tiltaltes retssikkerhed. Fjernsynsmediet skal selvsagt overholde de gældende regler om retsreportage, herunder kravet i rpl. paragraf 1017, stk. 1, om at offentlig gengivelse af retsforhandlinger skal være objektiv og loyal. Hertil kunne føjes forskrifter af ordensmæssig karakter som nærmere omtalt ledenfor.

Skepsis over for fjemsynsoptagelsc i retssale har ofte været begrundet med den forstyrrelse af rettens m, værdighed og autoritet, der antages at ville finde sted. Krav til ro og værdighed i retten i en konkret sag må, som udgangspunkt være et krav, der stilles af hensyn til parternes ret til en retfærdig rettergang. Den tekniske udvikling, der har fi indet sted i de seneste år betyder imidlertid at optagelser kan finde sted uden omfangsrigt udstyr eller særlig lyssætning. Amerikanske erfaringer viser, at fjernsynsoptagelscr kan finde sted med et fjernstyret kamera af uanselig størrelse, der hverken støjer eller kræver skarpe lam per. Fra USA kan endvidere

nævnes praktiske forskrift« der ofte er meget detaljerede for at sikre orden og en retssikkerhedsmæssigt betryggende afvikling af retssagen. Forskrifterne kan f.eks. bestemme at fjemsynsbillederne skal optages af ét fastmonteret kamera, der fra publikumsrækkerne styres af en kameramand ved hjælp af en fjernbetjening. Samtlige fjernsynsstationer forudsættes iøvrigt gennem såkaldte pooling-arrangements at betjene sig af det samme billedmateriale etc.
Det kan selvfølgelig anføres at selve bevidstheden om kameraets tilstedeværelse vil virke distraherende på aktørene og derved risikere at svække forsvaret for den tiltalte eller dommerens opmærksomhed. Hertil må bemærkes at aktører i retssager jo i forvejen må acceptere tilstedeværelse af repræsentanter fra den trykte presse.

I flg. rpl. paragraf 182 må vidner som udgangspunkt ikke påhøre forklaringer af andre vidner, syns- og skønsmænd eller parter. Dette kunne være et argument mod at tillade fjernsynstransmission fra retssager. Man kan dog med rette spørge, om princippet overhovedet har noget reelt indhold, idet der hverken juridisk eller praktisk er noget til hinder for, at et vidne, der venter på at blive afhørt enten af pressen eller andre, der overværer en afhøring, bliver informeret om indholdet af denne . Såfremt et vidnes ukendskab til forudgående vidneudsagn mitte skønnes at have virkelig betydning i en konkret sag, skulle man under alle omstændigheder sikre sig, at vidneme blev afhørt samme dag uden mellemliggende mulighed for informationsformidling, og at vidneme ikke blev holdt informeret af personer i retssalen. I sådanne sager • hvis de overhovedet forekommer • burde der selvklart også være mulighed for at forbyde direkte fjernsynstransmission. I betragtning af retternes mødetider sammenholdt med foretrukne udsendelsestidspunkter vil et konkret påbud om forskydning i sådanne enkeltstående sager være en anvendelig formel.

Mindretallet finder det endelig ikke dokumenteret i en sådan grad at fjernsynets påvirkning af vidner vil have afgørende indflydelse på en tiltaks eller sigtets retssikkerhed eller på muligheden for at opklare forbrydelser, at hensynet hertil bør gå frem for offentlighedens selvfølgelige krav til bedst mulig orientering om retssagers afvikling. Hertil kommer at netop hensynet til en sigtets/tiltalts retssikkerhed er udgangspunktet for bestemmelsen om offentlighed i retsplejen.

Mindretallet konkluderer på denne baggrund at de retsikkerhedsmæssige betænkligheder ved tilladelse til fjernsynstransmission ikke overstiger offentlighedens ret til information og at betænkeligheder synes at kunne forebygges på en hensigtsmæssig måde uden at kompromittere den tiltalte/sigtedcs ret til en retfærdig rettergang med upartiske dommere og en tilbundsgående opklaring og kontradiktion m.v. Dommeren (retsformanden) vil fortsat skulle stå som garant for den tiltaltes retssikkerhed.

Privatlivsbeskyttelse

Efter omstændighederne må personer, der bliver involverede i retssager, tåle offentlighed og nysgerrighed omkring deres person. Det er omkostninger ved en offentlig retspleje. Den tiltalte/sigtede kan føle, at h n bliver dømt af offentligheden selv om han senere måtte blive frifundet; den dømte vil ofte opleve offentlighedens opmærksomhed som en art tillægsstraf. Vidner og forurettede må efter omstændighdeme afsløre pinlige forhold for offentligheden.

Personer, der med eller uden skyld bliver involverede i retssager med pressens bevågenhed, risikerer immmaterielle og evt. materielle tab.

| -

Forvaltningen af dansk ret er imidlertid ikke en til privatsfæren hørende foreteelse. Retsplejen er som udgangspunkt offentlig "ejendom" og der knytter sig generelt og undertiden tillige konkret betydelig offentlig interesse til retsplejen. Det skal derfo:: være muligt at afveje hensynet til offentlighed overfor hensynet til beskyttelse af privatliv:t.

Hvor retten til en retfærdig rettergang i en retssag er en absolut n;t, der gælder uanset sammenhæng eller person, er retten til beskyttelse af privatlivet (ry og rygte) i et vist omfang relativ. Det er almindeligt accepteret både i dansk ret og europæisk menneskeret, at privatbeskyttelsen varierer i intensitet afhængig af modstående offentlig interessee og afhængig af, om den pågældende person, f.eks. en politiker eller anden offentlig person, der selv er trådt ud af anonymiteten, kan siges at have accepteret et vist mål af offentlig; interesse.

En vurdering af om en persons privatliv er gået for nær - persone os stilling og forhold taget i» betragtning - beror på -. et skøn. Dette må udøves af domstolene på sædvanlig måde i forbindelse med afgørelsen af om en TV-optagelse/udsendelse har væiet krankende.

Radio

Lydgengivelse rummer nogle muligheder for en loyal og sandfærdig retsreportage, som de skrevne medier ikke råder over. Det vil både i radioens og fjernsynets nyhedsprogrammer kunne være værdifuldt med lydgengivelse fra retsmøder i sager af orientlig interesse. Hvordan falder ordene helt præcist, hvilken rolle spillede de lange pauser, var dommerens tone irettesættende? Alle den slags spørgsmål, som i dag udelukkende er genstand for avis-, radio- og rjemsynsjournalistens subjektive udlægninger, ville der med offentlig lydgengivelse være åbnet mulighed for at få besvaret på egen hånd.

Lydgengivelse kommer ikke nær så tæt på de involveredes privai liv som billedgengivelse, dels fordi faren for genkendelse i offentligheden ikke er nær så st or, dels fordi bevidstheden om lydoptagelse ved hjælp af diskret placeret mikrofon kun vil i 'acre minimalt distraherende. Retssikkerhedsmæssige betænkeligheder ved lydgengivelse er ui der ingen omstændighed 3tørre, snarere mindre, end de • i øvrigt beskedne - betænkeligheder, der gælder for fjernsynsmediet, jf. ovf. Hvortil kommer at navneforbud vil kunne respekteres ved elektronisk forvrængning.

Der er efter mindretallets opfattelse således gode grunde til at tillade optagelse og offentlig lydgengivelse fra offentlige retsmøder. Hertil kommer, at der selvsagt som ved TV-optagelser skal kunne gribes effektivt ind overfor misbrug af lydoptagelser :ra retssager, enten på grund af lydindslagets sammenhæng eller redigering.

Ansvar

Mindretallet har understreget, at DR's og TV2's bestyrelser i henhold til Radioloven har det overordnede ansvar for, at de bestemmelser for institutionens virksomhed, der er fastsat i loven, overholdes, ligesom bestyrelserne fastsætter de overordnede retningslinier for virksomheden. En adgang for radio/TV til retssale betyder derfor, at dækningen af retssager vil finde sted i [illegible] tii den almindelige lovgivning - herunder Straffeloven - og efter de overordnede retningslinier, som i givet fald kan udformes af bestyrelsen og mere konkret af den daglige ledelse. Den enkelte programmedarbejders straffe- og erstatningsretlige samt presseetiske ansvar for en sådan dækning, tillige med det ansvar, der måtte påhvile (chef-) redaktørerne og institutionerne, ifaldes efter Medieansvarslovens regler, ligesom udsendelserne hver for sig kan bedømmes af Pressenævnet.

En adgang til retssale vil betyde, at Danmarks Radio og TV2 får reel mulighed for at opfylde de informationsforpligtigelser, som naturligt påhviler dem som public service virksomheder.

Mindretallets konklusion

De elektroniske medier indtager en stadig større plads i det samlede mediebillede. Der er flere mennesker, der dagligt ser TV og hører radio end folk, der læser avis, Sammenholdt med de elektroniske mediers særlige mulighed for at gøre vanskelige emner forståelige for en bred kreds, finder mindretallet at Grundlovens krav om offentlighed i retsplejen i dag må betyde, at de elektroniske medier på lige fod med de trykte, skal kunne afspejle, hvad der foregår i forbindelse med afviklingen af en retssag og at dette stofområde derfor skal kunne formidles pä de elektroniske mediers egen måde.

De elektroniske medier har i forhold til de trykte medier deres helt egen og særlige udtryksform. Dette både forudsætter optagelser og udsendelse af optagelser fra retssagers afvikling.

01.8 62-93 MM/kb

12. marts 1993

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Vedr.: Pressens arbejdsvilkår - kilders muligheder for at få beskyttet deres identitet.

På baggrund af en rakke konkrete omstændigheder anmodes hermed om at bestemmelsen i retsplejelovens S 172 *om* vidnefritagelse (kildebeskyttelse) tages op til overvejelse i relation til :

a. Bestemmelsen yder alene beskyttelse for kilder til offentliggjorte oplysninger - d.v.s. at der ikke er beskyttelse i perioden før offentliggørelsen

b. Bestemmelsen yder alene beskyttelse med hensyn til vedkommende kildes identitet - d.v.s. ikke beskyttelse af research - eller andet redaktionelt materiale, der ikke direkte vedrører kildens identitet.

I. Forhistorie.

Retsplejelovens S 172 har fået sin nuværende udformning på baggrund af £ medieansvarsudvalgets betænkning (betænkning om medieansvar nr. 1205/1990).

Udvalgets 16 medlemmer var delt i 2 gange 8 medlemmer, henholdsvis for og imod en tilføjelse til S 172 der ville beskytte de i indledningen under a og b omhandlede forhold.

På baggrund af den opståede stemmelighed udgjorde formandens

Pä denne baggrund må de praktiske erfaringer med denne bestemmelse aclv sagt spillo en afgørende rolle.

II. Erfaringsgrundlag - den seneste tids sager.

Som et eksempel fra retspraksis kan nævnes:

1. Højesteret har pilagt Danmarks Radio at framlægge 3 uredigerede TV-bånd til Danmarks Radlos modpart i den retssag, som Poul Thomsen har anlagt mod Danmarks Radio i forbindelse med Danmarks Radios udsendelse om "Pedal-Ove". Båndene er optagelser af interviews med 2 personer, der udtalte sig i udsendelsen.

Grundlaget for højesterets afgørelse fremgår af Højesteretskendelse af 18. december 1992 (vedlagt), hvori det hedder:

> "Da det ikke kan afvises, at de uredigerede optagelser vedrørende Brian Frederiksen og Ole Thomsen er af betydning for sagens afgørelse, pålægger Højesteret i medfør af retsplejelovens S 298, stk. 1, Danmarks Radio at fremlægge de uredigerede optagelser ..."

S 298, stk. 1 bestemmer at en part kan få retten til at pålægge modparten at fremlægge dokumenter "medmindre der derved vil fremkomme oplysning om forhold, som han vill© vare udelukket fra eller fritaget for at afgive forklaring om som vidne, jf. SS 169-172". S 172 om vidnefritagelse (kildebeskyttelse) har fået sin nuværende udformning i forbindelse med vedtagelsen af medieans vare loven.

Den nuvarande) udformning af $ 172 har som det fremgår ikke givet hjemmel for at afstå fra at fremlægge uredigerede bånd i en situation som den foreliggende.

2. Politimesteren i Gladsaxe har anmodet Danmarks Radio om udlevering af "da til d. 22. april 1991 bragte udsendelse 'Politiets blinda øje" tilhørende råbånd, udsendelsens drejebog og alle dertil udfærdigede forarbejder samt alt øvrigt skriftligt materiale i forbindelse med udsendelsens tilblivelse". Danmarks Radios afslag herpå har politimesteren indbragt for retten i Gladsaxe med anmodning om, at Danmarks Radio gives et editionspålæg.

Spørgsmålet om retten skal efterkomme denne begæring afgøres af retsplejelovens § 827, der henviser til samme lovs § 172. En afgørelse fra retten om edition vil derfor omfatte redaktionelt material« m.v., som falder uden for S 172, som f.eks. materiale der ikke er offentliggjort. Sådant materiale kan hidrøre fra kilder, der selvfølgelig har den samme berettigede forventning eller behov for anonymitet som kilder til offentliggjorte oplysninger har.

3. Også ombudsmanden har haft sager, hvor spørgsmålet om omfanget af retsplejelovens S 172 har relevans. Generelt galder, at ombudsmandens adgang til at kræve oplysninger er begrænset af retsplejelovens S 172 - jf. ombudsmandslovens S 7, stk. 2 (der henviser til samme lovs S 3, stk. S. I dette stk. 5 henvises til retsplejelovens S 170, der i dag er S 172).

4. Politiet har foretaget ransagning på TV-Aktualitetsafdelingens redaktion. I ransagningstilfælde værnes i dag s let ikke de hensyn S 172 omhandler, idet der i de gældende bestemmelser om ransagning i retsplejelovens kap. 73 ikke henvises til kildebeskyttelsereglen *i.* S 172.

III. Ransagning/beslaglæggelse og edition under efterforskning.

Betænkning nr. 1159/1989 og 1223/1991 indeholder forslag til revision af bestemmelser om ransagning, beslaglæggelse og edition under efterforskning. Disse forslag henviser udtrykkeligt til retsplejelovens $ 172. Det er på denne baggrund indlysende, at omfanget af S 172 er særdeles vigtigt.

Danmarks Radio, TV 2/Danmark, Danske Dagblades Forening og Dansk Journalistforbund har udtalt aig om disse betænkninger. Kopi af udtalelserne vedlægges.
Sammenfattende kan behovet for den foreslåede revision opregnes i følgende:

> En kildes identitet er efter, offentliggørelsen af kildens oplysninger beskyttet af retsplejelovens S 172. Denne beskyttelse bør udvides til også at omfatte identiteten af en kilde til oplysninger, der ikke er offentliggjort. Det forekommer åbenbart, at kildens behov for beskytcelse er fuldt så stort før offentliggørelsen som efter. Dette understreges yderligere af det forhold, at en kilde ikke

selv har herredømme over om, eller i givet fald hvornår, kildens oplysninger offentliggøres.

"or researchmaterialets vedkommende gælder at beskyttelsen af sådant materiale forud for en udaendelse skal ses på baggrund af, at der heri vil ligge et effektivt værn rood forsøg på forhåndscensur. At dette materiale tillige ber være beskyttet efter offentliggørelsen fremgår af, at et redaktionelt ansvar for oplysningers indhold alene bør baseres på, hvad der er offentliggjort. Det forekommer oplagt urimeligt, om sådant ansvar skulle kunne if aides på baggrund af oplysninger, der ikke har varet bragt.

Vi finder, ae en revision af retsplejelovens paragraf 172 alene kan koncentreres om disse to punkter, da der med hensyn til strafferammen i den nuværende kildebeskyttelses regel i S 172 ikke er konstateret problemer.

På denne baggrund skal vi anmode om et nøde med justitsministeren.

For Danmarks Radio, d.

Hans Jørgen Jensen

For TV 2, d.

Tøger Seidenfaden

For Dansk Journalistforbund, d.

Lars Poulsen

For Danske Dagblades Forening d.

Torben Dalby Larsen

KAPITEL 8

Massemediernes kildebeskyttelse.

8.1. Indledning.

For at pressen - den trykte og den elektroniske - kan opfylde sine opgaver i henseende til information og orientering af offentligheden og udfylde sin debatskabende funktion, er det påkrævet, at borgernes og mediernes formelle ytringsfrihed udbygges således, at der er adgang for den enkelte til at optræde anonymt i massemedierne og adgang for disse til at beskytte deres kilder. Bl.a. sådanne synspunkter ligger som beskrevet i betænkningens kapitel 5 og 7 bag det foreslåede særlige ansvarssystem for massemedierne, og mediernes adgang til kildebeskyttelse kan ses i forlængelse heraf.

Det særlige ansvarssystem bevirker, at redaktøren af et periodisk skrift, for en radio- eller fjernsynsvirksomhed eller for et af de af lovforslagets § 1, nr. 3, omfattede massemedier bliver ansvarlig for krænkelser i medierne, der er indeholdt i anonyme artikler og indslag m.v. Denne ansvarsordning medfører i sig selv en adgang til at beskytte kilderne og dermed en begrænsning af vidnepligten, idet en vidneførsel om kilden til en offentliggørelse, der er dækket af denne ansvarsordning - et såkaldt materielt pressedelikt - i reglen vil kunne afvises som irrelevant under hensyn til, at redaktøren er ansvarlig for krænkelsen.

Den gældende vidnefritagelsesregel rækker imidlertid videre. Den fritager for vidnepligt om kilden til alt redaktionelt stof, der offentliggøres. Det gælder både i civile og kriminelle sager. En del af dette stof kan være tilvejebragt ved udnyttelse af brud på tavshedspligt. Mediets medarbejdere er som udgangspunkt fritaget for at afgive forklaring om, hvem der har givet de diskretionsbelagte oplysninger. I stoffet indgår også reportager om formodede strafbare handlinger, f.eks. våbensmuglinger, bankkrak på grund af bankledelsens kriminelle dispositioner osv.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens S 172 om vidnefritagelse for journalister m.fl., som er en undtagelse fra den ellers gældende almindelige pligt til at afgive vidneforklaring, er begrundet i hensynet til at sikre informationstilgangen til pressen. Denne vidnefritagelsesadgang begrænses af de undtagelser, der nævnes i bestemmelsens stk. 2.

Vidnefritagelse for journalister m.fl., som efter retsplejelovens § 827 tillige finder

anvendelse på udlevering af dokumenter, er i dag begrænset til at omfatte trykte periodiske skrifter og omfatter således ikke journalister m.fl. ved de elektroniske medier.

Ifølge udvalgets kommissorium, jf. ovenfor kapitel 1, skal udvalget foruden at tage stilling til, om der bør gennemføres et ensartet ansvarssystem for alle medier, endvidere tage stilling til andre spørgsmål, der har sammenhæng hermed, herunder behovet for en udvidelse af reglen i retsplejelovens § 172 om kildebeskyttelse til også at omfatte journalister rn.fl. ved Danmarks Radio. TV 2 og lokale radio- og fjernsynsforetagender.

Udvalget har på dette grundlag nærmere overvejet dels en udvidelse af bestemmelsen om vidnefritagelse i retsplejelovens § 172. stk. 1. til at omfatte journalister m.fl. ved radio og fjernsyn og andre massemedier, dels spørgsmålet, om der bør foretages andre ændringer i bestemmelserne, herunder i retsplejelovens S 172. stk, 2. om begrænsninger i denne vidnefritagelse for journalister m.fl.

Disse spørgsmål har i de seneste år været genstand for offentlig debat både i selve medierne og i Folketinget, ligesom de har været drøftet i Mediekommissionen.

I Mediekommissionens betænkning nr. 6 (betænkning nr. 1029/1985) anføres bl.a. side 226:

> "Såfremt det findes politisk ønskværdigt, at medarbejdere ved Danmarks Radio og andre radio- og tv-selskaber skal have samme adgang til at dække deres anonyme kilder, som medarbejdere ved dagspressen har, vil en lovfæstet udvidelse af personkredsen i retsplejelovens § 172, stk. 1, kun indebære en delvis løsning. En effektiv beskyttelse for anonymitetsretten forudsætter klare regler om, hvem der bærer ansvaret for radio- og tv-udsendelser, dvs. indførelse af et tillempet pressere tligt ansvarssystem for sådanne udsendelser. En udvidelse af den i retsplejelovens § 172 omhandlede personkreds kan efter det anførte alene have karakter af et supplement hertil, jf. foran.
>
> Nogle medlemmer af kommissionen peger dog på muligheden for at udvide den kildebeskytlelse, der er hjemlel i retsplejelovens § 172, til også at omfatte Danmarks Radios medarbejdere, selv om der ikke samtidig indføres en form for presserelligt ansvarssystem på radio- og fjernsynsudsendelser. Over for den betragtning er det gjort gældende, at de nuværende ansvarsregler muliggør retsforfølgning mod anonyme kilder og andre anonyme medvirkende, hvorimod ingen er ansvarlig på rent objektivt grundlag. En udvidelse af retsplejelovens § 172 uden samtidig ændring af ansvarssystemet kan føre til det resultat, at ingen kan tilpligtes at røbe identiteten på den, der er ansvarlig efter almindelige ansvarsregler, og at retsstridige indslag i radio- og fjernsynsudsendelser derfor kan passere ustraffet."

I Mediekommissionens betænkning kapitel XI.9.1. om straffe- og ansvarssystemet udtaler et flertal af kommissionens medlemmer (side 231 f), at den anonymitetsret, der vil følge af et særligt ansvarssystem, "bør udvides til også at omfatte kilder til oplysninger og medvirkende i udsendelser, hvori der ikke forekommer retsstridige indslag, således at den i retsplejelovens § 172 hjemlede adgang til vidnefritagelse (kildebeskyttelse) for redaktører, redaktionssekretærer og journalister m.fl. ved trykte periodiske skrifter udvides til også at omfatte personer, der i kraft af deres tilknytning til en radio- eller fjernsynsstation har fået kendskab til identiteten på en anonym kilde eller medvirkende."

Som nævnt har spørgsmålet om journalisters vidnefritagelse også været debatteret i Folketinget. Det radikale Venstre fremsatte således den 9. december 1986 forslag til lov om ændring af retsplejeloven (vidnefritagelse) (L 124 1986/87), og den 22. januar 1987 fremsatte Socialistisk Folkeparti ligeledes et forslag til lov om ændring af retsplejeloven (vidnepligt for journalister rn.fi.) (L 1821986/87). Medens Del radikale Venstres lovforslag kun vedrørte en udvidelse af retsplejelovens § 172, stk. 1, til også at omfatte journalister m.fl. ved de elektroniske medier, indeholdt Socialistisk Folkepartis lovforslag tillige en ændring af bestemmelsen i retsplejelovens § 172, stk. 2, om begrænsninger i vidnefritagelsen, idet forslaget herom var udformet således, at det tilsigtede at svare til den begrænsning, der i henhold til retsplejelovens § 170, stk. 2, gælder for læger og advokater. Begge lovforslag var begrundet i konkrete retssagerom vidnepligl for journalister ved elektroniske medier, navnlig den såkaldte "Kurt Madsen-sag", hvor Højesteret ved kendelse af 19. marts 1986 afviste at anvende retsplejelovens § 172, stk. 1, analogt på journalister ved radio og fjernsyn. Sagen omtales tillige med andre retssager om spørgsmålet nærmere nedenfor i afsnit 83.2.

Der blev foretaget 1. behandling af begge lovforslag i Folketinget den 27. januar 1987 (se FT 1986/87 (1. samling), forhandlinger sp. 6111-6124). Justitsministeren gav udtryk for, at der bør ske en ligestilling mellem den trykte presse og andre medier, men fandt, at en lovgivning bør afvente afslutningen af nærværende udvalgs arbejde under hensyn til den sammenhæng, der er med presselovens særlige ansvarssystem. En isoleret ændring af retsplejelovens § 172 som foreslået vil således gøre det muligt for en person, der udtaler sig i en lokalradio, at fremkomme med stærkt injurierende udtalelser om andre private, uden at det vil være muligt at gøre nogen ansvarlig for udtalelserne. Bl.a. ordføreren for forslagsstillerne til Det radikale Venstres lovforslag gjorde heroverfor gældende, at det for så vidt kunne være rimeligt at afvente Medieansvarsudvalgets betænkning, såfremt man også kunne få anklagemyndigheden til at vente, hvilket den imidlertid ikke havde

gjort i den såkaldte "Kurt Madsen-sag".

På baggrund af drøftelserne i Folketinget og Medieansvarsudvalgets arbejde udsendte Justitsministeriet herefter den 14. april 1987 en cirkulæreskrivelse til politiet og anklagemyndigheden om journalister m.v. ved de elektroniske medier. Justitsministeriet anmodede heri politiet og anklagemyndigheden om indtil videre kun at anvende retsplejelovens vidneregler over for journalister m.v. ved radio og fjernsyn til at få oplyst, hvem der er kilde til oplysninger, der viderebringes i radio og fjernsyn, i det omfang reglerne kunne have været anvendt over for journalister m.v. ved trykte periodiske skrifter.

Folketingets retsudvalg afgav herefter i maj 1987 følgende næsten enslydende beretninger over de to lovforslag:

> "Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til justitsministeren, som denne har besvaret skriftligt
>
> Udvalget har noteret sig, at justitsministeren den 14. april 1987 til politiet og anklagemyndigheden har udsendt et cirkulære, der indtil videre sidestiller journalister ved de elektroniske medier med journalister ved periodiske skrifter.
>
> På denne baggrund finder udvalget ikke, at der er noget umiddelbart behov for at vedtage lovgivning om dette spørgsmål. På den anden side finder udvalget, at spørgsmålet om journalisten, vidnepligt for så vidt angår ligestillingen mellem journalister i henseende til retsplejelovens § 172 nu er afklaret. Justitsministeren bør derfor snarest i folketingsåret 1987-88 fremsætte forslag herom. I denne forbindelse ønsker udvalget at bemærke, at medieansvarsudvalgets arbejde bør afsluttes snarest, således at udvalgets forslag kan komme til drøftelse samtidig med ovennævnte ændringer i retsplejelovens § 172."

Den offentlige debat om journalisters vidnefritagelse blev ikke afsluttet med retsudvalgets beretninger, men tværtimod forstærket som følge af endnu en retssag, den såkaldte "Informationssag" eller "Peter Wivel-sagen", der vedrørte en chefredaktørs nægtelse af at meddele oplysninger til politiet angående de formodede gerningsmænd til et brandattentat mod en Shell-tank i Nærum, hvor der skete skader for 3-4 millioner kroner. Attentatet i Nærum var en af mange aktioner mod Shell-tanke rundt omkring i landet i anledning af Shells engagementer i Sydafrika. Sagen førte til, at Højesteret meddelte chefredaktøren pålæg om at afgive vidneforklaring, hvad denne dog trods tvangsbøder fortsat vægrede sig ved, og til en yderligere debat i dagspressen om vidnefritagelse for journalister. I debatten var der blandt pressens folk ikke enighed om rækkevidden af vidnefritagelsesrcg-1erne. Således gav en række dagblade i ledere udtryk for, at sagen var af så alvorlig karakter, at hensynet til kildebeskyttelsen burde vige, mens andre blade var af

modsat opfattelse. "Peter Wivel-sagen" er nærmere omtalt nedenfor i afsnit 83.2.

I afsnit 8.2.2. foretages en nærmere beskrivelse af de gældende regler i retsplejelovens § 172 og i afsnit 8.3. gennemgås den trykte retspraksis på området. I afsnit 8.4. gives en oversigt over retstilstanden i en række lande, og afsnit 8.5. indeholder udvalgets overvejelser vedrørende de to hovedspørgsmål. Der er i udvalget enighed om at foreslå kildebeskyttelsen udvidet til også at omfatte de elektroniske medier, hvorimod udvalget er delt med hensyn til kildebeskyttelsens rækkevidde. Der henvises til afsnit 8.5.1. og 2. Endvidere har udvalget delt sig i et flertal og to mindretal vedrørende den fremtidige ordning med hensyn til begrænsninger i journalisters vidnefritagelse, se afsnit 8.53.

8.2. Den gældende regel om vidnefritagelse for journalister m.fl.

8.2.1. Kort beskrivelse af den historiske udvikling.

8.2.1.1. Retsplejeloven af 1916 samt lov nr. 151 af 13. april 1938.

Begrænsningen i pressens vidnepligt går tilbage til retsplejereformen i 1916.

Retsplejeloven (lov af 11. april 1916 om rettens pleje) indeholdt således følgende bestemmelser i § 170, stk. 4 og 5:

> "Den, hvem Ansvaret for et trykt Skrifts Indhold i Medfør af Lov af 3. januar 1851 § 3 kan komme til at paahvile, kan nægte Vidnesbyrd angaaende Betingelserne for en Forgængers Ansvar, naar han enten selv vil overtage Ansvaret, eller Opfordringen til ham ikke er sket inden 3 Maaneder, efter at Bekendtgørelse om Skriftets Udgivelse første Gang var indrykket i et offentligt Blad.
>
> Ligeledes kan paa Bladet navngiven Redaktør og Redaktionssekretær ved et offentligt Blad nægte Vidnesbyrd angaaende, hvem der er Hjemmelsmand til en i det paagældende Blad optagen, ikke med Forfatterens Navn forsynet Artikel eller Meddelelse, medmindre Sagen angaar en Forbrydelse, der kan medføre højere Straf end Hæfte, eller den angaar Brud paa Tavshedspligt, som paahviler nogen i offentligt Hverv.

Bestemmelsen i stk. 4 må ses i sammenhæng med det "kunstige" ansvarssystem i presseloven af 1851. Bestemmelsen i stk. 5 fandtes ikke i nogen af kommissionsbetænkningerne, der gik forud for retsplejeloven, men blev foreslået af det folketingsudvalg, som behandlede retsplejelovsforslagene. Udvalgsbetænkningen indeholder ingen motiver til bestemmelsen.

Ved lov nr. 151 af 13. april 1938 ophævedes den tidligere § 170, stk. 4. Stk. 5 blev

herefter stk. 4 og fik følgende ordlyd:

> "Redaktøren af et her i Riget trykt periodisk Skrift og Redaktionssekretæren ved et saadant Skrift kan nægte Vidnesbyrd angaaende, hvem der er Hjemmelsmand til en i Skriftet optagen, ikke med Forfatterens Navn forsynet Artikel eller Meddelelse, medmindre Sagen angaar en Forbrydelse, der kan medføre højere Straf end Hæfte, eller den angaar Brud paa Tavshedspligt, som paahviler nogen i offentligt Hverv, eller Sagen er rejst for at søge en unavngiven Forfatter draget til Ansvar efter § 6 i Lov nr. 147 af 13. April 1938 om Pressens Brug."

Denne ændring var en konsekvens af gennemførelsen af presseloven fra 1938 og var ikke udslag af særlige overvejelser af spørgsmålet om pressefolks vidnepligt.

Reglen om fritagelse for vidnepligt omfattede redaktører og redaktionsekrctærer, men ikke andre redaktionelle medarbejdere. Grunden til denne begrænsning i lovteksten kan ikke oplyses med sikkerhed, da - som anført ovenfor - motiver til bestemmelsen ikke findes. Forklaringen er måske, at en egentlig journalststand først er opstået i løbet af dette århundrede, hvor aviserne før blev skrevet af redaktøren selv, eventuelt med bistand af anonyme medarbejdere, men altid således at redaktøren selv indestod for det stof, avisen indeholdt.

8.2.1.2. Betænkningen om vidner (316/1962).

Den 9. december 1958 nedsatte Justitsministeriet et udvalg, der fik til opgave at overveje ændringer af de gældende lovbestemmelser om vidner: herunder om bestemmelsen i retsplejelovens § 170, stk. 4, burde ændres. Udvalget afgav i september 1962 betænkning nr. 316/1962 om vidner.

I betænkningens afsnit om pressens vidnepligt gennemgik udvalget den historiske udvikling og gældende ret i Danmark og forskellige andre lande.

Udvalgels overvejelser om ændring af de gældende regler tog udgangspunkt i, at pressens pligt til at orientere om alle samfundsanliggender kun kan opfyldes på tilfredsstillende måde, hvis pressens ytringsfrihed udbygges med en vis ret til at sikre kilders anonymitet. Samtidig målte man dog efter udvalgels opfattelse være opmærksom på, at presselovens regler om straf- og erstatningsansvar i sig selv medførte en begrænsning af vidnepligten, idet en vidneførsel, der sigtede til at tilvejebringe oplysning om kilden, ofte ville kunne afskæres som irrelevant, når den særlige ansvarsregel bevirkede, at redaktøren var ansvarlig. En begrænsning af vidnepligten, der gik videre, var efter udvalgets opfattelse ikke uden betænkelighed, idet den ville kunne føre til, at ingen kunne drages til ansvar for eller spores som ophavsmand til et strafbart forhold, som fremgik af en meddelelse i pressen.

Der var i udvalget enighed om, at reglen i den dagældende § 170, stk. 4, ikke i tilstrækkeligt omfang tilgodeså hensynet til pressens informationsfrihed og informationspligt med hensyn til kredsen af de personer, der fritages for vidnepligt. Udvalget foreslog på denne baggrund, at kredsen af fritagne udvides fra redaktøren og redaktionssekretæren til at omfatte enhver, der i kraft af tilknytning til et trykt skrift, trykkeri, nyhedsbureau eller forlag har fået kendskab til, hvem der er forfatter eller kilde til en meddelelse, der optages i et trykt periodisk skrift.

For så vidt angår området for vidnefritage1sen, fandt udvalget, at der burde fastsættes visse nærmere rammer for undtagelserne fra vidnefritagelsen. Udvalget lagde herved vægt på, at der kun i nødvendigt omfang blev gjort indskrænkning i pressens anonymitetsret.

Udvalgets flertal foreslog herefter en bestemmelse om undtagelse fra pressens fritagelse for vidnepligt, der svarer til bestemmelsen i retsplejelovens § 172. stk. 2.

Udvalgets flertal bemærkerom denne begrænsning i vidnefritagelsen bl.a. følgende:

> "Den foreslåede bestemmelse adskiller sig fra den gældende retsplejelovs § 170, stk. 4 ved, at vidne fritagelsen aldrig uden videre bortfalder, men at vidnepligt alene kan pålægges i disse tilfælde, og at sådant pålæg kun kan gives, såfremt hensyntagen til vægtige offentlige eller private interesser afgørende taler derfor.
>
> Det er flertallets opfattelse, at man ved en fornuftig anvendelse af denne bestemmelse vil opnå, at vidnepligt kun pålægges i særligt vigtige tilfælde, hvor alle, også pressen, vu have forståelse for nødvendigheden heraf. At bestemmelsen kun tænkes anvendt, når andre muligheder for sagens oplysning ikke består, fremgår af sætningen: "og vidneførslen findes nødvendig af hensyn til sagens opklaring".
>
> Ved rettens afgørelse af, om vidnepligt undtagelsesvis skal pålægges, bør særligt sagens betydning for samfundet eller den enkelte borger tages i betragtning. Der vil her kunne blive tale om en afvejelse på den ene side af hensynet til, om der ved offentliggørelsen er handlet i berettiget varetagelse af åbenbar almen interesse, på den anden side af hensynet enten til, om almene offentlige eller vægtige private interesser i hemmeligholdelse er tilsidesat, til at en uskyldig ikke straffes, eller at en formodet grovere forbrydelse opklares.
>
> Særligt når talen er om brud på tavshedspligt, der påhviler nogen i offentlig tjeneste eller hverv, vil såvel del offentlige som undertiden også private kunne have afgørende interesse i at finde frem til indiskretionens kilde. Udvalget har derfor overvejet, om vidnepligt altid burde fastholdes i tilfælde, hvor offentliggørelsen ikke tjener noget formål af almen betydning. Udvalgets flertal har dog ikke ment al burde stille forslag om en bestemmelse, der sondrer mellem tilfælde, hvor offentliggørelsen tjener formål af almen betydning og tilfælde, hvor dette ik-

kc kan antages. En sådan regel, der overser, at mange meddelelser samtidig tjener oplysning og underholdning, ville give anledning til stadige processuelle vanskeligheder, og den ville i tilfælde, hvor der er tale om ret betydningsløse diskretionsbrud, gøre et ikke tilstrækkeligt begrundet brud på hovedreglen om fritagelse for vidnepligt. Man finder imidlertid anledning til at pege på, at der, når offentliggørelsen utvivlsomt ikke tjener noget rimeligt formål, kan være grund til at stille mindre strenge krav end ellers for at pålægge pligt til at afgive vidneforklaring.

Når også udvalgets flertal - som fakultativ regel - har fastholdt undtagelse fra vidnefritagelse i tilfælde, hvor sagen angår en forbrydelse, der kan medføre højere straf end hæfte, skyldes det dels den ganske åbenbare trang, der hyppigt vil være til at pålægge vidnepligt ved alvorligere forbrydelser, dels vanskeligheden ved at opstille et mere egnet kriterium for vidnepligten end del i den nugældende bestemmelse anvendte. Det skal herved anføres, at bestemmelsens fakultative karakter giver domstolene mulighed for kun at pålægge vidnepligt, når den foreliggende sag angår en efter almindelig opfattelse grovere forbrydelse."

Ét medlem af udvalget kunne ikke tiltræde flertallets forslag til undtagelsesbestemmelser. Dette medlem fandt, at der kun bør hjemles undtagelse fra den almindelige vidnepligt for pressens medarbejdere, når der er tale om kilder til stof, hvis offentliggørelse har tjent formål af almen betydning. Mindretallet pegede i den forbindelse blandt andet på, at der næppe er grund til al indrømme vidneprivilegium i tilfælde, hvor beskyttelsen af kilderne alene blev båret af kommercielle hensyn, f.eks. hvis det drejede sig om at efterspore kilden til en artikel, der var ki ænkende for privatlivets fred, og som var blevet til ved at udnytte brud på tavshedspligt.

Samtidig burde hovedreglen efter mindretallets opfattelse suppleres med en adgang til at pålægge vidnepligt, når forklaringen er af afgørende betydning for sagens oplysning, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettige dertil. I så fald ville der ikke være behov for en særlig regel om sager, der angår brud på tavshedspligt. Mindretallet fandt endelig, at der kunne være grund til i loven udtrykkeligt at slå fast, at vidneførsel om kilden kun kunne nægtes i sager, der angår ansvaret for indholdet af et trykt periodisk skrift, når redaktøren er ansvarlig efter presselovens § 6.

Der henvises i øvrigt til betænkningen, s. 51-63.

Udvalget beskæftiger sig ikke med spørgsmålet om, hvorvidt bestemmelsen bør gælde andre end de trykte medier, hvilkel dels kan skyldes den relativt begrænsede udbredelse, som disse medier havde for over 25 år siden, dels det forhold, at del eneste eksisterende medie ud over den trykte presse på dette lidspunkt var Danmarks Radio.

Udvalget har i sine overvejelser formentlig forudsat, at spørgsmålet om kildebeskyttelse dels alene vedrører spørgsmål om, hvem der er kilde til en oplysning, og ikke spørgsmål om oplysningernes nærmere indhold, dels at spørgsmål om kildebeskyttelse først foreligger, når kilden til oplysninger har manifesteret sig i en artikel m.v., det vil sige er trykt. Disse spørgsmål om vidnefritagelsens rækkevidde er af nærværende udvalg kort beskrevet nedenfor i afsnit 8.2.2.1.2., og er omtalt nærmere nedenfor i afsnit 8.5.

8.2.1.3. Straffelovrådets betænkning om ansvaret for radio- og fjernsynsudsendelser (487/1968).

I betænkningen, der er nærmere berørt ovenfor i kapitel S og 7, omtales side 15-16 spørgsmål, der har sammenhæng med problemerne vedrørende straf- og erstatningsansvar, men spørgsmålet om kildebeskyttelse i radio og fjernsyn omtales ikke.

8.2.2. Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 172.

På baggrund af betænkning 316/1962 om vidner fremsatte Justitsministeriet lovfonlag om ændring af retsplejelovens regler om vidner.

For så vidt angår bestemmelserne om pressens vidnepligt var forslaget i overensstemmelse med flertallets lovudkast i betænkning 316/1962. Lovforslaget blev vedtaget som lov nr. 149 af 21. april 1965.

Retsplejelovens § 172, der fortsat er gældende, fik ved lovændringen følgende ordlyd:

> "§ 172. Redaktører, redaktionssekretærer og journalister ved et her i riget trykt periodisk skrift har ikke pligt til at afgive vidneforklaring om, hvem der er forfatter eller kilde til en i skriftet optaget unavngiven artikel eller meddelelse. Det samme gælder andre, der i kraft af deres tilknytning til vedkommende skrift, trykkeri, nyhedsbureau eller forlag har fået kendskab til forfatterens eller kildens identitet
>
> Stk. % Angår sagen en forbrydelse, der kan medføre højere straf end hæfte, eller angår den brud på tavshedspligt, som påhviler nogen i offentlig tjeneste eller hverv, og vidneførslen findes nødvendig af hensyn til sagens opklaring, kan retten dog pålægge de i stk. 1 nævnte personer vidnepligt, såfremt hensynet til væglige offentlige eller private interesser afgørende taler derfor."

8.2.2.1. Hovedreglen om vidne fri tagelse i retsplejelovens § 172. stk. 1.

8.2.2.1.1. Kredsen af fritagne personer.

Vidnefritagelsen er begrænset lil personer med tilknytning til et "her i riget trykt periodisk skrift". Om det nærmere indhold af dette begreb, der i sin afgrænsning svarer til afgrænsningen for det særlige ansvarssystem i presseloven, henvises til betænkningens kapitel 4.

I den forbindelse bemærkes, at bestemmelsen i stk. 1 som fastslået af Højesteret ved kendelse af 19. marts 1986 ikke kan anvendes analogt på journalister m.fl. ved de elektroniske medier, jf. ovenfor afsnit 8.1. og nedenfor afsnit 8.3.2., hvor den såkaldte "Kurt Madsen-sag" er nærmere omtalt.

Fritagelsen for vidnepligten omfatter dels hele den journalistiske medarbejderkreds, dels andre, der i kraft af deres tilknytning til vedkommende skrift, trykkeri, nyhedsbureau eller forlag har fået kendskab til forfatterens eller kildens identitet.

Til den journalistiske medarbejderkreds henregnes ikke blot de til skriftet - fast eller løsere - knyttede redaktører, redaktionssekretærer og journalister, men også free-lance journalister, der leverer stof til forskellige blade, og deltidsbeskæftigede lokalmedarbejdere.

Vidnefritagelsen for andre end den journalistiske medarbejderkreds er betinget af, at deres kendskab til forfatterens eller kildens identitet skyldes deres tilknytning til vedkommende skrift, trykkeri, nyhedsbureau eller forlag. Fritagelsen omfatter efter bestemmelsen hele det personale (fotografer, kontorpersonale, teknisk personale og distributionspersonale m.fl.), der er knyttet til skriftet eller de øvrige i bestemmelsen nævnte typer virksomheder.

Det er en betingelse for fritagelsen, at de pågældende deltager i fremstillingen af skriftet. Ejere og bestyrelsesmedlemmer i bladforetagender vil ifølge vidncbetænkningens bemærkninger således i almindelighed ikke være omfattet af bestemmelsen. Udenfor falder også selvstændige distribueringsled som Bladkompagniet og kioskejere.

8.2.2.1.2. Hvilke kilder og hvilket stof er omfattet af beskyttelsen.

Efter bestemmelsens ordlyd er kildebeskyttelsen begrænset til den, "der er forfat-

151 eller kilde til en i skriftet optaget unavngiven artikel eller meddelelse".

Kerneområdet er således utvivlsomt en forfatters, herunder journalists, egen unavngivne artikel samt unavngivne meddelelser (oplysninger eller interviews m.v.), der refereres i en navngiven (journalists) eller unavngiven (journalists) artikel. Manifesterer krænkelsen sig i selve offentliggørelsen, således at der foreligger et såkaldt materielt pressedelikt, gælder som omtalt presselovens særlige ansvarssystem, og vidneførsel til opklaring af, hvem der er kilden, vil derfor som hovedregel være uden interesse. Men som nævnt går vidnefritagelsesreglen videre. Den fritager som udgangspunkt også for vidnepligt om, hvem tavshedsbe lagte oplysninger hidrører fra. Det kan være oplysninger fra en offentligt ansat eller indehaver af offentligt hverv, der krænker den pligt til tavshed, som han er pålagt af hensyn til offentlige interesser eller af hensyn til diskretion om personlige private forhold, som han er kommet i besiddelse af under udøvelsen af sin tjeneste. Eller det kan være oplysninger, som meddeleren er kommet i besiddelse af i udøvelsen af en virksomhed eller et erhverv i medfør af offentlig beskikkelse eller anerkendelse, som f.eks. læger og advokater. Uberettiget videregivelse af sådanne oplysninger er strafbar efter straffelovens §§ 152-152 c Det kan også være oplysninger om forretningshemmeligheder, som meddeleren ifølge sit ansættelsesforhold ikke må røbe, og hvis afsløring kan være strafbelagt efter markedsføringsloven. Viderebringelse af oplysninger, der er kommet til veje ved udnyttelse af krænkelser af straffelovens §§ 152-152 c, kan være et materielt pressedelikt efter § 152 d, men vidnefritagelsesreglen beskytter her mod afgivelse af oplysninger om kilden. Reportager om formodet strafbar virksomhed indeholder normalt ikke noget materielt pressedelikt, men efterforskning af den strafbare virksomhed kan hindres, hvis medarbejderen ikke vil afsløre sin kilde.

I vidnebetænkningen anføres side 59, at fritagelsen ikke omfatter indsendere af eller forfattere eller kilder til annoncer, der bringes i bladet. Endvidere anføres i betænkningen, at fritagelsen heller ikke gælder indsendere af læserbreve. Der henvises herom til udvalgets overvejelser i afsnit 8.5. nedenfor, specielt afsnit 8.5.2.2.1.

I øvrigt findes der ikke nogen retspraksis, der klart viser, om bestemmelsen skal tages efter sin ordlyd eller kan være genstand for en udvidende fortolkning, f.eks. således, at en unavngiven fotografs billede og de evt. deri affotograferede unavngivne personer kan anses for omfattet af beskyttelsen.

Ordet "unavngiven" er ikke nærmere beskrevet i vidnebetænkningen, men forudsættes at skulle forstås i overensstemmelse med anvendelsen af det tilsvarende

udtryk i den gældende presselov. Der henvises herom til betænkningens kapitel 5 om massemediernes strafferetlige ansvarssystem, se navnlig afsnit 5.4.2.2.1. og afsnit SA3.1.

Fritagelsen omfatter efter sin ordlyd "vidneforklaring om, hvem der er forfatter eller kilde til en i skriftet optaget unavngiven artikel eller meddelelse". Dette indebærer for det første, at fritagelsen må antages at være begrænset til besvarelsen af spørgsmål, der har betydning med henblik på at identificere kilden. For det andet forudsætter bestemmelsen, at kildens oplysninger har givet sig udslag i en trykt artikel eller meddelelse. Der er således ikke kildebeskyttelse med hensyn til oplysninger, som endnu ikke har dannet grundlag for en artikel m.v., der er trykt Det vil navnlig sige, at vidnefritagelsen ikke gælder for journalister på "research-stadiet".

Endvidere fremgår det af bestemmelsens ordlyd, at kildebeskyttelsen kun gælder i relation til unavngivne artikler og meddelelser. Dette har dog næppe været hensigten. Udvalget forudsætter således, at kildebeskyttelsen omfatter anonyme oplysninger i såvel navngivne som unavngivne artikler m.v.

Ovennævnte spørgsmål er drøftet nærmere i udvalget, se nedenfor afsnit 8.5. om udvalgets overvejelser.

8.2.2.2. Begrænsninger i vidnefritagelsen efter retsplejelovens § 172. stk. 2.

Bestemmelsen har følgende ordlyd:

> "Stk. 2. Angår sagen en forbrydelse, der kan medføre højere straf end hæfte, eller angår den brud på tavshedspligt, som påhviler nogen i offentlig tjeneste eller hverv, og vidneførslen findes nødvendig af hensyn til sagens opklaring, kan retten dog pålægge de i stk. 1 nævnte personer vidnepligt, såfremt hensynet tilvægtige offentlige eller private interesser afgørende taler derfor".

Retten kan således kun pålægge de i stk. 1 nævnte personer vidnepligt, såfremt følgende tre betingelser er opfyldt:

1. Sagen angår en forbrydelse, der kan medføre højere straf end hæfte eller angår brud på tavshedspligt,

2. vidneførslen er nødvendig af hensyn til sagens opklaring, og

3. hensynet til vægtige offentlige eller private interesser afgørende taler for at gi-

ve vidnepålæg.

Vidnepligt kan kun pålægges i straffesager og kun, når det er nødvendigt for at opklare en alvorlig forbrydelse.

Vidneudvalget anfører i sin betænkning (nr. 316/1962) om bestemmelsen navnlig følgende (ud over det, der er nævnt ovenfor i afsnit 8.2.12.):

> "I Danmark har den, der befatter sig med trykning eller udgivelse af trykt skrift, ikke nogen lovfæstet tavshedspligt med hensyn til kilden, således som det er tilfældet efter svensk ret, jf. ovenfor side 55. Pligten til at hemmeligholde kilden til en pressemeddelelse hviler her i landet alene på faglige normer. Lige siden retsplejelovens ikrafttræden har lovgivningsmagten imidlertid undtaget redaktører og redaktionssekretærer ved periodiske skrifter for vidnepligt uden nogen modsvarende lovfæstet tavshedspligt, og udvalget har ved den nærmere udformning af reglen taget sit udgangspunkt heri.
>
> Udvalget har overvejet, om den nødvendige begrænsning i reglen om vidnefritagelse som i de norske proceslove burde foretages ved en almindelig bestemmelse om, at vedkommende ret kan beslutte, at vidneforklaring skal gives, når retten efter afvejning af de stridende interesser finder det påkrævet, eventuelt suppleret af eksemplifikation for særlige sagers vedkommende. Udvalget nar imidlertid ikke fundet en sådan løsning tilfredsstillende, men har i overensstemmelse med gældende ret anset det for rigtigt at fastsætte visse nærmere rammer for undtagelserne og lægger herved - som ovenfor nævnt - vægt på, at der kun i nødvendigt omfang gøres indskrænkning i pressens anonymitetsret, fordi enhver begrænsning heri udgør en indskrænkning i den informationsfrihed, som er af afgørende betydning for den frie nyhedsformidling og opinionsdannelse i samfundet
>
> Det er næppe muligt i en kort lovtekst udtømmende at angive de modstående hensyn og interesser, der herefter skal tages i betragtning ved afgørelsen af, om vidnepligt i det enkelte tilfælde dog bør pålægges. Medens der som nævnt efter udvalgels opfattelse bør fastsættes bestemte grænser for undtagelsernes område, mener udvalget ikke, at det vil være ønskeligt at lade spørgsmålet om, hvorvidt vidneforklaring i disse tilfælde skal afgives, bero på en mekanisk regelanvendelse, men at det bør overlades til domstolene at afgøre, om vægtige interesser taler derfor."

Udvalgets flertal foreslår derfor den i indledningen til dette afsnit anførte bestemmelse i retsplejelovens § 172, stk. 2.

Bestemmelsens anvendelsesområde i praksis er belyst nedenfor i afsnit 83. om retspraksis vedrørende vidnepålæg, der i øvrigt viser, at der ikke som antaget af vidneudvalget og anført ovenfor i praksis har været forståelse hos alle, også pressen, for nødvendigheden af en anmodning fra politiet og anklagemyndigheden om oplysninger til brug ved opklaring af alvorlige lovovertrædelser.

8.3. Retspraksis om vidnefritagelsen.

Nedenfor omtales en række domstolsafgørelser til belysning af kildebeskyttelsens praktiske rækkevidde. For så vidt angår de bestemmelser, som omtales under afsnit 83.1. og 2 om ældre praksis, henvises til beskrivelsen ovenfor under 8.2.1.1.

8.3.1. Ældre praksis.

83.1.1. Retsplejeloven af 1916.

U 1925.1004 ØLK:

En journalist blev anset for pligtig til som vidne at give oplysning om kilden til en meddelelse i et dagblad om, at der til Københavns Politi var indgivet anmeldelse om pengeafpresning. (Det fremgår ikke direkte af sagen, men det formodes, at politiet havde modtaget en anonym anmeldelse om pengeafpresning, og det i bladet har været anført, hvem anmeldelsen var rettet imod).

Anklagemyndigheden henviste under sagen til, at forbrydelsen (pengeafpresning), som man ønskede oplysninger om, kunne medføre højere straf end simpelt fængsel, og at der eventuelt også ville fremkomme oplysninger om brud på tavshedspligt.

Journalisten havde erkendt at have foranlediget den nævnte meddelelse indrykket. Journalisten vægrede sig imidlertid ved at oplyse, hvem der var kilden til meddelelsen, under påberåbelse af retsplejelovens § 170, stk. 2, (tab af borgerlig agtelse).

Landsretten fastslog, at § 170, stk. 2, så lidt som nogen anden lovbestemmelse, afgav hjemmel for journalisten til under de foreliggende omstændigheder at nægte at oplyse kilden.

U 1936.178 ØLK

Redaktøren på et dagblad blev i medfør af dagældende retsplejelovs § 170, stk. S, pålagt at oplyse om sin hjemmelsmand til en artikel i hans blad om et kommunalt anliggende (kasernebyggeri), der var behandlet i et lukket byrådsmøde, da anklagemyndigheden efter artiklens indhold havde haft føje til at undersøge, om der forelå en efter straffelovens § 152, jf. også § 129, strafbar overtrædelse af byråds-

medlemmernes tavshedspligt.

Retten kunne ikke give redaktøren medhold i, at han som følge af bestemmelsen i dagældende retsplejelovs § 170, stk. 2, skulle kunne undslå sig for at opgive hjemmelsmanden, fordi en besvarelse heraf ville udsætte ham for tab af borgerlig agtelse eller velfærd, da redaktøren efter rettens mening ikke ved en almindelig - ikke i konkrete forhold begrundet- henvisning til retsplejelovens §170, stk. 2, kunne unddrage sig vidnepligten i henhold til retsplejelovens § 170, stk. S.

Redaktøren havde til støtte for sin påstand gjort gældende, "at for en Journalist vil det at opgive sin Viden være ensbetydende med, at han risikerer fuldstændigt at blive udstødt af sin Stand og miste alle fremtidige Erhvervsmuligheder som Journalist". Til støtte herfor havde han fremlagt nogle erklæringer fra formanden for Journalistforbundet og Provins-Journalistforeningen.

8.3.1.2. Lov nr. 151 af 13. april 1938.

U 1950.829 ØLK.

En chefredaktør på et københavnsk dagblad blev fritaget for at afgive vidneforklaring i medfør af dagældende retsplejelovs § 170, stk. 4, angående hvem der var hjemmelsmand til unavngivne meddelelser om, at en formodel bortebleven person skulle være i live. Fritagelsen var begrundet med, at der var tale om en borgerlig underretssag anlagt efter § 9 i lov nr. 397 om borteblevne af 12. juli 1946.

U 1957.764 HKK.

En journalist ved et dagblad fandtes underen injuriesag anlagt mod dagbladets ansvarshavende redaktør ikke med hjemmel i dagældende retsplejelovs § 170, stk. 1 "(fortabelse af velfærd)", at kunne nægte at besvare spørgsmål vedrørende kilderne til en artikel i dagbladet, som journalisten efter sin forklaring til retten havde skrevet

;

Flertallet af dommerne fandt ikke, at man på forhånd kunne udelukke, at journalistens oplysninger kunne være af betydning for bedømmelsen af grovheden af den under sagen omhandlede forseelse.

832. Retspraksis efter de gældende regler Hov nr. 149 af 21. april 1965).

U 1976.973 VLK ("Sukke rbøssesagen").

I "Antikbrevkassen" i et dagblad var under mærket "H.S. Brabrand" gengivet en forespørgsel om oprindelse, alder og værdi af en sammen med forespørgslen afbildet sukkerbøsse.

En dame, hos hvem der ved et uopklaret indbrud 2 år tidligere var stjålet sølvtøj til en værdi af 50-70.000 kr., mente at genkende den afbildede sukkerbøsse som sin.

Bladets chefredaktør nægtede at oplyse navnet på indsenderen af forespørgslen og anførte for det første, at det ikke var sandsynliggjort, at den afbildede sukkerbøsse var identisk med den stjålne, og dernæst og især, at sagen ikke var af en sådan betydning, at man kunne tilsidesætte hensynet til dagbladets beskyttelse af sine meddelere og indsendere.

Århus by- og herredsret afsagde herefter følgende kendelse:

> "Det fremgår af den fremlagte rekvisition og de fremlagte politirapporter, at der den 10. maj 1974 til kriminalpolitiet i Randers blev anmeldt tyveri af sølvtøj til en værdi af mellem 50.000 og 70.000 kr., og at bestjålne oplyste, at der blandt det stjålne sølvtøj befandt sig en sukkerstrødåse, antik sølv, ca. 20 cm. høj, låg med top, snoet facon med blomstermotiv op ad siden og 3 kuglefødder (ananasfrugt). Af det fremlagte fremgår endvidere, at bestjålne er af den opfattelse, at den i Morgenavisen Jyllands-Posten den 1. mai 1976 afbildede sukkerbøsse er identisk med den, der blev frastjålet hende, uanset at den afbildede sukkerstrødåse har fødder af anden type end angivet i anmeldelsens beskrivelse og muligt også på andre måder afviger fra den stjålne. Selvom vidneforklaringen er begæret af hensyn til opklaringen alen lovovertrædelse, der kan medføre højere straf end hæfte, og selvom en straffesag af denne karakter findes at være udtryk for vigtige offentlige hensyn, som anført i retsplejelovens § 172, stk. 2, finder retten under hensyn til det om identifikation af sukkerbøssen foran anførte og i øvrigt til de af vidnet anførte grunde, at vidnet i medfør af retsplejelovens § 172, stk. 1, bør fritages for at besvare spørgsmål vedrørende identiteten af den omhandlede indsender.—"

Anklagemyndigheden påkærede kendelsen, og Vestre Landsret afsagde herefter sålydende kendelse:

> "Uanset de i kendelsen fremhævede omstændigheder findes der at beslå en nærliggende mulighed for, at den afbildede sukkerbøsse er identisk medden sukkerstrødåse, der er anmeldt som stjålet En nærmere undersøgelse af dette spørgsmål og i givet fald afhøring af forfat-

teren af den til bladets brevkasse indsendte forespørgsel må herefter antages at kunne bidrage til opklaring af tyveriet. Vidneførsel til oplysning om forfatterens identitet er således nødvendig af hensyn til sagens opklaring. Da endvidere sagen angår en forbrydelse, der kan medføre højere straf end hæfte, og da hensynet til vægtige offentlige interesser afgørende taler derfor - hvorved bemærkes, at det bag vidnefritagelsesreglen liggende hensyn til pressens anonymitetsret ikke findes at kunne tillægges særlig betydning i et tilfælde som del foreliggende - findes betingelserne etter retsplejelovens § 172, stk. 2, for at tage anklagemyndighedens påstand til følge i det hele at være opfyldt.---"

U 1980.907 HKK.

I forbindelse med efterforskningen vedrørende en forsvarers eventuelle overtrædelser af straffelovens §152, stk. 1 (tavshedsbrud), blev der afsagt kendelse om ransagning og beslaglæggelse hos en journalist på Politiken.

Højesteret fandt, at det både efter ordlyden af retsplejelovens § 782 (nuværende § 824) og efter forarbejderne til denne bestemmelse og til § 785 (nuværende § 827) måtte anses for utvivlsomt, at der, hvis formålet kræver det, og betingelserne i §§ 782-784 (nuværende §§ 824-826) i øvrigt er opfyldt, også kan ske beslaglæggelse af dokumenter hos personer, der er omfattet af reglerne om vidnefritagelse.

Man fandt endvidere, at det var korrekt, at ransagningen og beslaglæggelsen var rettet mod den journalist, som antoges at være i besiddelse af det materiale, der ønskedes sikret som bevis, idet presselovens § 6 i denne forbindelse fandtes uden betydning.

De formelle betingelser fandtes endvidere at have foreligget, men efter det foreliggende fandt et flertal af dommerne, at der ikke havde været tilstrækkelig anledning til at foretage ransagning og beslaglæggelse, hvorfor Højesteret ophævede den af byretten afsagte og af Østre Landsret stadfæstede kendelse.

U 1985.325 HKK ("TRIGON-sagen").

Sagen vedrørte spørgsmålet om, hvorvidt journalister ved Danmarks Radio kunne pålægges at udlevere to afregninger, der skulle give anklagemyndigheden oplysninger om en tiltalts ulovlige våbentransporter til Sydafrika.

Østre Landsret udtalte, at bestemmelsen i retsplejelovens § 785 (nuværende § 827), jf. § 172, fandtes at burde anvendes analogt på journalister ved Danmarks Radio i et tilfælde som det foreliggende.

Retten fandt imidlertid, al den af anklagemyndigheden begærede udlevering af de to afregninger under hensyn til, hvad der i øvrigt var oplyst i sagen, ikke i sig selv ville indebære, at Danmarks Radio eller journalister herved ville komme til at røbe kilder til den i tv viste udsendelse om våbentransporterne, hvorfor der allerede af denne grund ikke fandtes at være grundlag for at fritage for udlevering i henhold til vidnefritagelsesreglen i § 172 i retsplejeloven.

Som et obiter dictum udtalte retten, at den i øvrigt ville kunne have tiltrådt, al udlevering burde ske med grundlag i princippet i retsplejelovens § 172, stk. 2, såfremt udlevering ville have indebåret røbelse af en kilde.

Sagen blev med Justitsministeriets tilladelse påkæret af Danmarks Radio til Højesteret, som afviste sagen, da anklagemyndigheden havde frafaldet sin begæring om udlevering (bevismaterialet var tilvejebragt fra anden side).

U 1985.808 ØLK.

En free-lance pressefotograf var sigtet for bl.a. overtrædelse af straffelovens § 261, stk. 1, § 264 og § 264 a, (frihedsberøvelse.uberettiget indtrængen og uberettiget fotografering af personer på ikke frit tilgængeligt sted). idet han efter at have fået oplysning om en forestående aktion på overborgmesterens kontor på Københavns rådhus trængte ind på borgmesterens kontor sammen med de aktionerende og her optog en række fotografier. De pågældende filmruller blev beslaglagt som bevismateriale og med henblik på konfiskation i medfør af retsplejelovens § 782, stk. 1.

Landsretten fandt ikke, at pressefotografen kunne påberåbe sig bestemmelsen i retsplejelovens § 172 om kildebeskyttelse, idet anklagemyndigheden ikke gennem fotografierne ville blive bekendt med, hvem der havde underrettet ham om, al aktionerne ville finde sted. Da der heller ikke i øvrigt fandtes at være særregler, som undtager en pressefotograf fra den almindelige vidnepligt m.v., hvis han overværer, at en lovovertrædelse bliver begået, tiltrådte landsretten, al filmene kunne beslaglægges, idet de antoges at være af betydning som bevismateriale mod den efter rettens mening med føje sigtede pressefotograf og de medsigtede.

U 1986.340 HKK jf. U 1987 29 ("Kurt Madsen-sagen").

Den 21. januar 1985 blev der af ukendte personer forøvet hærværk på en Mac Donald restaurant i Århus, hvorved der skete skade for ca. 80.000 kr.

Under den i øvrigt resultatløse efterforskning blev politiet opmærksom på, at en udsendelse i Radio Århus den 23. januar 1985 indeholdt et interview med en person, som efter det i interviewet oplyste måtte antages at have medvirket til hærværket.

Interviewets producer, journalist Kurt Madsen (som var free-lance, og ikke var betalt for det pågældende arbejde), afviste imidlertid at oplyse politiet om den interviewedes identitet under henvisning til vidnefritagelsesreglen i retsplejelovens § 172, eller en analogi heraf.

Anklagemyndigheden gjorde heroverfor i første række gældende, at retsplejelovens § 172 slet ikke kan anvendes analogt på radiojournalister. Selv om retten ikke skulle være enig heri, måtte journalisten imidlertid efter anklagemyndighedens opfattelse alligevel pålægges at udtale sig, da det var nødvendigt for opklaringen af den meget grove hærværkssag, som efter sin karakter skulle henføres under straffelovens § 291, stk. 2, med en strafferamme på fængsel indtil 4 år.

Århus ret udtaler i sin afgørelse af 14. maj 1985:

> "Efter indholdet af retsplejelovens § 172, stk. 1, og den anførte Østre Landsrets kendelse må det antages, at vidnet ikke som journalist kunne være forpligtet til at forklare om sin kildes identitet, såfremt han var journalist ved et heri riget trykt periodisk skrift eller- efter en analogi af bestemmelsen - var tilknyttet Danmarks Radio, men da vidnet efter det oplyste ikke er ansat ved Radio Århus eller på anden måde tilknyttet lokalradioen, findes det betænkeligt at udstrække anvendelsen af bestemmelsen til den foreliggende situation.
>
> Det tilføjes, at retten, selv om vidnet havde været berettiget til at påberåbe sig bestemmelsen i retsplejelovens § 172, stk. 1, henset til forbrydelsens grovhed og de ringe opklaringsmuligheder dog finder, at han i medfør af retsplejelovens § 172, stk. 2, kunne tilpligtes at afgive forklaring som vidne om identiteten af den interviewede."

Vestre Landsret udtaler i sin kendelse af 18. juli 1985:

> "Efter indholdet af det af kærende producerede interview findes delte at måtte anses som et professionelt journalistisk produkt.
>
> I overensstemmelse med, hvad der ved Østre Landsrets kendelse af 10. september 1984 er antaget for så vidt angår journalister ved Danmarks Radio, findes bestemmelserne i retsplejelovens § 172 at være analogt anvendelige også på journalister ved lokalradioer, herunder free-lance journalister, uanset om disse modtager vederlag for deres journalistiske arbejde.
>
> To dommere finder imidlertid under hensyn til forbrydelsens karakler og grovhed, at betingelserne for at pålægge kærende at afgive forklaring er opfyldt, jf. retsplejelovens § 172, stk. 2. Disse dommere stem-

mer derfor for at stadfæste kendelsen.

En dommer finder efter lovovertrædelsens beskaffenhed ikke, at hensynet til vægtige offentlige eller private interesser i så høj grad taler for pålæg af vidnepligt, at betingelserne for at pålægge kærende at afgive forklaring kan anses for opfyldt.

Denne dommer stemmer derfor for at tage kærendes påstand om ophævelse af vidnepålægget til følge. Der afsiges kendelse efter stemmeflertallet."

Højesterets Kæremålsudvalgs kendelse af 19. marts 1986 er sålydende:

"Bestemmelsen i retsplejelovens § 172, stk. 1, om fritagelse for medarbejdere ved trykte periodiske skrifter for pligten til at afgive vidneforklaring om forfatteren eller kilden til en unavngiven artikel eller meddelelse i skriftet er efter lovens forarbejder udformet i nær sammenhæng med straffebestemmelserne i lov om pressens brug. Vidnefritagelsen modsvares således af redaktørens strafansvar for unavngivne artikler. En tilsvarende ansvarsordning er ikke gennemført ved lovgivningen om radio- og fjernsynsvirksomhed. På denne baggrund findes der ikke at være grundlag for at anvende retsplejelovens § 172, stk. 1, analogt på journalister ved radio og fjernsyn.

Med denne begrundelse vil kendelsen herefter være at stadfæste."

U 1987.818 HKK ff. U 1988.315 HKK ("Peter Wivel-sagen").

Lyngby rets 2. afdeling bestemte i en kendelse af 27. maj 1987, at chefredaktør Peter Wivel, Dagbladet Information, som vidne skulle pålægges pligt til at besvare nogle spørgsmål, stillet i en retsmødebegæring af politimesteren i Lyngby.

Kendelsen blev den 11. juni 1987 stadfæstet af Østre Landsret. Med Justitsministeriets tilladelse blev kendelsen påkæret til Højesteret af chefredaktør Peter Wivel med påstand om, al Lyngby rets kendelse blev ophævet. Anklagemyndigheden påstod stadfæstelse.

Med dommerstemmerne 3-2 stadfæstede Højesteret den 18. september 1987 kendelsen.

Baggrunden for sagen er følgende:

Den 30. april 1987 kl. ca. 04.00 opstod der brand i en Shell-tank i Nærum, hvorved der skete skade for ca. 3-4 mill, kr.

Politiet iværksatte straks efterforskning. Tekniske undersøgelser viste, at branden var påsat. Forskellige undersøgelser for at finde frem til gerningsmanden/mændene blev iværksat, men gav intet spor.

Den 20. maj offentliggjorde dagbladet "Information" et debatindlæg. I indlægget var motiverne til brandstiftelsen beskrevet. I avisen fremtrådte indlægget som forfattet af "ukendte gerningsmænd", og det fremgik, at indlægget var indleveret til avisen af en anonym gruppe.

Debatindlægget var efter det oplyste indleveret som en fotokopi af det originale manuskript og var ledsaget af et følgebrev, ligeledes i fotokopi, der indeholdt nogle oplysninger, som skulle vise, at forfatterne var gerningsmændene til brandstiftelsen.

Af en artikel i "Information" bragt samme dag fremgik det, at der med følgebrevet fulgte et stykke papir, der muligvis kunne identificere gerningsmændene. Ifølge artiklen havde man på avisen fået en henvendelse om tilbagelevering af dette stykke papir, der var fulgt med ved "en fejltagelse". Chefredaktøren havde umiddelbart afvist at udlevere papiret, men på redaktørens opfordring havde den pågældende identificeret sig. Bagsiden af det indleverede papir var endvidere afbildet i avisen.

Politiet i Lyngby rettede straks - men forgæves - henvendelse til redaktør Peter Wivel med henblik på at få det afbildede papir udleveret og få navnet på den, der havde rettet henvendelse for at få det tilbageleveret

Papirets videre skæbne er ikke afklaret, idet "Information" har givet modstridende oplysninger herom.

Efter offentliggørelsen af papirets bagside i "Information" fremkom der oplysning om, at papir magen til det afbildede - et såkaldt positionsark - anvendtes ved købmandsskolens EDB-skole. Denne oplysning førte til yderligere politimæssig efterforskning.

Anklagemyndigheden gjorde under sagens behandling i Højesteret som sit principale anbringende gældende, at bestemmelsen om vidnefritagelse i retsplejelovens § 172, stk. 1, hverken efter sin ordlyd eller begrundelse finder anvendelse i el tilfælde som det foreliggende, hvor det er lovovertræderen selv, der optræder som forfatter, og dennes identitet herefter søges oplyst ikke i vedkommendes egenskab af forfatter af en artikel, men som gerningsmand til en forbrydelse.

Samtlige Højesterets dommere udtalte hertil:

"Den ønskede bevisførelse har til formål at opspore gerningsmændene til den omhandlede brand gennem oplysning om, hvem der har skrevet den anonyme artikel, gengivet i Information den 20. maj 1987.

Retsplejelovens § 172, stk. 1, fritager den i bestemmelsen omhandlede personkreds for at afgive vidneforklaring om, hvem der er forfatter eller kilde til en i skriftet optaget unavngiven artikel eller meddelelse. Efter ordlyden må dette også gælde i tilfælde, hvor den pågældendes identitet ikke søges oplyst, fordi han er forfatter af artiklen, men af andre grunde. Den omstændighed, at der i sådanne tilfælde typisk ikke vil være samme grund til at beskytte kilden som ellers, giver ikke grundlag for en indskrænkende fortolkning, men kan indgå i afvejningen af de modstående hensyn, som er afgørende for, om vidnepligt skal pålægges efter § 172, stk. 2."

Et flertal af Højesterets dommere (3 dommere) udtalte herefter:

"Også efter det for Højesteret oplyste må det lægges til grund, at sagen angår en alvorlig forbrydelse. Disse dommere finder det endvidere godtgjort, at der i realiteten ikke består andre muligheder for sagens oplysning end den begærede vidneførsel og i forbindelse hermed pålæg om udlevering af det originale følgebrev, såfremt dette endnu er i bladets besiddelse. Da vægtige offentlige interesser afgørende taler for at pålægge kærende vidnepligt, og da de hensyn, som begrunder pressens ret til kildebeskyttelse, kun i ringe grad gør sig gældende i en sag som den foreliggende, stemmer disse dommere for at tage Rigsadvokatens påstand til følge."

Mindretallet (2 dommere) fandt derimod, at:

"Ordvalget i retsplejelovens § 172, stk. 2, "nødvendig af hensyn til sagens opklaring" - sammenholdt med lovens forarbejder - må medføre, at tilladelse til vidneførsel ikke bør gives, medmindre politiet har godtgjort eller på overbevisende måde sandsynliggjort, at vidneførslen er den eneste rimelige udvej for at søge sagen opklaret. De foreliggende oplysninger om politiets andre efterforskningsskridt findes ikke at være tilstrækkelige i så henseende. Disse dommere slemmer derfor for at tage kærendes påstand til følge."

På baggrund af den foreliggende praksis kan del fastslås, at der kun meget sjældent bliver tale om retssager vedrørende journalisters kildebeskyttelse. Det kan skyldes flere forhold. For det første, at journalister et langt stykke ad vejen i deres arbejde hjælper politiet i arbejdet med at opklare forbrydelser ved at omtale dem, bringe efterlysninger m.v. Endvidere kan det skyldes, at politiet og anklagemyndigheden er tilbageholdende med hensyn til at afkræve journalister m.v. vidneforklaring i sager, hvor der foreligger væsentlige hensyn til kildebeskyttelsen.

På baggrund af den refererede praksis kan del endvidere fastslås, al sagen kun i ét tilfælde har angået el materielt pressedelikt. I alle andre tilfælde var formålet med vidneførslen kun at søge spor til opklaring af en forbrydelse.